

צ'יבזטי מזהר"ן

תנינא

דף ג: ד:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה ב

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

ליקוטי

המקומות הם אצלו ית', כי הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כנ"ל. כי אעפ"י שאנו מוצאים מקומות שהי' בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הכוונה ה"ו שנתצמצם שם אלקותו יתברך ה"ו, כמו שאמר שלמה (מלכים א ה) **הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה וכו'**, רק מהמת שהיה שם דברים נאים, כי בכיהמ"ק היה ציורא דעובדא דבראשית, וציורא דג"ע (וע' בהקדמת התיקונים [א]), ע"כ המשיך לשם קדושתו ית'. אבל הוא ית' אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם וע"כ הוא ית' יכול לעשות ר"ה, שהוא יום הדין. כי הוא מקיים אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו כי הוא מקומו של עולם כנ"ל : וזה בחי' (תהלים צג) **לבייך נאזה קודש ה' לאורך ימים**, היינו שהש"י המשיך רק קדושתו לבית המקדש, מהמת שהיה שם דברים נאים, אבל הוא ית' בעצמו אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם. וע"כ ה' לאורך ימים, היינו שהוא ית' יכול לעשות ר"ה, שהוא יומא אריכתא (וע' ביצה ד [ב] ודף ו ובשו"ע או"ח סי' שצג) כנ"ל. וזו שאוחז בבחי' כסא הכבוד, בבחי' שרשי הנשמות, הוא ג"כ בחי' מקומו של עולם, בבחי' (שמואל א ב) **וכסא כבוד ינחילם כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל**. דהיינו ע"י בחי' כסא הכבוד שרשי הנשמות, ע"י"ז הוא מקומו של עולם, בחי' **וישת עליהם תבל**, וע"כ הוא יכול לעשות ר"ה כנ"ל :

וזה פי' תקעו בחודש שופר. תקעו, זה בחי' הממשלה הנ"ל, בחי' ותקעתיו יתד במקום נאמן כנ"ל [ב]. **בחודש** זה בחי' התחדשות המוחין שבששלש רגלים [ג], בבחי' (תהלים קד) **עשה ירח למועדים**, שכל המועדים והרגלים הם ע"י חידוש הירח [ד]. **שופר**, זה בחי' הלב שניזון משופרא דשופרא (וזהו פנחס רמזו רכא: [ה] וע' תיקונים תיקון כא דף מט: [ו]). גם שופר הוא בחי' יראה, בבחי' (עמוס ג) **היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו**. גם שופר הוא בחי' נבואה, בבחי' (ישעיה נה) **הרם כשופר קולך**. גם שופר הוא בחי' תפלה, בבחי' (תהלים קיח) **מן המיצר קראתי יה וכו'**, וזה בחי' מיצר השופר ומרחב השופר. גם הוא בחי' שיה השדה שהורוין כהם לתוך התפילה^א, בבחי' **ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל** [ז]. וזה בחי' שופר, בבחי' (יהושע ו) **במשוך בקרן היוכל, ר"ת ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל**. וע"י כל הבחי' אלו **בכסדה' ליום חגיגו**, היינו ר"ה [ח], כי ע"י"ז יכולין לעשות ר"ה כנ"ל :

בענין ^בהנבואה הנ"ל יש קשיא, כי המלאך המשפיע הנבואה דהיינו בחי' **המלאך הגואל וכו'** כנ"ל [ט], הוא למטה מבחי' מקום הנבואה. כי המלאך הנ"ל הוא בחי' השכינה כמוכא [י], והיא^ב בבחי' למטה מנצח והוד שמשם הנבואה. אך יש בזה דברים כגו, דהיינו כשהיא עולה למעלה מהם אזי היא^ב דייקא משפיע נבואה [כ], ואין לנו עתה עסק בזה:

ב [א] א ימי הנוכה הם ימי הודאה, כמ"ש [ב] וקבעו

תקעו ממשלה א ימי הנוכה ב מוהר"ן תנינא ג.

שמונת ימי הנוכה אלו להודות ולהלל וכו'. וימי הודאה זה בחי' שעשוע עוה"ב. כי זה עיקר שעשוע עוה"ב להודות ולהלל לשמו הגדול ית', ולהכיר אותו ית', שע"י סמוכים וקרובים אליו ית'. כי כל מה שיודעין ומכירין אותו ית' ביותר, סמוכין אליו ביותר. כי שאר כל הדברים, יתבטלו לעתיד כולם, בבחי' כל הקרבנות במלין חוץ מקרבן תודה^א (מ"ר צו פ"ט אמור פ' כו [יג]), שלא ישאר לעתיד רק בחי' תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ית', כמ"ש (ישעיה יא) **כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים**, שזה כל שעשוע עוה"ב :

ב ^ב **ובחי'** תודה שהוא שעשוע עוה"ב, זה בחי' הלכות. כי ההלכות שזוכין ללמוד בפרט מי שזוכה לחדש בהם, זה בחי' שעשוע עוה"ב, בבחי' כל השונה הלכות בכל יום מוכתה לו שהוא בן ^בעולם הבא (גדה עג). כי כשנתחדש הלכה נתחדש שכל וידיעה, והדעת הוא עיקר שעשוע עוה"ב כנ"ל. וזה בחי' (ברכות נד ע"ב) ד' צריכין להודות, דהיינו תודה, שהם מפורשין במזמור ק"ז שסיים בסופם **מי חכם וישמורו^א אלה ויתבוננו חסדי ה' חסדי ה' זה בחי' הלכות [ב]**, כשרו"ל (כתובות צו). כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר [ג] **למס מרעהו חסד**. ושימוש חכמים זה בחי' הלכות, שהם בחי' ^ג **חסדי דוד** שהלכה כמותו כשארז"ל (סנהדרין צג ע"ב) **וה' עמו [ד]** שהלכה כמותו. וזהו **וה' עמו**, היינו שסמוך וקרוב להש"י, בחי' שעשוע עוה"ב, שהוא בחי' הלכות כנ"ל :

ובשביל זה מכונה התודה בשם הלכה, כי תודה מביאין כשיוצאין מצרה. כי כשנפלין לאיזהו צרה ח"ו, אזי עיקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כ"ש (משלי יד) **לב יודע מרת נפשו**, כי הלב מבין [ז]. וע"כ הוא מרגיש הצרה ביותר [ז]. ואזי בשעת הצרה מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב. כמו כשיש צרה באיזהו מקום ח"ו, אזי מתכנסים כולם אל ההכם שיש שם לקבל ממנו עצה. כמו כן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב [ח] לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואז הלב בצרה וכדוחק גדול. כי לא די שהלב הוא בעצמו, כי הוא^ב מרגיש הצרה יותר מכולם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצירין לו מאוד. וע"כ כשיש ח"ו צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, וע"כ הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה ח"ו. ואח"כ כשיוצאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך כסדר בתוך שבילי הגוף, וע"כ התודה שהיא באה כשיוצאין מהצרה, היא^ב מכונה בשם הלכה, ע"ש תהלוכות הדמים שהולכין כסדר כשיוצאין מהצרה כנ"ל :

ג ומוזה באה הולדה בנקל. כי בשעה שאשה כורעת לילד ירכותיה מצטננות ^אכשארז"ל (סוטה יא ע"ב) וע"י"ז נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה [ח], ואזי

תורה אור

מלכים-א ח (כו) פי האמנם ישב אלהים על הארץ והנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי:
תהילים צג (ה) עדהיך נאמנו מאד לבייך נאזר קדש ייך לארך ימים:
שמואל-א ב (ח) מקים מעפרך דל מאשפת ירים אבינו להושיב עם נדיבים וכסא קבדו ינחלם כי לייך יצחק ארץ וישת עליהם תבל:
תהלים ב (ד) תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגגו:
תהלים קד (יט) עשה ר"ת למיודים ששט דע מבוואו:
צפוס ג (ו) אם תקע שופר בעיר וצם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויידך לא עשה:
ישעיה נה (ח) קרא בקרן אל מחשך כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם:
תהילים קיח (ה) מן המצר קראתי יה ענגי בקרבך יה:
בראשית כד (טז) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וראה גמלים באים:
יהושע ו (ה) והה במשך בקרן היובל בשמעכם ויבשעם את קול השופר וירעו כל העם מרעה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ויגלו העם איש בגדו:

תורה ב
ישעיה יא (ט) לא ירעו ולא יחשיתו בכל הר קדשי פי מלאה הארץ דעה את ייך כמים לים מכסים:
תהילים קו (מג) מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ייך:
איוב ו (יד) למס מרעהו חסד ויראת שדי יעווב:
ישעיה נה (ג) הטו אונכם ולכו אלי שמעו ותמי נפשכם ואברתה לכם ברית עולם חסדי ייך תאמינים:
שמואל-א יד (יד) והי יוד לכל דרכו משביל ויקום עמו:
משלי יד (י) לב יודע פרת נפשו ובשמחתו לא יתערב רי:

תורה ג
ע"ש תרגום יונתן ומצודות דוד וילקוט שמעוני תהלים פא רמז תלאל
בדפוד"ר מכאן ועד הסוף נדפס באות מרובע גדול ובתקפא נדפס באות רש"י קטן.
באות ו'
וזהו ויהי דף רל סוף ע"א, קהלת יעקב ערך מלאך בדפוד"ר והוא
בדפוד"ר היא בתקפא-לא ברור ונראה היא, בתורל-הוא, מתורל-היא
ע"ן פל"ח כאן אות יט
נאמר בשבת הנוכה שנת תקסט (ח"מ נט) וע"ן חיי מוהר"ן סימן עט וסימן שצ וסימן קכד
בנוסח על הניסים שאומרים בתפילה וברכת המזון מקורו בגמ' שבת כא: לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה.
בתקפא הניח כאן ריחון לצ"יין מ"מ ולא צ"יין
ע"ש [ויקרא רבה פרשא ט' פסקא ז' לעתיד לבא כל הקרבנות בשלין וקרבת תודה אינו בטל כל התפלות בשלות ההודאה אינה בטלה ופרשה כו פסקא יב כל הקרבנות בשלין וקרבת תודה אינה בטלה לעולם כל ההודיות בשלין והודיות תורה אינה בטלה לעולם]

דף יג.
דף ד' סוף ע"ב ופרש"י שם, ובדף ו. ופרש"י שם ד"ה מי אמר באות ב'
לב כנ"ל באות ה'
פרש"י שם
לבא דאיהו רכיך וחלש, ומלכא וקיומא דכל שאר שייפין, לא נטיל למוזניה אלא ברירו וצחוחת דכל דמא, ומוזניה נקי וברירא,
לב מבין, לב יודע, לב רואה, לב איהו שכנתא, דלא נטלא אלא דמא צה, דאיהו קרבנא דצלותא נקיה בלא חובין ובלא פסולת,
ג. לשון הפסוק אם יתקע וכן נקט רבינו לעיל בתורה ס' אות ה' [דף עג.] אבל כאן ולקמן תורה ה' תנינא אות יא ושם בסוף התורה נקט היתקע.
הפסוק חזור בלק"מ ה"פ כאן ולקמן בדף יט. ית. הרם כשופר ובדף יח: ולעיל תורה כב דף לד. כשופר הרם
בתורל-כשופר הרם
מתורל-התפלה
סוף אות יא
גם בדפוד"ר בכסה, ומתורצו- בכסא (אולי כי לעיל בתחילת התורה נקט רבינו כסא אנ"י שבפסוק כתוב כסה, ואולי כדי שיהיה רמז לכסא הכבוד שלא באר רבנו היכן רמזו כאן)

^א דף יג.
^ב דף ד' סוף ע"ב ופרש"י שם, ובדף ו. ופרש"י שם ד"ה מי אמר באות ב'
^ג לב כנ"ל באות ה'
^ד פרש"י שם
^ה לבא דאיהו רכיך וחלש, ומלכא וקיומא דכל שאר שייפין, לא נטיל למוזניה אלא ברירו וצחוחת דכל דמא, ומוזניה נקי וברירא,
^ו לב מבין, לב יודע, לב רואה, לב איהו שכנתא, דלא נטלא אלא דמא צה, דאיהו קרבנא דצלותא נקיה בלא חובין ובלא פסולת,
^ז ג. לשון הפסוק אם יתקע וכן נקט רבינו לעיל בתורה ס' אות ה' [דף עג.] אבל כאן ולקמן תורה ה' תנינא אות יא ושם בסוף התורה נקט היתקע.
^ח הפסוק חזור בלק"מ ה"פ כאן ולקמן בדף יט. ית. הרם כשופר ובדף יח: ולעיל תורה כב דף לד. כשופר הרם
^ט בתורל-כשופר הרם
^י מתורל-התפלה
^{יא} סוף אות יא
^{יב} גם בדפוד"ר בכסה, ומתורצו- בכסא (אולי כי לעיל בתחילת התורה נקט רבינו כסא אנ"י שבפסוק כתוב כסה, ואולי כדי שיהיה רמז לכסא הכבוד שלא באר רבנו היכן רמזו כאן)

^{יג} מתורל- וישמור
^{יד} ע"ן לק"ח כלאי בהמה ד' יד כי ע"י הלכות נמשך יג מדות של רחמים
^{טו} איוב ו' יד
^{טז} * ישעיה נה
^{יז} שמואל-א יד יד ע"ש גם טו יח
^{יח} * ברכות סא. [פרש"י ומנין שהלב מבין שנאמר ישעיה ו' י' ולבבו יבין]
^{יט} ע"ן קהלת יא יח יוסיף דעת יוסיף מכאוב
^כ ע"ן ספר היצירה פ"ו לב בנפש כמלך במלחמה
^{כא} בתקפא לא ברור ונראה - היא בדפוד"ר בתורל ומתורל-היא
^{כב} בתקפא לא ברור ונראה - היא בדפוד"ר בתורל ומתורל-היא
^{כג} בתשכס - (כשארז"ל סוטה יא ע"ב) כנראה כיון שתיבת כשארז"ל אינה בדפוד"ר ונדפסה יחד עם המ"מ ע"י מוהר"ג
^{כד} ע"ן לעיל תורה קסט, וע"ן ע"ח שיער כ פ"ג מ"ה, וע"ן דעת התנוטה פ"ה דף לה: פסא סור הללמטס וחלל הפני

תורה אור
ישעיהו ל (כו) וְהָיָה אור
הַלְבָנָה כְּאֹר הַחֶמְדָּה וְאֹר
הַחֶמְדָּה יִהְיֶה שְׁבַע יָמִים כְּאֹר
שְׁבַע יָמִים בְּיוֹם יָבֵשׁ יִקָּץ
אֶת שָׁבַר עַמּוֹ וְיִמְחַץ מִקְוָה
יִרְפָּא: ^ס
בראשית ב (ד) אֵלֶּה תִּלְדוּת
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּחֹרֵב בְּיוֹם
עֲשׂוֹת יְיָ וְיִדְוּ אֵילֹהִים אֶרֶץ
וְשָׁמַיִם: ^ס
תהלים ק (א) מִזְמוֹר לְתוֹכָהּ
הִרְעִינוּ לִידְוֹן כֵּל הָאָרֶץ: ^ס
מלכים א טו (כג) וַיִּמְרָן כֵּל
דְּבָרֵי אֲסָא וְכֵל גְּבוּדָתוֹ וְכֵל
אֲשֶׁר עָשָׂה וְהַקְרִים אֲשֶׁר עָשָׂה
וְהָלֹא הָיָה כְּתוּבִים עַל סֵפֶר
דְּבָרֵי הַיָּמִים הַלְמַלְכִי וְהִנְהִי רַק
לֵאמֹר וְהָיָה אֵת רַגְלָיו: ^ס
משלי כט (י) אֲנִשֵׁי יָמִים
יִשְׁאוּ אֶת יוֹשֵׁרִים וְיִקְשֶׁה
נַפְשׁוֹ: ^ס

מכאן ו (כ) תתן אמת ליעקב
חסד לאברהם אשר נשבעת
לאבותינו מימי ק
דברים שלה יג (כו) ונספרו לו
ויאמרו באנו אל הארץ אשר
שחתנו וגם זבת חלב ודבש
היא וזה פירוש:
תהלים ג (א) מוזמר לקסף אל
אלהים יקון דבר ויקרא ארץ
ממנה ששט עד מנא:
שמות ד (י) ויאמר משה אל
יקון בי אדני לא איש דברים
אנכי גם מתמול גם משלש
גם מזה וברך אל עבדך כי
כבוד פה וכבוד לשון אנכי:
ישעיהו יא (א) מי זה בא
מאדם חמוץ בנדים כפורה זה
הדור בלבבו צעה ברב מחו
אני מדבר בצדקה רב להשיב:
בראשית א (כו) ויאמר אלהים
נעשה אדם בצלמנו כדמותנו
וירדו ברגל תלם ובעוף השמים
ובבהמה ובכל הארץ וכל
הרמש הרמש על הארץ:
רות ב (יט) ותאמר לה המורה
איפה לקטף חטים ואנה עשית
הי מנירך ברוך ותגד
לתמונה את אשר עשית ומה
ותאמר שם האיש אשר עשיתי
עמו חיים בעו:
תהלים קיב (ה) טוב איש
הונן וצלוה יכלכל דבריו
במשפט:
הושע יד (ג) קחו עמכם
דברים ושבו אל ידן אמור
אליו כל משא עון יקח טוב
ונשקה פרים שפתני:
תהלים ג (א) השב אנוש עד
דבא ותאמר שבו בני אדם:
(ד) כי אלף שנים בעיניך כיום
אתמול כי יעבר ואשמונה
בגלות:
בראשית ט (יב) ויאמר לו
יוסף זה תפרנו שלשת השנים
שלשת ימים הם:
משלי כב (יא) אהב סתור
והסתור לב תן שפתיו רעהו
פלג:
תהלים צג (ב) נכון כסאך
מאז עולם אמת:
בראשית וישלח לג (כ) ואל
שם מנחם ויקרא אל אל צבתי
ישראל: ^ס
במדבר כג (יט) לא איש אל
ויכזב וכן אדם ויתנחם ההוא
אמר ולא יעשה ודבר ולא
יקומנה:
תהלים קמה (יא) כבוד
מלכותך יאמרו וגבורתך
ידברו:
תהלים קמה (יח) קרוב ידון
לקל קראיו לכל אשר יקראוהו
באמת:
שמות ד (טו) ודבר הוא לך
אל העם ונהיה הוא ויהיה לך
לפה ואמה תהיה לו לאלהים:
ירמיה טו (יט) לכן כה אמר
ידון אם תשוב ואשיב לפני
מעמד ואם תוציא יקר מחולל
כפי תהיה ישובי הפה אלך
ואמה לא תשוב אליהם:
מלכי ב (ו) תורת אמת תהיה
כפיה וצולה לא נמצא
בשפתיו בישלח וביאשוור הן?
אני ורבים השב עולין:
בראשית כו (ג) ויצן לכן
ותבואל ויאמרו מידך יצא
תדבר לא נבול דבר אלקי רע
או טוב:
משלי יט (יד) בית יהון נחלת
אבות ופידון אישה משפלה:
בראשית כד (מה) ואקח
ואשתתה לידך ואברך את
ידון איתי אנכי אברכם אשר
הנחתי בדרך אמת לקחת את
בת אחי ארני לבני:

נדחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הולד להוין, ואח"כ הורים
הדמים למקומם. שזה בחי' תודה הלכה, שהוא בחי' תהלוכות
הדמים שהורים לילך כסדר כנ"ל. כי גם ההלכה היא בחי'
הולדה, כי יש תמיכי אורייתא [א], שנותנים ממוון ללומדי תורה.
ובתחילה הם מחסרים ממונם מעצמם, כי כשנותנים הממוון
להת"ח נחסר אצלם, שזה בחי' ירכותיה מצטננות, כי דמים
תרתו משמע [ב]. אבל אח"כ ע"י ממונם שמהויקין הת"ח ונולד
הלכות שהם בחי' חסד אזי ע"י השפעת החסד חוזר ונתמלא
החסרון; וזה בחי' שעשוע עוה"ב, בבחי' (ישעיה ל) והיה אור
הלבנה כאור החמה הנאמר לעתיד (ז). כי הלבנה טבעה קר,
בחי' חסרון וקרירות. ועתידה להתמלאות כאור החמה בחי'
מילוי החסרון, שזה בחי' הולדה, בחי' הלכות שהם בחי' שעשוע
עוה"ב כנ"ל. וזה בחי' (בראשית ב) **אלה תולדות השמים
והארץ בהכרואם**, באברהם (בר' פ' יב [א]), היינו חסד. כי
ההולדה ע"י בחי' הלכות, שהם בחי' חסד כנ"ל. וזה בחי'
(תהלים ק) **מוזמר לתודה הריעו לה כל הארץ, לתודה
אותיות תולדה. הריעו לה כל הארץ ר"ת הלכה,**
כמובא [א]. כי ההלכות בחי' תודה הם בחי' תולדה כנ"ל:

**וזה שאמרו רז"ל (סוטה יוד) אסא חלה את רגליו [ב] על שעשה
אנגריא בתלמידי חכמים [א].** כי ע"י שעשה אנגריא בת"ח
וביטל אותם מן ההלכות, ע"י חלה את רגליו. כי ההלכות הם
בחי' תיקון וקיום הרגליו, כי ההלכות הם בחי' תהלוכות הדמים
שהוריו והולכין כסדר כנ"ל [ב]. ואסא שפגם בזה וביטל את
הת"ח מן ההלכות, ע"כ חלה את רגליו:

ד וכשוזוכין לבחי' תודה הלכה, ע"י נתגלה אור האמת
ומאיר בהדיבור. כי מתחילה כשהדמים שוטפין על הלב הוא
בחי' פגם האמת, בבחי' (משלי כט) **אנשי דמים ישנאו תב,**
אבל אח"כ כשיוצאין מהצרה שזה בחי' תודה הלכה, אזי מאיר
האמת בבחי' (מכאן ז) **תתן אמת ליעקב חסד לאברהם.** חסד
לאברהם היינו הלכות כנ"ל, ע"י מאיר האמת ומשלים הדיבור.
כי עיקר שלימות הדיבור ע"י אמת. כי קושטא קאי וכו' (שבת
קד). ואפי' שקר אין לו קיום רק ע"י אמת [כמו שפרש"י
(במדבר יג) על פסוק **וגם זבת חלב ודבש וכו'**] [א] נמצא
שעיקר קיום ושלימות הדיבור הוא ע"י האמת, שהוא מאיר
בהדיבור, ע"י ג' שמות, בבחי' (תהלים ג) **אל אלקים ה'
דבר.** כי אלו ג' שמות הם מקור האמת. ועל ידם מאיר האמת

בהדיבור, והיינו רביבוע הדיבור, היינו בחי' ארבעה חלקי
הדיבור. **כי יש רבוע הדיבור, וע"כ כשהיו ישראל בגלות
והיה הדיבור בגלות (ז), נאמר במשה (שמות ד) לא איש
דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז
דברך וכו'.** זה בחי' רבוע הדיבור, ארבעה חלקי הדיבור. כי
יש דיבור של צדקה, בבחי' (ישעיה סג) **מדבר בצדקה, שזהו
בחי' היתרון שיש לאדם על החי שהוא הדיבור, שהוא גדר
האדם [א]. והוא"ב בחי' צדקה, שהוא גומל חסד עם הבריות,
שזה גדר האדם שדרכו לגמול חסד, מוש"כ החי. וז"ש [ב]**

פ' אנשים שתומכים בלומדי תורה עיין
לעיל תורה לר אור ו [דף מה:]: ^א ושם ציין
בתרלו להקדמת הוזהר דף ת. ועיין תורה רד
[דף ק"א]: ^ב
^א מגילה יד: ועיין חרדשי אגרות שבת
קלט ה"ה כי כפיכם [עיין לעיל תורה כט
א"ל ז' [דף מא.]] ושם ציין בתרלו מ"מ זה
בתוך הדף:
עיין פסחים סח. וסנהדרין צא:
^ד פסאט ט'
^ה שער הפסוקים תהלים ק' ופעה"ח שער
זמירות פ"ד ושער הנגהת הלימוד פ"א
^ו ג' בדפ"ד ותרליד - תולדה, ומתורלו - הולדה
^ז מלכים א-טו כו
^ח מלכים א-טו כו והמלך אסא השמיע את
כל יהודה

^א ס' נתכאל ענותן למים לח"ח הוא כחי' סהלמים
עולים מהגלגל לכך וע"י מוטיף מוריס על הת"ח
חוזקין לסלוקי, נמאל לפ"ו ששכמטכטלס מולחט
כתורה כל חסוים המים נגלון ונשפת חולות.
^ב בדפ"ד כתוב כאו כשד"ל, ובתקפא חתק
מוהר"ת תיבה זו וכתב במקומה הסוגרים
האלה. ונראה שנעלם ממנו אז החז"ל חזק רק
א"ר דש"י
^א הקדמת הוזהר דף ב: [בנסוטה לה.
וילקוט שמועני ע"פ הג"ל. ובזהר ח"ב
רס: רסד. וח"ג קסא. (אוצה"ל)]
^ב מתורלו-אלהים
^ג **וזהו וארא כה:**
^ד חובת הלבבות שער ב' פ"ה ולעיל תורה
רכה [דף קיד.].

נעשה אדם וכתוב [א] ושם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו'
מה תם צדקה אף כאן צדקה (הקדמת הוזהר ד' יג ע"ב), שע"י
צדקה נקרא אדם [א]. כי הצדקה, שמשם הדיבור הוא גדר
האדם כנ"ל [ב]. וזה בחי' **לא איש דברים אנכי,** היינו
הדיבור של צדקה, בחי' (תהלים קיב) **טוב איש הונן ומלוח
יכלכל דבריו,** דהיינו גמילות חסד וצדקה: **וי"ש** דיבור של
תשובה, בחי' (הושע יד) **קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.** וזה
בחי' **גם מתמול, לחי' דיבור של תשובה כ"ש (תהלים צ)
ותאמר שובו בני אדם כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול:**

וי"ש דיבור של עשירות, דהיינו עשירים קרובים למלכות, שהם
בחי' [ב] **שלשת השריגים** ודרז"ל (חולין צב) שלשה שרי גאים
דהיינו עשירים קרובים למלכות (כשפרש"י שם) שיש להם בחי'
דיבור, בבחי' **חן שפתיו רעהו מלך (משלי כב)** היינו הדיבור
של קרובים למלכות. וזה בחי' **גם מושלשם,** בחי' שלשת
השריגים הנ"ל, היינו הדיבור של עשירים קרובים למלכות: **וי"ש**
דיבור של מלכות, בחי' מלכות פה [א]. וזה בחי' **גם מאז
דברך, בחי' נכון כסאך מאז (תהלים צג): והאמת מאיר
ברבוע הדיבור הנ"ל, ע"י ג' שמות הנ"ל, שהם **אל אלקים
ה',** שהם בחי' תפלה, ותורה, ושידוכים וזווגים: **אל** זה בחי'
תפלה, כי **אל** על שם הכה [ב], שהוא תקיף ובעל היכולת [ב].
וע"י התפלה נקראין ישראל בשם אל, בבחי' (מגילה יח) מנין
שקראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר [ב] **ויקרא לו אל וכו'.** כי ע"י
התפלה כביכול אנו לוקחין לעצמינו הכה ממנו ית', כי אנו
מבטלין גזרותיו [ב]. נמצא שיש לנו הכה, וע"כ נקראין
ישראל אל ע"י התפלה על שם הכה כנ"ל. וכשרז"ל (ירושלמי
תענית [ב]) **לא איש אל ויכזב [א]** לא איש הוא שעשה דברי
אל ככזב, כי ע"י התפלה מבטלין גזרותיו ית', ואזי ישראל**

נקראין אל. ומשם מאיר הדיבור בבחי' **וגבורתך ידברו (תהלים
קמה).** דהיינו ע"י הכה וגבורה, שזה בחי' אל ע"ש הכה, מאיר
הדיבור ע"י האמת. כי התפילה היא רק ע"י אמת, כ"ש (שם)
**קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראוהו באמת: אלקים זה בחי'
תורה כ"ש (שמות ד) ואתה תהיה לו לאלקים ותרגמומו לרב.
וזהו [א] הוא יהיה לך לפה, שבחי' אלקים בחי' תור' הוא מאיר
לפה, דהיינו להדיבור. כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו
בתורתו, שזה בחי' (ירמיה טו) **אם תוציא יקר מזולל כפי תחי'.
והוא"ב בחי' אמת, בבחי' (מלאכי ב) תורת אמת היתה כפיהו:
ה' זה בחי' שידוכים, בבחי' מה' יצא הדבר (בראשית כד),
בחי' (משלי יט) ומה' אשה משכלת והוא בחי' אמת, בבחי'
(בראשית שם) אשר הנחני בדרך אמת. וע"י נשלם הדיבור, כי
עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט' נמלו נשים וא' כל העולם
כולו (כשרז"ל קידושין מט:). וכל זמן שאין התקשרות אין
להדיבור שלימות, אבל כשנתקשרין, נתחברים ונשלמים חלקי
הדיבור. נמצא שע"י****

בדפ"ד תורלו ומתורלו - הוא, ובתקפא - לא
ברוך נראה והיא
^א בראשית א' כו
^ב רות ב' ט'
^ג ועיין לעיל תורה לו אות ג' [דף גא.].
^ד גם עיין לעיל תורה רכה [דף קיד.].
^ה * בראשית מ'
^ו * פתח אליהו [עיין תורה יח אות ו'
ותורה פב תנינא]
^ז עיין בראשית לא כט ע"פ יש לאל ידי
פרש"י יש כח וחיל בידי
^ח וזהר רע"מ פנחס דף רסו: וכל שם וכני
סהיד עליה, א"ל סהיד עליה דאית ליה
יכולת על כל אל. וזהו נשא (אדרא רבה)
דף קלב. מהו א"ל תקיף יכול.
^ט בראשית ב' ג'

^א מתורלו - גיורתיו
^ב עיין לעיל תורה ז' אות א' תפילה מבטל
הטבע ועיין מועד קטן טו: מי מושל בי
צדיק שאני גזור וצדיק מבטל
^ג פרק ב' סוף הלכה א'
^ד במדבר כג יט
^ה מתורלו - גיורתיו
^ו בתורלו - הוא
^ז תחילת הפסוק הנ"ל
^ח בתקפא ותורלו - הוא (אות ו' גדולה)
ומתורלו - הוא

ליקוטי

ג' שמות הנ"ל, שהם אל אלקים ה', שהם בחי' תפלה
תורה שידוכים, נשלם הדיבור ע"י האמת, היינו רבוע
הדיבור שנשלם ע"י האמת כנ"ל :
ה ושלמות הדיבור, הוא בחי' לשון הקודש. כי כל לשונות
העמים הם חסרים ואין להם שלימות כי נקראין לשון עלגים [א],
ואין שלימות רק ללשון הקודש. ולה"ק הוא מקושר לשבת [ב],
בבחי' [ג] ודבר דבר שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של
חול (שבת קיג). בבחי' [ד] כה תברכו בלשון הקודש (סוטה לה).
שבח"ק נכלל ברכה וקדושה, כי הלח"ק מקושר לשבת, שנא'
בו ברכה וקדושה, כ"ש (בראשי' ב) ויברך ויקדש וכו'. וע"כ
ע"י שלח"ק מקושר לשבת, ע"כ ע"י שלימות הדיבור שהוא בחי'
לה"ק, ע"י ממשיתין השמחה של שבת לששת ימי החול. כי ימי
החול הם בחי' עצבות, ואפי' המצות שעושים בימי החול הם
בחי' עצבות, כי מט"ט שולטנותי בימי החול (ת"ז תי' יד ד' לג
ע"ב [א]), ומט"ט הוא בחי' עבד [ב] בחי' עצבות. אבל שבת הוא
בחי' בן, ואז ניהא לעילאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי
נתרוממין ונתעלין כל המצות של ששת ימי החול מן העצבות,
ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחי' (בראשית ה) ויולד בן
ויקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו.
היינו בחי' שבת, שהיא בחי' בן, בחי' נח, ניהא דעילאין
ותתאין וע' תיקון ע' בסופו [ג] ובווהר בראשית נח. נטו:
שהוא"ח מנחם ומשמח הכל מן העצבות, בחי' זה ינחמנו וכו'.
וכשוזכין לבחי' לה"ק שהוא מקושר לשבת, אזי ממשיתין על ידו
את הקדושה והשמח' של שבת לששת ימי החול כי מחמ'
שהלח"ק מקושר לשבת ע"כ נמשך על ידו השמחה של שבת
לששת ימי החול. וזה [ד] אל אלקים י"י דבר (עם
התיבות) מספר שמוחה כי ע"י שלימות הדיבור שהוא לשון
הקודש נמשך שמחה כנ"ל :
ו וע"י שמשיתין קדושה של שבת לששת ימי החול, ע"י
נתגלה האחדות הפשוט ית' [א]. כי בששת ימי החול הם
פעולות משתנות, שבכל יום נברא פעולה משונה. וזה כנגד
השכל האנושי להבין זאת בשכל האנושי, שפעול' משתנות
יהיו נמשכין מאחד הפשוט [ב] ית' וית' [ג], כי בשכל האנושי
א"א להבין זאת. רק ע"י שבת שאנו זוכין שנתן לנו השי"ת
מתנה גדולה, כשרז"ל (שבת י' ע"ב) מתנה טובה יש לי בבית
גנזי ושבת שמה, ע"י נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה
על אמונת היחוד, שאנו מאמינין שכל הפעולות משתנות
נמשכין מאחד הפשוט ית', שברא כולם בששת ימי החול ושבת
בשבת. נמצא שע"י שבת נתגלה אחדות הפשוט ית' [ב].
והתגלות אחדות הפשוט, זאת הבחי' יקרה מאד אפי' אצלו ית',
כמו שמצינו יחיד ורבים הלכה כרבים (ברכות ט. ולז), כי
מחמת שהם רבים, שכ"א יש לו"ח דעה משונה, בחי' פעולות
משתנות, וכשהם מסכימים יחד לדעת אחד [ג], נמצא בחי'
פעולות משתנות נעשה בחי' אחדות הפשוט, שזה יקר מאד
בעיניו ית', וע"כ הלכה כמותם. וגם כדי שלא להרבות מחלוקת
בישראל, כי אם לא כן כל יחיד ויחיד יאמר כדעתו, ואין לדבר
סוף, ויתרכו מחלוקת בישראל וע' ב"מ נטו: שאין זה רצונו ית'.

ימי הנוכה ב

מוהר"ן תנינא

ד.

כי רצונו רק בבחי' אחדות הפשוט, כי כשנתגלה בחי' אחדות
הפשוט למטה, גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט ית'. בבחי'
אתה אחד ושםך אחד וזי כעמך ישראל גוי אחד בארץ [א].
שע"י אחדות שנתגלה בישראל למטה, נתגלה אחדותו הפשוט
ית' למעלה :
ו"וזה בחי' מעשה דר' אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (ב"מ
נט), כי ר"א הלכ' כמותו בכל מקום [ב], והי' רוצה להראות
שזכה לשלימו' הדיבור, דהיינו שלימו' ריבוע הדיבור, שזוכין
לזה"כ ע"י הלכו' כנ"ל. וע"כ אמר הרוב יוכיח, אמת המים יוכיח,
כותלי ביהמ"ד יוכיחו, בת קול יוכיח, כי אלו ארבעה דברים, הם
בחי' רבוע הדיבור, דהיינו ארבעה חלקי הדיבור הנ"ל. כי
הצדיקים הם צדיבורי כה עושי דברו [ג] כמובא בוה"ק (לך לך
ד' צ) שהם עושים ומנהיגים עם הדיבור כרצונם. וע"כ רצה
ר"א להראות שיש לו שלימות רבועי' הדיבור, וע"כ יכול
לעשות עם הדיבור כרצונו, דהיינו לשנות המבע כרצונו ע"י
שלימות דיבורו. והראה זאת בד' דברים, שהם בחי' רבוע
הדיבור :
הרוב יוכיח, זה בחי' הדיבור של צדקה. כי הרוב הוא בחי'
צדקה, כי הרוב נוטעין אותו רק לדורות, כ"ש בגמ' (תענית כג)
אנא עלמא בהרובא אישתכח כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא
נמי שתלי לבנאי [ג]. נמצא שההרוב הוא רק לדורות כמו
הצדקה שהיא לדורות כמו שאמר ר' חייא (שבת קנא ע"ב) כי
אתא עניא אקדים לי רפתא כי היכי דלקדמו לבניך וכו' לגלג
הוא שהזור בעולם [ג].
אמת המים, זה בחי' תשובה,
בבחי' (איכה ב) שפכי כמים לבך נוכח פני ה' :
כותלי ביהמ"ד זה בחי' עשירים, שהם כתלי' שהכל פונין
בו [ג]. כי אהבי עשירי רבים (משלי יד) והכל פונין אל
העשירים. וזהו כותלי בית המדרש, בחי' (תהלים לד) דורשי ה'
לא יחסרו כל טוב, דהיינו הצדיקים דורשי ה', שכל טוב נמשך
מהם. אך צדיקים מהני זכותיהו אעלמא אדידהו לא [ג] (חולין
פו). כי הצדיקים בעצמן אין להם כלום, רק ממשיתין כל טוב
אל העולם, כשרז"ל על רחב"ד (שם) [ג] כל העולם ניוון בשביל
הנינא בני והנינא בני די לו בקב הרובין וכו'. וע"כ העשירים
נקראין כותלי בית המדרש, שהם כתלי' שהכל פונין אליו ע"י
עשירותם. וכל טוב שיש להם נמשך להם מבחי' בית המדרש,
היינו בחי' דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, שמהם נמשך כל
ההשפעות כנ"ל: בת קול זה בחי' מלכות [ג]. כי ד"הקול
יוצא משית עיוקאין דקנה [ג], בחי' מלכות, בחי' (מלכים א י)
שש מעלות לפסא. וע' זוהר נשא קבא: פנחם רלה. ובתיקון כב
[ג]. נמצא שהראה ר"א בד' דברים אלו שיש לו שלימות רבוע
הדיבור, דהיינו בחי' ארבעה חלקי הדיבור הנ"ל. אבל אעפי"כ
לא השגהו ע"ז, כי יחיד ורבים הלכה כרבים. כי זה יקר בעיני
השי", שזה בחי' התגלות אחדות הפשוט ז"מבחי' פעולות
משתנות כנ"ל, שזה בחי' שבת כנ"ל. וזהו שאמר הקב"ה
נצחוני בני [ג], היינו שבחי' בן שלהם נצח, כי זה שרבים
מסכימים לדעת אחד זה בחי' שבת, בחי' בן כנ"ל :

תורה אור
ישעיהו לב (ד) ולבב נמקרים
בין לְעַת וְלִשׁוֹן עֲלֵגִים
תמורה לדבר צחות:
ישעיהו נח (יג) אם תשיב
משבת רגלך עשות חפצך
ביום קדשי ונקראת לשבת
ענג לקדוש יקוק מכבד
וכבודו מעשות דרךך
ממצוא חפצך ודבר דבר.
במדבר ו (כג) דבר אל ארץ
ואל גנזי לאמר מה תרבי
את בני ישראל אומר להם:
בראשית ב (ג) וַיִּרְרָף אֱלֹהִים
את יום השביעי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ
כי בו שבת מקל מלאכתו
אשר קרא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת: פ
בראשית ה (כט) וַיִּקְרָא אֵת
שמו נח לאמר זה ינחמנו
ממעשינו ומעצבון ידינו מן
האָדָמָה אֲשֶׁר אָרָה יְיָ:
תהלים נ (א) מִזְמוֹר לְאֶסָף
אל אֱלֹהִים יִקְוֶה דָּבָר וַיִּקְרָא
אֶרֶץ מִפְּנֵי שְׂמֵשׁ עַד מִבְּאוֹ:
תהלים קג (כ) קָרְבוּ יִקְוֶה
מִלְּאֲבוֹ גִבּוֹר כִּחַ עֵשִׂי דָּבָר
לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹל דָּבָר:
איכה ב (יט) קוֹמוּ רַבֵּי בִּלְלִי
קְרוּ: בִּלְלִיָהּ לֹרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת
שִׁפְכֵי כִמְיִם לְבָב נֹכַח פְּנֵי
אֲדֹנָי שֵׁאִי אֲלֵיו כְּפִיךְ עַל
נַפְשׁ עוֹלְלֹךְ הַתְּעוֹסִים בְּרָעַב
בְּרֵאשׁ כָּל חוֹצוֹת:
משלי יד (כ) גַּם לִרְעוּהוּ
יִשְׁאָר רֶשֶׁת וְהֵבִי עֵשִׂיר רְבִיבִים:
תהלים לד (יא) כְּפִירִים רֶשֶׁת
וַיַּעֲבֹ וַיְדַרְשֵׁי יְדוּד לֹא יִחַסְרוּ
כָּל טוֹב:
מלכים א- י (יט) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת
לְפָסָה וְרֵאשׁ עָגֵל לְפָסָה
מִתְּהוֹרֵי יְרֵדוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה אֶל
מִקּוֹם הַשֶּׁבֶת וּשְׁנַיִם אֲרִיזוֹת
עָמְדִים אֶצֶל הַדְּרוֹת:

8 * ישעיהו לב ד'
2 לעיל תורה נח אות י' ותורה סו אות ג'.
2 * ישעיהו נח יג
1 * במדבר ו'
3 בדפים שלנו דף לד.
1 זוהר חיי שרה קטו. וישב קפא: ששפים
צד. ועוד
1 דף קלח:
6 בדפרי-שווא, בתקפא ו' או י' מחוק ושואר
נקודה חלשה, בתרדו-שווא, בתרדו-שווא,
7 תהלים ב' א'

תורה אור
 תהלים ק (א) מומור לתודה
 הרינו ליקוק כל הארץ: (ב)
 עבדו את יקוק בשמחה באו
 לפניו ברגלים: (ג) דעו כי
 יקוק הוא אלהים הוא עשנו
 ולא ילו אנתנו עמו וצאן
 מצריהו:
 דברים וזאת הברכה לג (ח)
 ולמי אשר תפין ואנריך
 לאיש חסידך אשר נסיתו
 במשה תריבחה על מי מריבה:
 תהלים מג (ג) שלח אורך
 ואמתך תמה יחזיקי וביאני
 אל הר קדשך ואל
 משכנותיך:
 מיכה ז (ח) אל תאמינו ברע
 אל תבטחו באלוף משכנת
 חקך שטר פתחי פני:
 תהלים קט (קל) פתח
 דבריך יאיר מבין פתחים:
 במדבר נשא ו (כג) דבר אל
 אהרן ואל בניו לאמר כה
 תברכו את בני ישראל אמור
 להם:

וזה בחי' (תהלים ק) **עבדו את ה' בשמחה**. היינו להמשיך שמחה לבחי' עבד, בחי' מט"מ, בחי' ששת ימי החול כנ"ל. וזהו **[ב] דעו כי ה' הוא אלקים**. בחי' אחדות הפשוט, שכל השינויים הם אחד. שזה נתגלה ע"י שנמשך השמחה של שבת לששת ימי החול, שהם בחי' עבד כנ"ל:

וזה בחי' חנוכה. כי ימי חנוכה הם ימי הודאה. שהוא בחי' שעשוע עוה"ב, בחי' הלכות. שע"י זוכין לשלימות הדיבור, ע"י התגלות האמת כנ"ל [ג]. וזהו בחי' השמן של נר חנוכה, בבחי' (דברים לג) **התומך ואורו לאיש חסידו**, שע"י החסדים, דהיינו בחי' הלכות, נתגלה אור האמת, בחי' **תומך ואורו**. וזה בחי' השמן, שהוא בחי' אור האמת, בחי' (תהלים מג) **שלח אורך ואמתך**. וצריך ליתנו סמוך לפתח ושבת כא:), בחי' **פתחי פיך** (מיכה ז), היינו הדיבור. כי האמת מאיר בהדיבור כנ"ל, בבחי' (תהלים קט) **פתח דבריך יאיר**. ואזי נמשך השמחה של שבת לששת ימי החול ע"י לשון הקודש שהוא שלימות הדיבור. וזה בחי' **חנוכה**, **חנוכה**, בחי' שבת ניהא, שבו מקושר לשון הקודש, שהוא בחי' **כה תברכו בלשון** הקודש כנ"ל [ד]. והשמחה של שבת מאיר לששת ימי החול, שהם ג"כ בחי' **חנוכה**, בחי' חנוך מט"ט עבד ששולטנותי בימי החול. בבחי' [ה] **זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ירנו**, בחי' שמחה של שבת שנמשך לששת ימי החול כנ"ל:

וזה ויהי מקץ שנתיים ימים [א] **מקץ**, היינו סוף, בחי' הלכות שהם שעשוע עוה"ב שהוא בסוף. וזהו **שנתיים ימים**, כמאמר רז"ל (הגיגה ה ע"ב) על האי בר כי רב דחד יומא שהיה מצטער עד שדרש לו ר' יוחנן **ואותי יום יום ידרושון** [ב] שיום אחד בשנה חשוב שנה. וזהו **שנתיים ימים**, בחי' הימים שנחשבין לשנים ע"י לימוד הלכות בחי' **יום יום ידרושון**, כנ"ל: (וגמר פי' הפסוק ע"פ התורה הנ"ל לא זכינו לשמוע) [ג]:

ובשעת שהלב בצרה גם הריאה בצרה. כי הריאה היא קיום הגוף, כי הריאה מקיימת הליחה לבנה, וממשכת הלחוחית להגוף [ד]. כי הגוף יש לו תנועות שהם מייבשין הגוף, כי התנועות מייבשין [ה]. וע"כ עיקר הקיום ע"י הריאה שממשכת לחוחית. וכשהלב בצרה שאז הדמים עולים ושוטפין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הריאה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתייבש הריאה וע"י נתייבש הגוף ה"ו. ושמן הוא רפואה להריאה, כמו שאומרים העולם. כי השמן מלחלה, היינו בחי' השמן הנ"ל, שהוא בחי' תיקון הצרה כנ"ל. ובתחילה כשהצדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבועה"ז ועוה"ב מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה מקוננת, כי אפי' על דמים של רשעים השכינה מקוננת ק"ו על דמן של צדיקים כשרו"ל (סנהדרין מז) אבל כשזוכה לרפואה, אזי

מתנחמין כולם ונמשך שמחה לכולם. בבחי' (ישעי' נז) **ווארפאהו ואשלם ניהומים לו ולאבליו**, שע"י רפואתו נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל, היינו שמחה כנ"ל:

וידע שמזמור לתודה [א] הוא מסוגל למקשה לילד, דהיינו לומר אותו. כי **מזמור** לתודה ר"ת **מל**, בחי' ע' קלין של היולדת שצועקת קודם הלידה כמובא [ב], ויש במזמור זה **קס"ח** אותיות, **קס"ח** הוא **חסד** בא"ת כ"ש, שע"י החסד בחי' הלכות ההולדה בנקל כנ"ל. ויש **מ"ג** תיבות בזה המזמור, כי קישוי לילד הוא, ע"י שיש קליפה שהיא אומרת **גזרו ג"ם לי גם לך לא וכו'** (מלכים א ג) כי אינו רוצה שיצא לאויר העולם. וכנגד זה יש **מ"ג** תיבות בזה המזמור, כנגד בחי' **ג"ם הנ"ל**. כי המזמור הזה הוא סגולה למקשה לילד כנ"ל:

ג [ב] (סנהדרין קא) **כשחלה** ר' אליעזר הגדול אמר לר' עקיבא חימה עזה בעולם. [ג] כי לא היה אז מי שיוכל להמתיק הדין, כי היה צריך לפדיון להמתיק הדין, ולא נמצא. [ד] כי באמת אחר ההמתקה והפדיון, אז דייקא טוב לרפאות החולה ע"י רפואות [ה]. כי אזי דייקא אחר הפדיון וההמתקה, יש רשות לרופא לרפאות [ו]. כי הנה באמת איך יכול הרופא להגור מתניו לרפאות החולה ע"י רפואות וסמים, הלא אינו יודע הסם הצריך לרפואות אותו החולה, כי יש סמים הרבה שהם מסוגלים לרפואות החולאת, אך בוודאי החולה אינו יכול להתרפא כ"א ע"י סם פלוני המיוחד לרפואתו כפי שנגזר למעלה, כמו שארז"ל (ע"ז נה) שגזרוין למעלה שיתרפא על ידי סם פלוני, ועל ידי איש פלוני ביום פלוני. ואם כן איך יכול הרופא להכניס עצמו לרפאות, הלא אינו יודע הסם שנגזר למעלה. אבל אחר ההמתקה והפדיון אז יכול לרפאות, כי מה שצריך שיתרפא דייקא ע"י סם פלוני ואיש פלוני הוא מחמת מדת הדין, שכפי מדת הדין נגזר שיומשך החולאת עד אותו הזמן ויום פלוני, וע"כ נגזר שלא יוכל להתרפאות כי אם ע"י סיבות אלו, דהיינו סם פלוני ואיש פלוני, כדי שיומשך החולאת עד יום פלוני. כי כפי הזמן שצריך שיומשך החולאת, כך גזרוין הסיבות לרפואתו, כדי שלא יוכל להתרפאות עד שיוזמנו יחד סיבות אלו סם פלוני ואיש פלוני, באופן שלא יהיה לו רפואה כ"א ביום פלוני. אבל כשעושיין פדיון וממתיקין הדין, ואזי נתכבול הגזירה, אזי קודם שגזרוין דין אחר, כי כשנמתק דין זה אזי גזרוין דין אחר, ובין כך ובין כך, דהיינו אחר המתקת הדין הראשון קודם שגזרוין דין אחר, אזי יכול הרופא לרפאות החולה ע"י סמים. כי אזי אין דין, ואזי יוכל להתרפאות ע"י איזה סם שיהיה [ז]. כי אין צריך דווקא סם פלוני וכו', מאחר שאין דין כנ"ל. נמצא שא"א לרופא לרפאות כ"א ע"י פדיון, שצריכין לעשות

¹ בתרלד- הוסיף כאן אות י' ובשנת
² גם בפירי- ובשנת, ובתרלד ומתלד- ובשנת, (בפירי ומאן ועד סוף התורה באות מרובט)
³ שביילי אמותה נתיב ד' שבייל ב' ד"ה הריאה ועיין לעיל תורה רכה שם ביאר זאת באופן אחר
⁴ עיין לעיל תורה קנז [קת-] התנועה גורמת לחום
⁵ בתקפא (ישעי' צז) בתרלד ובתרוצו תוקן
⁶ בתרלד- וארפאהו וכו' ואשלם (הוסיף תיבת וכו')
⁷ בתרלד- הוסיף כאן אות יא - יא U
⁸ תהלים ק' הנ"ל שדרש לעיל באות ג' וכאן בתחילת העמוד
⁹ * זוהר פנחס רמט: [עיין לעיל תורה כא אות ז', ותורה לו אות א']
¹⁰ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹¹ עיין רש"י ומהרש"א שנהלקו על מי היה הכעס על ר"א או על התלמידים
¹² עיין חיי מוהר"ן סימן תקלט שרבונו רצה לתת פדיון בכל יום ולא מצא צדיק שראוי לזה.

¹³ כאן ממשך לדרוש מומור זה שהתחיל לדרוש לעיל באות ג. ועיין פל"ח שצ"ח כאן לעין פע"ח על מומור זה
¹⁴ שם במשך תהלים ק' הנ"ל
¹⁵ בתרלד- הוסיף כאן אות ח - ח H
¹⁶ באות ד' ועיין לק"ה כלאי בהמה ד' יד; מובא בשיש"ק ח"א סעיף פג
¹⁷ בתרלד- תמין
¹⁸ תיקון יג דף כט. פע"ח חנוכה פ"ה, ר"ן על ר"ף שבת דף ט: בדפי הרי"ף, ולקמן תורה ז' אות יא [דף יד:]
¹⁹ בתרלד- בלשיון
²⁰ באות ה'
²¹ בראשית ה' כט
²² בתרלד- הוסיף כאן אות ט - ט H
²³ * בראשית מא
²⁴ ישעיהו נח ב'
²⁵ עיין חיי מוהר"ן סימן פ'

מאמר ימי חנוכה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בנר רביעי של חנוכה פרשת מקץ שנת תקסט, כחצי שנה אחרי חזרתו מלעמברג, לשם נסע כיון שחלה מחלת השחפת, והיה שם בסכנה גדולה ובנס חזר משם ותורה זו היא תורה על היציאה מצרה ההיא.

פתיחה

אחרי שלמדנו בתורה א' שאדם יכול להיות בחיים חיותו משפיע חיות לכל העולם עד שכל צבא השמים משתחיים לו כי תפלתו היא דבר ה' המחייב את כל העולם, כאן בתורה זו לומדים לומר תודה על כל הטוב שנמצא מאד בעולם, ועי"ז מגלים בדיבור, את האמת, שכל הפעולות המשתנות נפעלות מכח האחד הפשוט, ועי"ז אפשר להנצל מכל צרה כי כל הצרות הן רק חבלי לידה של תודה שרוצים שנוליד על עוד טובות נפלאות שנגלה שהקב"ה משפיע לנו בעוה"ז.

תורה זו אמר רבנו כשחזר מנסיעתו ללעמברג והיא בחי' תודה שנולדה מצרת מחלתו² שבגללה היה בסכנה גדולה בלעמברג כמבואר בחי"מ סימן עט.

העיקר למעשה מהתורה הזו הוא להודות בכל יום ובכל רגע להש"י על כל הטובות ולומר אשרינו על כל הטובות שהש"י משפיע עלינו ועי"ז מאיר האמת ומאיר אחדות הפשוט בחי' שבת ובחי' בן בפעולות המשתנות שמשם כל הדינים והצרות והקשיים וההסתרות. כמבואר בלק"ה (כלאי בהמה ד' ופריקה וטעינה ד) עי"ש באריכות.

שיחות השייך לתורה זו

מאמר "ימי חנוכה", (ליקו"מ ח"ב) סימן ב', נאמר בְּשֶׁבֶת-חֲנֻכָּה תקסט: (– חי-מוהר"ן, סעיף נ"ט).

חי מוהר"ן סימן עט – התורה "ימי חנוכה הם ימי הודאה" בחינת תודה וכו' בליקוטי תנינא בסימן ב', זאת התורה אמר בשבת חנוכה. ובאותה שנה בא מלעמברג. ולפי עניות דעתי המשיך בזה בחינת תיקון קרבן תודה שהיה צריך להביא על שחזר משם בשלום לביתו. כי זה ישועה גדולה ונפלאה מאוד לנו ולכל ישראל; כי אם היה נשאר שם בלעמברג, אפשר האור היה מסתלק לגמרי חס-ושלום, ולא היינו שומעין כל הנוראות שהיה מגלה לנו אחר-כך בתורתיו ושיחותיו שאמר אחר-כך. בפרט המעשיות, שעיקר המעשיות הגדולות גילה לנו אחר-כך, בפרט המעשה של הז' בעטלירס. ובודאי ראוי להביא קרבן תודה על ישועה כזאת. גם כמה פעמים אחר שבא מלעמברג, שמענו ממנו זכרוננו-לְבָרְכָה, שנתן שבח והודיה גדולה להשם-יתברך על שחזר משם, ובעת הטיול, בכל עת שבא על איזה מקום שהיה שם כבר מקודם שנסע לשם, היה אומר, שראוי לשבח להשם יתברך על שחזר והביאני לכאן, לחזור ולהיות באלו המקומות, כי הייתי סבור שחס-ושלום לא אשוב לראותם עוד:

חי מוהר"ן סימן פ – מה שנאמר שם בסוף על פסוק "ויהי מקץ", על פי מאמר רבותינו-זְכָרוֹנֵם-לְבָרְכָה על בר-בי-רב דחד יומא. זה נתגלגל על-ידי איש אחד מבני הנעורים, שנסע אליו על שבת- חנוכה מברסלב, ונתעכב בנעמירוב, ולא בא על אותו שבת, ואחר שבת בא לכאן. ורבינו זְכָרוֹנֵם-לְבָרְכָה, בעת שאמר התורה "ימי חנוכה" הִנְזָכֵר-לְעֵיל, לא סיים לפרש המקרא "ויהי מקץ" על פי התורה הִנְזָכֵר-לְעֵיל, עד שבא האיש הִנְזָכֵר-לְעֵיל אחר שבת. אז התחיל לפרש המקרא הִנְזָכֵר-לְעֵיל, על פי מאמר רבותינו-זְכָרוֹנֵם-לְבָרְכָה מענין בר בי רב דחד יומא. והיה מענינו, כי זה האיש היה ממש בר בי רב דחד יומא, כי בשבת לא היה אצלו, רק אחר-כך בחול יום אחד בלבד. וראינו נפלאות ה', שעל-ידו דייקא נאמרו דברים אלו, שיש להם שייכות אליו, והם מרומזים במקרא הִנְזָכֵר-לְעֵיל. ואי-אפשר לבאר מה שיש בלבי על זה, כי כל דבריו היו במשקל גדול ונפלא, כמבואר במקום אחר. וגם אז ראיתי זאת, כי מקודם בשבת לא גילה כלל על המקרא "ויהי מקץ", כי התגלות התורה הוא כפי הנפשות שנמצא אז לפניו (כמבואר בהתורה "אשרי" – בליקוטי מוהר"ן ח"א, בסימן י"ג. וכן בהתורה "ט' תיקונין" סימן כ' בליקוטי מוהר"ן ח"א). ואחר-כך כשבא האיש הִנְזָכֵר-לְעֵיל אז גילה פירוש התחלת המקרא על פי התורה הִנְזָכֵר-לְעֵיל, היינו "ויהי מקץ" וכו', כמבואר במקומו, עיין שם. אבל שאר המקרא לא סיים לפרש. ואנכי הפצתי מאוד אותו שיפרש לנו השאר, ולא רצה בשום אופן. ואז ראיתי איך כל דיבור יוצא במשקל כפי הנפשות והכיסופין וכו'. גם מה שנאמר שם על

² בשנת תקסח חלה רבנו במחלת השחפת (דלקת ריאות) שממנה נפטר ג' שנים אח"כ בשנת תקעא. באותם הימים מחלה זו היתה קטלנית מאד והמונים נפטרו על ידה, עפ"י מחקר בבריטניה בשנת תקע"ו, דיינו חמש שנים אח"כ, כל אדם רביעי שנפטר שם, היה ע"י מחלת השחפת.

הארבעה דברים שהראה ר' אליעזר שהם "חרוב יוכיח" וכו', גם התגלות אלו הדברים לא גילה בשעת אמירת התורה, רק בדרך כלל, אבל לא ביארם בפירושו כמו שמפורש עתה, עד שבא אחיו ר' יחיאל זכרון-לברכה עם עוד אנשים שנסעו גם-כן על אותו שבת, ונתעכבו גם-כן, ואחר-כך כשבאו, אז דייקא גילה ענין הנזכר-לעיל, וביאר הארבעה דברים הנזכר-לעיל על פי התורה הנזכר-לעיל בפירושו הנזכר-לעיל:

חיי מוהר"ן סימן קכ"ד - בשבת חנוכה תקס"ט שהיה סמוך לביאתו מלעמברג כי בקיץ תקס"ח העבר בא מלעמברג לביתו. ואז באותו חנוכה אמר התורה המתחלת ימי חנוכה הם ימי הודאה בליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ב'. ואז ציוה לומר על השולחן שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה לנו. וזימרו לפניו זה המזמור בליל שבת כמה פעמים אין מספר. וגם פעם אחת בהיותו יושב במעדוועדווקע היה מזמר גם-כן המזמור לולי ה' כמה פעמים. ואחר-כך הפך פניו אל העולם ואמר עדיין אין אתם נחשבים מאנשים שלי. כי יהיה עת שכל העולם כולו יעמדו עלי ויחלקו כולם עלי ואז מי שיתחזק ויהיה נשאר אצלי זה יהיה נחשב מהאנשים שלי באמת (אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים כי רבים קמו עליו ועלינו ולולי ה' שהיה לנו וכו').

שיש"ק ח"א אות פג - אחר שאמר רבינו את התורה ימי חנוכה שבליקוטי מוהר"ן ח"ב סימן ב', ושם מדבר מענין שלושה קוי האמת, שמאירים בארבעה חלקי הדיבור וכו', דיבר מענין המובא בכוונות חנוכה, ששמונה פעמים אק"ק בגימטריא אמת, ושמונת ימי חנוכה הם בחינת שמונה פעמים אמת: (מליקו"ה כלאי בהמה ד, יד).

שיש"ק ח"ב, סעיף רפ"ב - יש-אומרים, שבעת אמירת תורה ב' חלק ב', שנקאמרה בשבת חנוכה תקס"ט, היה אז רבי שמחה, אביו של רבנו, אצלו, ושם בתורה הזכיר רבנו מענין שמחה, ומענין בן, ומענין הכתוב "זה ינ' ח' מיניו ממעשנו" וכו' ובגדרו בן בכל התורות, כמבאר בספר "חיי מוהר"ן" (סימן ש"צ), עין שם:

בענין תורה הלכה וכו' המבואר בתורה, אמרו אנשי-שלומו שלמעשה בחינת תורה הלכה שדיבר בה במאמר, הוא תכלית המכוון של בחינות תפלה ותורה, כי תכלית התפלה הוא הודאה, ותכלית לימוד התורה הוא ההלכה לעובדא ולמעשה, וכשמתחברים שני עבודות אלו, בזה זוכים לזיווגים אמתיים, ומאירים השמות אל אלקים ה', ומאיר בו על-ידי-זה אור האמת באמת. ודו"ק: (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרון-לברכה - מעדני מלך סק"ה).

בענין המבואר בתורה (סעיף ב-ג) שתודה הוא בחינת הלכה, והוא בחינת תיקון הרגלין, יש לרמוז שלכן מתחיל הש"ס במסכת ברכות שהוא ענין תודה והודאה, ומסיים בענין הלכה במשנה כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם-הבא שנאמר "וכל בניך למודי ה'": (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרון-לברכה מפי השמועה - מעדני מלך סק"י).

בענין המבואר בתורה (סעיף ד') שיש דיבור של תשובה... בחינת "תשובה אנוש עד דכא" ותאמר שובו בני אדם - כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול" (תהלים צ, ג) וכו'. יש לרמוז בזה, שזה הרוצה לחזור בתשובה על עוונותיו, צריך לרוץ כל-כך בתשובה ומעשים-טובים, עד שאלף שנים יהיו בעיניו כיום אתמול - לרוב זריזותו בתורה ועבודה, ובריחתו מהרע (ועיין בסוף תו"מ"ט ח"א): (- הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרון-לברכה מפי אנשי-שלומו - מעדני מלך סק"ח).

מבואר בתורה (שם) שקודם השידוך והזיווג אין לו לאדם אלא קב אחת של שיחה, ומשמצא זיווגו אזי יש לו בחינת עשרה קבין של שיחה, עיי"ש. אמר הרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זכרון-לברכה: שמחמת שאחר שזכה לזיווגו דקדושה זוכה לבחינת שלימות הדיבור כמו שביאר רבינו זכרון-לברכה שם, אף-על פי כן צריך שמירה יתירה שלא יפגם הדיבור חס-ושלום, ומשום כן הזוהירו חכמינו זכרונם-לברכה ואמרו: "אל תרבה שיחה עם האשה" (אבות א, ה), אף-על-פי שזכה לשלימות הזיווג והדיבור: (- מעדני מלך, סק"ב).

מבואר בתורה (ס"ה) ששבת היא בחינת בן... בחינת "ויולד בן ויקרא שמו נח" (בראשית ה, כח-כט). עיי"ש. שמעתי מהרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זכרון-לברכה שדייק ואמר שרק בנח כתוב לשון כזה כדבר בפני עצמו "ויולד בן ויקרא שמו נח" (וכמבואר במפרשים שם (עיי"ש ברש"י ובגו"א, ובחוקוני ורבינו בחיי, ועוד)). והיינו לדרוש בחינת הבן המבואר בפנים בחינת שבת וכו': (- מעדני מלך, סק"ה).

ליקוטי הלכות

או"ח א דף קפג נשיאת כפים ב [ה אותיות]

או"ח ב דף מה: בציעת הפת ב [אות אחת]

או"ח ב דף קלג הודאה א [ג אותיות]

או"ח ג דף קלז פסח ד [ז אותיות] (י בחי' ד' כוסות ג' מצות בחי' ג' קוי אמת וד' חלקי דיבור ד' לשונות של גאולה

י"ד ב דף קצ כלאי בהמה ד [כ אותיות] (ד) בימי הנבחה הקדושים על ידי תקף הנסים והנפלאות והנוראות שעשה ה' יתברך עמנו בימים ההם בזמן הזה על ידי זה אנו ממשיכין הדרך הזה של תורה הודאה בעולם, דהיינו לעסק תמיד להודות ולהלל לה' יתברך על כל הנסים והנפלאות שעשה עם אבותינו ועמנו מימות עולם עד הנה בכלליות ובפרטיות. ולזכר היטב ולבלי לשכח כל הטובות הנוראות שגומל עמנו בכל עת ועת, כמו שכתוב, "ואל תשכחי כל גמוליו". כי באמת זה הדרך של הודאה ותודה הוא דרך נפלא מאד להתקרב על ידו לה' יתברך מכל מקום שהוא, כי העולם הזה מלא צרות ויסורים ויגונות, כמו שכתוב, כל ימיו כעס ומכאובות. וכתוב, "אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רגז". ואין טוב בעולם כי אם התורה כי אין טוב אלא תורה (אבות פרק ג). ומעצם הצרות והיסורים והמניעות שבה העולם קשה וכבד על האדם להתקרב לעבודתו יתברך ואפילו להתפלל ולהתחנן ולפרש צערו לפני ה' יתברך גם כן קשה מאד מחמת רבוי המניעות והיסורים שאוטמין את לבו עד שאינו יכול לפתח את פיו ולא להתקרב לשום עבודה תמה כאשר יודע כל אחד ואחד הכבדות שיש עליו בכל פעם ופעם בכל יום ויום וכו'. ועל כן עצה גדולה לזה שבכל פעם יזכיר את עצמו את כל הטובות האמתיות והנצחיות שעשה ה' יתברך עם אבותינו ועמנו עם כל אחד ואחד בפרטיות והעקר מה שזכה להיות מוצע ישראל בכלל מקבלי התורה והבדילו מן התועים בדרך המחוקרים והפילוסופים וכו' הנהוגים עכשו בעולם הזה, כי כל אחד ואחד מישראל אם יסתכל היטב על כל מה שעבר עליו מעודו יראה ויבין חסדי ה' וטובו ונפלאותיו עליו בלי שער. כמו שאנו אומרים שלש פעמים בכל יום בהשמונה עשרה, נוודה לך ונספר תהלתך על חיינו וכו' ועל נסיון שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים וכו'. וכמו שאומרים בנשמות, אלו פיננו מלא שירה פים וכו' אין אנו מספקין להודות לך ה' וכו' על אחת מאלף, אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו: (ה) תורה והודאה

בעוה"ז הוא בחי' המשכת הקדושה והשמחה של שבת משבת שהיא בחי' עוה"ב לששת ימי החול בחי' עוה"ז (י) ד' חלקי דיבור וג' קוי אמת ג' אבות וד' אמהות ז' ימי חנוכה הם ג' וד' (יג) כוונות חנוכה כיצד מרומזות בתורה שלנו (טו) מבאר איך התורה הזו נעוצה טופה בתחילת ותחילת בסופה (יח) ותקע כף ירך יעקב בחי' תמכי אורייתא בחי' הוד ובחנוכה נתקן חו"מ א דף קס שותפים בקרקע ב [ו אותיות]
 חו"מ ב דף סא פריקה וטעינה ד [מב אותיות]
 חו"מ ב דף קיח פקדון ב [ג אותיות] ד' שומרים בחי' ד' חלקי הדיבור
 עוד על חנוכה בהלכות הודאה ו' עפ"י תורה כד מבאר ענין הקרבן תודה שכתב האלשיך שהוא ד' מינין כנגד ד' שצריכין להודות ועשר חלות כל מיין כנגד י' מיני נגינה (יח) עדשים רמו לגלגל הוא שחזור בעולם שזו הנחמה (יט) חנוכה (כא) חנוכה (כב) (כד) (כה) פכים קטנים שחזר יעקב אליהם בחי' פך שמן המשחה ובחי' פך שמן של חנוכה (כט) כוונות חנוכה (ל) חנוכה (לד) עוד קצת כוונות חנוכה

ראשי פרקים

אות א – חנוכה ימי הודאה
 הודאה היא שעשוע עוה"ב
 ע"י הודאה מכירים אותו ית' וסמוכים אליו
 הכל מלבד תודה יתבטל לעתיד לבא
 אות ב – תודה בחי' הלכות כי שניהם בחי' שעשוע עוה"ב וכי חידוש הלכה הוא חידוש הדעת וזה עוה"ב
 תודה הלכה הם חסדי ה' בחי' חסדי דוד שה' עמו ולכן הלכה כמותו והכי נמי להפך ע"י הלכה נעשה ה' עמו
 תודה נקראת הלכה כי היא נולדת ע"י צרה ובשעת הצרה הדמים עולים ללב לבקש עצה ובלידה חוזרים להלך כסדרם
 ואז אומרים תודה נמצא תודה הלכה בחי' אחת
 אות ג – וע"י תודה הלידה בנקל
 כי כשכורעת ללדת ירכותיה מצטננות כי הדמים עולים למעלה לדחות את הוולד
 גם הלכה בחי' הולדה כי תמכי אורייתא מחסרים ממונם בבחי' ירכותיה מצטננות והת"ח ע"י הדמים מחדש הלכה בחי' תודה הלכה וע"י חוזר שפע לתמכי אורייתא
 לבנה בעוה"ז היא בחי' חסרון וקרירות בחי' ירכותיה מצטננות
 ולעת"ל יולד אור הלבנה כאור החמה בחי' תודה הלכות שעשוע עוה"ב
 תולדות שמים וארץ בהברא"ם היינו הולדת השמים וארץ ע"י חסד לאברהם בחי' הלכות ותודה. נמצא הצרה שקדם לזה הוא החלל פנוי בחי' בונה עולמות ומחריבם
 מזמור לתודה הריעו וכו' ר"ת הלכה דהיינו תולדה אותיות לתודה
 אסה חלה את רגליו כי מנע חידוש הלכות מת"ח (משמע שמתוך בהם בחי' חסרון בחי' ירכותיה מצטננות וכיון שמנע חידוש הלכה לא חזרו הדמים לרגליו ונעשו חולות)
 אות ד – ע"י תודה הלכה מתגלה האמת הרבוע הדבור
 כשהדמים עולים ושוטפין את הלב הוא פגם האמת, בחי' אנשי דמים ישנאו תם (משמע תם היינו אמת וכן לקמן אות ו' ד"ה וזה בחי' חנוכה תומיך ואוריך לאיש חסידך)
 תתן אמת ליעקב ע"י חסד לאברהם
 שלימות הדבור ע"י אמת כי קושטא קאי
 אפילו שקר אין לו קיום בלא אמת (כ"ש כל דיבור שכל קיומו הוא רק כפי האמת שמאיר בו)
 אמת מאיר ברבוע הדבור ע"י ג' שמות קל אלקים הויה שהם מקור האמת
 רבוע הדבור הוא ד' חלקי דבור רמוז בד' חלקי הפסוק "לא איש דברים אנכי-גם תמול-גם שלשום-גם מאז דברך"
 ד' חלקי דבור הם דבור צדקה, בחי' איש. דבור תשובה, בחי' תמול. דבור עשירות, בחי' שלשום. דבור מלכות, בחי' מאז דברך.
 כי ע"י צדקה נעשה איש. ובתשובה עולה ומתקן את האתמול. עשיר קרוב למלכות בחי' שלשום בחי' שלשת השריגים.
 דבור מלכות בחי' מאז, כי ע"י תיקון המלכות מתיישב הקב"ה על כסאו בבחי' נכון כסאך מאז
 ג' קוי האמת קל אלקים הויה הם בחי' תפלה תורה שדוכים.
 קל – הוא כח תקיף ובעל יכולת וזה מתגלה ע"י תפלה שמבטלין גזרותיו ית'. משם מאיר האמת בבחי' וגבורתך ידברו,
 כי התפילה היא רק ע"י אמת
 אלקים – תורה, כמ"ש ואתה תיהיה לו לאלקים ותרגומו לרב
 והוא יהיה לך לפה דהיינו שמשא רבנו בחי' רב בחי' תורה מאיר אמת לאהרן שהוא בחי' פה דהיינו דבור
 רב בחי' אלקים בחי' תורה בחי' אמת בחי' אם תוציא יקר מזולל כפי תיהיה, דהיינו אלקים מאיר אמת בדיבור פה בבחי' תורת אמת היתה בפיהו
 ה' – שדוכים, בחי' מה' יצא הדבר
 שם הויה בחי' אמת בבחי' אשר הנחני בדרך אמת
 ע"י שדוך נשלם הדבור כי ט' קבין שיחה נטלו נשים ואחד כל העולם כולו דהיינו הגברים ונשים וע"י שדוכים נשלם לעשר. (דהיינו שהאחד שכלול משניהם מאיר בט' שהוא רק בחי' נשים)
 אות ה – שלמות הדבור בחי' לשון הקדש
 כל הלשונות העמים חסרים, הן לשון עלגים
 לשון הקדש מקושר לשבת, להבדיל מדבור חול
 כה תברכו – בלשון הקדש רומז שבלשון הקדש יש ברכה וקדושה כי מקושר לשבת שנאמר בו קדשה וברכה כמ"ש ויברך ויקדש.
 לכן ע"י שלימות לשה"ק ממשיכים שמחה של שבת לימי חול
 כי ימי החול בחי' עצבות

ואפילו המצוות שעושים בהם מט"ט בחי' עבד שולטנותיה בימי החול אבל שבת בחי' בן, בחי' נייחא לעליונים ותחתונים שע"ז נתעורר שמחה על כן בשבת עולין כל המצוות של חול מן העצבות למנוחה ושמחה בבחי' הנאמר בנח ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו ע"י שלימות הדבור נמשך שמחה

אות ו- קדושת שבת המאיר לששת ימי החול ע"ז מתגלה אחדות הפשוט ית' כי ששת ימי החול הם פעולות המשתנות, כי בכל יום נברא פעולה משונה זה כנגד השכל האנושי להבין שפעולות משתנות נמשכין מאחד פשוט ורק ע"י שבת זה מתגלה שבת היא מתנה גנוזה שנתן לנו הקב"ה על ידה נתגלה אחדות הפשוט כי שבת מורה על אמונת היחוד, שכל הפעולות המשתנות נמשכין מאחד הפשוט, שברא כולם בששת ימי חול ושבת בשבת

התגלות אחדות הפשוט זו בחי' יקרה מאד אצלו ית' כמו שמצינו יחיד ורבים הלכה כרבים כי כשרבים אע"פ שכל אחד יש בו דעה משונה מחבירו שזה בחי' פעולות שמתנות, הם מסכימים לדעה אחת, נמצא שבחי' פעולות משתנות נעשין אחדות הפשוט וגם כדי שלא להרבות מחלוקת בישראל כי רצונו רק בבחי' אחדות הפשוט כי כשנתגלה אחדות הפשוט ית' למטה גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט, (נראה כוונתו שבאתערותא דלתתא מאיר מלמעלה למטה)

שע"י מי בעמך גוי אחד בארץ אזי מתגלה למטה מלמעלה בחי' אתה אחד ושמך אחד. וזה בחי' מעשה דרבי אליעזר בתנור של עכנאי- שע"י ד' מעשה ניסים רצה להוכיח שיש לו שלימות רבוע הדבור על כן שולט בטבע.

חרוב יוכיח הוא דבור של צדקה. אמת המים תוכיח זה דבור של תשובה. כתלי בית המדרש יוכיחו זה דבור של עשירים קרובים למלכות. בת קול תוכיח זה דבור של מלכות. וזהו שאמר הקב"ה נצחוני בני כי בחי' בן דהיינו שבת שהיא אחדות הפשוט שהתגלה ע"י שרבים היו בדעה אחת ניצח את היחיד אע"פ שהלכה כמותו בכל מקום כי דבריו הם דבר ה'. וזה בחי' עבדו את ה' בשמחה- כי צריך להמשיך שמחה לבחי' עבד בחי' ששת ימי החול. וזה בחי' ה' הוא האלקים-שאלקים דהיינו בעל הכוחות המשתנות הם ע"י הויה אחד הפשוט

וזה בחי' חנוכה- ימי הודאה בחי' שעשוע עוה"ב, בחי' הלכה, שלימות רבוע הדבור התגלות האמת וזה בחי' שמן של נר חנוכה כי שמן בחי' הלכות תומיך ואוריך לאיש חסידך פירוש תומיך דהיינו האמת (עין גם לעיל אנשי דמים ישנאו תם דהיינו אמת) מתגלה ע"י חסדים דהיינו הלכות.

השמן בחי' אור האמת בחי' שלח אורך ואמתך, צריך ליתנו סמוך לפתח דהיינו פתחי הפה היינו הדבור בבחי' פתח דבריך יאיר אור האמת

ואז נמשך שמחה של שבת לששת ימי החול ע"י לשה"ק, שלימות הדבור, וזה חנוכה כה- חנו בחי' נייחא של שבת. כה בחי' כה תברכו בלש"ק השמחה של בת מאיר לששת ימי החול ימי חנוכה שהם ימי חול והם בחי' חנוך בחי' מט"ט בחי' עבד ששולטנותיה בימי החול.

וזה ויהי מקץ שנתים ימים- מקץ בחי' סוף בחי' הלכות שעשוע עוה"ב שנתים ימים רומז ליום שנחשב שנה ע"י למוד הלכה עפ"י האי בר בי רב דחד יומא. רמז לעוה"ב שהוא יום שכולו ארוך. ובשעה שהלב בצרה גם הריאה בצרה- כי הן פועלים ביחד הריאה שומרת על הלב ושמך רפואה להתיבשות הריאה רומז לשמן של נר חנוכה ודע שממור לתודה- סגולה לומר בשעת הלידה שתהא קלה כי הוא מכניע את קליפת גם שגורמת חבלי לידה

סיכום התורה לפי אותיות מהדורא קמא

הבריה התיכון הקושר כל התורה הזו הוא המבואר באות ט' לגלות אחדותו הפשוט ית' מתוך פעולות המשתנות דהיינו לגלות שכל הריבוי צמצומים ושינויים שיש הכל נמשך מאחד הפשוט ית'.

באות א' ימי חנוכה ימי הודאה שכך קבעו אנשי כנה"ג שמונה ימים להודות ולהלל על הנצחון ועל נס השמן שגילה שהם שמונה ימים שבהם מאיר אור גבוה שהוא שורש ההודאה ע"י שמאיר בחי' שעשוע עוה"ב שאז על כל דבר מודים לו שיודעים שהכל ממנו ית' ומשם צריך להמשיך הודאת עוה"ז שהיא על יציאה מצרה דהיינו קרבן תודה שהיא הודאה להאחד הפשוט שהצילו מהצרה,

באות ב' תודה בחי' הלכות, דהיינו שעצות מעשיות של תורה, הן לבושין לאור הגבוה של אחדותו ית', אע"פ שהם תריג ומתחלקים לא"ס פרטים של רצונותיו ית' בכל עולם שנה נפש, אעפ"כ הפנימיות אחת אחדותו הפשוט אור חסדו ית' שיווד עד לפרטי פרטים של המלכות.

עוד מבאר שתודה בחי' הלכה כי היא באה על יציאה מצרה, וכל צרה היא שלא כסדר, שהדמים עולים ממטה למעלה, וכשיוצא מהצרה אז חוזרים הדמים להלך כרגיל, דהיינו שחוזרים למטה לבחי' הרגלין, שזה בחי' שאפשר להלך כסדר על זה מביא תודה. (ובעומק יותר יתבאר בהמשך).

באות ג' מבאר סוד הלידה שהוא לידת המוחין שכל צרה היא חבלי לידה של מוחין, לכן בשעת צרה אין מוחין, כי הדמים עולים למעלה ודוחפים את הוולד, והנולד הוא המוחין שאותם צריך להחזיר בהודאה על

הצרה, דהיינו שעומק הענין הוא שכל הצרה באה כדי להוליד הודאה, וכידוע שכל לידה היא המשכה מא"ס, ה"נ ממשיך מבחי" עוה"ב מבחי" ביום ההוא יהיה הוא אחד ושמו אחד דעת להודות שכל הצרות הן ע"י אחד הפשוט ית'.

עוד מבאר שתומכי לומדי התורה הם בחי' רגלין ותמיכתם היא בחי' צרה, כי הדמים דהיינו ממון, עולין מהרגלין שהם תומכי התורה, לת"ח שהוא בחי' לב, וכביכול דוחפים ממנו וולד דהיינו ההלכות שהן לבוש לאור אחדות הפשוט ית', ואזי חוזרים הדמים להלך כסדר ונשפע שפע מלמעלה, שע"ז נשלם חסרונם של תומכי התורה, דהיינו היציאה מהצרה. ולכן מי שמבטל תורה אזי מונע הלכות ומונע הארת אור האחד הפשוט ית' ברגלין וע"ז נעשה חולה ברגליו.

באות ד' מבאר שע"י תודה הלכה מתגלה אור האמת אחד הפשוט (ומשמע שאינו מתגלה אלא מכח צרה וכו"ל שהצרה היא החבלי לידה של התגלות האמת) ויוצא מג' שמות א-ל-אלקים הויה שהם האמת שמאיר בג' קוין (ימין שמאל וקו אמצעי) (בחי' משפט אמת שהוא) בחי' אמצע המתברר מתוך הצדדים, והאמת בג' קוין מאירים בדיבור ע"י תפילה תורה ושידוכים, דהיינו שבצרה אזי נעלם האמת, ואזי הדיבור בגלות, (ואז גם האמת כביכול בגלות, בחי' אחור באחור) ובלידה חוזר האמת להאיר ומאיר ע"י דיבור של הודאה. ושלמות הדיבור הוא שהמלכות בחי' דלית בחי' ד' חלקי הדיבור נשלם בהלל והודאה ע"י שמאיר בו האמת שנולדה ביציאה מהצרה. ורבע הדיבור הזה נתקן ע"י תיקון ד' חלקיו שהם צדקה ותשובה ודברי חן המתקבלים בלב השומע של עשירים הקרובים למלכות. ותיקון המלכות הוא שע"י לידת המוחין מאיר האמת בד' חלקי הדיבור האלה ומתקן הדיבור להיות שלם בהודאה. (ונראה שאם לא מודה ביציאה מצרה כגון חזקיהו זה בחי' לידת נפל)

באות ה' מבאר ששלמות הדיבור היא לשון הקודש, דהיינו דיבור המגלה קודש, (קודש היינו חכמה), ודיבור קודש הוא בחי' שבת, כי ששת ימי החול בחי' דיבור בגלות, בחי' עצבות בחי' עבד בחי' חושך והעלם האמת, וצריך להאיר את השמחה של שבת, שהיא בחי' עוה"ב, בחי' השגת אחדותו ית' הפשוט צריך להאיר לששת ימי החול, שתיהיה בו הרחבה (בחי' הארת הבינה שהיא שמחת לב, בחי' יובל וחירות והרחבה) ויציאה מעצבות שהיא כיווץ, ואזי עולה מבחי' עבד לבחי' בן בחי' שמתגלה אור הנחמה, בחי' מחשבה אחרת שמתברר שאין רע כלל.

באות ו' מבאר שע"י שממשיך קדושת שבת ומגלה אמונת הייחוד בששת ימי המעשה, אזי מתגלה שכל הפעולות המשתנות נמשכים מאחד הפשוט, שזה יקר בעיניו ית' מאד, לכן יחיד ורבים הלכה כרבים, כי הסכמת רבים לדבר אחד אע"פ שדעותיהם שונות, זה בחי' התגלות הנ"ל שכל הפעולות המשתנות הן מאחד הפשוט.

ומבאר מחלוקת ר"א וחכמים בתנורו של עכנאי, שר"א רצה להוכיח שהלכה כמותו במה שעשה ד' שינויי טבע שם בחי' ד' חלקי הדיבור, לרמוז להם שזכה לשלמות רבוע הדיבור וע"ז ממילא הלכה כמותו, ואע"פ"כ הסכים הקב"ה עם הרבים שלמעשה תיהיה הלכה כמותם, כי כנ"ל כמה שמתגלה האחדות מתוך יותר שינוים זה יותר יקר בעיניו ית'.

עוד סיכום התורה ממהדורא קמא

באות א' ימי חנוכה הם ימי הודאה. כי חנוכה הוא תיקון ספירת ההוד, ונצח והוד הם בחי' רגלין, בחי' התפשטות החוצה, להשפיע. ולכן האור של חנוכה הוא אור של התפשטות והארת האמת בפתח הבית החוצה, למטה מעשרה, לשוק, עד שתכלה רגל התרמודים, דהיינו שיאיר האמת עד מקומות השפלים ביותר, ע"י אור הנרות שהם אור הגנוז, אור הדעת, בחי' אהבה שבדעת, כי ע"י הנרות בפרט בשמן זית, בחי' שמן משחת קדש, מאיר אור החכמה והחוצה דייקא, ותחת עשרה דייקא, ולשוק התרמודים דהיינו הממזרים והיותר פגומים, שכוחו אפילו אותם להאיר ולעורר להודאה.

דהיינו שזה הרבה יותר מהודאה רק על הנס שהיה אז נצחון החשמונאים, כי בימים האלו מאיר אור שהוא בחי' שעשוע עוה"ב, דהיינו שאפשר לזכות בהם לסוג הודאה שמאיר בעה"ב, שהוא לא על נס יציאה מצרה, אלא הודאה על כל המציאות כולה, שעכשיו נתפס אצלי עוד יותר כמה שהכל בחסד ממנו ית' לבד, דהיינו הודאה שבאה מהכרה נוספת, ומביאה להכרה נוספת, וחוזר חלילה כמו בעוה"ב.

באות ב' מבאר שלדעת שזוכין ע"י הודאה, אפשר לזכות ע"י לימוד הלכות, ובפרט כשמחדש בהן, כי הלכה שלומד לשמה, דהיינו עצה שמברר עד שמתיישבת יותר בלב שע"ז מאיר בו האמת וזוכה לדעת עוד מבאר שהלכה וצרה הם בחי' כסדר ושלא כסדר, כי בצרה הדמים עולים זה קו של ממה למעלה בחי' דין בחי' שלא כסדר ובלידה הם יורדים וחוזרים למהלכם בבחי' חידוש הלכה בחי' קו שמלמעלה למטה בחי' כסדר בחי' חסד.

באות ג' מבאר שבשעת צרה עולין הדמים מהרגלין ללב, לקבל עצה על הצרה, והוא נותן עיצה לדחוף את האורח החוצה, דהיינו הולדת ההודאה (כי לעולם כל לידה היא לידת מוחין אלא שמלוכש בגוף או גשמי או בדיבור או במעשה)

והרגלין הם נו"ה, דהיינו חסדי דוד, בחי' הלכות ועצות, וכן הניצוח וההודאה, גם הם בחי' רגלין. וע"כ בשעת ההולדה, כשרגליה מצטננות, אזי אין עצה, שהיא בחי' רגלין, לכן צריך לחזור ללב, להוציא עיצה מעומק הלב, ע"י ע' קלין של היולדת.

הקדמה

היכן אנו עומדים בתפילה

תורה זו נאמרה בשבת חנוכה תקס"ט, ועיין חיי מוהר"ן אות שסו"א שבחול המועד סוכות תקס"ט שאל היכן אנו עומדים בתפילה, וביאר שהתורות שאומר הן על סדר התפילה, ועכשיו אנו עומדין אחרי הודו ולפני ברוך שאמר, ולא ידוע איזה תורה אמר אח"כ אלא תורה זו שלנו. וצ"ע נראה שהיא שייכת למזמור חנוכה הבית ולמזמור לתורה ואולי גם ללמנצח בנגינות שהוא בצורת מנורת המקדש וגם נאמר בו יודוך ב"פ, דהיינו הודאה.¹⁷

אבל נראה שיעקר מה שמבאר בתורה זו הוא מזמור לתורה

באות א' מדבר מקרבן תודה, שכל הקרבנות בטלין לבד מקרבן תודה, ומזמור לתורה נתקן לומר בהקרבת קרבן תודה וכן הוא כנגדו בפסוקי דזמרא שמטעם זה לא אומרים אותו בערב פסח ובערב יו"כ כי אז לא מקריבים קרבן תודה.

ובאות ב' מדבר מד' צריכים להודות שהכוונה להביא קרבן תודה שאומרים עליו מזמור לתורה ומברכים הגומל וכו'.

באות ג' מבאר שני רמזים במזמור לתורה, א' – שלתורה אותיות תולדה, ב' – הריעו לה כל הארץ ר"ת הלכה.

באות ד' מבאר עניין הג' קוי אמת שמאירים בד' חלקי הדבור, ואולי רומז בזה לקרבן תודה שיש בו בשר דם ואימורים (או פר כבש ועז) אולי רומז לג' קוי האמת ויש בו ארבעים לחמים, בחי' ד' חלקי הדבור כל אחד כלול מעשר, והד' הם חלות חמץ וחלות מצה ורקיקי מצה וסולת מורבכת, ובדיעבד יצא אם עשה רק ארבע אחת מכל סוג. (כמבואר ברמב"ם מעשה הקרבנות פ"ט) אולי אפ"ל שסולת מורבכת היא כנגד עשירים קרובים למלכות ורקיקי מצה היא בחי' מלכות דלית לה מגרמה כלום וחלות חמץ בחי' חסד וחלות מצה בחי' תשובה.

באות ו' מבאר את הפסוק "עבדו את ה' בשמחה", שצריך להמשיך את השמחה של שבת לבחי' ימי החול שהם בחי' עבד.

ובסוף התורה מבאר כיצד אמירת מזמור לתורה מסוגל ללידה בנקל, כי מזמור לתורה ר"ת מל שזה בחי' ע' צעקות של היולדת ויש במזמור זה מג תיבות לבטל קליפת גם לי גם לך לא יהיה, וקסח אותיות גמט' חסד, שע"ז הלידה בנקל.

שעשוע עוה"ב

בתורה זו מבאר רבינו כיצד זוכים בעוה"ז לשעשוע עוה"ב. וכבר ביאר בדומה לזה בלשון אחר בריש תורה ד' שכשאדם יודע שכל מאורעותיו הן לטובה, בבחי' באלקים אהלל דבר בהויה אהלל דבר, זה מעין עוה"ב. אלא ששם הדגש היה על הדעת, וכאן הדגש על הדיבור (שהוא התגלות הדעת) ובפרט באמירת תורה להקב"ה על כל דבר. ואולי זה החילוק בין מעין עוה"ב לשעשוע עוה"ב.

עיקר הנקודה היא שעוה"ב הוא עולם האמת, ועוה"ז עולם הסתרת האמת. ועיקר העבודה שלנו היא להפוך את העולם הזה לעוה"ב. דהיינו להאיר בו את אמת מציאותו ית' שאין עוד מלבדו כלל טוב וממלא את הכל.

בלשון רבנו בתורה זו, אור האמת הוא לגלות שכל הפעולות המשתנות נמשכות מהאחד הפשוט. ומקור האמת הוא ג' שמות א-ל-אלקים הויה, ומשמע שרומז שא"ל לגלות את האמת בבת אחת, אלא בג' שלבים, והם בחי' ג' קוין, דהיינו ימין שמאל ואמצע, כמו ג' אבות שהיו חסד גבורה ותפארת, כידוע שהם שגילו את האמת בעולם, ודייקא בסדר ג' השמות הנ"ל/ו' כל אחד לפי מדתו, אברהם פתח פתח להארת האמת לעולם שהיה עד אז מנוכר

¹ חיי מוהר"ן סימן שסו – (כח) שאל ואמר בחל המועד סכות תקס"ט והיכן אנו עומדין בתפלה. ובאר אחר כך שכל סדר התורות הם על סדר התפלה. וזאת התורה שיכה למקום זה של התפלה וכן כל התורות. ועדין אנו עומדים קדם ברוך שאמר ואחר הודו שהוא קדם לברוך שאמר כנסח ספרד, ואמר שיהיה מסתמא אחד שיוכל להתפלל כך שיהיה תפלתו עם כל התורות כנ"ל. וצריך שיאריך ימים ושנים הרבה שיוכל לגמר כל התפלה הינו לומר תורה על פי סדר התפלה עד גמר התפלה:

² ותימא א"כ שכל כך הרבה תורות אמר עד שהגיע לאחרי הודו וכאן בתורה אחת הגיע עד מזמור לתורה.

ואולי ראה שזמנו קצר ולא יספיק להתקיים מה שאמר שם שרצונו שיתפללו את כל התפילה עפ"י התורות שלו.

וא"כ צריך לומר שגם ה' מלך וכו' וברוך שאמר רמוז כאן. ואולי כי אח"כ אומרים הושיענו וכו' להודות לשם קדשך וכן ברוך שאמר אולי כי ע"י הלל ושבח מכירין אותו והיינו ברוך שאמר והיה העולם ע"ז מכירין את שאמר והיה העולם וחותרים מלך מהולל בתשבוה היינו הלל ושבח.

אחרי תורה זו אמר רבנו תורה לב תנינא שמדבר משם ה' שנמחה בשביל שלום בית אולי זה רמוז במזמור "יהי כבוד", שמדבר משם השם חי פעמים, וכן "רבות מחשבות בלב איש" לכתוב הרבה ספרים, אבל "עצת ה' היא תקום" לשרפם, כדי לא לגרום קנאה יותר מדאי, ואעפ"כ "כי לא יטוש ה' את עמו וכו'", ע"ש.

³ אולי אפ"ל משל לזה כשרוצה לקדוח חור בברזל הקשה קל יותר לקדוח תחילה חור קטן ואח"כ חוזר ומרחיבו עוד ועוד עד למדה הרצויה. כך אברהם קדח ראשון חור במסך הקשה שנעשה במשך אלפים שנה בין ישראל להקב"ה, ויצחק ויעקב רק הרחיבו הפתח ושכללו אותו.

ומנותק מהאמת אלפים שנה, ולזה היה צריך כח עצום, שהוא חסד לאברהם (בחי' א-ל חסד כל היום) כי עיקר ההתגברות ע"י החסד (תורה ה' אות ו') ואח"כ יצחק במדתו גבורה-אלקים, ויעקב במדתו תפארת-הויה, ומשפט ואמת דהיינו שיעקב אבינו השלים את הארת האמת באופן המתוקן בחי' קו האמצעי בריח התיכון שמבריא בכל הקומה ממלכות עד הכתר וחובק את כל משכן העדות.

ואמת זו צריך להביא אל הדיבור. והעיקר בדיבור של תודה והודאה להקב"ה, כי זה יהיה שעשוע עוה"ב.

וע"י תודה והודאה מכירים אותו ית' ונעשים סמוכים אליו כי תודה אור האמת המלוּבש בדבור בבחי' לשון הקדש, נ"ל כי בתודה כלול שבחו של מקום שגורם לו ית' להשפיל עצמו אלינו כמ"ש (תהלים פט י') בשוא גליו אתה תשבחם ופרש"י אתה תשפילם) וכן מצינו במעשה ממלך עניו שככל שהוסיפו לשבחו כך הוריד מעליו את המכסה וההסתרה, וזה בחי' עוה"ב דכתיב ביה (ישעיה ל' כ') ולא יכנף עוד מוריך והיו עינך רואות את מוריך.

אבל בעוה"ז כדי לומר תודה בלב בשלם באמת, האדם צריך תחילה להיות בצרה, שתוציא אותו מהבלי עוה"ז, ורק כשיוצא מצרה אזי יש מקום בלבו לומר תודה באמת.

וצריך מאד להשתדל כשזוכה לתודה באמת שלא להסתפק בזה אלא שהיא תיהיה כמו קרש קפיצה להיות מודה תמיד, דהיינו שהדעת הזו שזוכה ע"י תודה שאומר באמת, אחרי הצרה, תתפשט ותכבוש את לבו להיות תמיד מתבונן ומודה להקב"ה על כל אין סוף טוב שעושה עמו בכל רגע ושניה ו'. כי באמת לא מגיע לי כלום וכל הנעשה עימי הכל גמילות חסדים בלבד. כי עם קצת התבוננות לא צריך להגיע לצרה כדי להודות באמת, ולכל הפחות יודה על שאין לו צרה, והמשובח ביותר להודות על הטוב בעצמו כמו בעוה"ב.

רבוּע הדבור

רבנו מבאר שהדבור בכלליות הוא רבוע, כי יש ארבע חלקי דיבור. והם דבור של צדקה של תשובה של קרובים למלכות ודבור של מלכות. (וכמו שג' קוי האמת הם בחי' ג' האבות נראה שגם ד' חלקי הדבור כנגד ארבע האמהות)

בפשטות נראה שהכוונה שכלל כל הדבורים בעולם מתחלקים לד' חלקים, דבורי חסד דבורי תשובה דבורי חן ודבורי צווי והנהגה כמלך ומנהיג.

ואולי אפשר להרחיב יותר שכל דבור שהוא בבחי' משפיע הוא מחלק הצדקה וכל דבור שהוא מקבל ומשתכנע וחוזר בו הוא מחלק התשובה, וכל דבור שהוא דברי חן שגורם לזולתו להשתכנע ולחזור בו הוא מחלק הקרובים למלכות וכל דבור שהוא צווי כמלך המצווה הוא מחלק המלכות.

וכשמדבר אמת אזי מאיר האמת בדיבור. וצ"ע בזה כי בפשטות נראה שמי שזכה באמת ממילא כל דבור בכוונה שיצא מפיו הוא אמת, ולכאורה לא שייך לומר שצריך השתדלות להאיר את האמת בכל חלק בנפרד. ואילו בתורה ממה שרבי אליעזר הוכיח שיש לו רבוע הדבור מתוקן בד' דוגמאות, וכן ממה שמשה רבינו טען בד' לשונות שאין לו רבוע הדבור, משמע שהיא עבודה נפרדת בכל חלק דיבור, להאיר את הג' קוי אמת. דהיינו שיכול להיות שלאדם יהיה דבור צדקה מתוקן ואעפ"כ דבור המלכות שלו לא יאיר בו האמת כראוי. וצ"ע.

וכן בלקוטי תפילות מאות נג עד נו משמע שיש תיקון נפרד לכל אחד מד' חלקי הדבור.

עוד חדוש משמע משם שתיקון הדבור הוא לא מה שמאיר בו אמת, אלא יש תיקון לכל חלק דבור עוד לפני שמאיר בו אמת שצריך לבנות כל חלק דיבור לקומה שלימה וכל אחד לבדו הוא כבר תיקון הדבור ורק בשלימות צריך שיהיה כל הד' חלקים שלימים שאז הוא רבוע הדבור.

עוד משמע שם תיקון הדבור הוא בתיקון המעשים ולא בתיקון הדבור. כי מבאר שם שתיקון הדבור של צדקה הוא בנתינת צדקה וביטול האכזריות שיזכה לרחמנות שהיא גדר אדם. ותיקון דבור של תשובה ע"י שנדבר דבורים של תשובה עד שנתעורר לתשובה באמת. ודבור של עשירים קרובים למלכות להתפלל שהקב"ה יגן עליהם ויתן להם דבור של חן ותיקון דבור של מלכות להתפלל שיבוא משיח ונשמע ממנו דבורי תורה.

ואולי אפ"ל כוונת מוהרנ"ת שתיקון חלקי הדבור הוא תיקון המעשים שבאותו עניין כדי שלא יהיה הדבור מהשפה ולחוץ אלא יצא מעומק הלב כגון דבור צדקה כשמדבר אותו מי שהוא רחמן ובעל צדקה אזי יוצא יותר באמת מלבו ולא דבור בעלמא, ורק באופן הזה כשעוד גם מאיר בו אור האמת אזי הוא לשון הקדש.

ואולי בזה יתבאר לשון רבנו רבוע הדבור שלכאורה רבוע אינו כלי אלא שטח ובסיס שעליו יבנה קומת הדבור, ורבוע משמע שמורכב מד' קוים, נמצא שכל חלק דבור הוא רק קו אחד ואולי רבוע הדבור הוא כמשל ד' קוים וכל קו הוא בסיס לבניין בפני עצמו לבחי' קיר, וכשמתקן כל הד' חלקי דבור לקומה שלימה אזי יש לו ד' קירות שהם בית וכלי שלם לאמת שבדבור, אבל עד שזוכה לזה אזי אפשר שגם חלק אחד יהיה כלי לחלק אחד של

כמבואר בגמ' פסחים אברהם קרא לתפלה ובית המקדש שהם ההתקשרות אליו ית' בשם הר שקשה לעלות עליו ויצחק הרחיב הפח וקראו שדה ויעקב הרחיב יותר וקראו בית.

¹ אפילו מי שרק לומד חכמת הגוף מתגלה לפניו עד כמה גוף של אדם אחד בלבד כל חלקיק שניה יש בו ניסים נפלאים אין ספור כיצד הוא פועל בדרך חכמה נפלאה על ידו ית', ואדם הוא רק בחי' עולם קטן וכ"ש שנעשה בכולם ובכל העולמות.

דבור, כגון שמי שהוא רחמן ובעל צדקה יש לו בחי' קיר של דבור שיכול כבר קצת לגלות בו אמת, אלא שבשלימות יהיה רק כשהרבע כולו יושלם לד' קירות ובחי' בית לדבור, בחי' אשה שנקראת דבור ונקראת בית. ואולי בזה יתבאר לשון רבנו באות ה' ששלימות הדבור תלוי באמת ולשון העמים הוא חסר וצ"ע מדוע רק חסר הרי לכאורה אינו דבור כלל וכמבואר בתורה כט, שכל דבור שלא בדעת אינו מתקבל ואינו דבור כלל. אבל נראה לי כי באמת כל דבור שנאמר בלב שלם ולא מהשפה ולחוץ הוא דבור אלא שזה שייך גם אצל גוי, שהרי את תאוותיו אומר בכל לבו, אלא שהוא דבור שחסר אמת.

אבל אין הכוונה שגוי שמדבר תאוותו בלב שלם תיקן חלק דבור אלא שזה לעומת זה יש בניין קומת הדבור של תאוות שהוא לשונות העמים ובהם אפשר לדבר אמת ושקר ויש בניין קומת דבור של רבוע הדבור הקדוש בחי' ד' אמהות הקדושות. וגם בהם אפשר להאיר אמת ושקר, והשלימות היא כשמדבר אמת ברבוע דבור הקדוש, נמצא שהדבור לשון הקדש הוא בחי' יחוד ג' אבות עם ד' אמהות. והם ז' בחי' שכל אחד צריך לבנות אותו בפני עצמו, וזה שמוהר"ן אומר בלק"ה שמשנה רבנו טען עם הקב"ה ז' ימים זה בחי' ג' קוי אמת וד' חלקי הדבור.

נראה כי נשים בחי' דבור ותיקונו שיהיה בהתפעלות הלב, ותיקונו לכוון את ההתפעלות לקדושה, אבל הוא עדיין דעת קלה עד שמאיר בו האמת של הג' אבות שהוא התגלות האחד הפשוט שממנו כל הפעולות המשתנות.

עוד ביאר מוהר"ן שד' חלקי הדבור הם בחי' שיר פשוט כפול משלש מרבע, דמשמע קצת שיש סדר לד' חלקי הדבור. וצ"ע א"כ מה הוא.

ואולי אפשר לומר שפשוט היא נקודה, כפול הוא קו שבין שתי נקודות, משלש הוא ג' נקודות דהיינו שני קוים אורך ורוחב דהיינו שטח, מרובע הוא ד' נקודות שהם שטח עם עומק דהיינו בית.

ואולי אפ"ל גם שדבור של צדקה בחי' "איש דברים", בחי' שיר כפול כנ"ל, בחי' קו בחי' המשכה והשפעה, בחי' רחל שעשתה חסד עם אחותה.

ודבור תשובה הוא בחי' "תמול" בחי' נקודה, (כי תשובה היא לחזור למקום שניטל ממנו דהיינו חכמה כמבואר בתורה לה) בחי' שיר פשוט, בחי' לאה שעשתה תשובה בבכיות שלא תפול בחיק עשו הרשע.

ודיבור של קרובים למלכות בחי' "שלשם" בחי' שיר משלש בחי' ג' נקודות בחי' שטח כנ"ל, כי הם משגיחים על כרם ישראל שלא יגזרו עליו גזרות, בחי' רבקה שהשגיחה שלא ינתנו הברכות לעשו הרשע אלא ליעקב אבינו, ודיבור של מלכות בחי' "מאז דברך" בחי' שיר מרבע, בחי' בית כנ"ל, (כי המלך כבודו בית המלוכה דייקא ולא בחוץ) בחי' שרה, כפרש"י שנקראת על שם שררה ומלכות.

והכל נמצא בנר חנוכה

כי נר חנוכה מצד עצמו הוא נקודה, ומאיר לחוץ דייקא בבחי' קו, ומאיר לכמה צדדים בבחי' שטח, ויש בו סגולה להחזיק בלב הרואהו בחי' עומק, בחי' בית. כי נר חנוכה הוא אור האמת שמאיר ברבוע הדבור, ומנצח את כל רואהו וגורם לו להודות מקרב לב, שכל הפעולות המשתנות נמשכין מאחד הפשוט. בבחי' נצחוני בני, דהיינו שבחי' אחד הפשוט בחי' בן בחי' הסכמת רבים לדעה אחת מנצח את בחי' הפעולות המשתנות שהיא דעת יחיד שלא נכלל ברבים אלא נפרד ומנודה מהם, כר"א הגדול, אפילו כשהוא גדול מכולם וכל דבריו דברי אלקים חיים ודבר ה' בפיו.

ואע"פ שכלפי חוץ לא ניכר כלום בנר חנוכה, ונראה בעינים גשמיות שווה ללהב הגפרור הנדלק לתאוות הסגרי', חו"ל גילו לנו שנר חנוכה הוא אור הגנוז ממש אור האמת בחי' אחד הפשוט המאיר מעתיק, כי בעולם הזה נעלמת האמת ולא רואים חילוק בין נר חנוכה לסתם לנר, ובין שבת ליום חול, ובין צדיק אמת לשאר צדיקים, ובין יסוד חמישי היולי לשאר ד' יסודות, בין שער הנ' למט שערים, ובין לשון הקדש ללשונות העמים וכו'.

טעם שנר חנוכה הוא בבחי' אלא לראותם בלבד אולי כי הוא בחי' אור אחד הפשוט, ואם משתמש בו לראות דבר אחר, עושהו בחי' שנים דהיינו רבים בחי' פעולות משתנות.

סדר התורה

סדר התורה מהסוף להתחלה כי תחילה מתאר את התורה כשעשוע עוה"ב בחי' דעת כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' שזה הסוף והתכלית.

ואח"כ חוזר לבאר שזה נובע מבחי' הלכה בחי' נייחא ותוספת הכרתו ית' ואח"כ חוזר לבאר את הצרה שקדמה לנייחא כי עיקר הרגשת הנייחא היא דייקא אחרי שהרגיש מאד את הצרה, ועי"ז גם ההודאה גדולה יותר. כך זה בעוה"ז.

וצ"ע בעוה"ב אולי גם שם כל השגה כיון שהיא בכלי שהכנו בעוה"ז יהיה בה גם תודה על ההשגה שאחרי החושך של העוה"ז דהיינו שבכל השגה נרגיש צורך להודות גם על שכבר יצאנו מצרת חשכת עוה"ז וזכינו לעונג קרבתו ית' בלא חוצץ הגוף והעלמה של עוה"ז.

ואח"כ מבאר כיצד התודה היא במהלך של הולדה. ולפי המבואר באות ד' שג' קוי האמת הם ג' שמות א-ל-אלקים הויה, והם בחי' תפלה תורה שדוכים, נמצא נפלא שגם מהלך התורה בעצמו הודאה הלכה הולדה, הוא בבחי' ג' קוי האמת כי תודה היא תפלה והלכה היא תורה והולדה בחי' שדוכים.

ההולדה

כל התורה הזו בנויה על יסוד הולדה שהיא זריעת טפת מוחין בעיבור של דינים שבונים אותה לתורה שנוולדת ע"י צרה כשיושבת על המשבר כי הצרה בעצמה היא הדוחפת את הוולד לחוץ.

כי כל הולדה היא הולדת מוחין שבכוחם לגלות מלכותו וכבודו ית' בעולם הזה. ומוחין אלה בהולדה גשמית מלובש בגוף וולד זכר או נוק' דהיינו דעת או דעת קלה. וגם בזה א"ס מדרגות אבל כולם מוחין שבכוחם לקיים מצוות ה' שעל ידה ממליכים אות ומכירים ומתקרבים אליו ומודים לו.

היסוד הקושר את כל התורה הזו היא התגלות האחד הפשוט בתוך פעולות המשתנות לגלות שמהאחד הפשוט נמשך פעולות משתנות, ושמבחי' שבת ונייחא שהם בחי' צורה, נמשך העשיה והחומר וימי המעשה, שהם כלל הפעולות המשתנות, שזה א"א להשיג בשכל אנוש שהפעולות נמשכים דייקא מהנייחא והשביתה מעשיה, דהיינו מבחי' אחד הפשוט.

וזה בחי' הולדה, כי הולדה היא בריאה/ו, כבריאת העולם, בדרך של צמצום וחלל פנוי והמשכת קו מוחין לחלל, שבונה עולמות מהרשימו שנשאר בחלל. כמבואר בתחילת העץ חיים ואוצרות חיים שער אדם הקדמון/ו.

וענין זה משתלשל בכל צמיחת צמח מרקב הזרע שנוזע באדמה, כי הרקב הוא בחי' חלל פנוי, ונשאר בו רק כח רוחני מאביו, שבונה צמח חדש בדמות אביו מחומרי האדמה.

וזה בחי' יש מאין, דהיינו חכמה מכתר, ומתגלה בבינה, שהיא שרש הפעולות המשתנות הנמשכות מאחד הפשוט, שהוא בחי' אין, כי אין בו תפיסה, כי אין תפיסה בא"ס ב"ה, ואעפ"כ דייקא האין הזה, הוא שרש כל הפעולות המשתנות, כמו ששבת שרש לימי המעשה.

כי הצרה היא חלל הפנוי, בחי' ירכותיה של היולדת מצטננות, כי הדם עולה למעלה, ונשאר חלל פנוי, שאליו נולד הוולד, ע"י שהדם שעלה דוחף אותו למטה, בבחי' קו הנכנס לחלל הפנוי, לבנות וולד של תורה, מהרשימו של הצרה, (דהיינו אע"פ שעצם בניית הוולד בעיבור נעשה בדרך זו של חלל וקו, כך גם הלידה כמבואר בפתחי שערים)

וזה בחי' ג' קוי אמת המאירים ברבוע הדבור, שהם בחי' איש המאיר לאשה, כי האיש בחי' אמת, ואשה בחי' שיחה, כמבואר בגמ' ט' קבין שיחה מתוך עשר נטלו נשים. וזה בחי' "ודברת בס", כי "ודברת" זה בחי' אשה, "בס" זה בחי' איש. תורה הלכה בחי' איש, בחי' אחד הפשוט, ואישה בחי' פעולות משתנות.

סיכום ממהדו' קמא

מבואר שבשעת צרה עולין הדמים מהרגלין ללב לקבל עצה על הצרה והוא נותן עצה לדחוף את האורח החוצה דהיינו הולדת ההודאה

והרגלין הם נ"ה דהיינו חסדי דוד בחי' הלכות ועצות וכן הניצוח וההודאה גם הם בחי' רגלין וע"כ בשעת ההולדה כשרגליה מצטננות אזי גם אין עצה שהיא בחי' רגלין כמ"ש העם אשר ברגלך ופרש"י ההולכים אחר עצתך ואיתא במשנה אהלות משנפתח הקבר אין פנאי להלך כי רגליה מצטננות ואין בחי' רגלין. לכן צריך לחזור ללב להוציא עצה מעומק הלב ע"י ע' קלין של היולדת. וכן אין ניצוח שזה בחי' הכתוב בגמ' שבת על זמן הלידה נפל תורא חרד לסכינא

¹ בריאה הוא לשון חיתוך כמו לברא את היער, הכי נמי הלידה היא שמפריד וחותר את העובר ירך אמו מאמו. כך כבריאת העולם הפריד בחי' סוף מבחי' אין סוף.

² אוצרות חיים – שער אדם קדמון (בעץ חיים שער א' סוף ענף ב'): (הקדמה אחת גדולה כוללת מן הא"ס עד ז"א): דע כי תחילת הכל היה כל המציאות אור פשוט ונקרא אין סוף. ולא היה (שם) שום חלל ושום אויר פנוי אלא הכל היה אור הא"ס. וכאשר עלה ברצונו (הפשוט) להאציל הנאצלים לסיבה נודעת, והיא ליקרא רחום וחונן ארך אפים וביצא, כי אם אין בעולם מי שיקבל רחמים ממנו איך יקרא הוא רחום, וכן ע"ז בשאר הכינויים. ואז צמצם עצמו באמצע האור שלו בנקודת המרכז האמצעית שבו. וצמצם (נ"א – ושם צמצם) עצמו אל הסביבות והצדין ונשאר חלל בנתיים, וזה היה צמצום הראשון של המאציל העליון. וזה מקום חלל הוא מציאות חלל עגול א' בשוה (נ"א – וזה המקום החלל הוא עגול בהשוואה א'). מכל צדדיו עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך החלל הזה ואור הא"ס מקיפו בשוה מכל צדדיו. והנה כאשר צמצם עצמו, אז דרך צד אחד מן החלל העגול הזה המשיך דרך קו אחד ישר דק כעין צינור אחד אור הנמשך מן א"ס אל תוך החלל וממלא אותו אבל נשאר (נ"א – נמשך) מקום פנוי בין האור שבתוך זה החלל ובין אור הא"ס המקיף את החלל הזה כנו' שנתצמצם אל צדדיו שאל"כ יחזור הדבר לכמות שהיה ויחזור האור הזה שבתוך החלל עם אור הא"ס ביחד כבראשונה, וע"כ לא נתפשט ונמשך האור הזה אל תוך החלל רק דרך קו דק א' לבדו כנו'. ודרך הקו הזה נמשך ויורד אור הא"ס המאציל אל תוך החלל העגול שהוא הנאצל, וע"י כן מתדבקים המאציל בנאצל יחד, ולא עוד. ואעפ"י שכל האצילות הוא עגול והא"ס הוא מקיפו מכל צדדיו בשוה עכ"ז אותו המקום שנשאר דבק בו ונמשך ממנו ראש הקו הזה שם נק' ראש האצילות ועליונו, וכל מה שמתפשט ונמשך למטה נקרא תחתונות האצילות. וע"י כן נמצא שיש בחינת מעלה ומטה באצילות שאל"כ לא היה בחי' מעלה ומטה וראש ורגלים באצילות:

וחרסון העצה הוא בחי' מה שכתוב בתורה סה שבשעת הנסיון לוקחים את הדעת. וזה בחי' צמצום האור בחי' חלל הפנוי שנעשה כדי להמשיך את האור בצמצום בבחי' קו. כמבואר בשער ההקדמות (מובא בדעת ותבונה דף לה: שכל השפעה לתחתון קדם לה עלית האורות נה"י ושליש תחתון של ת"ת למעלה שזה בחי' עשית חלל פנוי למטה וגם עלית מ"ן לאו"א כדי לחזור ולהשפיע ונעשית פרסה בגובה הטבור שדרכה מצטמצם האור לפי כח המקבל

עיי' בפתחי שערים פרצוף ז"א פתח טו עי"ש כל הסוגיה בהרחבה ובביאור יותר והדמים שעולין למעלה נעשים חלב ובוקעים שם והם גם נקראים חסדי דוד הנאמנים כמ"ש בפזמון שאחר תיקון חצות באות ש' ואולי אלו הן הבחי' עצות שהלב נתן לדמים שעלו אליו דהיינו להוליד את האורח ולתת לו חלב ודווקא המזון הגשמי בא מהת"ת דרך הנו"ה עליונים ואילו המוחין דהודאה באים דרך נו"ה התחתונים רגלי תבונה (וכידוע שהגבוה יותר יורד נמוך יותר לכן עינים רואות גשמיות ואזנים רק קול) ומשנעשה העוון התגבר הדין והם ימי עברה ימי עיבור ומבואר בתורה קסט שאז הדמים מתפשטים לרגלין דייקא כי הם בחי' שלוחי הדין בחי' הרצים ואזי א"א לרקוד כיוון שהדמים שם לכן א"א שהרוח תבוא לשם בבחי' לבו נשא את רגליו המבואר בתורה י'.

יש כאן דבר נפלא שדייקא ע"י עוון שהוא הגורם לייסורי הצרה דאין ייסורים בלא עוון, הוא זה שגרם לטיפה להיות אורח, להיכנס בחשאי (עיי' ברכות טו) ולגדול לקומה שלימה של הודאה עד שאין מקום בבטן המלאה להחזיקו ונעשית צרה ולידה ויוצאת בקולי קולות, (כמבואר שם) דהיינו דבורי ההודאה, וזהו שנרמז לקמן במזמור לתודה דייקא, הלכ"ה ר"ת הריעו לה' כל הארץ הריעו דייקא. (וכן בתורה ס' אות ח להתיר פי אלמים וכשיוצא הדיבור יוצא בכח גדול)

ימי חנוכה הם ימי הודאה

נראה להקדים^{טו} לגבי התקופה שבה נעשה נס חנוכה שהיא הצרה שהולידה את ימי ההודאה האלו, וניתן כח לכל יהודי להדליק בחי' מנורת ביהמ"ק, בפתח ביתו, ולהאיר על ידה אור הגנוז, מפתח ביתו החוצה, גם למטה מעשרה. כי בבית שני נתבטלה הנבואה, וירד חושך לעולם, כי ודאי יש חילוק עצום כשיש נביאים בישראל ובפיהם דבר ה' לבין הזמן שבו נפטר לעולמו האחרון שבהם, ונתחלף "כה אמר ה'" ב"הוא היה אומר".

מאז בריאת העולם גם הגויים היה פשוט אצלם שיש כח עליון, ולא היה שייך כלל תפיסה של מה שאני לא מבין אינו קיים, אבל כשירד החושך של פסיקת הנבואה, אזי ניתן מקום לקליפת יוון וחכמיה והוגי דעותיה המקולקלים, קליפת החושך זו יון, כמובא במדרש שהחשיכה עיניהם של ישראל, והכוונה בחכמות חיצוניות, שהן תרי עננין דמכסין על עינא, רומי רבתי ורומי זעירתא.

ואולי אפשר לומר שגלות יוון הייתה בחי' חלל פנוי (דהיינו הסתרת האמת) שנעשה כדי להאיר קו חדש של אמיתה של תורה שבע"פ בחי' חכם עדיף מנביא.

(עוד עפ"י הריצ"ח במקץ תשנה) שלכן נרמז חנוכה בפרשת נח, כמ"ש "עלה זית טרף בפיה", שהביאה מג"ע דייקא, כמבואר בתיקון יג, כי חנוכה היה בחי' רוחנית של אחר המבול הגשמי, כי יוון היא טיט היוון, שא"א לעמוד בו אלא לשקוע ולטבוע, ורצו לבטל כל צורת אדם לגמרי.

המדרש אומר שכל מי שנאמר בו שמלך ע"פ כל הארץ, היה מושל בכיפה, ומונה כמה וכמה כאלה, וביניהם אלכסנדר מוקדון היווני, שגם בו נאמר שמלך ע"פ כל הארץ, וזה בחי' ויהי מים ע"פ כל הארץ שנאמר במבול. ולכן הניצחון עליהם היה ממש בחי' חידוש העולם ברוחניות, ובחלל הפנוי שהם עשו, האירו החשמונאים בחי' תורה אור, כמובא במדרש שכל הדרה וזיווה וגדולת של תורה שבע"פ הייתה דייקא בבית שני, שזו הייתה ההכנה לגלות אחרונה, שהיא בחי' וימש חושך, תהום עמוקה, שרק משיח יכול להעלות ממנה.

והחושך של קליפת יון היא החבלי לידה של האור של ימי חנוכה, שהם ימי הודאה, כנ"ל שהצרה היא בחי' חלל פנוי שנעשה כדי להוליד את המוחין (כמבואר בפתחי שערים שעלית הדמים מהרגלין היא בחי' חלל פנוי)

רבנו פותח את התורה – ימי חנוכה הם ימי הודאה – מהלשון משמע שהן ימי הודאה במהות, ולא רק מצד הודאה על הנס שהיה, (ומובא שאדם הראשון חגג בימים אלו חג שנוהגים בו הגויים על שהתחילו הימים להתארך כמבואר בגמ' ע"ז שיש להם חג ח' ימים לפני התקופה וח' ימים אחרי התקופה. כי אחרי החטא ראה שהימים מתקצרים וחשב שבגלל החטא הולך העולם וחוזר להיות חושך, ובחנוכה ראה שחוזרים הימים להתארך, ושמח ועשה חג ח' ימים).

ואולי זה בחי' מה שמבאר הבית הלוי עה"פ בעבור זה, ובהגדה של פסח – בעבור פסח מצה ומרור יצאנו ממצרים, דהיינו שאע"פ שכתוב שאכילת מצה היא זכר שיצאנו ממצרים בחפזן ולא הספיק הבעק להחמיץ, אבל מבואר במדרש שאברהם אבינו אבל מצות בפסח שנים רבות לפני יציאת מצרים, באמת זמן פסח נברא מסוגל לזה וכמו שכתוב בתורה שבה הסתכל וברא עלמא והמאורעות שבנגלה הן כדי שיתגלגל כפי הטבע סיבה בנגלה למצווה זו. הכי נמי לא שבגלל שהשמן הספיק לשמונה ימים ימי ההודאה הם שמונה אלא שבגלל שימי ההודאה הם שמונה לכן דלק השמן שמונה ימים וגילה את הזמן המסוגל גם לנו לימי הודאה.

אמנם צ"ע מדוע דווקא חנוכה ימי הודאה ותודה, ולא פורים, הרי קרבן תודה וכן ברכת הגומל שארבעה צריכים להודות/ בש"ע א"ח סימן ריט, תיקנו חז"ל רק על הצלה גשמית, ואילו חנוכה הם ימי הודאה על הצלה משמד רוחני. ודוקא פורים שהיה הצלה משמד גשמי לא נאמר שאחריו הם ימי הודאה. ונ"ל שזה חידוש של חנוכה שאע"פ שגם היא נתקנה ביציאה מצרה, אעפ"כ אינה תודה רגילה, אלא שעשוע עוה"ב ששם ההודאה על תוספת השגה בו ית', לכן ניתקן דווקא אחרי יציאה משמד רוחני דהיינו הודאה על רוחניות ולא על גשמיות/א"י.

הודאה תיקון ההוד ע"י הנצח

בתורה זו מתבאר שההודאה כאן היא לא רק חיוב של הכרת הטוב, אלא עומק הענין הוא, שבעצם כל הצרה באה כחבלי לידה של ההודאה, והמוחין המלוכשים בה, של ידיעת הש"י להכירו, דהיינו שזו הייתה הכוונה תחילה, והשתוקקות הש"י, להביא את האדם למדרגה הזו, אבל נתלבש בדין, כי לא היו לנו כלים להשיג זאת בחסד (וכמבואר בלק"ה נחלות ג' ג' עפ"י תורה ל"א שכשאין מספיק אתערותא דלתתא אזי החסד מתלבש בדין).

בכל הודאה יש בחי' הכנעה המצטרף לניצוח. וכמבואר במ"א דנצח והוד הם תמיד ביחד, כי הנצח מנצח ומכניע וההוד הוא מה שגורם לנכנע לחזור ולהודות בעליונות המנצח.

ובבחי' הקו, נצח הוא בימין (בקו חח"נ חכמה חסד נצח) והוד בשמאל (בקו בג"ה בינה גבורה הוד) כי הנצח הוא ניצוח ע"י גילוי האמת (בקו החסד ממעלה למטה) אבל ההוד הסוף דבר שלו שדורש הכנעה והודאה שזה בחי' גבורה בחי' ממטה למעלה.

ואולי אפ"ל שכיוון שהיינו בבחי' סט"א, מחמת עוונותינו לכן הניצוח התבטא בצרה (דהיינו שהניצוח הוכרח לפנות כלפינו) אבל כל כוונת הניצוח, היא להודאה שתצא מזה כי נו"ה הולכים יחד תמיד.

וזהו שהשם של נצח והוד הוא הויה צבקות ואלקים צבקות, כי הם ביחד כמו צבא שיוצא ברגליו לנצח את האוייב, שהוא הנחש שבאדם, שמפקיע מתודה. וע"י הנצח הוא יוצא לנצח כדי להביא את המנוצח להודות, דהיינו שכל צרה היא בחי' שהקב"ה יוצא לנצח את האדם להביאו לומר תודה.

ולקמן עפ"י ע"ח לידת זו"ן ובסוף התורה משמע שהצרה היא הקטרוג על לידת המוחין וזה פירוש שפתח הרחם צר מלשון צרה, והלידה היא לידת המוחין, לילך ולהודות, שזו השלמת הכל, מה שמחזיר את השפע שגולה, למקור בהודאה/א"י.

עיינ רבי צדוק הכהן מלובלין שכתב בספרו דובר צדק אות ובו (ד"ה ישב) [ולכן אמרו סוף פ"א דבבא קמא – שדרו של אדם (שלא כרע במודים), אחר שבע שנים נעשה נחש. (כי) שדרה הוא מהלך טיפי הזרע מן המוח לגיד ושם התאווה וכמו שאמרו ז"ל (ברכות י"ג): שלא יישן פרקדן. ולכן נעשה נחש דרגא דילי' דאחיד ביי, ובלבד דלא כרע במודים, (אבל הכורע במודים) שנהפכו חוליות שבשדרה ונעשו מרכבה לעבודת השם יתברך, ואי אפשר עוד להיות משכן לרע כלל וכמו שאמרו ז"ל שמי מעיד בהם. ובמקום אחר (בעניין תפלת עמידה) כי (ברכת) אבות ו(ברכת) הודאה הם התחלה וסוף, אבות ומשיח. וברכת הודאה הוא נגד משיח שאז הוא (יתקיים) יודו כל באי עולם להשם יתברך. עכ"ל.

פירוש כי הודאה קשורה בדווקא לחסרון, כי היא על מילוי החסרון, לכן נחש הוא הפך ממנה, כי עפר לחמו, שנמצא לו בכל מקום, ולעולם אינו חסר, וזה עונשו, שאמר לו הקב"ה, קח ולך. ועיין חגיגה ט: חזר הקב"ה על

⁷ בש"ע א"ח סימן ריט – ארבעה צריכים להודות ורמזו בפסוק "כל החיים יודוך סלה", חיי"ם ר"ת חולה יסורים ים מדבר, דהיינו היוצאים מסכנת מוות לחיים ונראה שגם רמזו שחיים אמיתיים הם בהודאה וכן כתב המלבי"ם עה"פ "טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך" שדוד המלך אמר החיים שנתת לי אע"פ שהם חסד עצום (שכידוע חיי דוד המלך בחסד שקיבל מתנה מאדם הראשון כי מעצמו לא היה לו אלא שעה קלה) אעפ"כ זה שנתתה לי אפשרות לשבח אותך זה חסד גדול יותר. ועכ"פ מובן מסמיכות "החיים יודוך" שהם באותו יחס החיים וההודאה כי כל החיים יודוך ולא המתים יהללו י-ה. וכן אמר חזקיהו בשיר ההודאה על הצלתו ממות (ישעיה לח יח) כי לא שאול תודך מנות יהללך לא ישפרו יודךי בור אל אמתך: (יט) חי חי הוא יודך קמוני היום אב לבנים יודיע אל אמתך: (עפ"י הריצ'ח)

⁸ ועיין לעיל פסיקתא רבתי ב' מה שאומרים הלל בחנוכה ולא בפורים כי הלל אומרים דווקא על נפילת הממלכה המשעבדת, ואילו בפורים לא נפלה המלכות. וכלשון הגמ' מגילה יד. עדין עבדי אחשורוש אנן.

ועיין עונג שבת דף קבו בשם קדושת הלוי מקשה מדוע לא עשו ימים טובים מנס גדעון וחזקיהו ותירץ כי בחנוכה ופורים קבלו עליהם מחדש את התורה דהיינו שהיה יותר אתערותא דלתתא מכח הצרה בפורים קבלו התורה מרצון. עיין שבת דף פח. – וייתיעבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא, אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו. ובחנוכה קבלו תורה שבע"פ וגזרות דרבנן.

⁹ ובאור יקר חלק ח' עמ' מב ביאור הרמ"ק לזהר בסוגית כאיל תערוג פ' בשלח דף נב: משמע שהצרה היא חלק שנותנים לסט"א בבחי' מים אחרונים כדי שיסתלק, כי אם יש לו זכויות להצילו מדוע צריך שיהיה כל כך בצרה שכמעט מת, אלא שבאמת היה חייב מיתה אלא שע"י זכויות ניצל, אבל לא היו מספיק כדי להסיר הקטרוג, לכן הצרה באה כדי לתת לסט"א חלקו ואז ניצל, והיינו המבואר בהמשך ד' צריכים להודות ומברכים הגומל לחייבים טובות, לחייבים דייקא ולכן לא נצלו לפני שנכנסו לצרה אלא אחר שבאה.

כל מידות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות, הפך הנחש שאינו חסר מזון. ולכן מי שלא כורע במודים, דהיינו שפוגם במידת הודאה, נעשה שדרו נחש, דייקא שהוא היפך מהודאה.

כי נחש הוא הבריה העומדת לעומת התודה. כי הוא הבריה המנותקת ביותר מהקב"ה, ע"י שניתן לו מזונו בקלות בכל מקום וע"כ מי שלא כורע במודים נעשית שדרתו נחש בקבר. נמצא שהעניות וחוסר המזון הוא הדבר היותר מחבר אל הקב"ה²¹, והתודה שאחרי צרת חסרון המזון הוא ההתחברות עם הקב"ה.

ימי הודאה

חנוכה ימי הודאה לשון תודה ולשון הודאה דהיינו הכרת הטוב וגם שמודה שההצלה היא ע"י הקב"ה. האחד הפשוט שממנו כל השינויים ופעולות המשתנות והוא ית' רק טוב ממילא כלול בהודאה שאני מודה שהצרה היתה בגללי שלא הכנתי כלים לטוב לכן נצטייר אצלי הטוב לצרה וזהו לשון חז"ל הגומל לחייבים לטובות, וההודאה היא הכלי לטוב הנ"ל שנעשה מתוקן ע"י הצרה.

בסוף התורה יתבאר יותר הלשון גומל לחייבים גומל דייקא (בחי' גמל שהוא מרכבה לנחש) שהיא קליפת גם (בחי' גם לי גם לך לא יהיה) שמונעת לידת ההודאה וכדברי הרמ"ק הצרה הייתה כדי לסלקה משם לאפשר את הולדת ההודאה והלל ושבח, וזהו לא איש דברים אנכי גם תמול גם שלשום גם מאז דברך דהיינו שמשא רבנו טען להקב"ה שיש קליפת גם על כל אחד מארבע חלקי הדיבור שלו שעל כן לא ישמעו ישראל את האמת שנשלח לומר להם. ואולי לזה הסיבה נקרא משה מגמגם.

והודאה קשורה לתיקון הברית כמבואר כאן וכן בתורה ב' אות ב' יוסף זכה לפי שנים שבחו של מקום ובקשת צרכיו וגם בקשת צרכיו אצלו הייתה בחי' חרב ולא קשת ע"ש. דע"י חסד שמתגלה בפומא דאמה אזי הוא בהשתוקקות וכסופים להש"י (תורה ד' אות ג'). שע"י גם בקשת צרכיו היא בשביל דביקות ואזי היא חרב פפיות חרב אחת עם שתי פיות.

בס"ד עוד הקדמה

בשמונה ימי חנוכה יורד אור של שעשוע עוה"ב שהיא הארת אמת שמסוגל לעורר את הלב לומר תודה על כל א"ס הטובות שעושה עמנו הקב"ה. כי התודה להקב"ה מגלה שכל הפעולות המשתנות נפעלות ע"י האחד הפשוט שהוא הקב"ה בבחי' ה' הוא האלקים (דברים ד' ל"ה) (כי ידוע שאל הוא כח כמ"ש יש לאל ידי לעשות עמכם שאמר לבן ליעקב ובלשון רבים אלקים נמצא אלקים הוא כוחות ה' הוא האלקים הכוונה שאת כל הכוחות המתגלים בכל הפעולות המשתנות פועל כח אחד מה')

ונראה שהענין הקושר את כל התורה כאחד וכן את הג' בחי' הנ"ל תודה הלכה ושעשוע עוה"ב זה מה שמבאר באות ו' לקמן שצריך שהאמת יאיר בפעולות המשתנות כי בכלליות העוה"ז הוא בחי' רבוי פעולות משתנות וכן צרה ע"י הסתלקות הדעת כמבואר בתורה סה וזה בחי' פעולות משתנות והצער שבצרה הוא בגלל העלם האחד שברוב הפעולות המשתנות וכן חסרון עיצה והלכה ברורה זה לא בגלל שאין שום עצה אלא להפך בגלל שיש יותר מדאי עצות וכשמאיר האמת אזי יודע לברר העצה הנכונה וזה הכונה שהלכה לשון הליכה כסדר כי כשמאיר האמת אזי הכל כסדר וכן תודה היא כמבואר שגם בגשמיות הדמים חוזרים להלך כסדר אבל זה כי ברוחניות ע"י הצרה שב בתשובה וחזור להאיר לו האמת האחד ברוב הפעולות המשתנות והתודה היא שמודה שהכל תלוי בא-ל האחד ולא בכוחי וידי א-ל אחר.

יסוד זה שהפעולות המשתנות הן מכח אחד הפשוט חוזר בתורה זו בכמה בחינות כשתי מדרגות שהן בן ועבד ושני זמנים שבת וששת ימי החול, ועוה"ב ועוה"ז, וחנוכה וגזרות היונים שלפניה, ובבחי' לשון עלגים ולשון הקדש, תודה וצרה.

רבנו מבאר את ענין הצרה ותודה כחבלי לידה ולידה ונראה להשלים את התמונה עפ"י תורה קסט שהגזר הדין ע"י הרצין מתבטא בהתפשטות הדמים לרגלין ואז קשה לרקוד ועוד לחפש כיון שיש לידה בוודאי יש גם הריון וצריך לברר במה מתבטא.

ונראה לבאר שהכל מתחיל מרצונו ית' להעלות את האדם במדרגת האמת וההודאה, ואזי מאיר לאדם הארת אמת בחשאי בחי' יחוד, וכיון שאין לו כלים אזי הארה זו נעשית ניסיון בחי' הריון והאדם נופל בו לעוון ונגזר גזר דין שנמסר לרצין ומתפשט הדין בלבוש הדמים לרגלין שהם הרצין וקשה לרקוד והם ימי העיבור לשון עברה ודין. וכשיוצא הדין לפועל נעשית צרה שהיא חבלי לידה של תודה שנולדת בקולי קולות, ועל זה תקנו חז"ל ארבעה צריכים להודות ולהביא קרבן תודה. ואם ח"ו לא אומר תודה אזי הוולד נפל, כמו שמצינו בחזקיהו המלך אחרי הנס של צרת סנחריב שצר על ירושלים. ואיבד שעת כושר להיות משיח.

²¹ אחז"ל אוקירו לנייטבו כי היכי דתתערו. ואמרו שההולך אחר עצת אשתו נופל בגהנם. ובדרך צחות אולי אפ"ל כוונתם כי המכבד את אשתו מתעשר ואזי הוא בסכנה של עושר שמור לרעתו דהיינו להתנתק מהקב"ה אם הולך אחר עצת אשתו בהנהגת הממון. כי בוודאי צריך לכבד את אשתו, אבל צריך תמיד לזכור שנסיון העושר גדול מנסיון העניות. כי העושר סגולה להתרחק מהקב"ה וסגולה לגאווה. ואילו העניות כנ"ל (חגיגה ט:): לא מצא הקב"ה מדה טובה ממנה. ולכאורה תימה שכולם מתפללים על קרבת ה' ואעפ"כ מתפללים להיות עשיר ולא מצאתי מתפללים להיות עני. והרי הקב"ה בעצמו מעיד שחיפש ולא מצא מדה טובה מהעניות.

ונראה פשוט שאע"פ שהוולד הוא תודה ותודה בלב שלם באמת, היא דווקא כשיוצא מצרה, שעל כן רק באופן זה תקנו חז"ל לברך בשם ומלכות, אבל באמת זה רק בדיעבד, והרצון האמיתי הוא שמיד נודה לו ית', ונתעורר כפי כוחנו להודות בלב שלם, ולא נצטרך את החבלי לידה של צרה, כך מוכח מסברא ומסוף התורה שנותן עצה להקל על המקשה לילד לומר בשבילה מזמור לתורה בזמן הלידה.

ובכלליות הדין של ר"ה שדנים את כל העולם ונחתם ביום כפור נמסר לרצין בהושענא רבה אבל הם לא מוסרים אותו להוצאה לפועל עד זאת חנוכה (טעמי המצוות והמנהגים זאת חנוכה אות תתמ בהגהה) דהיינו עד שעוברים הימים המסוגלים לתורה הודאה, שעל ידם אפשר עדיין להמתיק הדין או לבטלו.

*

תורה הלכה

באות ב' מבואר שתודה והלכה בחי' אחת ששתיהן בחי' התגלות האמת של האחד הפשוט שע"ז מכירים אותו ית' ונעשים סמוכים לו. ובשלמא תודה היא הודאה להקב"ה בעצמו שהוא המנהיג ומשגיח ומציל ולא מצינו מי שמודה באמת ואינו נקשר בזה להקב"ה. אבל בלימוד הלכות וחידוש הלכות לכאורה זה עסק שאדרבה רובא דעלמא אע"פ שעסוק בזה לא כל כך נקשר להקב"ה ע"ז, ועכ"פ לכאורה זה לא מחייב להיות קשור אליו ית' כמו תודה, ומצינו גדולי ישראל ונעשו אפילו ראש סנהדרין והורו הלכה בישראל בזמנם הטובים בימי שמואל ושאל המלך כגון דואג האדומי, ואח"כ אחיתופל בימי דוד ושניהם כל תורתם בלא יראת שמים כמבואר בגמ' סנהדרין. ואילו רבנו כאן משווה ביניהם.

ואולי אדרבה זה בעצמו שיש על הלמוד תורה וברור הלכה כזה קטרוג והסתרה אולי דווקא ע"ז מי שמגבר יכול לזכות הרבה יותר אפילו ממי שאומר כל היום תודה להקב"ה על דבר ואפילו באמת. כי העיון בתורה ואעפ"כ בלא ישות אלא רק רצון לדעת ולברר רצונו ית' זו מדרגה גדולה מאד מי שמצליח והראיה שהגמ' בסנהדרין משבחת את דוד המלך בזה ומספרת שאפילו שאול ויהונתן שהיו צדיקים גדולים מאד לא זכו לזה. ואפילו היום מצאנו פוסקים בעלי רוח הקדש אבל לא ראיתי מי שרק ע"י הודאה זכה לזה. (אמנם לא ראינו אינה ראייה (משנה זבחים פ"ב מ"ד) אבל קצת ראייה)

רבנו לא נכנס לבאר זאת אלא מצד מהלך הלידה שבו התודה והלכה הן בחי' הולדה וחזרת הדמים להלך כסדר ונראה כוונתו לבאר את דמיון הלימוד הלכה לתורה שאחרי צרה, בשתי בחינות, אחת מצד הניחא שבידיעת הלכה ברורה ובפרט אחרי הברור הלכה שהוא בחי' צרה וחושך שלא יודע להשית עצה לנפשו, וכשעולה בידו הלכה ברורה נעשה לו ניחא ושמחה וכמובא אין שמחה כהתרת הספיקות.

מצד נוסף הלכה היא ידיעת רצונו ית' כיצד ללכת בדרכיו ולהדמות לו כדי להכין עצמי לעוה"ב ששם הכל דומים לו. וזה הבחי' שע"י הלכה זוכה להכיר אותו ית' יותר וע"ז להיות סמוך אליו יותר. ועל שתי בחינות אלו היא ההודאה.

*

בענין הרידל היינו הסביבון שנהגו לשחק בו בחנוכה, והבני יששכר מבאר לפי דרכו מדוע האותיות שעליו הם גשנ"ה. (שלפ"ז טועים המחליפים בא"י ש' בפ'. עוד גם המדקדקים נהגו בסביבון מרבע דייקא) אולי אפשר לבאר גם עפ"י רבינו באות ד' שיש רבוע הדיבור וצריך שיאירו בו ג' קוי האמת, והסביבון בכלליות הוא בחי' אמונה סביבותיך, טובב סביב נקודת האמת, ומה שעשו אותו מרובע דייקא אולי לרמז לרבוע הדיבור ואותיות גשנ"ה לרמז לד' חלקי הדבור ג- גומל דלים היינו צדקה, ש- שרי גאים נ- מלכות, ה'- תשובה שהיא תשובה ה'.

*

וזה בחי' ריאה

בארבע עשרה תורות חמש מהן בחלק ב' אחרי שחלה בדלקת ריאות מקשר רבנו את התורה לריאה וכנראה כיון להמשיך בזה רפואה לריאה. והביאור נראה כי ריאה מושך חיות מהא"ס (כך משמע בתורה ח). מלובש באויר הבא לריאה, שמבררת את הטוב שבו דהיינו חמצן וחיות. והלב שולח לריאה דם החוזר אליו מהגוף, והיא מחדשת אותו בחיות וחמצן הנ"ל, ואזי שואב אותו הלב אליו, ושולח לכל הגוף, ותחילה למח, והחיות שבדם הוא מוחין גבוהים מאד מא"ס כמבואר בתורה ח' שעל כן ע"י אנחה נשלמים כל החסרונות בבחי' דעת קנית מה חסרת. כי האנחה שובר גופו של אדם וע"ז נעשה בחי' חלל/י ואזי נמשך לשם קו דעת ומוחין מא"ס ע"י הנשימה, והדעת הזו עולה למח וחוזר ללב בבחי' דעת קנית וכו' ואזי נשלם כל החסרונות.

ובשעת הצרה הלב דופק יותר חזק, כי זה מהותו הרגש והתפעלות, וזה בחי' שהדמים עולים אליו לבקש עיצה והעצה היא להמשיך קו מא"ס, בבחי' יש מאין, לחלל הפנוי, ע"י הנשימה, כי הנשימה היא בחי' הדבר שבגוף

דהיינו הריאה, כי מהות הדכר הוא, שמביא חידוש מבחוץ לפנים, אל הלב, שהיא בינה ליבא, בחי' נוק', לכן כשהלב דופק, הריאה מתנשפת בחוזק, כי הם פועלים ביחד. בבחי' זיווג המתיש כח.

ולפי המבואר אצלינו נראה שהמוחין הבא עי הריאה אל הלב הם בחי' ג' קוי האמת, וע"י הלב באין למח, וזוכה לדעת, ואזי הקול היוצא מהריאה והקנה על הדבור פה שהוא רבוע הדבור מאיר בו האמת שכל הפעולות המשתנות נמשכים מהאחד הפשוט.

וממה שמכנה רבנו את התכלית שעשוע עוה"ב דייקא, ומבואר בפתחי שערים שהכוונה לג"ר של זעיר שמקבל ש"ע נהורין ממצח עתיק יומין. נראה שהם בחי' ג' קוי האמת שמאיר ברבוע הדבור. דהיינו הארת אמת גבוהה מאד מעתיק יומין שהיא שעשוע עוה"ב וע"י תודה יוצא בדבור פה, וע"י נרות חנוכה יוצא להאיר בעולם אור הגנוז לצדיקים, שבכוחו להחזיר בתשובה אפילו את אותם שבשוק, מתחת לעשרה טפחים של קודש.

ענין ההודאה שהוא בחי' בינה עד הוד אתפשטת

בפיוט לחנוכה – ימי בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים – נראה לבאר כי הוד הוא השמיני מלמעלה ובינה ידוע שמינית מלמטה. ובתיקונים כתוב בינה עד הוד אתפשט. ובבינה מאיר בחי' שעשוע עוה"ב (כי היא כתר דז"א) וזה מאיר עד הוד, דהיינו עד בחי' הודאה לכן הם ימי הודאה, והם שעשוע עוה"ב, והכל ע"י שתיקנו ספירת ההוד ע"י שנצחו את קליפת יון.

עיין בני יששכר מאמר ד אות ג' שכבר ביום כיפור שמע יוחנן כהן גדול שיהיה נצחון. וזה נרמז בזהר במה שכתוב אמא עד הוד אתפשט, (כי יום כפור הוא בבינה כידוע, וחנוכה בהוד) ונרמז בפיוט בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננה, כי מבינה מאיר לימי שמונה של חנוכה תודה ורננה. וזה בחי' לידה שמבינה ליבא נדחף הדם עד הרגלין שהם בחי' הוד, כנ"ל סוד הלידה.

ועיין גם תורה ז' תנינא אות יא וכן כל אחד פפי מה שזוכה לפעל בקשת סלח נא ביום-הכפורים, שעל-ידי- זה נתתן פגם חרבן הפית, כמו-כן נעשה בחינת חנכה-הפית, בחינת חנכה נמצא שחנכה נעשה על-ידי סלח נא כנ"ל, ועל-כן רמז משה רבנו, עליו השלום, צרוף חנוכה בפסוק סלח נא, כי סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה וכו' – הוא ראשי-תבות חנוכה, פי חנכה נעשה על-ידי סלח נא וכו' כנ"ל עי"ש

וזהו שימי חנוכה בחי' שעשוע עוה"ב שהוא הארת הבינה עד הוד שהוא חנוכה שנתקן בו ההוד ואולי זה גם מה שאין אומרים שירה אלא על היין היינו יין המשומר שהוא בחי' בינה, שמאיר לדיבור שירה והלל והודאה בחי' הוד.

עוד רמז לזה עיין טעמי המצוות והמנהגים זאת חנוכה אות תתמ בהגהה שם ג' צדיקים שכתבו שאע"פ שחותם הדין הוא ביום הכפור כידוע אבל למעשה עד זאת חנוכה עוד אפשר לתקן בתשובה, וכן מובא בכמה ספרים בשם בעל הבני יששכר ששמע מצדיקים שיש בשמים תבנית יד פשוטה לקבל שבים מאלול עד זאת חנוכה. ואולי אפשר לומר שהכוונה לבינה עולם התשובה (כמבואר בתורה ו' ששם אי-ה מבינה מאיר לבעל תשובה) שמאירה עד הוד דהיינו זאת חנוכה.

עד כאן ההקדמה

✳

תורה ב [טו]

אות א

כל אדם שטיפה יצא מהעלם העולם הזה לאור האמת מבין מיד שחייב להודות בכל שניה ורגע על כל נשימה ונשימה וכל חיותו ועל איבריו שמתוקנים ומטופלים בדרך נפלאה ונעלמת בכל רגע בדם וחמצן ומזון ותאים מתחדשים ויש לו אויר ואור ורוח ומים ועצים ופירות ופרחים עולם נפלא שחי וצומח ומתקיים בדרך ניסית פלאי פלאות שנים רבות, ומי שמכיר חכמת הטבע והרפואה רק מכיר עוד יותר נפלאות הבריאה שאפילו יתוש קטן עשוי בחכמה נפלאה ומורכב בדרך נפלאה ששום אדם לא יכול לעשות כמוה (ב"ר לט יד) ויש לכל העולם הזה מנהיג טוב ומיטיב שרק רוצה להיטיב וכו' וכו' עד א"ס תודה שצריך לומר בכל רגע ושניה בלי הפסק, רוצה לומר שכשאומר תודה באמת בעומק הלב משיג את אמת מציאותו ית' ומגלה אותו ית' בחושך העולם שנברא להעלים אותו כדי שנצא אנחנו לחפשו למצאו ולהודות לו.

נמצא שבאמת לא צריך צרה כדי להודות, שהרי כל טוב העולם הזה עם טיפה שכל מבינים שאם לרגע יעזוב אותו המנהיג אותו כמ"ש דברך ה' ניצב בשמים, אין צרה גדולה מזו, והנה כבר קרוב לשש אלף שנה לא עזב

לרגע, ואם אחרי צרה צריך להודות, הרי כשאין צרה צריך הודות הרבה יותר, שלא הייתה כלל. ורק מחמת העלם האמת, לא תיקנו תודה רק על יציאה מצרה, כי הלבבות אטומים ולא מרגישים לומר תודה בלב שלם אלא רק אחרי צרה, אבל כשהלב לא אטום אזי האמת היא להפך כנ"ל. ועל כן בעוה"ב כשיאיר אור האמת ומלאה הארץ דעה, אזי לא נפסיק לומר תודה, וזה יהיה שעשוע עוה"ב.

וכמו שלכל דבר יש זמן מסוגל בקומת השנה, כך גם לתודה יש זמן מסוגל שמונה ימים מכ"ה כסלו, שעל כן קבעו בהם את חנוכה. דהיינו שכל שנה יש שמונה ימים שמאיר בהם אור האמת מהעולם הבא, אור הגנוז שאפשר להאיר אותו ע"י נרות חנוכה לעומק החושך של עוה"ז, עד המקומות הנמוכים ומזוהמים ביותר, אפילו לתרמודים הממזרים, אפילו לשקועים עמוק עמוק בתאוה הידועה, שהם הרחוקים ביותר מהברית והקשר עם הקב"ה, אעפ"כ אור הנרות יכול לעורר גם אותם לתשובה.

כי אע"פ שלא מתגלה ממש אלא לראויים, אבל כיוון שנמצא, אפשר למי שרוצה להרגיש על ידו שהכל ממנו ית', ולהרגיש אור של תודה והודאה, בבחי' עוה"ב, שזו הודאה מתוך השגה חדשה/י¹⁰. והוא מאיר שמונה ימים דייקא בחי' בינה ספירה שמינית, והיא כתר דו"א, ובחי' שעשוע עוה"ב, דהיינו הארת שע נהורין ממצח דעתיק יומין לזעיר, שעל ידה יכול מי שמכין עצמו לזכות להארת רצון נפלא וכיסופים עצומים אליו ית' ברצון נפלא. וגם מי שלא מכין עצמו מתעורר ואפילו מי ששקוע בקליפות גדולות האור הנפלא הזה כל כך גדול שמאיר גם בו איזה התעוררות לתשובה.

ימי חנוכה הם ימי הודאה/י¹¹, כמ"ש בתפלת עמידה אחרי מודים [יח] וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל/י¹² וכו'.

¹⁰ כמבואר בתורה ו' שתשובה של עוה"ב היא השגה חדשה בגדולתו ית' ששב בכל פעם על השגתו הקודמת שלא היתה כראוי. ממילא מובן שגם מודה ומהלל בכל פעם על השגתו החדשה, וזה שעשוע עוה"ב שבכל פעם מאיר לו אור הש"ע נהורין מעתיק עוד מוחין ורצון נפלא אליו ית'.

¹¹ צ"ע כי לא תיקנו חז"ל קרבן תודה וברכת הגומל רק על הצלה גשמית ולא על הצלה רוחנית משמד וא"כ מדוע דווקא חנוכה ימי הודאה ולא פורים שהיה הצלה משואה גשמית. ואולי כי באמת לפי המבואר כאן שהודאה היא שעשוע עוה"ב ששם אין צרות ממילא מובן בחנוכה עיקר הלימוד הוא להודות גם בלי צרה, אלא על עצם היותי מזרע ישראל ועל כל הטובות ניסים ונפלאות שה' עושה איתנו בכל רגע. וככל שמעמיקים בזה מגלים עוד על מה להודות בלי סוף.

חנוכה ימי הודאה – נראה כיוון שבעוה"ז לא נמצא הודאה אמיתית אלא ביציאה מצרה צריך עכ"פ בחנוכה לתפוס עד כמה באמת עדין אנו תחת שיעבוד יוון דאע"פ שהיא הייתה גלות שלישית ואנו עכשיו ברביעית אבל אחז"ל אכתי עבדי אחשורוש אנו דהיינו שבאמת הרביעית גוברת אבל האחרות קיימות וגלות יוון שנקראים חשך ויון המצולה טיט שמשקיע ומטביע ולא מאפשר עמידה על הדעת וצריך להרגיש שעכ"פ בחנוכה ע"י הנרות שמאירים עכ"פ כמקף מאור הגנוז אנו יוצאים קצת מצרה זו וראוי להודות על כך שמונה ימים לפחות ולעמוד מול הנרות ולהסתכל בהם דייקא לזכות לאור האמת שיאיר בלב דעת ולכתוב על קרן השור אין לנו חלק בחכמת יון כלל עיין תורה לח שְׁרָן השור בחי' תפילין בחי' שור שהקריב אדה"ר קרן אחת הייתה בראשו, בחי' קרני הוד דמשה, הוד דייקא כנ"ל.

ימי הודאה – הודאה דייקא שהיא ספירת הודו כי מבואר על פי הסוד שחנוכה הוא סוד תיקון ההוד. ונתבאר קצת לעיל בהקדמה.

¹² בנוסח על הניסים שאומרים בתפילה וברכת המזון מקורו בנב" שבת כא: לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה.

¹³ **עיין שערי אורה** – השער השמיני – הספירה השלישית – ועתה ראה ההפרש שבין תהילה לתפילה. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך הכול ראויין לתפלה ואין הכול ראויין לתהילה; כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישרים נאווה תהלה (שם לג, א): **וצריכים אנו לעורר על עיקרים גדולים רמזו אותם רבותינו בעניין התהילה**, להודיע שאין כל אדם ראוי להלל ואין כל שעה ראויה להלל. לפי שהמעלה הזאת גדולה היא עד מאוד, אמרו בברכות פרק קמא: אמר רבי שמעון בן פזי מאה ושלוש פרשיות אמר דוד בספר תהלים ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים שנאמר: יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם הללויה (תהלים קד, לה) עתה התבונן שני דברים גדולים שרמזו. האחד, שאין ראוי להזכיר עניין התהילה זולתי במקום שהיא מזווננת, כלומר לעשות הניסים והנפלאות ולהשמיד הרשעים, כמו שעשה במצרים ששם נאמר הלל הראשון, כמו שנאמר: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעיהו ל, כט). והשני, שאף על פי שראה דוד כמה נפלאות ה' לא מלאו לבו להזכיר הלל, אלא באותו דבר הראוי להלל' משל במי שלובש בגדי מלכות ועוסק במלאכה פחותה, היש ביוזי גדול מזה? לפיכך אמרו רבותינו ז"ל: האומר הלל הגדול בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. ולפי גודל מעלת הבינה אין ראוי להזכיר שבחיה אלא במקומות ובשעות הראויות להזכיר. והנה הנביא מכריז ואומר כי אין כל אדם ראוי לתהלה: אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחור לא אתן ותהלתי לפסילים (ישעיהו מב). וכי תעלה על דעתך שתהילתו אפשר לתת לפסילים? אלא דבר ידוע למקובלים כי כל תפילה שאינה הגונה נקראת פסולה, וקבלה היתה להם כך, וכן הוא פי' הפסוק: **מי שלא נכנס לשמש בספירת המלכות**, שהיא תחתונה בעת התפילה, איך אפשר לו ליכנס לפני רום המעלות, לפני ספירת הבינה? לישרים נאווה תהלה, אבל לא לפסילים. הבן זה מאוד. ועתה צריך אתה להתבונן, כי כבר ביארנו למעלה בשער זה כי הנשמה דביקה בספירת התהלה, והרוח בספירת התפארת, והנפש בספירת המלכות; והנה דוד פירש הדבר בסוד הראשון: כל הנשמה תהלל יה הללויה (תהלים קנ, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם י"ה רמז לשלוש ספירות עליונות, ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל ואמר 'כל הנשמה תהלל יה'. ואם תאמר; והכתיב הללי נפשי את יהוה' (שם קמו, א), הרי ההלל תלוי בנפש דע כי הלל הנשמה תלוי בשם י"ה, והלל הנפש תלוי בשם יהוה כי בו נכללת ספירת המלכות שהיא סוד ה"א אחרונה של שם. ושני מיני הלל הם: הלל גמור והלל שאינו גמור. הלל גמור תלוי בספירת הבינה, מקום שאין בו חסרון כל דבר ולא נדבק בה פגם לעולם, לפי שהיא למעלה מכל השרים והיא דביקה בעולם הרחמים. והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכות, ולפי שלפעמים הרבה היא נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים ומכעיסים, כך הלל שאינו גמור והוא בדילוגין נקרא כנגדה. זהו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאוד. והלל של ראש חודש, שאמרו שהוא מנהג לפי שזמן כפרה הוא והלבנה פגומה היתה וחזרה להתחדש. אבל הלל הניסים והנפלאות והלל השמחות והטובות, כהלל הפסח שבועות וסוכות, באותן הזמנים הופיעה ספירת הבינה. בפסח: **וחמשים עלו בני ישראל (שמות יג, יח) ובה נגאלו. בעצרת: תספרו**

אע"פ שעל פי הנגלה קבעום אנשי כנה"ג/ג' ימי הודאה על נס שיצאו מצרת גלות יון/כ"א, נראה שבאמת הם ימי הודאה מצד סגולת הזמן מאז בריאת העולם/כ"ב, שמונה ימים בכל שנה מיום כה כסלו עד ג' טבת. וכפי שיתבאר שכל צרה היא כדי להביא את האדם להודאה, הכי נמי אז כדי שיקבעו חז"ל ימי הודאה הביא הקב"ה צרה שתיגמר בימים אלו/כ"ג, וכמו שמצינו בפסח שהוא זמן אכילת מצה משנים קדמוניות/כ"ד, וגם אברהם אכל מצות בפסח ויציאת מצרים בחיפזון היא טעם הנגלה כדי לקבוע האכילה למצווה לכלל ישראל ביום המסוגל לזה, שנקבע בבריאת העולם ליום של יציאת מצרים דהיינו מכל מיני עבדות לחירות.

חמשים יום (ויקרא כג, טז), והיא גרמה למתן תורה. בסוכות: שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענוך שהם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה' (קהלת יא, ב). והנה רמזו: הוא חמשים הוא שמונה, והמבין יתבונן. אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון לספירת הבינה, והבינה סוד המנורה ונרותיה; אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב). המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות, פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול. והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן – על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות. והמגלה סוד זה מנורת זכריה: שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד, יב), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנתרות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה, וסוד 'כל הנשמה תהלל י"ה', וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה. הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה הוא סוד העולם הבא, כמו שפירשנו בשער זה. ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? הלל גמור לחוד, תהילה לחוד; הלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה ויש בו כמה תכסימים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכות, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה ליכנס בחודי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח:

^כ דהיינו שהיא תקנת חכמים אע"כ עיין שאגת אריה סימן סט שהלל דחנוכה הוא כעין דאו' שעל כן המסופק חוזר. ונחלקו האחרונים אם עולה בחשיבותו על ההדלקה כגון מי שאין באפשרותו לקיים אלא זה או זה.

^{כא} בחנוכה הנצחון על חשכת יוון הביא להתגלות הלעומת זה של התפשטות נרות המנורה לחוץ שניתן לכל אחד אפשרות להאיר אור הגנוז למטה בשוק לכלות כל רגל והם ימי הודאה בעצם הודאה הרבה יותר מהצלת נפשות היא הודאה של הצלת נשמות והודאה שניתקנה היא הודאה גבוהה של בחי' הודאת עוה"ב

^{כב} קצת ראייה עיין במדרש (אסתר רבה ז' יא) שהמן לא מצא חודש שאין בו איזה זכות לישראל אלא אדר אבל כסלו כבר היה בו זכות חנוכה אע"פ שנס חנוכה היה מאתים שנה אח"כ.

^{כג} צ"ע דאיתא בגמ' שבת דף כא: שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה. וצ"ע דמשמע שרק אחרי שנה כשראו שחזר האור קבעו אותו לחג ואילו בפורים מיד קבעו אותו לחג, ואולי כי הצלת הגוף יכול אדם לקבוע לעצמו חג כמבואר בחיי אדם סוף הלכות פורים שהיא סעודת מצווה. אבל על הצלת הנפש צריך לזה הסכמה משמים שבאמת זה אור שחזר כל שנה. (ועיין ישי"ש ב"ק לז)

^{כד} כמבואר בבית הלוי על שמות פרק יג פסוק ח – אבל עיקר יסודה של המצוה למה כך היא המצוה איננו בשביל זה מה שהיה במצרים דהרי התורה קדמה לעולם וגם קודם העולם היתה התורה והיה כתיב בה מצות מצוה, וגם אברהם אבינו וכל האבות קיימו התורה כולה עד שלא ניתנה וא"כ הוא בלייל ט"ו בניסן אבל אברהם מצוה ומרור אע"ג דאז היה קודם גלות מצרים. ועל כרחק מצות אלו לא נצמחו מגאולת מצרים רק הוא להיפוך דמזכות מצות פסח ומצוה ומרור שיש בלילה הזאת נצמחה גאולתן ממצרים בלילה זו, וזהו דמשיב להרשע על חקירותיו והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לא אמר לו בעבור שיצאתי ממצרים אני עושה המצוה רק להיפוך בעבור מצות אלו נתחדש לנו יצ"מ, וזהו בכלל בכל טעמי המצות דלא בשביל הטעם נעשה המצוה רק להיפוך דבעבור המצוה בא הטעם, וכמו דראינו דבזכות פסח ומצוה ומרור שיש בלילה זו זכו להגאל ושללא הספיק בצקם להחמיץ, וכן זכינו לבטל ע"ז של המצריים בפומבי לעין כל ולא יחרץ כלב לשונו וכן הוא בכל המצות.

וימי/כה) הודאה זה בחי' שעשוע/כו) עוה"ב/כז) בפתחי שערים/כח) מבאר עפ"י האר"ז"ל ששעשוע עוה"ב הוא הארה ממצח עתיק יומין/כט) למצח זעיר אנפין הארת רצון גדולה בסוד שעשוע הקב"ה עם צדיקים בג"ע בסוד שע נהורין דעתיק יומין, אבל בעוה"ז הוא מאיר רק לפרקים בסוד הצלם. כי זה עיקר שעשוע עוה"ב/ל) דהיינו מה שלעתיד לבוא יהיה בקבע, מאיר בעוה"ז שמונה בימי חנוכה, דהיינו הארת עוה"ב/לא) לעוה"ז, כי ע"י הארת הנרות מאיר אור הגנוז/לב) להודות ולהלל/לג) לשמו הגדול ית', ולהכיר אותו ית'/לד), שע"ז

כה ימי הודאה – קצת צ"ע דלכאורה צ"ל ההודאה היא שעשוע וכו' ולא ימי הודאה. כי ימי הוא לשון צמצום וגבול בהודאה.

כז שעשוע הן הארת ב"פ הש"ע נהורין ע"י הבינה שעשוע יונק על חור פתן שכתוב בנבואת ישעיהו על ימות המשיח

עיין לקוטי תורה – ספר ישעיה (יא) ושעשוע יונק על חור פתן, הנה בפנים העליונים יש ב' מיני ש"ע והנה שרש ש"ע נהורין אלו הם סוד ס"ג כי ו"פ ס"ג נימ' חשמ"ל והש"ע נהורין עם ב' הויה שיש בהם ח' אותיות הרי ש"ע ח.

עיין קהלת יעקב – שעשוע הוא סוד ב"פ שע נהורין דאריך אחד במצח שיש בו ב"פ א-ל במילוי גימט' שע ועוד שע אחד יש בו בב' פאות דאריך שכל אחד יש בו א-ל במילוי והארות אלו של ב"פ שע הנ"ל יורדות לבינה וכו'

כח בכמה מקומות מוזכר רבנו עוה"ב עיין ריש תורה ד' כשיודע שכל מאורעותיו לטובה זה בחי' מעין עוה"ב אבל כאן מדבר דייקא משעשוע עוה"ב ולא סתם מעין עוה"ב. וכפי שיחבאר שהיא הארה של שע נהורין ממצח עתיק יומין למצח זעיר אנפין להשלים לו ג' ראשונות שיהיה שלם בעשר ספירות. ונראה שזה גם אור הגנוז כפי שיחבאר לקמן באות ג' שחסרון הלבנה דהיינו מיעוט הירח שכידוע היה אור הגנוז שנגנז יחזור לעתיד בבחי' שעשוע עוה"ב ויהיה אור הלבנה כאור החמה.

בלק"ה משמע שגם מעין עוה"ב המבואר בתורה ד' שיוודע שכל מאורעותיו לטובה שייך לכאן כי ע"ז יודע להודות תמיד על כל מאורעותיו. **אע"פ שעניין** שעשוע קצת משמע ששייך דווקא לעתיד לבוא אבל ממה שהוא שעשוע עוה"ב מבואר שהכוונה להארת התבונה בעוה"ז עיין עץ חיים – שער מג סוף פרק ג – מ"ב החילוק שיש בין עה"ב ובין לעתיד לבא ששניהן באמא אך יש בינה ותבונה והתבונה היא נכנסת בבחינת מוחין גו רישא דז"א ותבונה זו נקרא עה"ב כנודע שהנוקבא נקרא עולם ואמנם עולם התבונה זו בא תמיד בסוד מוחין ונמשך אל רישא דז"א וז"ש בספר הבהיר שאלו תלמידיו מהו עה"ב א"ל עולם שכבר בא פי' שכבר נמשך ובא ברישא דז"א ותמיד נמשך ובא עה"ב כתרוממו עלמא דאתי ופי' דאתי תדיר ואתמשיך ברישא דז"א אך בינה נקרא לעת"ל שעדיין לא בא אמנם עתידין לבא אח"כ שאז יגדל מעלת ז"א ויהיה לו תמיד מוחין דבינה ולא מתבונה וזהו ענין אמרם לעתיד לבא:

כח פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב גדלות ז"א פתח נגד

כט עפ"י המבואר במקומות אחרים שהכתר נחלק לעתיק ואריך עתיק מלשון נעתק ונבדל אין לו יחס לתחתונים כלל ואילו אריך הוא המתחס לתחתונים, לפ"ז נראה הכוונה שם לאריך ולא לעתיק, וכן משמע בהרבה מקומות שהמתקת הדין של זעיר ע"י אריך אנפין.

ל לקמן באות ג' מבואר ששעשוע עוה"ב בחי' אור הלבנה כאור החמה, כי קרירות הלבנה זה בחי' יולדת היושבת על משבר ררגליה מצטננות וזה בחי' אור הגנוז ששימש בבריאת העולם בבחי' את שני המאורות הגדולים, והסתלק למעלה בבחי' הדמים שעולים למעלה לדחוק את הוולד שהוא שעשוע עוה"ב שיוולד אחרי ששת אלפים שנה לעתיד לבוא ואז יחזור אור הגנוז ותחזור הלבנה להאיר כחמה.

לא עיין עץ חיים שער טו פרק ה' – וגם לסיבה זאת נקראת זאת תבונה ראשונה עה"ב והטעם כי הנקבות נקראות עולם כמ"ש בזהר ויחי על פסוק מן העולם ועד העולם וזה התבונה נקרא עולם הבא עלמא דאתי לפי שהיא יורדת למטה ומתגלית תמיד אבל בינה עליונה נשאת למעלה ואינה יורדת לכן בינה נקראת לע"ל כי המוחין עליונים דז"א המלוכשים בנה"י דבינה עליונה הם עתידין לבא אח"כ כאשר יתגדל מעלתו ויהיה לו מוחין עליונים יותר מן בינה ולא מן התבונה ואז יהיה לע"ל אבל מוחין דנצח הוד יסוד דתבונה הם נמשכין בו תמיד ולעולם הם נמשכין ובאין וזהו פי' עולם הבא עלמא דאתי כי תמיד נמשך ובא וזהו ההפרש שיש בין עולם הבא ובין לעתיד לבא כי זהו בתבונה וזהו בבניה בבחי' הנצח הוד יסוד שבהם הנעשין מוחין דז"א. וזהו מ"ש בס' הבהיר ששאלו התלמידים לר' רחומאי מהו עולם הבא א"ל עולם שכבר בא והדבר מובן עם הנ"ל שכתבתי:

לב עיין בני יששכר כסלו טבת מאמר ב' בשם שלשה צדיקים והם בעל הרוקח שידוע שכל דבריו קבלה מאליהו שאור הנרות הוא הארת אור הגנוז, וכן כתב בשם המהר"ל ורבי פנחס מקוריץ. ולכן הם לו נרות כנגד לו שעות ששימש אור הגנוז לאדה"ר כמבואר בירושלמי ברכות פ"ח הל"ה. וכתב אור הנרות הוא חינוך והרגל לאור שיאיר לעתיד וזהו לשון חנוכה לשון חינוך.

ועיין שם אות כ' דבר נפלא על מה שכתוב בזהר חיי שרה שמי שהיו לו כמה גלגולים לא יקום בתחית המתים אלא האחרון אבל א"ר יצחק זמין קב"ה לארקא עליהו (על אלה שלא זכו) רוחין אחרנין ואי זכאן בהון יקומון בעלמא כדקא יאות וכו' ומבאר שם שהכוונה שזמין לארקא עליהו רוחין אחרנין מאור הגנוז להחיותן בזמן התחיה ומבאר שם איך יזכו לאותן רוחין דהיינו שיאיר עליהם מאור הגנוז זה ע"י שיקיימו מצות הדלקת נר חנוכה שהוא הארת אור הגנוז משמע שמי שקיים מצוות הדלקת נר חנוכה הרי גם אם יצטרך לחזור בגלגול לאיזה סיבה לא נאבד אותו גוף ראשון כיוון שכבר זכה להארת אור הגנוז בחייו

לז אולי אפ"ל המהלך הוא שהלל מביא להכרה וזה מחייב הודאה וחזור ע"ז להכיר יותר וע"ז להודות ולהלל יותר וחזור חלילה לנצח ולכאורה קשה הרי ידוע שאין עונג תמידי ונ"ל כי באמת לכן בעוה"ז כל עונג הוא דייקא ע"י כסופין וחסרון לו דהיינו מניעת העונג מגדיל אותו ולכן עונג ממושך מביא להתקררות וע"ז לחטא וע"ז לצרה וע"י יציאה מצרה חוזר לעונג ומהלל אבל יחלש ושוב יתרחק אלא אם ימצא את הדרך להתחדשות דהיינו להלל ולעשות כלים להכרה הבאה ע"ז דהיינו לימוד תורה ועוד עצות של התחדשות שגילה רבינו בעיקר ההתבודדות ויחידי סגולה זכו להיות בהתחדשות כל ימי חייהם כמו רבינו אבל בעוה"ב כולם יזכו לזה כשיתבטל היצה"ר אזי כל הודאה תביא מיד להכרה וכל הכרה מיד להודאה עצומה ושוב להכרה וכיוון שא"ס לגדולת הקב"ה גם א"ס למהלך הזה.

לד לקמן מבואר תורה הלכה בחי' אחת נמצא שכמו בהודאה והלל מכיר כך ע"י לימוד הלכות ולכאורה קשה כי להכיר מסתבר יותר ע"י שילמד טעמי המצוות וסוד ולא הלכה יבשה וכ"ש הלל בלבד איזה הכרה יש בזה

ואולי יתבאר עפ"י תורה ז' שע"י שמקיים עצות הצדיק נחנק בו האמת והכי נמי הלכות הן עצות הצדיק והלימוד למעשה חוקק האמת בליבו דהיינו שלא מדובר בהכרה שכלית אלא בחקיקת האמת שהיא חותמו ומהותו ית' לכן גם ההלכה והודאה יש בו בחי' כוז.

סמוכים/לה וקרובים אליו ית'. כי כל מה שיודעין ומכירין אותו ית' ביותר, סמוכין אליו ביותר/לו כי סמיכות לדבר רוחני אינו בבחי' מקום אלא מצד ההכרה וידיעה, בבחי' המאמר אילו ידעתיו הייתי. וזהו שאמרו חז"ל כי שאר כל הדברים כגון תשובה על חטא וכפרת עונות ותפילה על בקשת צרכיו, יתבטלו לעתיד כולם, ורק הלל והודאה ישאר בבחי' כל הקרבנות בטלין לעתיד לבוא כשיתבטל היצירה, כי כל הקרבנות הם על חטא (אפילו קרבן עולה הוא על ביטול עשה וחטא בהרהור/לו) חוץ מקרבן תודה שלא יתבטל כיון שאינו על חטא לח"מ"ר צו פ"ט אמור פ' כז [לט] /מ והתורה שלעתיד לא תהיה כמו היום על יציאה מצרה כי לא יהיו צרות אלא על תוספת השגה בו ית', ואולי בכל השגה כיון שהיא לפי מה שכל אחד הכין בעוה"ז, יהיה תודה על יציאה מצרת העוה"ז/מ, שלא ישאר לעתיד רק בחי' תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ית', כמ"ש (ישעיה יא) /מכ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים הפסוק מדבר מימות המשיח כמ"ש שם ויצא חוטר מגזע ישי/מכ כנראה אחרי שתתישב מלכותו של משיח ויתקיים וגר זאב עם כבש וכו' ומלאה כל הארץ דעה/מ, שזה כל שעשוע עוה"ב שיושלמו המוחין ג' ראשונות של זעיר אנפין ע"י שעתיק יומין יאיר בו תמיד. כי בעוה"ז יש ירידות ועליות, דהיינו

ועיין תורה כט ע"י שבח הצדיקים נתרומם הדעת וביאר הריצ"ח ששבח הוא לשון השפלה כמ"ש בשוא גליו אתה תשבחם ופרש"י תשפילם דהיינו שע"י שבח צדיק של עולם הוא משפיל עצמו אליו וזוכין לדעת אותו ועיין מעשה ר' ממלך עניו שע"י ששבחו אותו הסיר המסך מגודל ענותנותו לה וכשאנו סמוכים אליו ית' אזי אפשר ללמוד סמוכין מזה על זה אולי אפ"ל הכוונה בבחי' ובעין חצי שיעור של אילו ידעתיו הייתי.

לו צ"ע קרבן שלמים, ואולי גם הוא כיון שבא לעשות שלום ואילו אז יהיה שלום גמור כמבואר בתורה יד, נמצא שגם השלמים בא על איזה בחי' ריחוק שצריך לתקן ולעתיד לבוא לא יהיה צורך לזה.

ה בתקפא הניח כאן ריוח לציין מ"מ ולא ציין

מ * ע"ש [ויקרא רבה פרשא ט' פסקא ז' לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקרבן תודה אינו בטל כל התפלות בטלות ההודאה אינה בטלה ופרשה כו פסקא יב כל הקרבנות בטלין וקרבן תורה אינה בטלה לעולם כל ההודיות בטלין והודיות תודה אינה בטלה לעולם]

מ עי"ש פרוש המהר"ז שלמים יבואו על רוב טובה ועי"ש שמקשה שביחזקאל כתוב על בית שלישי שיקריבו בו חטאת ואשם וכו' עי"ש מא כי אע"פ שרק מבח עוה"ז נזכה להשגה שלא תהיה נהמא דכיסופא, אבל גם רק מבח היציאה מעוה"ז ירד המסך המונע את ההשגה

מכ ישעיה פרק יא (ט) לא ירעו ולא ישחיתו ככל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את דוד כמים לים מכסים:

מצודות דוד – (ט) לא ירעו – הנחשים הרעים לא ירעו עוד ולא ישחיתו את מי. כי מלאה וכו' – ובעבור זה יהיה הטובה הזאת. כמים לים מכסים – מקום המים קרוי ים והמים ממלאים אותו המקום עד שלא יראה הקרקע ואמר כמו שכל היה מכוסה במים כן יהיו כולם מכוסים וממולאים בדעה:

מז ומה שאמר שרש ישי היינו שמישח יהיה מורע דוד וכמפורש בילקוט מכיר

ונראה לבאר הקשר בין דוד להודאה כי הוא מורע יהודה בן לאה שכתוב שתפסה פלך הודאה וקראה לו יהודה ע"ש הפעם אודה ובגמ' ברכות ז: א"ר יוחנן מיום שברא הקב"ה עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה והודתו ומקשים עיין תורה שלמה הרי קדמו לה כמה כגון נח שהקריב תודה כשיצא מהתיבה על שניצל מהמבול ויש בזה כמה ביאורים ואחד מהם המדרש רבה בראשית עא שהיא הודתה על שקבלה יותר מהמגיע לה ואחרים תירצו שהיא פתחה בלשון אודה מסתמא הכוונה כי יש יותר הכנעה בהודאה בפה מאשר בנתינת דורון למיטיב ולפי המ"ר אולי אפ"ל ששבחה היה לא על הודאה של עוה"ז שהיא יציאה מצרה אלא הודאה של עוה"ב על יותר מדאי טובה וכן יש לרמוז שידוע שהיא בחי' בינה בחי' עוה"ב.

ולכן בשם יהודה יש שמו של הקב"ה כי ע"י השבח זוכין להכיר אותו שהכוונה לשמו כנ"ל.

והריצ"ח מסות מסעי תשנו ביאר שדייקא לאה עלמא דאתכסיא וזרעה שייכים יותר להודאה כיוון שכלפי חוץ לא נראים בסדר כ"כ לעומת רחל עלמא דאתגליא וזרעה שצדקותם נגלית דהיינו עלמא דאתכסיא בעוה"ז לא נראה כל כך ברור הטוב שבו ורק כשמתגלה הפנימיות מתברר האמת כמ"ש צדקה ממני שאמר יהודה והיה בזה ביון נורא ועוד לאדם גדול ומכובד כ"כ ורק ע"י רוח"ק נתברר שממני יצאו הדברים שבעצם היה אנוס על ידי להוציא ממנו דווקא את זרע משיח.

ולכן זרע רחל ששאלו שהיא מורעה לא הודה על חטא שלא הרג את כל עמלק תפסו פלך שתיקה כי פחות שייכים בהודאה כי כיוון שהודאה היא הכנעה לכן מי שיכול להודות על חטא הוא יותר שייך בכל מיני הודאה.

מז נראה הכוונה שהאמת תאיר באור כל כך גלוי שיכסה ויבטל ויעלים את הארציות בבחי' ולא יכנף עוד מוריך וכלשון הילקוט שמעוני ח"ב רמז תפ מה המים מכסה ערוות הים וכו', כי ארציות בחי' ערוה, בחי' חיבור פגום מלשון מלכים א פרק ז ..במער איש וליזות סביב: וידוע שתורה נמשלה למים וטבע המים ידוע שמבטל כל צורה, נמצא דהיינו שהאמת תאיר כל כך עד שתתבטל כל צורה אחרת. ושמעתי הגדרה מהריצ"ח (צב) שביבשה הדבר החי נגלה ואילו הדבר המחיה אותו נסתר, אבל בים להפך הדבר החי נסתר ואילו הדבר המחיה אותו גלוי, וזה הפירוש מלאה הארץ דעה, שכולם יתבטלו לדבר שמחיה אותם, בבחי' יחודא עלאה, שאינו יודע מעצמו כלל, ובבחי' זו אולי ההלל הוא לא שאני מודה ומהלל אלא כל כולי הלל והודאה.

ועיין תורה כא אות יא – ועקר החיים נצחיים יהיה לעתיד מקמת הדעת, שירבה הדעת, שידעו הכל את ה', ועל – ידי הדעת יכללו באחדותו, ואז יחיו חיים נצחיים כמוהו, כי על – ידי הדיעה נכללים בו, כמאמר החכם: 'אלו ידעתיו, הייתי ועקר הדיעה יהיה לעתיד, כמו שכתוב (שם י"א): 'כי מלאה הארץ דעה', ומקמת הדעת לא יחסר כל טוב, ויהיה בלוי טוב, כמאמר חז"ל (פסחים ג): 'אטו האידינא לאו אקוד הוא? ותריצו: לעתיד בלוי הטוב והמטיב:'

שלפעמים מסתלק המוחין והשכל והאדם בבחי' שוב בחי' צרה וצער, ולפעמים יש מוחין ושכל והאדם בבחי' רצוא בחי' תודה. אבל לעתיד לבוא יהיה תמיד עם מוחין. וזה כוונת חז"ל ומלאה הארץ דעה דהיינו שתמיד נשיג את מציאות הקב"ה שנמצא מאד בסמוך לנו ואדרבה את הגשמיות נצטרך להיזכר שהיא קיימת וזה כמים לים מכסים שמימי הדעת יכסו על הגשמיות שהיא בחי' קרקע הים/מ"ה, אבל גם המוחין והדעת שיהיה יהיה בו עומק לפני מעומק/מ"ו כמים לים מכסים וכל פעם נשיג עוד עומק ועוד השגה בגדולתו ורוממותו ית' ועל זה לא נפסיק להודות לו ית' /מ"ז:

אות במח

מבאר שתודה והלכה בחי' אחת. ועיין בהקדמה ללק"ה יו"ד כתב שתודה בחי' הלכות, כי כל הישועות הן ע"י יג מידות של רחמים, והם בחי' יג מידות שהתורה נדרשת בהם, שע"ז מתחדשת ההלכה.

איתא בגמ' ברכות שדוד בחצות עסק בשירים ותשבחות, ובמקום אחר שם שעסק בתורה, משמע שזה היינו הך.

ועוד איתא במדרש שביקש שתהילים יחשב כלימוד סוגיות החמורות שבתורה כנגעים ואהלות, משמע שזה היינו הך.

וכן תהילים מחולק לחמישה ספרים כנגד חמישה חומשי תורה.

ועוד כי תודה ע"י הארת ההוד, והוד ונצח הם בחי' רגלין, והלכה לשון הליכה שהיא ע"י הרגלין.

הלכות בחי' שעשוע עוה"ב, ועל ידי הלכות נזכה לעוה"ב, נ"ל כי הטורח בערב שבת יאכל בשבת, דהיינו שעוה"ב הוא אכילת הטרחה של עוה"ז, דהיינו שכאן בעוה"ז יש אפשרות להלביש אלוקות בתוך צמצומים, ורק באופן כזה אפשר לקחת משהו מעוה"ז לעוה"ב, כי אלוקות הוא אור, ואור אין בו גם בגשמיות שום תפיסה בעין, אלא ע"י שמאיר במשהו וממנו חוזר האור לעין, אבל אור לבד בחלל נקי, א"א לעין לראות כלל, וה"נ בעוה"ב באלוקות לא תהיה תפיסה כלל, אלא מה שיאיר בכלים שנביא אתנו מכאן, דהיינו שכאן אנו תופסים את המצווה ולא רואים את האור שבה, אבל שם יהיה להפך נראה את אור המצווה, ולא את המצווה עצמה, דהיינו שכאן אנו מחברים אורות לגופי מצוות, ושם נתענג על האור שהלבשנו במצוות, והלכות היינו מצוות, כי תלמוד תורה כנגד כולם, דהיינו כשלומד עמ"נ לעשות, אזי היא מצווה שלימה קיימת לנצח, ואין שום עבירה מכבה אותה.

עוד להבין כיצד יתכן שלימוד הלכה מקרב להקב"ה כמו תודה והודאה, עיין לעיל בהקדמה, ועוד נ"ל עפ"י הגמ' ברכות ח. ט"ז שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, משמע שהלומד הלכה לישמה הקב"ה מתפנה מכל עסקיו להיות עימו, ומתוך עיון ההלכה מכיר רצונו ית' עד שזוכה ל"וה' עמו" ממש, כמ"ש בדוד המלך.

ובחי' תודה שהוא שעשוע עוה"ב שיהיה לעתיד לבוא שבכל רגע יהיה מוסיף והולך עוד הארת רצון נפלא שמאיר מעתיק יומין שע נהורין של מוחין שממלא אותו בהשתוקקות עוד ועוד להודות לו ית' על כל הטוב

מ"ה שמעתי מהריצ"ח

מ"ב כמבואר בסוף תורה כא – כמים לים מכסים, כי בהשכל המשפת יהיו כלם שוים, שהכל ידעו את ה', אפלו עבדו"ם, אך בעמקות החכמה יהיה כל אחד לפי מדרגתו, כמים המכסים לים, שלמעלה המים שוים בכל מקום, אך בעמקות הם מבדלים מאד,

מ"ג עיין תורה לד אות ה – ולעתיד לבוא שיתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה, ואז יתקיים מאמר חכמינו, זכרונם לברכה (תענית ל"א): עתידים צדיקים להראות באצבע, כמו שכתוב: "זה ה' קנינו לו" כי אז יפשו הקדוש-פרוך-הוא את לבושינו, וימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" ויתגלה האהבה שהיא בדעת, שהיא פנימיות התורה, הינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות כי עכשו הלבוש הזה הוא מכסה על אלקותו, הינו על פנימיות התורה וכשיתגלה הפנימיות, הינו אלקותו, אזי יתרבה השלום כמו שכתוב: "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה", שיתגלה האהבה שבדעת: וזהו (זכריה י"ד): "והיה יום אחד יודע לה", שיתגלה האהבה הנקרא יום, כמו שכתוב: "יומם יצוה ה' חסדו" הינו התורה הפנימיות שהיתה צפונה, כמו שכתוב (בראשית א): "וירא אלקים את האור כי טוב", ואמרו רז"ל (תגינה י"ב): "כי טוב לגנו", כי אור התורה הזאת אין העולם פדאי להשתמש בה (משלי ד):

דהיינו שהדעת דלעתיד שהיא שעשוע עוה"ב והיא בחי' הודאה היא בחי' אור הגנו כנ"ל ובחי' אהבה שבדעת אורייתא דעתיקה והיא בחי' יומם יצוה ה' חסדו יומם היינו ימי חנוכה וחסדו היינו הלכות בחי' תורה הלכה כדלקמן באות ב'.

מ"ד בתקפא - כ

מ"ה ברכות ח. – אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה דרב חסדא במילי דבי כנישתא אמר ליה הכי אמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ומבתי מדרשות והיינו דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד ואמר אביי מריש הוה גריסנא בגו ביתא ומצלינא בבי כנישתא כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא רבי אמי ורבי אסי אף על גב דהוון להו תליסר בי כנישתא בטבריא לא מצלו אלא ביני עמודי היכא דהוון גרסי:

הנפלא שזוכה, זה בחי' הלכות/י שהם רצונו ית' ועצותיו כיצד ללכת בדרכיו/כא בעוה"ז באופן הטוב ביותר להכין עצמינו לעוה"ב. כי ההלכות שזוכין ללמוד בפרט מי שזוכה לחדש בהם שזוכה להעמיק בהן ולהבין עוד עומק רצונו ית' מה שלא כתוב מפורש ולא נכתב עדיין/כב, זה בחי' שעשוע עוה"ב/כג, כנ"ל, בבחי' תנא דבי אליהו/כד כל השונה ובעיקר מחדש הלכה/כה הלכות/כו משנה ברייתא והלכה למשה מסיני/כז בכל יום/כח מובטח לו שהוא בן יטעולם הבא (נדה עג)/כט. כי כשנתחדש/סא הלכה/סב

^ג נמצא שגם הלכות הן בחי' שעשוע עוה"ב ועיין תורה רפו שפסקי הלכות הן שערי ג"ע. וזה לשונו – כי עקר תענוג גן עדן הוא השגת חכמת אלקות, היינו חכמה עלאה וחכמה תתאה, שהם בחינת גן עדן כנ"ל. אך לזכות לזה אי אפשר כי אם על ידי השערים, כי יש שערים, היינו בחינת שערי גן עדן, שעל ידי זה זוכין לכנס לגן עדן, דהיינו להשגת חכמה עלאה וחכמה תתאה, אך אלו השערים גנוזים וטמונים בארץ, בחינת (איכה ב): "טבעו בארץ שעריה"; וצריכים לזה בעל הבית על הארץ, שיהיה מושל בארץ, שיוכל להוציא ולהקים ולהעמיד השערים שנטבעו בארץ; ודע, שעל ידי למוד פוסקים זוכין להיות מלך ומושל בארץ, ואז יכולין להעמיד ולהקים השערים שטבעו בארץ. וזה בחינת (משלי כ"ט): "מלך במשפט יעמיד ארץ". 'במשפט' דיקא, היינו על ידי משפט, שהוא משפטי ודיני התורה, דהיינו למוד פוסקים, שמבררים משפטי ודיני התורה, עכ"ל.

אולי כי כגון שור שנגח פרה זה דינים הקשורים לארציות ממש ואפשר ח"ו לנתק אותם מהקב"ה ועי"ז הם טבועים בארץ אבל ע"י לימוד פוסקים לשמה מעלה אותם מהארץ ונעשים שערים לג"ע

^{כא} כמ"ש דברים פרק כח (ט) יקמך ידוד לו לעם קדוש פאשר נשבע לך כי תשמר את מצות ידוד אלקיה והלכת בדרכיו:

^{כב} כי אע"פ שהלכות הן בחי' עצות מבוררות דייקא אבל לפנמיות האמת המלוכשת בהן מחכמה עלאה זוכין יותר כשאדם בעצמו זוכה לברר את העצה אולי בבחי' והמכשלה הזאת בידכם שאין עומד על ד"ת אלא ע"י שנכשל בהם בבחי' חשובא קדמה לנהורא דייקא כשמברר ומחדש הלכה פסוקה מתוך כל ההעלם ובלבול ההלכה שקדם לה.

^{כג} הלכות בחי' עוה"ב – ואולי יתבאר עפ"י תורה ח' ותורה טה שחדושי תורה יוצאים מהתפילה מבחי' ביטול לאור א"ס וכשחוזרים משם אזי החידושי תורה הם הכלי לשמור את האור א"ס שהתגלה לו ולכן בוודאי שמי שמחדש הוא זוכה לאור הדעת שהרי הוא זה שהוריד אותו מהעלם לגילוי אבל גם מי שמשנן את דברי התורה האלו שנתחדשו בבחי' כזו שהם כלי לאור הדעת אזי יכול שיאיר לו משם עכ"פ בבחי' מקיף אור האמת.

^{כד} תנא דבי אליהו זוטא פרק ב'... (חבוק ג) עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ויתפוצצו הררי עד שחו גבעות עולם הליכות עולם לו. מכאן אמרו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות.

^{כה} כך מבואר לקמן ד"ה כי כשנתחדש הלכה וכו' ואע"פ שחז"ל נקטו לשון שונה דהיינו חזר דייקא, ועיין גם המאירי על נדה שם (ד"ה כל) שכתב ששונה הלכות הכוונה מחדש בהלכה.

^{כז} השונה הלכות – עיין ר' צדוק בשיחת מלאכי השרת ליקוטים (ד"ה וה"ה) שהתנא נקט דווקא הלכות כי מצוה עבירה מכבה וא"כ אין זה בטוח שיש לו עוה"ב כי שמא יעשה עבירה אבל תורה עבירה לא מכבה לכן ודאי שיישאר לו לעוה"ב ועוד כי הלכות הן דבר השווה לכל נפש וגם לבעלי הנמוך

ועיין תורה יט תנינא שאת התכלית יכולים לזכות בה כולם בשווה ולא תלוי ברוב שכל אלא ביור שכל

ועיין מהר"ל דרך החיים אבות ג' יח – בפרק ד' דמגילה (כ"ח, ב') תנא דבי אליהו כל השונה הלכות מובטח שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות עולם לו עד כאן. והטעם הוא כי התורה היא המביאה את האדם לחיי עולם הבא, וכאשר ההלכה היא הלכה פסוקה אינה נוטה מנקודת האמת לא לימין ולא לשמאל ולכן נקרא הלכה, כי ההולך הוא הולך בדרך הישר אינו נוטה לימין ולשמאל, ולפיכך הדרך הזה שאינו נוטה לימין ולשמאל הוא הדרך שמביא האדם לעולם הבא לגמרי.

ועפ"י הסוד מבאר בעל התנינא באגרת הקודש פכ"ט שמבחי' עונג (ושעשוע) עוה"ב נשתלשל בחי' רצונו ית' דהיינו שהוא בחי' אחרים וחצוניות לבחי' העונג (בטל אורות מבואר שהם בחי' עתיק ואריך שבכתר) והרצון נתלבש כאן בתורה ומצוות דהיינו הלכות וקשור בהם כחבל וסולם שרגליו נמנעו וראשו בשמים ולכן כל השונה הלכות אוהו בבחי' חיי עוה"ב דהיינו שעפ"ז מבואר מה שביאר המהר"ל איך מי שזוכה לברר את קו האמצעי ע"י ברור הלכה עי"ז זוכה לחיי עוה"ב וזה כי הלכה מבוררת אזי ע"י עומדת בקו האמצעי היא ממש קשורה בחבל וצינור עד הכתר וקשורה לחיי עוה"ב

^{כז} כך פרש"י שם בגמ' וביאור החברותא בשם שו"ת יהודה יעלה כתב שאע"פ שבדרך כלל לשון שונה הכוונה למשנה וברייתא, זה כולל גם הלכה למשנה בסיני כיון שהן משוקעות במשנה כמבואר בירושלמי (פאה ב ד).

^{כח} עיין מגילה כח: שם הובא מימרא זו ולא גרס בכל יום.

^{כט} מתוצו - העולם

^ס נדה עג. תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא שנאמר (חבוק ג-ו) הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות:

עיין שם חברותא בשם פתחי נדה (חכמת בצלאל) שכיון שהתורה עומדת במקום הקרבות לכפר לפיכך כל השונה הלכות מתכפר לו בכל יום ובשם המרומי שדה כתב שבשתי הלכות בכל יום מקיים והגית בו יומם ולילה ויוצא חובת ת"ת לכן הוא בן עוה"ב.

^{סא} אע"פ שלשון חז"ל כל השונה דהיינו חזר אבל עיקר הכוונה למחדש בה וכנ"ל בהערה.

^{סב} צ"ע מדוע דווקא הלכות הן שעשוע עוה"ב ולא ביאורים ופולפולים וחקירות בהגדרות ידיעת ה' וכמ"ש לאשתמודעין ליה ולימוד קבלה דהיינו כל מיני שכלים גבוהים הרי הלכה גם אשה יכולה ללמוד ולעשות והרי לאשה אין דעת כמובא נשים דעתן קלה

ועיין תורה יט תנינא מבואר שם שהשגת התכלית היא דייקא ע"י מצוות מעשיות ולא לימוד שכלים גבוהים ועל זה דייקא נלחם עמלק וכופר בעיקר דהיינו המעשה ולא המדרש

נתחדש שכל וידיעה כשלומד לשם שמים לדעת רצונו ית' אזי אע"פ שעוסק בהלכות גשמיות כגון שור שנגח פרה אבל מכווין ומתאמץ לדעת רצונו ית' שחותרו אמת כיצד הוא משפט האמת שיתנהגו בו המזיק והניזק והבית דין בבחי' והלכת בדרכיו, **והדעת**¹⁰¹ הוזה שנוסף בו ע"י חידוש הלכה חיבור עמו ית' **הוא עיקר שעשוע עזה כנ"ל**. נ"ל לקרב קצת לשכל, הקשר בין תודה הלכה, כי הלכה היא עצה, וכשאינן עצה, אזי הכל שלא כסדר, ובחי' חושך וצרה, שמבולבל ולא יודע לשית עצה לנפשו, כיצד להתנהג, וכשיש לו עצה והלכה נכונה, אזי חוזר להיות כסדר ונייחא לו, בחי' יציאה מצרה בחי' תודה. וכן בברור ההלכה, עד שלומד את כל הצדדים, ועד שמברר מה למעשה צריך לעשות, זה בחי' צרה, וכשמצליח לברר ההלכה, זו יציאה מצרה, 122 ונייחא לו בחי' תודה.

וזה בחי' ההלכה המבוארת בגמ' (ברכות נד ע"ב)¹⁰² ד' צריכין להודות, דהיינו תודה על ארבע מיני צרות¹⁰³ שהניצל¹⁰⁴ מהם צריך לומר ברכת הגומל לחיובים¹⁰⁵ טובות ובזמן הבית היה צריך להביא גם קרבן תודה והם העולה מן הים והיוצא מהמדבר והמתרפא ממחלה מסוכנת והיוצא מבית האסורים, **שהם מפורשין בתהלים בסדר שונה מדבר, אסורים, חולה, ים, במזמור ק"ז**¹⁰⁶ **שסיים בסופם מי חכם וישמור¹⁰⁷ אלה**

ונל"ל עיין תורה ז' שם מבואר שע"י שהולך בדרך עצת הצדיקים נחקק בו האמת אמנם כאן מדבר מלימוד ולא עשיה אבל ע"ש שגם ע"י לימוד העצות כבר פסקה זהמתם וצ"ע שם אבל עכ"פ בעצות דייקא זה נמצא ולא בחקירות

עוד נל"ל שעצות והלכות הכוונה גם ליג עקרים למשל שהם לא מצוות מעשיות אלא בבחי' מחשבה ואמונה דהיינו ברור האמונה שידע במה להאמין דהיינו שהלכה לשון הליכה הכוונה גם להליכת השכל שלב באופן הנכון והישר. דהיינו כי המצוות התרי"ג והמסתעף מהם שכולל כל רצונותיו ית' מאתנו בכל עולם שנה נפש הם קומה שלימה שלכל חלק בגוף יש חלק בקיום המצוות לכן יש מצוות שכמעט אין בהן מוחץ והן בחי' רגלין ויש מצוות שעיקרם במוח.

¹⁰¹ צ"ע אע"פ שדייקנו לעיל שלדעת לא זוכים ע"י חכמות ופולפולים אבל כיון שמה שזוכים היא דעת דייקא לכאורה לפ"ז נשים כיון שדעתן קלה, יזכו פחות לשעשוע עזה"ב. מאידך כיון שעיקר ההשגה היא בלב (עיין תורה קצא) ואשה יותר בחי' לב צ"ע. ובפשוט עיקר זכיותה בבחי' תמיכה אורייתא שמסייעת לבעלה (כמבואר בגמ' סוטה נשין במאי זכייין).

¹⁰² ברכות נד: – אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא יורדי הים מנלן דכתיב (תהילים קז–כג) יורדי הים באניות וגו' המה ראו מעשי ה' ואומר ויעמד רוח סערה יעלו שמים ירדו תהומות ואומר יחוגו וינועו כשכור ואומר ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם ואומר יקם סערה לדממה ואומר וישמחו כי ישתוקו ואומר יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם הולכי מדברות מנלן דכתיב תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו ויצעקו אל ה' ויריבם בדרך ישרה יודו לה' חסדו מי שהלה ונתרפא דכתיב איילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו כל אוכל תתעב נפשם וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגו' ישלח דברו וירפאם וגו' יודו לה' חסדו מי שהיה חבוש בבית האסורים מנלן דכתיב יושבי חשך וצלמות וגו' כי המרו אמרי אל וגו' ואומר ויכנע בעמל לבם וגו' ואומר ויצעקו אל ה' בצר להם ואומר יוציאם מחשך וצלמות וגו' ואומר יודו לה' חסדו מאי מברך אמר רב יהודה ברוך גומל חסדים טובים אביי אמר וצריך לאודווי קמי עשרה דכתיב (תהילים קז–לב) וירוממוהו בקהל עם וגו' מר זוטרא אמר ותרין מינייהו רבנן שנאמר (תהילים קז–לב) ובמושב זקנים יהללוהו מתקיף לה רב אשי ואימא כולוהו רבנן מי כתיב בקהל זקנים בקהל עם כתיב ואימא בי עשרה שאר עמא ותרי רבנן קשיא רב יהודה חלש ואתפח על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יתבך לעפרא אמר להו פטרתן יתי מלאודווי והא אמר אביי בעי אודווי באפי עשרה דהווי בי עשרה והא איהו לא קא מודה לא צריך דעני בתרייהו אמן:

¹⁰³ דהיינו שחז"ל ידעו שרק ע"י צרה אדם מתעורר לומר תודה מעומק הלב. עד שיכול לומר אותה בהזכרת השם ומלכות. אבל באמת לכתחילה היה צריך להודות על הרעה כמו על הטובה כמבואר בריש תורה ד' שוה דייקא מעין עזה"ב.

ועיין רס"י לילה לר' צדוק הכהן – אות יא – וידוע דעיקר התפילה הוא על ידי הרגשת הצער והחסרון כמו שמובא (זוהר ח"ג קצה). תפילה לעני דמעטפא כל צלותין ובקעי רקיעין. לפי שהוא מתפלל מעומקא דליבא בהרגשת החסרון וזה עצמו מהשם יתברך. דכן מצינו ברבי חנינא בן דוסא כאשר היתה תפילתו שגורה היינו דהיה מייצר לו מאוד חליו של פלוני וצערו ואז היה פיו נפתח לבקש עבורו מעומקא דליבא: וכן כל צער שהשם יתברך שולח חס ושלום לאדם בעולם הזה הוא על זה לעוררו לתפילה. כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה כא, ה) על ופרעה הקריב (שמות יד, י) משל למטרונית שביקש המלך לשמוע קולה. ואמרו (יבמות סד.) מפני מה היו האבות עקורים שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. ועל זה אמרו (סנהדרין מד ע"ב) לעולם יקדים וכו' שנאמר (איוב לו, יט) היערון שועך וגו' שיתעורר לתפילה קודם ולא יצטרך לצרה שתעוררנו חס ושלום. וכל הגליות והיסורין הוא רק על זה להעלות כל עניני עולם הזה לרוממו של עולם על ידי התפילה להיות לילה כיום יאיר כשיהיה זה בשלימות יתגלה אור היום דהיינו עולם הבא שדומה ליום:

¹⁰⁴ להלכה נפסק שד' מקרים אלו כיון שכדרך כלל הם סכנה תיקנו לברך עליהם אפילו כגון שרק עבר בים או מדבר ולא היה בסכנה ממש שניצל ממנה.

¹⁰⁵ לחיובים דייקא דהיינו שמודה על שהקב"ה הציל אותו אע"פ שלא מגיע לו ההצלה, נראה שעיקר התודה היא על מה שלא מגיע לי אבל המגיע לי הוא בחי' שכר. במתיבתא ילקוט ביאורים מאריך לבאר עניין זה של לחיובים מדוע גם הולכי מדבר ויורדי ים נחשבים לחיובים ואם הם חייבים מדוע ניצלו הרי הקב"ה אינו וותרן ע"ש.

¹⁰⁶ תהילים פרק קז (ד) תעו במדבר בשימון דרך עיר מושב לא מצאו: (י) ישבי חשך וצלמות אסירי עני וברזל: (ז) אולים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו: (יח) כל אכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות: (כג) יורדי הים באניות עשי מלאכה במים רבים: (מג) מי חכם וישמור אלה ויתבוננו חסדי ידוד:

מצודות דוד (מג) מי חכם – מי אשר נשאו לבו בחכמה וישמור בלבו אלה הדברים יהיו מתבוננים אליו חסדי ה' ר"ל בשום אלה הדברים על הלב יהיו נגלים אליו חסדי ה' ויבן אותם:

ויתבוננו חסדי ה' דהיינו מי שהוא חכם להודות על ההצלה מד' דברים אלה יזכה להתבונן חסדי ה' דהיינו להלכה דהיינו חסד כפי שיתבאר לקמן ועי"ז לדעת. **כי חסדי ה', זה בחי' הלכות** [ז] בחי' תורת חסד שמלמד לאחרים, **כשרז"ל (כתובות צו.)** ע"א **כל המונע תלמידו מלשמשו כאלו מונע ממנו חסד, שנאמר [עב] / ע"ג** **למס מרעהו חסד** דהיינו רב שממיס עצמו ונעלם מתלמידו ומונע ממנו לשמשו, מונע ממנו חסד, דהיינו שרבו מונע עצמו מלעשות חסד עם תלמידו. **ושימוש חכמים זה בחי' הלכות** כי ע"י שמשמש

²⁷ עיין לק"ה כלאי בהמה ד' יד כי ע"י הלכות נמשך יג מדות של רחמים

^{עא} **כתובות צו.** – אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנא' (איוב ו-יד) למס מרעהו חסד.

פרש"י – למס מרעהו חסד. – הממיס עצמו מרעהו ממיס ממנו חסדיים. ואית דמפקא לה מדכתיב (שם באיוב) לעיל מיניה ותושיה נדחה ממני וסמיך ליה למס מרעהו חסד (תושיה פלש"י סס עלה. דהיינו כמו רעיו של אויב שעזבו אותו ועי"ז נחה ממנו עלה כך הוא מונע מתלמידו עילה). עי"ש עץ יוסף שזה כמו שאחז"ל סנהדרין דף צא: המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעי אמן מקללין אותו וכמו כן המונע מתלמידו מלשמשו בהוראה וכן פרשו המפרשים שמוזה הטעם נתחייב התלמיד לרבו בכל המלאכות שחייב עבד לאדונו כדי שיהיה רגיל אצלו תמיד לשמשו בהוראה (עיר בנימין)

^{עב} איוב ו' יד

^{עג} **איוב פרק ו (יג) האם אין עזרתי בי ותשיה נדחה ממני:** (יד) **למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב:**

ופרש"י – האם אין עזרתי בי – לשון תימא הגם זאת תבא עלי שאין עזרתי בי אותם ריעים שהיו לי לעזרני אינם בעזרתי. ותושיה נדחה – עצה של יועצים נדחה ממני שקמה עלי להקניט ונדחית: (יד) למס מרעהו חסד – למי שמונע חסד מחבירו והלמ"ד משמשת כמו לרב, לצו, לשב, מס גם הוא לשון פועל, כמו בא שב גד גם אלה לשון עושה. למס – החסד מכלה אותו, כמו וחס השמש ונמס (שמות טז): ^כע כוונתו שהתחיל שממיס חסד מחבירו וגמר שהחסד ממיס אותו.

עב"פ נראה שרוצה לומר שהחסד הוא העצה שאמר קודם לעיל דהיינו שאיוב מתאונן שנדחה ממנו לקבל עצה מחבריו. וכן עיין שם לעיל שאמר (בפסוק ו) "היאכל תפל אם יש טעם בריר" ופרש"י שם וכי סבורים אתם שיהו מתקבלות תשובות שאין בהם ממש, והמלבי"ם מבאר שאיוב עונה לאלופז אחרי שאמר לו שקבל נבואה שייסוריו רק למרק עוונותיו ובמהרה תבוא ישועתו ויחיה בטוב. ועל זה אמר איוב אם היה אמת היה אומר זאת לי ועל זה אמר שנמנע ממנו עצה ונקט לשון חסד דהיינו שמדובר בנבואה שהיא הנדחית ממנו. דהיינו שמתאונן על שנדחה ממנו לקבל עצה המתקבלת על דעתו מהש"י והיינו שדרשו חז"ל המונע תלמידו. ונקט לשון חסד דייקא כי עיקר החסד הוא כשיש עיזה נכונה והלכות הם עצות עיין תורה ז' ושם נתבאר שעיצה היא שכל גבוה מאד שא"א להלבישו בחכמה תתאה אלא מעשה ונקט בלשון חסד כי חסדי דוד הן עצות מועיר שנעשות מוחזן למלכות.

את רבו לומד מעשה רב דהיינו הלכות, **שהם בחי' [ע"ד/ע"ה] חסדי דוד שהלכה כמותו כשארז"ל** בגמ' (סנהדרין צג ע"ב) על דוד המלך

שמה שכתוב בו **וה' עמו [ע"ד/ע"ה] הפירוש שהלכה כמותו** ע"ס, דהיינו שמכוון לאמת וע"ז ה' שחותמו אמת עימו (מהר"ל נצח ישראל) דבר שגם צדיקים כשאלו ובנו יהונתן לא זכו כמבואר שם בגמ'. **וזוהו וה' עמו**, שע"י חידוש הלכה באמת בחי' תודה זכה להכיר את הקב"ה **היינו שסמוך וקרוב להש"י, בחי' שעשוע עזה"ב**,

ט"ז * ישעיה נה

ע"ה ישעיה פרק נה – (ג) הטו אַנְּכֶם וּלְכוּ אֵלַי שְׁמַעוּ וּתְחִי נַפְשְׁכֶם וְאֶכְרְתֶה לְכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדֵי דָוִד הַנְּאֻמְנִים: (ד) הָן עַד לְאוּמִים נִתְּנוּ נְגִיד וּמִצְוָה לְאֻמִּים:

ומפרש רד"ק (ג) הטו אוננים – חסדי דוד הנאמנים, הוא המשיח כי יקרא שמו דוד וכן נאמר עליו ודוד עבדי נשיא להם לעולם: הנאמנים – הקיימים כמו במקום נאמן כלומר כמו שחסדי עם דוד קיימים כן תהיה בריתי עמכם קיימת ועוד זכר דוד בעבור שהוא יהיה המורה לעמים כמו שאמר בתחילת הספר ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים: עב"ל

חסדי דוד – נ"ל דוד דייקא כי דוד תיקן הרגל הרביעית בחי' המלכות בשלימות תיקון הכלים בשלימות שזה בחי' שימוש חכמים בשלימות ואזי שופע אור החסד בשלימות. ועיין במפרשים שהכוונה שישעיהו לקח לדוגמא לדבר הקיים לעולם את הבטחת החסד שהבטיח הקב"ה לדוד דהיינו שכתוב בו דוד מלך ישראל חי וקיים

לק"ה קריאת שמע הלכה ד אות טו עפ"י תורה עג תנינא ועיקר אלו העצות האמתיות נמשכין מבחינת שער החמשים שיגלה משיח צדקינו. וכלל העצות כלולים בספר תהלים שהם חסדי דוד הנאמנים שהם בחינת נ"ה בחינת עצות קדושות ונפלאות מאד (כידוע שחסדי דוד הם בחי' נ"ה בחי' עצות) היינו לצעוק תמיד להשם יתברך יהיה איך שיהיה וכנ"ל.

ובהלכות סעודה הלכה ה אות לב עפ"י תורה יד **פי דוד עסק כל ימיו בתורה בבחינה הנ"ל, בבחינת תורת חסד שהוא בחינת חסדי דוד הנאמנים** (קבא), כי דוד היה מסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, כמו שכתוב (קבב): וה' עמו. שהלכה כמותו, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (קבג). פי זה עקר בחינת מסיק שמעתתא אלבא דהלכתא, דהיינו שיזכה על ידי עסק התורה לעורר שרשי נשמות ישראל שבתורה עד שמגיע הארה על כל אחד מיישראל להחזירו למוטב להורות לו דרך והלוקף איך יזכה לצאת מהרע שלו ולהתקרב לה' יתברך שזהו עקר שלמות פסק ההלכה, פי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה (קבד). ועל שם זה נקראים הלכות לשון הליכה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קכה): אל תאמר הליכות אלא הלכות. הינו שעל ידי ההלכות יזכה לילך בדרך ה' ולשוב אליו יתברך.

שער הכוונות – דרושי העמידה דרוש ד – ובבחי' ז"א נאמר חסדים בסוד חסדי דוד ובבחי' נוק' נק' טובים לפי שהם נעשים לה בבחי' מוחין דחו"ב שבה כנודע. כי ז"א יש לו ד' מוחין שהם כחב"ד ונמשכו בו מחצית תחתון של הת"ת ומנה"י דאימא אבל נוק' אין בה רק בחי' כתר ותרין מוחין חו"ב נמשכו אליה מחצית תחתון דת"ת נעשה לה כתר ומנה"ה דז"א נחי' נחי' ירכין עלו הנקראים חסדי דוד הגאונים נעשים לה חו"ב אבל מן היסוד דז"א לא נעשה דעת בנוק' בסוד נשים דעתן קלה אבל לפעמים מכח האהרה הגדולה של הכתר שבה נעשה בה בחי' דעת אמנם איננה כז"א שיש לו ד' ספיי שלימות כחב"ד:

לקוטי תורה ישעיה – חסדי דוד הנאמנים – הנה כבר ידעת כי נ"ה דכורא ב' חסדים שהם מגולים עושים מוחין לנוקבא וע"י שגומלים חסדים עמה ועושין בה מוחין נקראו חסדי דוד:

הקדמת הזוהר דף ח. - שכל טוב, אליו עוד תרין תרעין ת"ת ויסוד כי א' מה' קלות הוא שער ליכנס בו ולהשיך משם השפעות טובות דאינון כחדא הגוף והבחינת הנקראים שכל טוב כי החו"ב מתפשטים בהם, **רבי יוסי אמר, שכל טוב דא אילנא דחיי** הוא ז"א שמקבל אס החיים העליונים מהחכמה הנקראת שכל **דאיהו שכל טוב בלא רע כלל ועל דלא שריא ביה רע איהו שכל טוב בלא רע, לכל עושיהם, אליו חסדי דוד הנאמנים** היינו התפשטות החסדים מהחמה אל הת"ת ומשם לנו"ה ונקראים חסדי דוד לפי שהם מכוונים את המלכות שהיא מלת דוד ונקראים נאמנים לפי שהם אומנים ומגלים את המלכות מלשון אומן את הדסה **תמכין אורייתא** שהם תומכים את המלכות שהיא תורה שבע"פ ולכן נקראים החסדים בשם עושיהם **ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין**, לפי שאותם התומכים את המלכות כביכול עשו אותה וכן בעולם הזה כל אדם שמשעינו לח"ח צנפנסתם שיוכלו ללמוד תורה הם עושים מצווה מ עשית וזוהו גורמים יחוד תחתון דזו"ן כזה לימדם על הת"ת אבל **כל אינון דלעאן באורייתא, לית בהו עשיה** אלא בקול וליבור גורמים יחוד דנשיקין ואחר גמר לימדם גורמים גם הם יחוד תחתון דזו"ן **בעוד דלעאן בה, אכל אינון דתמכין לון אית בהו עשיה, ובחילא דא החסדים לעיל כתיב תהלתו** שהיא המלכות **עומדת לעד** מקבלת מהארת החסדים לנו"ה ועי"ז **וקיימא כורסייא** המלכות **על קיומיה כדקא יאות** מוזמנת להתמיד עם הת"ת.

ט"ז סנהדרין צג: – (מסופר שם שזוה רעה בעתה לשאול וזיקש שיפשו אש חיל יודע נגן, וזואג האלומי לזה להטייל עין הרע גדול לכן סיפר שצניח לשאול) דוד דכתיב (שמואל א טז-יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו וגו' ואמר רב יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע יודע נגן שיועד לישראל גבור שיועד להשיב איש מלחמה שיועד לישא וליתן במלחמתה של תורה (איש תואר שמראה פנים בהלכה ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר) וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום בכלהו אמר להו יהונתן בני כמוהו כיון דאמר ליה וה' עמו מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה חלש דעתיה ואיקניא ביה דבשאלו כתיב (שמואל א יד-טז) ובכל אשר יפנה ירשיע וברוד כתיב ובכל אשר יפנה יצליח.

בערובין נג. דוד דגלי מסכתא כתיב ביה יראיך יראוני וישמחו שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה (אל כל) (ובכל) אשר יפנה ירשיע ועי"ש פרש"י גלי מסכתא שני פרושים א' שמלמד לאחרים והיינו כנ"ל שלא מונע חסד ובי' שמדקדק בשמועתיו עד שיתישב בלבו ולכוונן להלכה וחזור ושואל את רבו יפה דנתי וכיו"ב.

ט"ז שמואל-א יח יד ע"ש גם טו יח

ע"ה שמואל-א פרק יח (יד) ויהי דוד לכל דרכו (וידרכיו) משפיל וידוד עמו:

שמואל א פרק טז (יח) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וידוד עמו:

ע"ה עיין ר' צדוק ישראל קדושים אות [ו] (ד"ה וזהו) שחידוש הלכה אמיתי בחי' רודה"ק בחי' וה' עמו שהלכה כמותו

שהוא בחי' הלכות כנ"ל :

ובשביל זה מכונה התורה בשם הלכה כי בשעת צרה אזי הולך שלא כסדר וכשיוצא מהצרה מודה על שחזר לילך כסדר, **כי תודה מביאין כשיוצאין מצרה. כי כשנופלין לאיזהו^ב צרה ח"ו, אזי עיקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כ"ש (משלי יד)^א לב יודע מרת נפשו, כי הלב מבין^ב [ב^ב] בדרך כלל הכוונה להתפעלות הלב מהבנת השכל, אבל כאן לכאורה מדובר מהרגשת צער הגוף כמשל היולדת, שלא תלוי בהבנת השכל, אלא הרגשת הלב, ולפ"ז לב יודע הכוונה לב מרגיש. וכשהיא צרת הנפש, אזי הייסורים כפי הדעת^ב [ב^ב], בבחי' יוסיף דעת יוסיף מכאוב^ב [ב^ב], וע"כ הוא מרגיש הצרה ביותר**

^ב הלשון לאיזהו צ"ע גם צ"ע הלשון כשנופלין לצרה

^א משלי פרק יד (י) לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב ור:

מצודות דוד – (י) לב יודע – לבו של האדם הוא יודע ומרגיש במרירות נפשו בעמל התורה ואין זולתו מרגיש בצערו של זה לכך בשמחתו בעל קבול השכר לא יתערב ור לחלוק בו כי לבדו יקבל שכרו משלם:

ביאור הגר"א – לב יודע וגוי הענין שלע"ל יבואו כל האברים אל הלב ויאמרו הלא כולנו בני איש אחד נחנו ולמה שמחתך יותר מאנו ויאמר הלב הלא בצרתו מי מכם אשר היה מצטער עמו כמותי ולכן גם בשמחתו ג"כ אני שמח יותר מכל האברים וזהו לב יודע מרת נפשו ולכן גם בשמחתו אל יתערב ור וכן בתורה אל יאמר אדם הלא אנכי יגעתי ונצטערתי עליה ואלמוד עם אדם אשר לא יגע ולא טרח והיינו מפני כאשר הוא בעצמו טרח כן בשמחתו כאשר יקבל שכר טוב בעמלו לא יתערב ור כמ"ש יהיה לך לבדך וגו':

^ב * ברכות סא. [ופרש"י ומגין שהלב מבין שנאמר ישעיה ו' י' ולבבו יבין]

^ב **ברכות סא.** – תנו רבנן. כליות יועצות לב מבין לשון מחתך פה גומר ושט מכניס ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול ריאה שואבת כל מיני משקין כבד כועס מרה זורקת בו טפה ומניחתו טחול שוחק קרקבן טוחן קיבה ישנה אף נעור נעור הישן ישן הנעור נמוק והולך לו.

פרש"י – כליות יועצות. את הלב עשה כן: והלב מבין. מה יש לו לעשות אם ישמע לעצת הכליות אם לאו ומגין שהכליות יועצות שנאמר (תהלים טז) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי ומגין שהלב מבין שנאמר (ישעיהו ו) ולבבו יבין:

ועיין בתי מדרשות חלק ב – מדרש אותיות רבי עקיבא השלם נוסח א – אות ב – מיד נופלין רשעים על פניהם ופוחתים את פיהם בשבחו של הקדוש ברוך הוא ושל צדיקים, ואומרים אשרי העם שכבה לו אשרי העם שיי אלהיו (תהלים קמד טו) למ"ד אל תקרא למד אלא לב מבין דעת מלמד שהלב שקול כנגד כל אבריו של אדם: **לאדם יש לו עינים, אף ללב יש לו עינים, לאדם יש לו אוזניים, אף ללב יש לו אוזניים, לאדם יש לו פה, אף ללב יש לו פה, לאדם יש לו דבור, אף ללב יש לו דבור, לאדם יש לו נהימה, אף ללב יש לו נהימה, לאדם יש לו נחמה, אף ללב יש לו נחמה, לאדם יש לו צעקה, אף ללב יש לו צעקה, לאדם יש לו הליכה, אף ללב יש לו הליכה, לאדם יש לו שמיעה, אף ללב יש לו שמיעה. וכל המדות כולן שיש להן לכל אבריו של אדם, יש לו ללב, ואלו הן עין רואה, אף הלב רואה, מגין? שנאמר (קהלת א טז) ולבי ראה הרבה חכמה ודעת. און שומעת, אף הלב שומע, מגין? שנאמר (מלכים א ג ח) לב שומע. פה מדבר, אף הלב מדבר, מגין? שנאמר (קהלת א טז) דברתי אני עם לבי לשון מצפצף אף הלב מצפצף, מגין? שנאמר (תהלים יז ג) בחנת לבי פקדת לילה צרפתי בל תמצא זמותי בל יעבור פי. אדם צועק, אף הלב צועק, מגין? שנאמר (איכה ג יח) צעק לבם אל יי. אדם מנחם, אף הלב מנחם, שנאמר (בראשית ג כא) וינחם אותם וידבר על לבם. אדם מחוקק, אף הלב מחוקק, שנאמר (שופטים ה ט) לבי לחוקקי ישראל. אדם מהלך, אף הלב מהלך, שנאמר (הושע ה יא) עשוק אפרים רצוץ משפט כי הואיל הלך אחרי צו. אדם כותב, אף הלב כותב, שנאמר (משלי ג ג) כתבם על לוח לבך. אדם מרחיש, אף הלב מרחיש, שנאמר (תהלים מה ב) רחש לבי דבר טוב. אדם יעלוץ, אף הלב יעלוץ, שנאמר (שמואל א ב א) עלץ לבי ביי. אדם מטהר, אף הלב מטהר, שנאמר (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי אלהים. אדם יגיל, אף הלב יגיל, שנאמר (שם יג ו) יגיל לבי. אדם יתעצב, אף הלב יתעצב, שנאמר (בראשית ו) ויתעצב אל לבו. אדם נוער, אף הלב נוער, שנאמר (שיר השירים ה ב) אני ישנה ולבי ער. אדם ישן, אף הלב ישן, שנאמר ישן לב אינו מבין וגו'. אדם חכם, אף הלב חכם, שנאמר (משלי י ח) חכם לב יקח מצות. אדם מטפש, אף הלב מטפש, שנאמר (דברים כט יח) כי בשריות לבי אלך ואין שרירות אלא טפשות. אדם דורש, אף הלב דורש, שנאמר (קהלת א יג) ונתתי את לבי לדרש. אדם עוסק, אף הלב עוסק, שנאמר (דברים ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך. אדם מרפא אף הלב מרפא שנאמר (משלי יד ט) חיי בשרים לב מרפא אדם נשבר אף הלב נשבר שנאמר (תהלים נא יט) לב נשבר ונדכא וגו' אדם רם רוח אף הלב רם רוח שנאמר (דברים ח יד) ורם לבבך וגו' אדם יש לו שכחה אף הלב יש לו שכחה שנאמר (תהלים לא יג) נשכחתי כמת מלב וגו' אדם ישיש אף הלב ישיש שנאמר (ישעיה סו יד) וראיתם ושש לבכם אדם שמח אף הלב שמח שנאמר (משלי יז כב) לב שמח ייטיב פנים אדם טוב אף הלב טוב שנאמר (אסתר ה ט) שמח וטוב לב כל מה שיש באדם יש בלב מיכן שהלב שקול כנגד מאתים וארבעים ושמונה אברים שבאדם ולא עוד אלא ששנים עשרה דברים יש בו באדם ואלו הן לב מבין דעת ותבונה כליות יועצות עצות טובות ורעות פה מחתך כל מיני מאכלות לשון גומר כל מטעימי שחיקות ח"ך טועם כל מטעמי מאכלות קנה מושך ומוציא כל רוחות וקולות הושט בולע כל מאכל ומשתה ריאה שואבת כל מיני משקין כבד כועס ומרה זורקת בו טיפה ומניחתו טחול שוחק כל מיני שחיקה קורקבן שוחק כל מיני אכילות קיבה ישנה שנה מתוקה ובזמן ששניהם ישנים אין אדם יודע מה שבעולם שנאמר (בראשית יט לג) ולא ידע בשכבה ובקומה: ד"א**

^ב **כי בשוטה אמרו** אין שוטה מרגיש, אין שוטה נפגע, משא"כ מי שהוא בר דעת, וכל שדעתו מרובה הרגשתו מרובה ודקה, וממילא רבה דאגתו ומוסריו: (תורה תמימה קהלת א ס"ק פב)

^ב **קהלת פרק א (יז) וְאֶתְּנֶה לְבִי לְדַעַת חֲכָמָה וְדַעַת הַלְלוֹת וְשִׁבְלוֹת יְדַעְתִּי שְׁגֵם זֶה הוּא רְעִיּוֹן רוּחַ: (יח) כִּי בָרַב חֲכָמָה רָב כְּעַס וְיוֹסֵף דַּעַת יוֹסֵף מְכָאוֹב:**

[¹⁹] ובאמת צער הגוף יש גם לבהמה, שגם היא מרגישה כאב, שעל כן יש איסור צער בעלי חיים, אבל עיקר הוא צער הנפש, שגם בצער הגוף מי שיש לו נפש יותר מרגיש הצער יותר, ואעפ"כ יש דעת גבוהה מזה דעת גדול שמפקיע מיסורים (כמבואר בתורה סה ג' ד'), אלא שבדרך כלל בשעת צרה היא שעת ניסיון, שלוקחים מהאדם את הדעת הגדולה כדי שירגיש היסורים (לק"ה תחומין ו' יז).

ואזי בשעת הצרה מתכנסים כל הדמים ועולים אל הלב. כמו כשיש צרה באיזהו מקום ח"ו, אזי מתכנסים כולם אל החכם שיש שם לקבל ממנו עצה. כמו כן נטבע בטבע הגוף שבעת צרה נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב [²⁰] כביכול לבקש עצה/²¹ ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב,

ואז הלב בצרה ובדוחק גדול. כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא²² מרגיש הצרה יותר מכולם כנ"ל, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצירין לו מאוד. וע"כ כשיש ח"ו צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא כביכול מבקש לנענע מעצמו ולהשליכם מעליו, וע"כ הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה ח"ו ולפי מה שיתבאר לקמן אות ג' נראה הפירוש שהלב דוחף את הדמים חזרה למטה שידחפו את הוולד לחוץ. ואח"כ כשיוצאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך כסדר בתוך שבילי הגוף, וע"כ התודה שהיא באה כשיוצאין מהצרה, היא²³ מכוונה בשם הלכה, ע"ש תהלוכות הדמים שהולכין כסדר כשיוצאין מהצרה כנ"ל כי תודה היא מוחין ובחי' דביקות והרחבת הלב והרגשה טובה כשיוצא מהצרה, שהיתה בחי' צר ודוחק וחושך, וכך הדמים בשעת צרה עולים ומתנפלים על הלב ששם עיקר ההרגשה, ומצירים לו מאד כאילו כל גופו במיצר וצרה, וכשיוצא מהצרה אזי נייחא בכל הגוף, כי הדמים חוזרים להלך בניחותא למקומם :

אות ג

עתה יבאר שהודאה ואמירת תודה להקב"ה על כל דבר/²⁴ ולימוד הלכות ובפרט כשמחדש בהן מסוגל ללידה בנקל, ומסתמא הכוונה כשמכווין על אשה מסויימת כמבואר בלק"ה/²⁵ בעניין אמירת מזמור לתודה על יולדת שמועיל שתייהיה לידתה בנקל.

ומבאר הטעם כי תודה והלכה שתיהן הן בחי' לידה, כי בכל לידה יש חבלי לידה, כשהאשה יושבת על משבר הדם עולה מרגליה למעלה לדחוף את הוולד, וכן הוא בכל צרה, שהיא בחי' עליית הדמים למעלה אל הלב, ויסוד העניין הוא סוד הצמצום וחלל הפנוי, שבהשתלשלות העולמות זה מזה, כל עולם יצא מעולם שקדם לו, בדרך של לידה/²⁶, כי הכלל שכל דבר חדש צריך להקדים לו מקום לבוא אליו דהיינו חלל מהמציאות הקודמת.

¹⁹ עיין קהלת א' יח יוסיף דעת יוסיף מכאוב

²⁰ עיין ספר היצירה פ"ו לב בנפש כמלך במלחמה

²¹ ע"ע לפי הנ"ל בברכות סא. שהכליות יועצות ללב מדוע הדמים לא רצים אל הכליות לבקש עצה. וצ"ל תשובה מעין השאלה שהכליות יועצות רק ללב כמו יועצי המלך יועצים רק למלך אבל מי שרוצה עצה הולך למלך ולא ליועציו. וכן כתוב במשלי כ' ה' מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה. ועיין תורה ה' תנינא אות ב'.

מזה הכוונה המאמר חז"ל הנ"ל שכליות יועצות ללב עיין מתיבתא ילקוט ביאורים ברכות סא.

²² בתקפא לא ברור ונראה – היא, בדפ"ר ותולד ומתולד- הוא

²³ בתקפא לא ברור ונראה – היא בדפ"ר בתולד ומתולד- היא

²⁴ נ"ל שגם על הצרה צריך להודות וכמבואר בתורה ד' שהמהלל את הקב"ה על הרעה כמו על הטובה זה מעין עולם הבא, ואע"פ שלא תיקנו ברכת הטוב ומיטיב על הרעה אלא דיין אמת, זה כי רובא דעלמא לא יכולים לומר זאת בלב שלם, אבל זה רק לעניין לברך בשם ומלכות אבל בוודאי שבלא שם ומלכות טוב להתרגל להודות על הרעה כמו על הטובה כמ"ש באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר.

וטעם שצריך להודות על הרעה כי באמת היא טובה שהרי היא באה מהקב"ה שכולו רק טוב ורק בגלל שאין לאדם כלים לקבל הטובה כזו בלא שיפגום בגאוה או פגם אחר לכן הוכרח להלביש הטובה בצרה וייסורים שעל ידם יגיע לתודה והכרה בו ית', הרי שגם הצרה היא טובה מצד כוונת הקב"ה, וגם מביא את האדם לטובה, רק באמצע יש צרה. וצריך להודות על המחשבה תחילה ועל הסוף הטוב.

²⁵ לק"ה תפילין הלכה ה' אות לא – וְזֶה שְׂאֵמֶר רַבְּנוּ ז"ל שְׂמֻמּוֹר לְתוֹדָה מְסַגֵּל לְמִקְשָׁה לִילֵד לִזְמַר אוֹתוֹ בְּשִׁבְלָהּ.

²⁶ עיין דעת ותבונה למוהר"ח – פרק ה' – וראה המאציל אין סוף כי עדין אין כח ויכולת בתחונתו לקבל האורות האלו היוצאים דרך נקבי העינים אשר הם מתפשטים ממקום הטבור של א"ק ועד רגליו, כמו שיתבאר, ולכן קודם שהאציל האורות האלו היה עוד צמצום שני אחר בא"ק על דרך הצמצום הנז"ל באין סוף, והוא שכל האור שהיה מתפשט בתוך פנימיותו של א"ק הזה ממקום טבורו ולמטה העלהו למעלה ממקום הטבור בחצי גופו העליון, ונשאר מקום הנז"ל מן הטבור ולמטה בלי אורות, והמשכיל יבין וידמה מלתא למלתא איך בכל העולמות הנאצלים תמיד המאירים בעולם שלמטה מהם הם בחינת חצי תחנות דתפארת ונה"י, כי הרי מצינו איך חצי תפארת ונה"י דו"א מאירים בנוקביה, ונה"י דא"א ואו"א מאירים לו"א, ונה"י דעתיק יומין לא"א, וכן התפארת ונה"י דזה הא"ק מאירים לעתיק יומין ולכל עולם

ומזה דהיינו ע"י הודאה ולימוד הלכה באה הולדה בנקל.

כי בשעה שאשה כורעת ירכותיה מצטננות צ"כ שארז"ל בגמרא (סוטה יא ע"ב) על הפסוק (שמות א טז) וראיתן על האבנים אם בן הוא והמיתן אותו. א"ר חנן סימן גדול מסר להן אמר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים. ועי"ז נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה כמבואר בעץ חיים/י"ב) שהדמים עולים מהרגלים למעלה כדי לדחוף את הוולד לחוץ [צ"ח], ואזי

האצילות כמו שיתבאר, עוד מזה יתבאר לך כי בכל זמן הוצאת אורות להאצילים צריך ענין הצמצום כנו' בדרושים הקודמים וגם כן יתבאר למטה במקומו איך גם א"א צמצם אורות נה"י שלו כדי להוציא את ז"א ונוקביה ודי למבין:

¹² בתשכט - (כשארז"ל סוטה יא ע"ב) כנראה כיון שתיבת כשארז"ל אינה בדפוס ונוספה יחד עם המ"ם ע"י מוהר"ן

¹³ **סוטה יא:** - (שמות א-טז) ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא והקיה: מאי אבנים א"ר חנן סימן גדול מסר להן אמר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים.

¹⁴ **שמות פרק א** (טז) ויאמר מלך מצרים למיילדת העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה: (טז) ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא והקיה:

בעלי התוספות - וראיתן על האבנים. אמרו רבותינו סימן מסר להם אותו רשע פרעה שאם פניו למטה בידוע שהוא זכר ואם פניו למעלה נקבה היא. ועוד מסר להם סימן אחר אם ירכותיה של יולדת מצטננות בידוע שהוא זכר כדאמרו רבותינו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. והטעם כי כשהאשה הזריעה מצטננת, וזרע האיש האחרון עומד ומבטל הראשון. ואם ירכותיה מתחממות בידוע שהיא נקבה:

מה שכתב שרק בלידת נקבה ירכותיה מצטננות, ראה גם **תורה שלימה** שם ס"ק קעב בשם מדרש. וצ"ע לפי המבואר כאן שטעם שנעשות כאבנים, זה כי הדמים עלו למעלה לדחוף את הוולד, הרי גם נקבה היא וולד שצריך לדחוף אותה, כדי שתולד.

¹⁵ **עץ חיים שער כ' פ"ג מ"ת** - והנני מתחיל לבאר בחי' לידת המוחין גדלות ז"א שהוא בחי' רוחנית ונשמות כנ"ל וממנו יתבאר לך לידת ז"א עצמו ממש כי הכל א'. דע כי הנה הפסוק אמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים וארז"ל כי האבנים הם הירכיים של אשה שכאשר יולדת מצטננות ומתקשות כאבנים ולכן נקרא אבנים. ולהבין זה נבאר תחלה מה ענין הלידה ומי גרם אותה והענין הוא כי יש אורות רבות שם בבטן אמא עילאה ע"י העיבור כנ"ל וזהו גורם שהולד שהוא ז"א רוצה לצאת ולהולד ולהיות פי רחמה צר וסתום א"א אל הולד לצאת מתוכה לכן כאשר בא זמן הלידה שנגמר זמן העיבור וכבר נתקן ונצטייר העובר אז בחי' האורות והרוחניות שיש בנה"י דאמא מסתלקין משם ועולין למעלה בגוף אמא עצמה במקום שהעובר עומד שם בבחי' עיבור ואז מתרבים שם האורות כי הנה יש שם אור של הת"ת עצמו דאמא והאורות של מחצית גוף התחתון שלה כנ"ל וכל האורות דו"ג אשר עומדין שם בסוד העיבור ואין הבטן שלה יוכל לסבול על צד רבוי אורות והם האורות של בחי' אמא עצמה שהם בעל הבית הם דוחקין את האורות של זו"ג שאינם שלה שהוא אורח ומוציאין אתה לחוץ דרך פי היסוד שלה ונבקע ונפתח רחמה ויוצא הולד לחוץ ונמצא כי עליות והסתלקות אורות דנה"י דאמא מלמטה למעלה כנ"ל הוא לב' תועליות א' לצורך הלידה כנ"ל כי ע"י עלייתן מתרבים שם האורות ודוחקין את העובר ומוציאין אותו לחוץ והב' הוא לצורך המוחין דז"א כמבואר אצלינו שאינן נכנסים בז"א אלא אחר היותן מלוכשים בנה"י דאמא ולכן הוצרכו להתרוקן מן האורות שלהם כדי שיתלבשו במקומם אורות המוחין דז"א כי ב' בחי' האורות שלה ושל ז"א א"א להיות שם ביחד. והנה כאשר עולין ומסתלקין אורות הנה"י דאמא הם עולין ועומדין בחצי ת"ת התחתון דאמא עצמה שהרי שם הוא מעמד ז"א בסוד העיבור ודוחקין אותו לחוץ וא"כ נמצא שהם עומדין תחת המקום החזה של האמא ששם עומדין ב' דדים של האשה והרי הם עושיין תועלת ג' בעלייתן למעלה כי אז נתוסף הארה גדולה ובוולטין אותן האורות לחוץ ונעשים במקום הזה כעין ב' דדים ונבקעים ומהם יוצא החלב להניק הולד אחר הלידה וזהו סבה וטעם למה אין באיש בחי' ב' דדים בולטות כמו באשה. והנה זה נרגש בחוש הראות שתכף אחר הלידה זב החלב ויוצא דרך הדדים משא"כ בתחלה והנה נודע כי הנה החלב הוא דם מתחלה שהיה למטה ברחם שלה ועלה למעלה משם עד מקום הדדין ונהפך לחלב כי ע"י עליית האורות הנה"ל שם למעלה גורם שיתהפך לחלב. ובוזה יובן משארז"ל ע"פ אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כי התורה הוא ז"א כנ"ל שהוא תורה שבכתב והקיום שלו הם המוחין ואין התורה יכול להתקיים להיות לו מוחין המקיים אותו אלא ע"י בינה הנקראת מי כנודע אשר היא ממיתה עצמה בשביל התורה כי נה"י שלה מסתלקין האורות שלה ונשארין כמים בלי נשמה ועושה כן בשביל התורה שהוא ז"א כדי שיתלבשו בתוכה המוחין שהם הקיום שלו ועיין לקמן ענין התלבשות הזה מה ענינו. גם ז"ס הפסוק הנה"ל ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים כי הנה בעת זמן הלידה מסתלקין האורות מן הירכיים של האשה שהם נ"ה שלה ונשארין קרים ויבשים כאבנים כמו ירכי האדם במוותו כי הנה אורות שבתוכו שהוא רוחניות הוא כמו אש בסוד נר ה' נשמת אדם ומחמת האדם בעודו בו ואחר שמת מתקשר ומתקשה לכן קרא הפסוק הזה לנה"ל של האשה בעת לידתה אבנים לטעם הנה"ל. גם הוא לסבת טעם אחר כנודע מוזהר ומתקונים כי חג"ת הם אבות ונה"י נקרא בנים לכן נקרא אבנים מלשון בניים. עוד טעם ג' כי נה"י שלה חוזרין להעשות בחי' הגוף אל זו"ג שהם בני התבונה כאשר מתלבשין בתוכם:

¹⁶ עיין לעיל תורה קסט, ועיין ע"ח שער כ' פ"ג מ"ת, ועיין דעת התבונה פ"ה דף לה: שהיא סוד הגמול

נרחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הולד לחוץ, ואח"כ חוזרים הדמים למקומם. שזה בחי' תודה הלכה, שהוא בחי' תהלוכות הדמים שחוזרים לילך כסדר כנ"ל.

בתורה קסט/א⁴ מביא רבנו את ענין הלידה ומבאר יותר שקודם הלידה הוא זמן העיבור שהוא לשון עברה וזעם דהיינו דין וזה בחי' שהגור דין נמסר לרצים/ב⁵ שהם בחי' רגלין ואזי הרגלים כבדות וא"א לרקד, כי הוא זמן דין וצרה וצ"ע לפי המבואר כאן ובע"ח הוא רק דין ולא צרה שהרי עדיין אל יצא הדין לפועל. עכ"פ מבואר שם שכל זמן העיבור ט' חדשים יש ריבוי דמים ברגלים ואז עיקר זמן הדין/ג⁶, אבל הלידה היא המתקת הדין כי אז הדמים עולים מהרגלים למעלה לדחוף את הוולד, ולכאורה צ"ע הרי אז ליולדת הוא הזמן הקשה ביותר ואז היא שעת הצרה הגדולה וחבלי לידה. וצ"ל דאה"נ היסורים הם המתקת הדין, (וכן מצינו שבשעת החורבן היו הכרובים מעורים). ואומר שם רבינו שאז אפשר לרקוד כי אינן כבדות מחמת הדין כי הדמים עלו והסתלקו מהרגלים והשמחה יכולה להתפשט לשם, וגם זה צ"ע כי אדרבה אז בגלל הסתלקות הדמים הם כאבר מת ומצטננות ומתקשות כמת כמבואר אצלנו ובעץ חיים, ואפילו רק להלך א"א כמבואר במשנה אהלות ז' ד' שמשנתח הקבר אין פנאי להלך. וצ"ע כיון שתורה קסט היא לשון החברים כמבואר בשיש"ק ח"ה אות יד אולי א"א לדקדק בה כל כך מאידך כיון שהועתק ע"י מוהר"ן קשה לומר שלא שם לב לזה וצ"ע.

התומכים בלומדי התורה הם בחי' רגלי היולדת

כי גם ההלכה היא בחי' הולדה דהיינו כנ"ל ע"י רגלי האמא, כי יש תמכי אורייתא [ה], תומכי התורה שנותנים ממון ללומדי תורה והם בחי' רגלי האמא הנ"ל. ובתחילה הם מחסרים ממונם מעצמם, כי כשנותנים הממון להת"ח נחסר אצלם/ו⁷, שזה בחי' ירכותיה מצטננות שהדם עולה למעלה, כי דמים תרתי משמע [ז]/ח⁸ כי גם ממון נקרא דמים. אבל אח"כ ע"י ממונם שמחזיקין הת"ח ונולד הלכות שמחדשים לומדי התורה הנתמכים על ידם שהם בחי' חסד כנ"ל

⁴ וזה לשון רבינו בתורה קסט – כי בשעת לדה יוצאין הדמים מרגלי האשה, ועל כן נצטננין רגליה כמו שאמרו רבותינו, וזרונם לברכה (סוטה יא): ועקר הלדה על – ידי שיוצאין הדמים מהרגלין, הינו שיוצאין הדינין מהרגלין, כי בשעת עבור הוא בחינת דין (ע' זוהר חיי שרה קכ"א) כמו שאמרו רבותינו, וזרונם לברכה (ברכות כט): 'בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשר עברה, נמצא שעבור הוא בחינת דין ולדה הוא בחינת המתקת הדין, כי אז בשעת לדה יוצאין הדמים מהרגלין שעל-ידי-זה עקר הלדה כנ"ל (ועין מזה ב"לקוטי תנינא" בסיומן ב) ועל-כן בעת הדין והצרה, חס ושלום, אי אפשר לרקד, כי אז אי אפשר להגביה הרגלין כי הרגלין הם כבדים בשעת התגברות הדינין מחמת שהדמים שהם בחינת דינין נמשכין אז לתוך הרגלין כנ"ל אבל בשיוצאין הדמים שהם הדינין מהרגלין, דהיינו כשנמתקין הדינין אזי הרגלין קלים, ואזי יכולה השמחה להתפשט שם, עד שירקד מחמת השמחה:

⁵ עיין בשער הכוונות על הושענה רבה שאז נמסרים הפתקים לרצים ועד שמיני עצרת אפשר להחזירם אבל עיין ספר טעמי המצוות והמנהגים על זאת חנוכה אות תתמ בהגה שעד זאת חנוכה עדין אפשר לתקן. משמע שעד זאת חנוכה הפתקים לא יוצאים לפועל, דהיינו להיות צרה ולידה. וזה נפלא ממש שלכן מבאר זאת בתורה של חנוכה. ומחנכה מתחיל הדין להשתשל בגשמיות לפי הזמן שנגור.

⁶ ועי"ש שלהמתיק הדין צריך לדון את עצמו וכשיש משפט למטה אין למעלה ואולי גם זה בחי' תודה הלכה כי ע"י משפט מודה ומתוודה וכן המשפט הוא שמברר ההלכות שלא דקדק בהן כראוי. ועכ"פ מבואר שצרה היא המתקת הדין ולא הדין עצמו דהיינו שהצרה באה בגלל דין שהיה עליו והצרה המתיקה אותו אמנם ע"י משפט וכן תודה הלכה היה יכול להמתיק בלא צרה

⁷ ולכאורה היה אפ"ל שהכוונה לאחר הלידה שנולדים המוחין של ז"א ע"י רגלי האמא בינה שנעשים אצלו חב"ד. והמוחין הם שמחה שמחמתה רוקד. אבל קשה לומר כך כיון ששם ביאר שהשמחה מתפשטת לשם כי הדמים שהם דינים נסתלקו משם, ואילו אחרי הלידה אזי הדמים חוזרים לרגלים להלך כסדרם. ואולי יש לחלק בין הדמים שהיו ברגלים בשעת הדין לדמים שחוזרים לסדרם שהם בחי' מוחין חדשים של שמחה וצ"ע.

⁸ פ' אנשים שתומכים בלומדי תורה עיין לעיל תורה לד אות ו [דף מת:]: ושם ציין בתרלו להקדמת הוזהר דף ח. ועיין תורה רד [דף קיא:]:

¹ צ"ע אולי אפשר ללמוד מכאן כמה צריך לתת. עיין כתובות סו נזכר בתורה כו בא זה ואכל את זה דהיינו שנקדימון בן גוריון לא נתן מעשר כפי הצורך אע"פ שנתן המון וא"כ צ"ע מה הגדר בזה ואולי אפ"ל שעד כדי שיהיו ירכותיה מצטננות דהיינו שבבחי' ההליכה שלו כבר לא יהיה לו וצ"ע אולי הכוונה לבחי' כסף תועפות לו דהיינו שיתן עד שיתבטל ממנו הדמיון המעופף להרויח יותר מהצורך או אולי דווקא בבחי' הנ"ל אין התורה מתקיימת אלא במי דהיינו תבונה שממית עצמו עליה דהיינו שצריכין לחסר הרבה יותר עד בחי' ממתית עצמו וצ"ע שתיקנו באושה שלא יתן עד כדי יצטרך לבריות.

¹ * מגילה יד: ועיין חושי אגרות שבת קלט ד"ה כי כפיכס [עיין לעיל תורה כט אות ט' [דף מא:]: ושם ציין בתרלו מ"מ זה בתוך הדף]

² הלשון דמים תרתי משמע נמצא במגילה יד: אמר לה (ווד לאניגל) ברוך טעמן וברוכה את אשר כליתני (היום הזה) מבא בדמים, דמים תרתי משמע נידה ושפיכות דמים. אבל שמעות נקרא דמים זה נמצא במהרש"א שבת קלט. מאי דכתיב "כי כפיכס נגואלו בדם". – כפירש"י ע"י שוחד שלוקח בכף הוא מטה הדין ונוטל נשמתו ע"ש כי הדם הוא הנפש ועי"ל דם מלשון דמים ומעות וק"ל:

ועיין מגילה דף ו. שהגמרא קוראת לממון דמים עי"ש שהקב"ה אומר לזבולון שכל מי שיקח מנחלתו חלון או חול לזוכית לבנה בלא לשלם דמים לא יצליחו מעשיו בהם. ועוד בהרבה מקומות בגמרא מובא קדושת הגוף וקדושת דמים. עכ"פ יש חילוק כי דם נקרא גם דמים אבל ממון לא נקרא דם

וצ"ע הקשר בין דם לממון שניהם קוריים דמים. ואולי כי דם הוא הנפש ועיין תורה סט כי הממון הוא ממקום הנפש וכן מבואר בתורה נט סח ובח"ב תורה מו. עוד בלקוטי הלכות, הדם הוא הנפש והממון הוא הנפש שהרי מסר נפשו להשיגו כמ"ש בנפשו יביא לחמו.

שהלכה נקרא חסד **ע"י השפעת החסד חוזר ונתמלא החסרון** ו"ע חסד למטה נתעורר חסד מלמעלה וכ"ש חרשי תורה שממש בוראים שמים וארץ חרשים כמבואר בהקדמת הזוהר¹:

סוד מיעוט הירח הוא בחי' ירכותיה של היולדת מצטננות

וזה בחי' שעשוע עוה"ב, בבחי' (ישעיה ל) ויהי אור הלבנה כאור החמה הנאמר לעתיד (י"ב) וי"ג. כי הלבנה טבעה קר, בחי' חסרון וקרירות בחי' רגליה של היולדת שמצטננות/י"ב בשעת חבלי הלידה, שהם בחי' ששת אלפי שנות עוה"ז. נראה כוונת רבנו שתחילה נבראו המאורות הגדולים/י"ב שוים

¹ נראה הכוונה שהתמכזי אורייתא הם בחי' רגלי אמה שתחילה עולה הדם מהם לדחוף את הוולד. ועפ"י הסוד גם ההולדה עצמה היא ע"י הרגלין, כי רגלי האמה נעשים חכמה בינה אצל הוולד. ולכאורה כאן וולד הכוונה להלכות שמתחדשות ע"י הת"ח שהוא בחי' לב שאליו עלו הדמים ודחפו את וולד ההלכות שעל ידן חזר השפע לתמכזי אורייתא ואז חוזר הדמים לסדרן עם לידת הוולד.

² **הקדמת הזוהר דף ח. – שכל טוב, אליו עוד תרין תרעין ת"ת ויסוד כי א' מה' קלוות הוא שער ליכנס בו ולהמשיך משם השפעות טובות דאינון כחדא הגוף והבית ונקלאים שכל טוב כי החו"ב מתפשטים צהם, רבי יוסי אמר, שכל טוב דא אילנא דחיי הוא ז"א שמקבל אס החיים העליונים מהחכמה הנקראת שכל דאיהו שכל טוב בלא רע כלל ועל דלא שריא ביה רע איהו שכל טוב בלא רע, לכל עושיהם, אליו חסדי דוד הנאמנים היינו התפשטות החסדים מחכמה אל הת"ת ומשם לנ"ה ונקלאים חסדי דוד לפי שהם מכוונים את המלכות שהיא מלת דוד ונקלאים נאמנים לפי שהם אומנים ומגדלים את המלכות מלפני אומן את הדסה תמכין אורייתא שהם תומכים את המלכות שהיא תורה שבע"פ ולכן נקלאים החסדים צהם עושיהם ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין, לפי שאותם התומכים את המלכות כביכול עשו אותה וכן בעולם הזה כל אותם שמסוייעין לת"ח צפנתסם שיוכלו ללמוד תורה הם עושים מלואה מ עשית וזוה גורמים יחוד תחתון בזו"ן ככה לימודם של הת"ח אבל כל אינון דלעאן באורייתא, לית בהו עשיה אלא כקול ודיבור גורמים יחוד ונשיקין ואחר גמר לימודם גורמים גם הם יחוד תחתון דזו"ן בעוד דלעאן בה, אבל אינון דתמכין לון אית בהו עשיה, ובחילא דא החסדים ללעיל כתיב תהלתו שהיא המלכות עומדת לעד מקבלת מהארת החסדים לנ"ה ועי"ז וקיימא כורסייא המלכות על קיומיה כדקא יאות מוזמנת להתיחד עם הת"ח.**

³ **ישעיה פרק ל (כו) ויהי אור הלבנה כאור החמה יאור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבש ידוד את שבר עמו וימחן מפתו ירפא:**

רש"י – (כו) שבעתים כאור שבעת הימים – שבעתים שבע שבעיות כאור של שבעת הימים הרי ארבעים ותשע שבעיות העולים לשלש מאות וארבעים ושלושה:

רד"ק (כו) והיה אור הלבנה – רוב המפרשים פירשו פסוק זה לעתיד, ויש שפירשו כמשמעו ואיננו נכון, ויש שפירשו משל לרוב הטובה שתהיה לעתיד בימי המשיח, וכן הוא, אבל יתכן לפרשו גם כן משל בימי חזקיהו שיהיה להם טובה רבה אחרי מות מנחם אשור והתשועה ממנו היתה גדולה, וכמו שקורא הצרה חשך ואפלה, כמו שאומר שמש וירח קדרו והכוכבים אספו נגהם והפסוקים הדומים להם לזה, כך יקרא התשועה אורה, כמו שאומר ליהודים היתה אורה ושמחה לא שהוסיף לכם אור השמש ואור הלבנה אלא הישועה היא האורה וכן לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף עוד, והדומי' לזה, ושבעתים ר"ל אורות גדולות רבות, כמו שבעתים יוקם קין, ר"ל נקמות רבות לא שני פעמים שבעה לבר, כי חשבון שבע ושבעה יבא להגדיל החשבון, כמו שבע יפול צדיק וקם, שבע כחטאתיכם, והדומים להם: כאור שבעת הימים – דרך משל כאלו אור שבעת ימי השבוע יהיו האחד בתוספת האחד על חברו:

ביום תבוש ה' את שבר עמו – אם לעתיד ביום קבוץ גלויות או אחר מלחמת גוג ומגוג ועליו יתפרש לזה הפי' הפסוק שלפני זה ביום הרג רב שלא תהיה אחר המלחמה ההיא צרה בעולם, וכאלו יהיה כל העולם אורה, ואם בימי חזקיהו אחר מות מנחם אשור, ולענין הפרשיות האלו לפני הפסוקים הבאים האלה ולאחריהם יראה הענין הזה בימי חזקיהו כמו שפי', וכן דעת הגדול רבי' משה מימון ז"ל, ופירוש כאור שבעת הימים, שבעת ימי הנכת שלמה:

⁴ **עין פסחים סח. וסנהדרין צא:**

⁵ **פסחים סח. – רב חסדא רמי כתיב (ישעיה כד-כג) וחפרה הלבנה ובושה החמה וכתוב (ישעיה ל-כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים לא קשיא כאן לעולם הבא (ומה ולכנה לא יאילו כלל כי יתנישו מזו השכינה שיהיה הכנה יותר מהן) כאן לימות המשיח (שלא יהיה אור הכנה כלור החמה ולור החמה שבעתים) ולשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד מאי איכא למימר אידי ואידי לעולם הבא ולא קשיא כאן במחנה שכינה (יתנישו מזו השכינה) כאן במחנה צדיקים.**

פרש"י על פסחים סח. – ובושה החמה. שלא תאיר: יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. שבעת"ן הן ארבעים ותשע וכתוב כאור שבעת הימים ארבעים ותשע כאור שבעת ימים של עכשיו נמצא עודף על אור של עכשיו ג' מאות וארבעים ושלושה: בעולם הבא. וחפרה הלבנה ובושה החמה שלא יהא בעולם אלא זיו זוהר ומראה שכינה: לימות המשיח. יהיה אור הלבנה כאור החמה: ולשמואל. דאמר ימות המשיח אין משתנן משל עכשיו מה הוא מקיים והיה אור הלבנה כאור החמה:

פרש"י על סנהדרין צא: – וחפרה הלבנה ובושה החמה. משמע שיהא אורם כהה וכתוב והיתה אור הלבנה כאור החמה: כאן לימות המשיח. כשיכלה השיעבוד והיתה אור הלבנה כאור החמה ולעתיד לבא וחפרה הלבנה ובושה החמה מרוב נגהם של צדיקים:

⁶ **עין מעשה מחיגר שהלבנה מתאוננת לפני החמה שיש יניקה מרגליה, רגליה דייקא – ענתה הלבנה ואמרה: אנתה דואג דאגות אחרים, אני אספר לך עסק שלי היות שיש לי אלה הרים, וסביבות האלה הרים יש עוד אלה הרים, ושם מקום שדים, והשדים יש להם רגלי תרנגולים, ואין להם כח ברגליהם ויונקים מרגלי, ומחמת זה אין לי כח ברגלי, ויש לי אבק, הינו פול, שהוא רפואה לרגלי, ובא ריח ונושא אותו.**

⁷ **בראשית פרק א (טז) ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים:**

תרגום יונתן – ועבד יי ית תרין נהוריא רבבא ויהוין שוין באיקרהון עשרין וחד שעין בציר מנהון שית מאה ותריין שובעין חולקי שעמא ומן בתר בן אישתעית סיהרא עילוי שמשא לישן תליתאי ואודערת ומני ית שמשא דהוה נהורא רבא למישלט ביממא וית סיהרא דהוה נהורא ועירא למשלט בליליא וית כוכבא:

ובקטרוג הלבנה אמר לה שתמעט וזה האור הגנוז¹⁰ שהסתלק למעלה בבחי' רגליה מצטננות ולעתיד לבוא יולד האור הזה שהוא הארת מוחין נפלאה של שעשוע עוה"ב מחדש ועתידה להתמלאות כאור החמה¹¹ בחי' מילוי החסרון, שזה בחי' הולדה, שהדמים חוזרים למקומם והליכתם כסדר, בחי' הלכות שהם בחי' שעשוע עוה"ב כנ"ל.

עפ"י הנ"ל שלידה היא ע"י חסד, הכי נמי העולם נברא בזכות אברהם מדת החסד. כי הכלל שכל השפעה כדי שתתקבל כראוי צריך להקדים לה איתערותא דלתתא בבחי' מיין נוקבין, ובבריאת העולם לא היה עדיין מי שיעלה מ"ן על כן נעשית ההשפעה או ע"י בחי' הלוואה שצפה הקב"ה את מעשי החסד של אברהם אבינו, ועל ידם התעורר להשפיע את העולם, וזה בחי' לידת התורה הנ"ל שגם היא תחילה הדמים עולים בבחי' מ"ן שלווח ממה שצופה שתיוולד תודה שהיא עיקר המ"ן.

וכן היה נס חנוכה שע"י שצפה את ההודאה שתייהיה אחרי הנס¹² ולווח ממנה בחי' מ"ן כדי להשפיע למעטים ניסים וכח להתגבר ולנצח כי נס חנוכה היה בבחי' בריאה חדשה אחרי החושך של יוון, שהיה בבחי' חלל פנוי בחי' רגלי היולדת המצטננות, לחלל הזה נולד נס חנוכה והנהגה חדשה של השפעת תורה שבע"פ במקום נבואה שהיתה עד אז, והחיל הנהגת חכם עדיף מנביא. הכנה לגלות הארוכה שאחרי חורבן בית שני.

וזה בחי' (בראשית ב')¹³ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, דהיינו ששמים וארץ נולדו ע"י חסד של אברהם¹⁴ כמו שדרשו במדרש בהבראם אותיות באברה"ם שבזכותו נברא העולם {ב"ר פ' יב כ"א} ובהם היינו חסד כמ"ש (מיכה ז' כ') חסד לאברהם. כי ההולדה ע"י בחי' הלכות, שהם

פרש"י – המארת הגדולים. שוים נבראו, (ז) ונתמעטה הלבנה, על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד: ואת הכוכבים. על ידי שמיעט את הלבנה, (ח) הרבה צבאיה להפיס דעתה:

¹⁰ אע"פ שברש"י בראשית א' ד' משמע שהאור הגנוז האיר ונגנז ביום הראשון ואילו המאורות ניתלו שווים ונתמעטה הלבנה הכל ביום רביעי, אבל ממה שמבאר שהאור שחוזר למלאות את הלבנה הוא שעשוע עוה"ב דהיינו האור של חנוכה ומבואר בספרים שבחנוכה מאיר אור הגנוז נראה מוכרח לומר שמה שהסתלק במיעוט הלבנה היה אותו האור שחזר דהיינו אור הגנוז.

¹¹ צ"ע האם אז המלכות תקבל ישר מאמא בבחי' שני מלכים כמו שהיה בתחילה או שרק תיהיה אספקלריא מאירה כל כך שתאיר כאור החמה ונראה כיון שצדקה בטענה א"כ א"א לשני מלכים אלא תיהיה מתוקנת דייקא ע"י שעברו עליה כל ימי הצרה של עוה"ז ששת אלפים שנים של בחי' ששת ימי החול שהייתה בהם בבחי' חסרון וכמיהה למילוי, שזה בחי' העלאת מ"ן, בחי' הדמים שעולים ללב, ובמהרה בימינו כשיבוא משיח תיהיה כאור החמה, ויתגלה שהביטול מאיר כמו המשפיע לו, בבחי' שאמת ואמונה שוים, וכשתתגלה האמת הווי יתגלה עוד יותר שבעתים גלויי אמת ואז רק נודה ונשבח כל הזמן על האמת.

¹² עיין בני יששכר מאמר ד' אות קטו שכתב שכיוון שהתחבאו במערות לא הייתה אתערותא כל כך אלא הקב"ה צפה בהודאה שתייהיה אחר הנס ועי"ז המשיך החסדים בבחי' בריאת העולם שלא היה אז אתערותא כלל אלא מה שצפה שיהיה בעתיד וכן היערות דבש כתב שהיה לפני משורת הדין לכן לא ניתן להכתב אבל בחב"ד האדמו"ר האחרון כתב שע"י המעטים שהערו למות נפשם נעשה להם הנס משמע שסובר שהספיק אתערותא של הצדיקים.

¹³ בראשית פרק ב' (ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

¹⁴ דהיינו שעד אברהם אבינו כל קיום העולם היה בבחי' עולם חסד יבנה שהקב"ה קיים אותו בחסדו בלבד בבחי' הלוואה עד שיבוא אברהם אבינו ואז בזכות החסד שיעשה אברהם יתקיים להבא ויועיל גם למפרע. ועיין ספר הבהיר המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה אות קצא אמרה מדת החסד כל ימי היות אברהם בעולם לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי שהרי אברהם עומד שם במקומי.

בהבראם באברהם בחי' עולם חסד יבנה שהיה בחסדו ית' שאע"פ שלא היה מ"ן השאיל הקב"ה מ"ן ע"י שצפה בהתפארות שתייהיה ע"י שיברא אדם.

עפ"י רש"י אלה תולדות השמים וכו' שהכל נברא ביום הראשון ויצא לפועל כל דבר ביומו. אבל הרמב"ן כתב שנבראו כולם ביום הג' אבל הכח להוליד ולהצמיח היה רק ביום ו' ע"י המטר שירד ע"י תפילת אדה"ר שהיא המיין נוקבין שצפה הקב"ה בבריאה. ועיין תו"ש בשם הגמ' בחולין ביאר כפרש"י ובשם הזהר חדש א: ביאר כהרמב"ן.

לעיל רבינו אמר שהולדה ע"י חסד והקשיתי הרי להפך צ"ל שהרי נעשה ע"י שהדמים עולים בבחי' דין. אבל אולי צ"ל שבאמת אע"פ שנתבאר דרגליה מצטננות וזה בחי' מ"ן בחי' דין שעולה לאו"א, אבל כלפי השפע שיורד זה לא מספיק אלא שצופה את ההודאה שתבוא לבסוף ועי"ז מוסף מ"ן בהשאלה וזה החסד בבחי' מאחז"ל על בריאת העולם עולם חסד יבנה. ולכן מי שלא מודה הוא גולן כי קיבל בהשאלה ולכן גם מתגברים החבלי לידה כי מצידה היה חסר במ"ן. והכלל שכל שפע שיורד בלא מ"ן אזי אין לו כלי ראוי ונשבר ונעשה דין ויטורים.

ואולי יתבאר בזה מחלוקת הבני יששכר והאדמו"ר מחב"ד אם היה מ"ן או לא כי באמת היה אלא שלא היה מספיק. דהיינו שכוונת הבני יששכר לומר שאע"פ שהיה מ"ן בכלליות ע"י מעט צדיקים אבל כל א' בנפרד מהרבים הרי קיבל שפע בלי אתערותא דלתתא ולא היו לו מספיק כלים לאור שקיבל ובבחי' זו היה הכלי בהשאלה ונתקן ע"י שהודו כולם על הנס

הענין הוא כי א"א לברוא עולם רק ע"י מ"ן מושאל כי הרי נתבאר שעלית הדמים הוא לא רק מ"ן אלא גם כפינוי מקום לבחי' חלל כדי להשפיע הקו בתוכו לכן מוכרח שיהיה איזה מ"ן דהיינו משהו שהיה וחוזר לעלות דהיינו עליה שמשאירה חלל והשתוקקות לאור למילוי ואמנם זה נעשה בעצם הצרה שהיא סילוק אור ומוחין ונראה כחלל וחושך.

¹⁵ סיון תשסו פתק שמצאתי אצלי

בחי' חסד כנ"ל ונ"ל כוונת רבנו שאלפים שנות תוהו שעד אברהם היה בבחי' חבלי לידה בחי' הדמים עולים למעלה ורגליה מצטננות בחי' דינים וחלל פנוי, וע"י חסד דאברהם התחיל להוולד האמת בעולם/כ"ג בג' קוין של אברהם יצחק ויעקב ובאה לאה אשת יעקב והודתה לו ית' כמ"ש הפעם אודה את ה' כ"ד.

מזמור לתודה בחי' תודה הלכה

ובסוף התורה מבאר רבנו עוד סגולות במזמור זה ללידה בנקל.

וזה בחי' המזמור שתיקנו חז"ל שיאמר המביא קרבן תודה להקריב בבית המקדש על נס הצלה שנעשה לו

והוא מזמור בתהלים (תהלים ק) **מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ, כי לתודה אותיות**

תולדה. והוא בחי' תודה הלכה בחי' חזרת הדמים לילך כסדרן כי **הריעו לה' כל הארץ ר"ת**

הלכה, כמובא בכתבי האריז"ל [כ"ג/כ"ד], **כי ההלכות בחי' תודה הם בחי' תולדה** כנ"ל שבלידה

חוזרים הדמים להלך כסדר בחי' הלכות ונולדת האמת שהיא הדעת להודות, דהיינו שע"י הריעו לה' כל הארץ

דהיינו הלכה אזי מזמור לתודה דהיינו שנולדת התודה:

ולעתיד לבוא יתבטלו הקרבנות לבד מתודה וא"כ אולי גם התפלה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה כנגד שני

התמידים של שחרית ובין הערבים תתבטל, ואולי אז מזמור לתודה במקום תפלת שמונה עשרה/כ"ט, שכיון

שכבר לא יהיו חטאים וחטונות לא יהיה צורך בבקשת צרכיו.

ביטול תורה סיבה לחולי הרגלים

^{כב} **רבנו בחיי** על בראשית פרק ב פסוק ד – ועל דרך המדרש (בראשית רבה יב, ט) בהבראם באברהם, שזכות אברהם נברא העולם, וכן אמרו (שם) אמר רבי יודן בהבראם באברהם הן הן האותיות, ואם אתה תמה בדבר ראה מה כתיב (תהלים קד, יח) הרים הגבוהים ליעלים, ומה אם הרים הגבוהים לא נבראו אלא בשביל היעלים על אחת כמה וכמה שנברא העולם בזכות אברהם, וביאור המדרש הזה שהעולם נברא בחסד שנאמר (שם פט, ג) אמרתי עולם חסד יבנה, ואברהם זכה למדת החסד שנאמר (מ"ב, ז) חסד לאברהם:

^{כג} **כמבואר לקמן** שהאמת בחי' ג' שמות קל אלקים הויה והם כנגד אברהם יצחק ויעקב שגילו בעולם את האמת שיש מנהיג לעולם משגיח שצריך להודות לו תמיד. ונעשה בהדרגה כמבואר בפסחים הובא בתורה י' אברהם קראו ה' ויצחק שדה ויעקב בית.

^{כד} **ברכות דף ז:** ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה':

^{כה} **תהילים פרק ק (א)** מזמור לתודה הריעו לידוד כל הארץ:

מצודות דוד (א) לתודה – זה המזמור יאמר המביא תודה על הנס הנעשה לו. הריעו וגו' – על כי תראו מפלאות ה' בהנס הנעשה לי:

יוסף תהלות פירוש החיד"א על תהילים מזמור ק' – מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ. כתב רבינו האר"י זצ"ל שתודה אינה בטילה לעולם וכן לימוד ההלכה קיים לעולם ולכן ר"ת הריעו לה' כל הארץ היא הלכה עכ"ד. ואפשר לרמוז כי ס"ת הריעו לה' כל הארץ גימט' ענוה בא ללמד כי הלכה הרמוזה בר"ת צריכה ענוה כי ע"י הענוה יכון לימוד ההלכה שיכוין אל האמת כמ"ש פ"ק דעירובין דב"ה הלכה כמותן מפני שנוחים ועלובים הם וכבר ידוע כי הלכה רומז למ' ולמלכותו ה'לכה והלכה אותיות ה' כלה שרומז למלכותו. וענוה הוא רומז ללאה וזה כוונת תורה לשמה לשם ה' וכו' כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל. וזה רמז מ"ש רז"ל על דוד הע"ה וה' עמו שהלכה כמותו דמאחר שהיה עניו והיה מרכבה לשכינה כמ"ש וה' עמו ודאי הלכה כמותו כי הלכה רומז למ' וענוה סוד תורה לשמה. ובודאי אין חטא בא על ידו כמשו"ל שכינה עמו וכו' דשכינה עמו מחמת הענוה ואין יגער שולט בו כמ"ש בכמה דוכתי:

^{כז} שער הפסוקים תהלים ק' ופס"ח שער זמירות פ"ד ושער הנהגת הלימוד פ"א

^{כח} **לקוטי תורה להאריז"ל** – ספר תהלים (ק) "הריעו לה' כל הארץ ר"ת הלכה" כי ארז"ל כל הקרבנות בטלים לע"ל חוץ מן קרבן תודה וגם אמרו מיום שחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד לכן נרמזה הלכה עם קרבן תודה כי אלו קיימים לעד:

^{כט} גם בדפ"ר ותולד, ותולדו - תולדה

^{כט} **ענין מגלה עמוקות** – אופן רלט (מנצל איך כל סדר התפילה כמו מזמור הזה) – ודבר זה רמז דוד במזמור לתודה (תהלים ק א), שכל הקרבנות יהיו בטלים חוץ מן תודה, (כדאיחא במדרש רבה פרשת צו (ויק"ר פ"ט ז') ובשחר טוב מזמור ט') שרומז על תפלה, לכן כשהגיע דוד למזמור ק' שהוא סוד ק' ברכות (אמר מזמור לתודה), ולפי שאמרו (ברכות דף לא וברכות ל"א ע"א) אין עומדין להתפלל אלא מתוך דבר הלכה, לכן רמז "הריעו לה' כל הארץ, ר"ת הלכה". ואמר ד' תיבין בסוד ד' אמות של הלכה (שם ברכות ח' ע"א), שהוא סוד ד' אתון של שם, לכן אמר לה' דייקא. וחזר ומסדר איך סדר תפילה, מתחלה צריך לסדר הקרבנות בעניין כהנים בעבודתם, וז"ש עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק ב), על עניין עבודה של כהנים. וכו'.

ואחר כך מתפלל חצרותיו בתהלה, שהם סוד י"ג האמצעיות, שהם לקביל י"ג שערים שהיה במקדש, לקביל זה עשו י"ג השתחוואות, כנגד י"ג פרצות שפרצו יוונים במקדש בחצר המקדש (מדות פ"ב מ"ג), וז"ש חצרותיו בתהלה, שכנגד מה שפרצו ועשו י"ג פרצות מן חצר אחד עשו חצירות, ותקנו כנגד זה בתהלה, שהם השתחויה כנגד י"ג עקרים שעקרו.

ואחר כך שלש אחרונות הודו לו ברכו שמו, המחזיר שכינתו לציון שהוא סוד זיווגי עילאי תריין שמהין יחד, הודו לו שם של הוי"ה, ברכו שמו שם של אדני, וזה שאמר חזרה שכינה בנקודת ציון (תהלים ק ד), כי טוב ה' לעולם חסדו, היא ברכת הטוב שמך ולך נאה להודות, שהוא סוד חסדי דוד נאמנים (ישעיה נה ג), (כדאיחא ברעיא מהימנא ריש פרשת ויקרא (זוהר ח"ג כ"א ע"א).

וזזה שאמרו רז"ל (סוטה יוד) ל' שהסיבה שכתוב שבסוף ימיו אסא חלה את רגליו [ל'א/לב] היא על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים [ל'ג/לד] דהיינו שחייב לומדי תורה לבטל מלימודם כדי לעבוד עבודת המלך. כמה ביאורים יש במפרשים מדוע ע"י שעשה אנגריא בת"ח חלה ברגליו דווקא/ל"ה ורבנו מבאר כי ע"י שעשה אנגריא בת"ח וביטל אותם מן הולדת ההלכות, לכן לא חזרו הדמים למקומם להלך בסדר עי"ז חלה את רגליו/ל"ו במחלת הפדגרא/ל"ז שהיא מחט בבשר החי/ל"ח ואין לה רפואה/ל"ט. כי ההלכות

^ל **סוטה י.** – תנו רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה פק"י נקטנו מן התחונים לתפארת ועיין גרסת רמב"ם חמשה – חופת אליהו רבה – חמשה אנשים נלמו לאלס ולקון וכולן לקון בהן שמשון בכחו שאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיה בעיניו אסא ברגליו וכו'... אסא ברגליו דכתב (מלכים א טו-כג) רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזתו פדגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי פדגרא א"ל כמחט בבשר החי מנא ידע איכא דאמרי מיחש הוה חש ביה ואיכא דאמרי מרביה שמע ליה וא"ד (תהילים כה-יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. דרש רבא מפני מה נענש אסא מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים שנאמר (מלכים א טו-כב) והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי מאי אין נקי אמר רב יהודה אמר רב אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה:

פרש"י – פודגרא וצינית (שיגרון או שיגרון ברגליים). שם חולי הוא שאוחז ברגלים וקורא לו פודגרא וצינית (שיגרון או שיגרון ברגליים): נענש אסא. לחלות: אנגריא. עבודת המלך: השמיע את כל יהודה. הועיקן וישאו את אבני הרמה שהיה מלך ישראל בונה עליה כרך לבלתי תת יוצא ובא לאסא: חתן. שכתוב בו נקי יהיה לביתו וגו' (דברים כד):

^מ מלכים-א טו כג

^{לב} **מלכים-א טו כב** והמלך אסא השמיע את כל יהודה אין נקי וישאו את אבני הרמה ואת עצייה אשר בנה בעשאו ויבן במ המלך אסא את גבע בנימין ואת המצפה: (כג) ויתר כל דברי אסא וכל גבורתו וכל אשר עשה והערים אשר בנה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה רק לעת זקנתו חלה את רגליו:

פרש"י – אין נקי. אפילו חתן מחדרו, שנאמר בו (דברים כד ה): נקי יהיה לביתו שנה אחת: (רש"י)

מצודת דוד – השמיע. הכריז להשמיע: אין נקי. לבל יהיה מי מכולם, נקי ונפטר מלבוא: רק. רצה לומר: בכל דבר היה מוצלח, רק לעת זקנתו וכו':

ועיין דברי הימים ב פרק טז – (ו) ואסא המלך לקח את כל יהודה וישאו את אבני הרמה ואת עצייה אשר בנה בעשאו ויבן בהם את גבע ואת המצפה:..... (י) ויכעס אסא אל הראה ויתנהו בית המהפכת כי בזעף עמו על זאת וירצץ אסא מן העם בעת ההיא:..... (יב) ויחלא אסא בשנת שלושים ותשע למלכותו ברגליו עד למעלה חליו וגם בחליו לא דרש את יהודה כי ברפאים:

פרש"י – עד למעלה חליו – נפח שברגליו עלה מכף רגלו עד קדקדו:

מצודות דוד – (יב) עד למעלה חליו – חולי רגליו נתגברה ועלתה עד למעלה לקדקדו. לא דרש – להתפלל אל ה'. כי ברופאים – שם בטחונו ברופאים לבדם:

^כ מלכים-א טו כב והמלך אסא השמיע את כל יהודה

^{לד} **צ"ע עיין לעיל שם בסוטה** דמשמע שאסא היו רגליו כעין רגלים של מעלה, הרי שהיה צדיק גדול דייקא בעיני רגליו, וכנראה על כן קטרגה עליו מדת הדין ביותר דייקא בזה וגרם להפיל אותו לזה שעשה אנגריא בת"ח ויענש ברגליו.

ועיין סנהדרין מוח. שכל הקללות שקיל דוד המלך את יואב נתקיימו בזרעו שלדוד, וקללת מחזיק בפק דהיינו שיהיה אוהז מקל להשען עליו מחמת חולי הרגלים, נתקיים באסא. וא"כ נענש בגלל קללת דוד וצ"ל שאם לא שפגם לא הייתה חלה הקללה. אמנם בירושלמי קדושין פ"א ה"ז גרס יואש במקום אסא.

צ"ע הרי גם אברהם אבינו נענש על שעשה אנגריא בת"ח כמבואר בנדרים לב. עה"פ "וירק את חניכיו לידי ביתו" ומבואר שם שנענש שנשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, ולפי דברי רבנו היה צריך שיענש ברגליו. ואולי ברא כרעה דאבוה וכיוון שהיה אב ושוורש לכל ישראל לכן רגליו הם זרעו דייקא, ובהם פגע החטא.

^{לה} **עיין עיין יעקב** שפירש טעם שנחלה ברגליו כי האנגריא היא כמו מס למלך וחטא שלקח מס מתלמידי חכמים שפטורים ממס והממון הוא בחי' רגליו כמ"ש כל היקום אשר ברגליהם זה הממון שמעמידו על רגליו.

^{לו} **צ"ע מבואר** בדברי הימים שלבסוף נחלה עד קדקדו ולא רק רגליו. ואולי מה שנתפשט המחלה היה על שדרש ברופאים.

^{לז} **פדגרא** – באוצר המדרשים על ויקרא ד' ג' הביא מדרש ויקרא רבה ה'ו' שנזכר שם חולי פודגריס ופירש האוצר שהוא כאב בעצמות כף הרגל ולא יכול לעשות מלאכתו.

ועיין זוהר ויקרא טו. ויחל משה אחדתו פרגודא. ועיין זוהר הסולם בחילופי נוסחאות כתב פודגרא כמחט בבשר החי ועיין יו"ד מח פתחי תשובה ס"ק ב ומובא בספרים שהוא חולי המצוי בתרנגולים ומסוכן לאכולם כיון שע"ז עובר לאוכל אותם. ובספר שבעה ככבי לכת (לדב טורש) כתב בשם הרופא פרנקל שניסה בתרנגולים ומצא שריבוי אכילת בשר מביא החולי הזה.

^{לח} **כמבואר בגמ'** סוטה שם ועיין מהרש"א שכוונת הגמרא כמחט בבשר החי שלא חלה מחמת זקנה אלא מחמת פגם.

^{לט} **עיין שו"ת ציץ אליעזר** חלק י"א סימן מב אות ד (ד) עולה בדעתי לפרש כוונת הכתוב בדה"ב (ט"ז י"ב) שמציין על אסא כי וגם בחליו לא דרש את ד' כי ברופאים שמסתמך ע"ז הרמב"ן בפ' בחקותי שם, וכן האב"ע שמות (כ"ג – כ"ח) והחז"ה שער הבטחון פ"ג. עפ"י מה שראיתי בס' תולדות חכמי ירושלים ח"ב פ"ז שמביא בשם ספר מעשה טוביה שכותב בשם אביו הגאון ר' משה נראל ז"ל (שחי בתקופת הבעל משנה למלך) שפירש דברי חז"ל בסוטה ד' י' דאיתא: רק לעת זקנתו חלה את רגליו אר"י אמר רב שאחזו פדגורא, דרש רבא מפני מה נענש אסא מפני שעשה אנגריא בת"ח. וביאר דבריהם ז"ל במה שאמרו שענשו היה רק מפני זה, וגם מה שהמחלה היתה דוקא פדגורא שאין הרופאים יודעים לה שום רפואה והעם קוראים זאת כלימת הרופאים, דהוא משום דהנה אמרו שמעון העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כו' עד שבא ר"ע ולימד את לרבות תלמידי חכמים, ומבואר מזה ממה שאה"כ רק בחליו לא דרש את ה', דהאי את

הם בחי' תיקון וקיום הרגלין, כי ההלכות הם בחי' תהלוכות הדמים שחוזרין והולכין כסדר כנ"ל [מ]. ואסא שפגם בזה וביטל את הת"ח מן ההלכות, ע"כ חלה את רגליו : צ"ע לכאורה דווקא אם תמך בהם תחילה שזה בחי' שהדמים עולים מהרגלין לת"ח ואז אם מבטל אותם מלימוד אזי לא חוזרים הדמים להלך כסדר לרגלין, ולא מסופר שהמלך אסא תמך בת"ח/מא, וצ"ע אם לאו דווקא וכל שמבטל ת"ח מלימוד אפילו ת"ח שמפרנס את עצמו גורם בכלליות מונע חידוש הלכה ועי"ז שלא יחזור השפע להלך כסדר.

עד כאן נתבאר סוד הלידה כיצד מתבטא במהלך הגזר דין משנגזר עד שיוצא לפועל ועוד בכמה אופנים ולקמן אות ד' יתבאר שהתודה הנולדת אחרי הצרה היא התגלות אור האמת ועפ"י הסוד הם מוחין דועיר שנולד ונשפע לו מרגלי הבינה בבחי' נה"י של המשפיע נעשין חב"ד אצל המקבל. ויתבאר באות ו' שהתודה היא בחי' התגלות הפעולות המשתנות שנמשכים מאחד הפשוט, ויתבאר שזה בחי' דעו כי ה' הוא האלקים, ובלק"ה מבואר שזה שאנו מייחדים שמו ית' פעמים ביום בשמע ישראל, ועיין שער הכוונות ק"ש דרוש ז' מבאר איך באמירת שמע ישראל וכו' נעשה הצינון נה"י דתבונה דהיינו סילוק האור הפנימי שבהם ובמילת אחד יורדים במקומם אור פנימי אחר דהיינו המוחין דז"א ועדין לא נכנס בז"א אלא בנה"י דתבונה ואח"כ בברוך שם וכו' נכנסים הנה"י דתבונה עם המוחין דז"א בז"א בחג"ת נה"י ועדין אין לו ג"ר עד ברכה ראשונה של עמידה.

אות ד

תודה שאחרי הצרה היא התגלות אור האמת

והולך רבנו ומבאר כיצד התגלות האמת. תחילה היא בבחי' ג' קוים, שהם מקור האמת, ואותם צריך להאיר בד' חלקי הדבור, דהיינו שלא רק שידבר דברי אמת אלא גם ידבר אותם באמת מתוך עצמיותו בלב שלם ולא מהשפה ולחוץ, כדי שיצא ויתפשט בלבבות השומעים לעורר אותם לתשובה כי היוצא מהלב נכנס אל הלב (ספר הישר (מוסר) לר"ת שער יג אות קעג).

ענין זה של רבוע הדבור שהוא ד' חלקי הדבור נראה לי קשה להבנה. נתבאר יותר לעיל בהקדמה לתורה. עי"ש.

כי אם הם רק ד' סוגי דבור, אזי פשוט שמי שזכה לאמת כל דבוריו יהיו אמת, ולא משמע כך בהמשך אלא שכל חלק צריך תיקון בפני עצמו. ויותר מבואר בליקוטי תפילות על תורה זו שעיקר תיקון רבוע הדבור בד' חלקיו הוא ד' תיקונים נפרדים לגמרי זה מזה ועיקר התיקון הוא במעשה ולא רק בדיבור דהיינו שמשמע שם שעי" תיקון המעשים יתקן הדבור ממילא. כגון ע"י שישבר אכזריות לבו ויתן צדקה יתקן את חלק הדבור של צדקה וע"י תשובה שלימה יתקן את הדבור של תשובה וע"י המשיח שנשמע דברי תורתו יתקן דבור של מלכות.

על כן נ"ל שהג' קוין הן דרך התגלות האמת בדיבור אבל הד' חלקי דבור הם עבודה של איך להוציא את הדיבור שיהיה דבור אמיתי מלב שלם מעצמיותי ולא מהשפה ולחוץ, ורק זה דבור אמת, שעל כן לא יתקן קרבן תודה אלא אחרי צרה שאז האדם יותר מסוגל לומר אותה בלב שלם, וכמו שלא יתקן לברך בשם ומלכות על הרעה כמו על הטובה, כי בעוה"ז קשה שיצא דבור כזה בלב שלם. כי היא תפיסה השייכת לעוה"ב.

וכשזוכין לבחי' תודה הלכה, דהיינו אחרי חבלי הצרה נולדת התודה עי"ז נתגלה אור האמת ומאיר בהדיבור/מב) כי תודה והלכה הן דבור אמת. כי מתחילה/מג) כשהדמים שוטפין על הלב הוא בחי' פגם האמת, בבחי' (משלי כט)/מד) אנשי דמים ישנאו תם, דהיינו מי שהדמים אצלו

בריבוי שלא כיבד גם כן לתלמידי חכמים ועשה בם אנגריא וביזה אותם ואמרו רז"ל כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו, ולזה נענש דוקא בחולי פדגורא שאין לו רפואה, וש"י.

² גם נתבאר שנותן דמים לת"ח הוא בחי' שהדמים עולים מהרגלין ללב ועי" חושי תורה על הת"ח חוזרין לסדר. נמצא לפ"י ששמשעלם מלחש בתורה לא חחרים הדמים רגלין ונעשות חולות.

^{מא} עיין מוהרש"א שמבאר במה היה אסא ברגליו כעין דוגמא של מעלה ומבאר מדכתיב גביה בדברי הימים "וירצץ אסא מן העם וגו'" והוא ענין דריסת רגל, כמו "ויתרוצצו הבנים בקרבה וגו'" שפירושו שנלחמו זה בזה לזכור ולהכניע זא"ז דוגמא דבשל מעלה כתיב תהלים על יד אתה רצצת ראשי לויתן פנש"י פלעה נקלא לויתן ציטעיהו כו. נראה כוונתו שלומד מהגנות על השבח ואולי רוצה לומר שכיוון שמצאנו אצלו הגנות הזו שהכניע העם תחתיו באופן שכאילו דרס עליהם ברגליו כמו שרמוז במילה וירצץ, מכאן שהיה לו הכח לעשות זאת בקדושה לכבוד ה' כגון חוקיהו שאמר ידקר מי שלא יעסוק בתורה. ואצל אסא נפל הכח הזה בגלל הכעס על נבואת חנני הרואה. עד שעשה אנגריא בת"ח והוציאם בכח מבית המדרש.

אבל ממה שדייקא המצודות דוד שאסה היה צדיק כל ימיו ורק בזקנותו נכשל אפשר לומר שכיון שהי' הלו את הכח הזה גם השתמש בו עד שנכשל.

^{מב} אולי כנ"ל כי ז"א שהוא בחי' אמת נולד וקיבל מוחין מאמא ומאיר אותם בנוק' דהיינו הדיבור

^{מג} צ"ע הלשון כי מתחילה משמע קצת שבגלל שתחילה היה בחי' שקר זה בעצמו גם סיבה שבהולדה יהיה אמת.

^{מד} משלי פרק כט (י) אַנְשֵׁי דָמִים יִשְׁנְאוּ תָם וְיִשְׂרִים יִבְקְשׁוּ נַפְשׁוֹ:

בבחי' שוטפים על הלב הוא רחוק מהאמת/מ"י ולכן שונא את אנשי אמת בחי' יעקב איש תם/מ"י, כי כשהדבור הוא עדיין בתחילת הלידה בבחי' ירכותיה מצטננות שהדמים עולים, זה בחי' קו הדין ממטה למעלה, בחי' צדק יקראהו לרגלו/מ"י בחי' שדיבור האמת בגלות/מ"י **אבל אח"כ כשיוצאין מהצרה שזה בחי' שנוגד תודה הלכה, אזי מאיר האמת בבחי' (מיכה ז') תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. חסד לאברהם היינו הלכות כנ"ל, עי"ז מאיר האמת ומשלים הדיבור שיהיה שלם. כי עיקר שלימות/מ"י הדיבור ע"י אמת/י שמאיר ברובע הדבור המתוקן, כי בלא אמת כלל הוא דיבור בטל, ואסור/כ"י, אבל כאן מדובר על דיבור של אמת ומבאר שצריך גם לומר אותו באמת בלב שלם, מעצמיותו ולא מהשפה ולחוץ.**

כי קושטא קאי וכו' אמת יש לה עמידה וקיום (שבת קד)/כ"י, ואפי' שקר אין לו קיום רק ע"י אמת/כ"י בד"כמו שפרש"י/י/כ"י (במדבר יג)/כ"י על פסוק וגם זבת חלב ודבש וכו' [י"ג/כ"י] שהמרגלים

מלבי"ם (י) אנשי דמים ישנאו תם וישרים יבקשו נפשו – לשון בקש נפשו בכל התנ"ך הוא שמבקש להרגו, ולא נמצא בשום מקום על האהבה רק פה, ולכן טוב יותר לפרש שאנשי דמים ישנאו תם וישרים, רק יבקשו את נפשו להרגו, או ר"ל וישרים (ישנאו) יבקשו נפשו, ר"ל שישנאו את האנשי דמים המבקשים נפשו לקחתה, ויאמר שאנשי דמים ישנאו את התם, ויבקשו עליו עלילות להרגו והישרים ישנאו את מבקשי נפשו ויריבו ריב התם:

אולי אפ"ל כי תם הוא יעקב הלדיק איש תם איש אמת ואין הקנה נלדיק לכן אנשי דמים שונאים אותו ואפילו יקרים לא אוהבים אותו כי אין להם הקנה נז.

מ"י עוד עיין תורה נא א"א לדבר אמת כי אם כשמזכך הדמים כי עיקר הדיבור הוא מהנפש והנפש הוא הדם. נמצא כשאומר שקר יש לו עכירת דמים, לכן כשהוא בבחי' פגם האמת אזי הוא בבחי' אנשי דמים ישנאו תם, כי הוא בעכירות הדמים, שזה בחי' עשו ששונא ליעקב איש תם.

עיין ר' צדוק מחשבות חרוץ פרק יט ד"ה וזהו – ודמו של אדם בגופו, היינו שנאת הבריות, והעיקר שנאתו של עשו היא ליעקב איש תם כי אנשי דמים ישנאו תם, דהתמימות הוא להיות עם ד' אלוקי כמש"נ תמים תהיה וגו' שלא לבקש רק מה שהשם יתברך נותן, ובאשה שעני' נשואות לבעלה, וזהו הדיקות הגמור בהש"י. כי בשעת צרה הוא הפך התמימות דהיינו שמצד טבע הצרה שגורמת ליפול מהתמימות ואז הדמים העכורים מתעוררים להיות בבחי' שונא תם לכן אז דייקא צריך להזהר יותר לשמור הדיבור

מ"י כאן ולקמן בסוף התורה עה"פ תומיך ואורך מפרש רבנו אמת בלשון תמימות וקצת צ"ע כי בדרך כלל תם פירושו שלם בירושלמי על כנגד ארבעה בני דברה תורה מפרש תם שוטה. ובדברים חי יג תמים תהיה עם אלוקיך פרש"י שלא לחקור אחר עתידות. ועיין ספר המידות – ערך אמת חלק שני אות ל. לפי הרחוק מאמת כן מחזיק את הסור מרע לשוטה: אות לא. מי שרוצה לסור מרע, ורואה שאין אמת בעולם, עושה עצמו כשוטה: ואולי אנשי דמים הכוונה למי שרחוק מאמת ישנאו תם דהיינו את מי שהוא סור מרע, שהוא איש אמת.

מ"י הדבור נקרא צדק כמ"ש צדק ידברו, וצדק היא מדרגה נמוכה כשהמלכות בקטנות כי לא מאיר בה האמת כמבואר בתורה ז'

מ"י צ"ע מדוע הרי מסתמא בשעת הצרה התפלל שהקב"ה יציל אותו וישמור עליו הרי שמבין שהכל ממנו ית', ולבסוף מודה להקב"ה שהצילו ושמר עליו, וא"כ מדוע אחרי הצרה נחשב יותר אמת מלפניה. ואולי אינו דומה מי שמאמין שינצל למי שראה בחוש שניצל, ועוד שבשעת ניסיון לוקחים מהאדם את הדעת. ולפעמים מרוב צער אפילו להתפלל אין לו שכל.

הודאה אמיתית של בחי' עוה"ב ביאר הריצ"ח שהיא שמאיר אור הנחמה וכן עיין לקמן "וארפאהו ואשלם ניהומים לו ולאבליו" כי יש כמה לשונות גאולה והצלה וישועה אבל הגבוה מכולם היא הנחמה דפרש"י שהיא מחשבה אחרת דהיינו שמתגלה בחי' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד דיינו שמתגלה שלא הייתה רעה כלל אלא היה טוב שרק לנו נראה כמו רע (עיין תחילת תורה ד' באריכות) אבל אפילו בהודאה של עוה"ז הרי כשיצא מהצרה חזרו לו המוחין ועוד נוספו לו מוחין שהיו מלובשים בצרה עצמה כנ"ל של צרה היא חבלי לידת מוחין הודאה

מ"י צ"ע משמע דיבור בלא אמת הוא רק לא שלם, ובתורה כט מבואר שאינו דיבור כלל.

י עיין תורה כט שדבור שאינו מתקבל אינו דיבור והוא מתקבל כשנלקח מהדעת. וכאן ממה שכותב שאפילו דבור של שקר צריך אמת משמע שגם כאן הכוונה לדיבור המתקבל שרק ע"י אמת שבו הוא מתקבל.

כ"א יומא יט: – ת"ר (דברים ו-ז) ודברת בם בם ולא בתפלה ודברת בם בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים רבי אחא אומר ודברת בם עשה אותן קבע ואל תעשם עראי אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת בם בם ולא בדברים אחרים רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו שנאמר (קהלת א-ח) כל הדברים יגיעים לא יוכל איש לדבר:

כ"ב שבת קד. – שי"ן שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומ"ט שיקרא אחדא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי

כ"ג איתא בהקדמת הוזהר שהאות שין היא אות אמת, ולפני המבול נאמר בתורה על האדם (בראשית ו') ה"מחשבות לבו רק רע כל היום, רק הוא אותיות שקר שנפל ממנו אות שין הנ"ל ורע הוא אותיות רשע שנפל ממנה אות ש' ועל כן לא היה תקנה או לאדם אלא מבול שמחה את כל היקום, כי בלא אמת איז אין לשקר והרשע קיום.

¹² בדפ"ר כתוב כאן כשרד"ל ובתקפא מחק מוהר"ת תיבה זו וכתב במקומה הטוגרים האלה. ונראה שנולד ממנו אז החז"ל וזכר רק את דרש"י

ה"ש"י במדבר (יג כז) זבת חלב ודבש היא – (במדרש רבה) כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו:

י במדבר פרק יג (כו) וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדרבן פארן קדשה וישיבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: (כו) ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: (כח) אפס פי עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאוד וגם ילדי הענק ראינו שם:

¹³ * הקדמת הוזהר דף ב: [בכסטה לה. וליקוט שמעוני עה"פ הנ"ל. ובוהר ח"ב רטו: רסד. וח"ג קסא. (אוצה"ז)]

כשחזרו מתור את הארץ ורצו לספר בגנותה פתחו דבריהם בדבר אמת שהיא ארץ זבת חלב ודבש ואח"כ המשיכו בדברי שקר אפס כי עז העם וחזק הוא ממנו וכו' ארץ אוכלת יושביה וכו'. ואע"פ שעולם הזה עולם השקר ואפשר לומר שקר בלא שום אמת, אבל גם זה רק אם האומר נאמן עלי שהוא דובר אמת, אבל מערכת של יחסים בלא אמת כלל, אין לה קיום כלל. **נמצא שעיקר קיום ושלימות הדיבור הוא ע"י האמת, שהוא מאיר בהדיבור,**

רבנו מבאר שהאמת היא ג' קוים דהיינו שסדר התגלותה הוא בבחי' ג' שמות א-ל-אלקים הויה, ונראה שהם רומזים לג' אבות^{טו} שכידוע הם גילו את האמת בעולם בסדר ג' השמות הנ"ל^{טז} כל אחד לפי מדתו אברהם פתח פתח לעולם מנוכר ומנותק מהאמת אלפים שנה, לזה היה צריך כח עצום וזה ע"י חסד לאברהם (כי אל הפי' כח כמ"ש יש לאל ידי וכו' והוא חסד כמ"ש א-ל חסד כל היום) כי עיקר ההתגברות ע"י החסד (תורה ה' אות ו') ואח"כ יצחק במדתו גבורה-אלקים, ויעקב במדתו תפארת-הויה^{טז}, ומשפט ואמת דהיינו שיעקב אבינו השלים את הארת האמת באופן המתוקן בחי' קו האמצעי בריח התיכון שמברייח בכל הקומה ממלכות עד הכתר וחובק את כל משכן העדות.

והאמת מאיר בדבור ע"י ג' שמות, בבחי' (תהלים נ)^{טז} **אל אלקים ה' דבר. כי אלו ג' שמות/טז** הם מקור האמת כי אמת היא בחי' משפט המתברר מתוך שני צדדים ימין ושמאל דייקא/טז.

^{טז} הקדמת הזוהר דף ב' - עאלת את ש קמיה, אמרה קמיה רבון עלמין ניחא קמך למברי בי עלמא, דבי אתקרי שמך שד", ויאות למברי עלמא בשמא קדישא, אמר לה יאות אנת, וטב אנת, וקשוט אנת, אבל הואיל ואתון דיופא נטלין לך למהוי עמהון, לא בעינא למברי בך עלמא, דבגין דלא אתקיים שקרא אלא אי יטלון לך ק ר. מכאן מאן דבעי למימר שקרא, יטול יסודא דקשוט בקדמיתא, ולבתר יוקים ליה שקרא, דהא את ש' את קשוט איהו, את קשוט דאבהתן דאתייחדו בה. ק ר אתון דאתחזיאו על סטרא בישא אינון, ובגין לאתקיימא נטלי את ש' בגווייהו, הוי קשר.

עיינ שם מתוק מדבש והסולם שמבארים שק' ור' של שקר הן בחי' נפילת המלכות כי ד' וה' הן במלכות וק' היא ע"י פגם הה' יש ניקה לחיצונים מהרגל והר' היא ע"י הפגם של גאווה נחסר הקוץ והש' היא יסוד דנוקבא שמאיר בה חג"ת דבינה ע"י ז"א. ועי"ש עוד שאח-ד הם ז"ן דקדושה ואח-ה הם ז"ן דקליפה וכו' עי"ש בסולם ביאור רחב ויפה על הזוהר הזה ובמסורת הש"ס שם מביא עוד מקומות בזה שמדבר מזה פיקודי רסד. הנשמה עולה למעלה בלילה ומודיעין לה מילין דאמת ומילין דכדיבין והאמת לקיים השקר וביקהל רטו: מעונן אותיות עון עם נ' של אמת באמצע לקיים.

ועיין סוטה לה. - אמר רבי יוחנן משום ר"מ כל לשון הרע שאין בו דבר אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו (במדבר יג-ל) ויהס כלב את העם אל משה אמר רבה שהסיתן בדברים פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין ראש קטיעה ימלא אמר אי משתעינא אמרי בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והאכילנו את הפן אם יאמר עשו סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו (במדבר יג-ל) עלה נעלה וירשנו אותה וגו'

ועי"ש מהר"א על סוטה לה. שמקשה איהו שקר אמרו ותיריך שמה שאמרו וזה פריה היינו מה שהביאו ענבים ותאנה ורומן ואמרו ארץ זבת חלב ודבש זה היה אמת אבל המשמעות שיצא מזה שרק זה ולא שאר מינים שהם עיקר חיי נפש דהיינו חטה ושעורה ושמן זה היה שקר וכן הרים בצורות היה אמת אבל ילידי ענק היה שקר שהרי היו חברון ואילו הם לא באו לשם אלא כלב לבדו

^{טז} עיין ר' צדוק הכהן בספרו קומץ המנחה ח"ב אות [מא] - כי ידוע אברהם יצחק יעקב הם ג' שמות אל אלקים הוי' ר"ל שאברהם העמיק לברר ולפרסם תוקף השי"ת על כל ושבכחו לשדד הטבע וזהו שם אל לשון חוזק כמו הבו לד' בני אלים ולכך כל הנהגות אברהם בניסים וחזק לדרך הטבע. ויצחק הוסיף לברר שגם כל הנהגת הטבע וכחות טבעיים הכל מהשי"ת ולכך לא נמצא אצלו ניסים נגלים רק נסתרים וכן לידת רבקה לא בימי הזקנה כ"ב וזהו הוראת הוי' ה' הויה ויהיה וכן מדתו שפת אמת תכון לעד. ונגרם הם ג' קדוש נגד ג' שמות הנזכרים קדיש בשמי מרומא עלאה. כי ההנהגה הנסיית שהוא החזוק וההתרוממות למעלה על כל הוא במדריגת בשמי וגו'. וקדיש על ארעא עובד גבורתי מדת הגבורה הוא התפשטות הקדושה על ארעא גם בהנהגה הארציית, וקדיש לעלם וגו'.

^{טז} אולי אפ"ל משל לזה כשרוצה לקדוח חור בברזל הקשה קל יותר לקדוח תחילה חור קטן ואח"כ חזור ומרחיבו עוד ועוד עד למדה הרצויה. כך אברהם קדח ראשון חור במסך הקשה שנעשה במשך אלפים שנה בין ישראל להקב"ה, ויצחק ויעקב רק הרחיבו הפתח ושכללו אותו. כמבואר בגמ' פסחים אברהם קרא לתפלה ובית המקדש שהם ההתקשרות אליו ית' בשם הר שקשה לעלות עליו ויצחק הרחיב הפח וקראו שדה ויעקב הרחיב יותר וקראו בית.

^{טז} הויה - בחי' תפארת בחי' גוונין ואעפ"כ היא אחד בחי' הדבר בעצמו לכן אין לה הטיות ולא רבוי להבדיל מאלקים שאפשר לומר אלקין ואלקי התפארת אע"פ שהיא מיווג של חו"ג אבל היא דבר אחד חדש דהיינו האור בכלי הראוי הנצרך לטובת המקבל בחי' הקו האמצעי בריח התיכון שעולה עד הכתר לאפוקי מחו"ג שהם בחי' צדדים ולכן מוכרח בהם הסטייה כידוע ישמעאל מאברהם ועשו מיצחק כי כל צד יצא מיושר ולכן בהצטרבות הוא חוזר לעצמו.

^{טז} תהילים פרק נ (א) מְמוֹר לְאֶסָף אֶל אֱלֹהִים יְהוָה דָּבַר וַיִּקְרָא אֶרְץ מִמְזַרְח שָׁמֶשׁ עַד מִבְּאוֹ:

מצודות דוד- (א) אל אלהים ה' - אל שעל כל אלהים הם מלאכי מעלה אשר שמו ה' הוא דבר וקרא אל יושבי הארץ מן קצה המזרח עד המערב:

עיינ מדרש שוחר טוב כולן שם אחד כאיניש דאמר אומנון בניין ארכיטקטון דהיינו שהוא האומן והוא הבנאי והוא הארכיטקט בבריאת העולם והם כנגד חכמה תבונה ודעת עי"ש. ומביא עוד פסוקים שנזכר הג' שמות אלו דברים ד' כד וכן יהושוע כב כב שבני גד אמרו וכן דברים ה' ט' אנכי ה' אלקיך קל קנא

ועיין ירושלמי פ"ט הל' א' דף נו. שאלו המינין מאי דכתיב קל אלקים ה' משמע ג' רשויות ותיריך להם כנ"ל במדרש. ועיין שם בניהו בן יהודיע שמקשה מדוע המינין הקשו משני הפסוקים תהילים וגם יהושוע ותיריך שבתהילים אפשר לפרשו אל כמילת קישור ולא שם וא"כ צ"ע מדוע רבינו לא הביא את הפסוק מיהושוע דווקא ואולי כי רצה להדגיש שמאיר לדיבור דהיינו דיבר דייקא.

עד כאן דבר מדבור של הודאה והלכה דייקא ומכאן מרחיב לבאר כל מיני דיבור.

ועל ידם ע"י ג' שמות אלו מאיר האמת בהדיבור, דהיינו בריבוע הדיבור, היינו בחי' ארבעה חלקי הדיבור לכאורה הכוונה שכלל הדבורים שבעולם מתחלקים לארבע סוגים ואולי כמו שכל החמרים מורכבים מד' יסודות¹⁰ הכי נמי רוב הדבורים מורכבים מכל הארבע חלקי דבור. אבל צ"ע בזה כי אולי יותר נכון להגדיר זאת כמו ד' תיקונים שיש בכל דבור, דהיינו שצריך לבנות את הפה שהוא בחי' רבוע שממנו יוצא הדיבור בד' תיקונים¹¹ כדמשמע בליקוטי תפלות שדיבור של צדקה הוא ע"י נתינת צדקה שע"י נעשה רחמן וגדר אדם, נמצא שזה תנאי בתיקון הדבור עוד לפני שמאיר בו האמת, אלא כמו שאמונה מצד עצמה יש בה קצת אמת שיודעת לאן לכוין את מדת הביטול וע"י יוצאת מטומאה לגבול הקדושה בבחי' צדק מלכותא קדישא, ואח"כ כשמאיר אמת בצדק אזי היא אמונה שלימה, הכי נמי צריך לבנות את הפה בד' גבולות של צדקה תשובה דברי חן ומלכות ואזי יש לו פה לדבר וכשמדבר בו אמת אזי היא לשון הקדש.

גם אם נפרש כפשוטו שכל הדבורים בעולם מתחלקים לד' סוגים צ"ע א"כ מדוע מי שיש לו ג' קוי אמת לא זוכה ממילא שכל דבריו לשון הקדש?

ונראה שבאמת כל חלק דיבור צריך תיקון בפני עצמו ורק אז אפשר להאיר בו הארת האמת עוד גם עניין רבוע הדיבור שהוא הכלי הארת ג' קוי האמת/ס"ו שע"י הדבור הוא לשון הקדש צ"ע לכאורה רבוע הוא רק שטח ולא כלי. עוד צ"ע מה מבאר בהמשך שמושה רבנו טען להקב"ה שאין לו רבוע הדבור לא טען על הרבוע בכלליות אלא טען שאין לו דבור צדקה ולא דבור תשובה וכו' משמע מכל זה שכל חלק דיבור מתתקן באופן פרטי דהיינו שרובע הדבור הוא ארבעה כלים שבכל אחד צריך להאיר את הג' קוי אמת, ולא שמי שיש לו ג' קוי אמת אזי ממילא דבורו הוא לשון הקדש. ורבוע יש לו ד' צדדים דהיינו ד' קוים ולפ"ז כל חלק דיבור הוא קו וצריך לבנות אותו לבחי' קיר ואזי אותו חלק כבר אפשר שיאיר בו האמת לפי בחינתו וכשיש לו בחי' ד' קירות אזי הכלי שלם ואזי היא לשון הקדש שלם בכל רבוע הדיבור.

וכן משמע בליקוטי תפלות על תורה זו שכל חלק דיבור יש לו תיקון בפני עצמו כגון דבור של צדקה ע"י שמשבר אכזריותו ונעשה רחמן ובעל צדקה, וכן דבור של תשובה ע"י שעושה תשובה שלימה, ודבור של קרובים למלכות הוא דיבור של חן שחוקק מקום בלב מלכים לשנות דעתם ולבטל גזרותיהם ודבור של מלכות הוא תיקון בחי' משיח ויושלם בביאת משיח כשזוכה לשמוע ממנו תורה.

¹⁰ מתולד - אלהים

¹⁰ עיין תורה סו אות ג' א-ל בחי' אמת וצ"ע כי כאן משמע שאינו אמת לבדו ואולי כי אל חסד הוא האמת אלא שבלי הצמצום של אלקים לא אפשר לקבלו כראוי לכן האמת הראויה לקבלה היא הויה אבל האמת עצמה היא א-ל.

¹¹ ואולי אפשר ללמוד מזה כלל שבכל ברור אמת הגישה צריכה להיות בזה הסדר תחילה להשתדל מאד לשמוע באופן חיובי בלא לשלול כלל ורק אח"כ לחפש את החסרונות ולבסוף מתוך שני הצדדים לברר את האמת לאמיתה.

¹⁰ ד' יסודות עפר מים רוח אש שכל החומרים מורכבים מהם, וצ"ע. ולפ"ז אולי הצדקה בחי' מים כמ"ש שלח לחמך על פני המים. ותשובה בחי' רוח כמ"ש בקהלת ג' בא מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, דהיינו לבינה עולם התשובה. ועשירים קרובים למלכות בחי' עפר. ומלכות בחי' אש בתורה מט בחי' תכלת דשצי וכלי.

עוד עיין פרוש המשניות לרמב"ם אבות א' יז שיש המחלק את כלל הדבורים שבעולם לארבע חלקים - א - כולו נוק. ב - שתועלת בצדו האחד ונוק בצדו השני. ג - שאין בהם לא תועלת ולא נוק. ד - שהם רק תועלת. והרמב"ם בעצמו מחלקם לחמש. אבל בספר בינה לעתים ח"ב דרוש לד מביא את הרמב"ם הוה ומתייחס דווקא לחילוק לארבע הנ"ל.

¹⁰ ד' תיקוני הדיבור - ודיבור של צדקה מרמז לזה שאחד מתיקוני הדיבור הוא לעשות צדקה כי בלי זה אינו יכול לדבר כראוי כי חסר מידת הצדקה שעל ידה מחבר קול לדיבור. עיין לקוטי תפלות אות נב-ו ותונונו להרבות בצדקה תמיד, עד שנופך לדיבור של צדקה, כמו שכתוב: "אני יהוה ה' מדבר בצדקה רב להושיע" ותמשיך עלינו רחמים ותבטל מאתנו כל האכזריות שבלבנו, ונופך לצאת מגדר בהמה לגדר אדם שיש לו רחמנות ונופך על הרחם על הבריות תמיד ברחמנות אמת, ולהרבות בצדקה תמיד לעניים הגונים פרצוף הטוב, עד שנופך להשלים הדיבור של צדקה כמו שכתוב: "טוב איש חונן ומלוה יכלל דבריו במשפט".

ולפ"ז אולי גם דיבור של תשובה רוצה לומר שא"א לדבר כראוי אלא ע"י ששב בתשובה שזה התקשרות לבינה שע"י עולה ומתקן את האתמול ומתיישר כי היושר הוא עיקר התנאי להארת אור האמת דהיינו להיות תמיד לפני ה' כמבואר בתפילה באות נג ותונונו לדיבור של תשובה, ותעורנו לדיבור דבורים הרבה של תשובה לפנינו ונופך לקיים מקרא שכתוב: "קחו עמכם דברים ושובו אל יהוה", ותשלח לנו דבורים הגונים ורצויים לתוף פינו, עד שנופך לעורר לבנו לפנינו באמת, ולשפף לבנו כמיים נוכח פניו יהוה, כמו שכתוב: "שפכי כמים לבך, נוכח פני יהוה".

ודיבור של מלכות היינו שצריך לתקן מידת המלכות. אולי הכוונה למבואר בתורה ג' שע"י יכול לחבר קול לדיבור כראוי דהיינו תיקון השמיעה שהיא בחי' המלכת את הקב"ה על עצמו בשלימות. עיין לקוטי תפלות אות נו-ו ונופך להשלים הדיבור של מלכות דקדשה, ותביא לנו משיח צדקנו במהרה בימינו וימלוך עלינו לעולם ועד, ונופך לשמע דבוריו הקדושים והטהורים והנוראים מפיו הקדוש:

ושל עשירים קרובים למלכות אולי כי חלק משלימות הדיבור הוא לדעת לדבר באופן שימצא חן וכמו הקרובים למלכות שבכל כוחם צריכים למצוא חן אפילו בפני הסט"א ואעפ"כ לא לאבד את שאר חלקי הדיבור כדי שיאיר בו האמת שהיא העיקר. ועיין תורה א' שע"י תורה יכול להסתכל בשכל של כל דבר ואזי זוכה לחן שימצא חן בעיני מי שמדבר אליו שיכנסו דבריו בלבו ולפ"ז דיבור של עשירים הינו שחלק מתיקון הדיבור הוא לדבר באופן שימצאו הדברים מקום אצל השומע שיכנסו לליבו.

¹¹ עניין הג' שמאיר לד' עיין שבת קד שהתינוקות דרשו את האותיות ג' ד' גומל דלים.

כי יש רבוע הדיבור שד' סוגי הדיבור ביחד הם כמו רבוע שנעשה כלי/טו שלם לדיבור ומי שזוכה לזה אזי דבורו הוא לשון הקדש, ורוב העולם חסר להם בשלימות ג' קוי האמת, לכן חסר שלימות בדבורם, לעומת זה משה רבנו הוא הדעת וזכה לשלימות הארת האמת באספקלריא המאירה, אבל כיון שהיה בבחי' בעלה דמטרוניטא (שהוא בחי' מרכבה לזעיר ועם ישראל מרכבה למלכות פה), החיסרון שלו היה בהתחברות אל רבוע הדבור, וע"כ **כשהיו ישראל בגלות** דהיינו מנותקים מהקב"ה והיה על כן גם **הדיבור בגלות** כמבואר בזוהר וארא (ע"א/ע"ב) שהכוונה אע"פ שמשנה רבינו היה לו ג' קוי אמת בשלימות אבל כיון שהמלכות היא השכינה השוכנת בעם ישראל היתה בגלות לכן לא היה בחי' מלכות פה למשה רבינו שיוכל להאיר בה את ג' קוי האמת/ע"ג, לכן היה צריך את אהרן/ע"ד לשתי סיבות אחת כיון שהדבור שלו לא היה בגלות (נ"ל כי

^ט צ"ע לכאורה רבוע הוא רק שטח ולא כלי כי לכלי יש גם עומק ולכלי יש שש צדדים ולא ארבע. לכן אולי רבוע רומז לקרקע שעליה נבנה קומת הדיבור. כפי האמת שמאיר בו. ולפי המבואר בהמשך שמשנה רבנו טען על כל אחד מהארבע חלקי דיבור שחסר לו משמע שכל חלק ניתקן בנפרד, ולא שכל הארבע כלי אחד שכשמאיר בו האמת נעשה כל הדיבור כולו לשון הקדש. דהיינו שאפשר שיהיה לאדם רק חלק אחד מהארבע מתוקן כגון שהוא רחמן ובעל צדקה ואזי דבורו של צדקה מתוקן עד שיכול לדבר אותו באמת מעומק הלב ובלב שלם. וכן משמע בליקוטי תפילות על תורה זו שכל חלק דיבור יש לו תיקון אחר. ואמנם כשיתקן גם את שאר חלקי הדיבור אזי בוודאי דיבורו יהיה שלם יותר כי הכלל הוא שכל פרט תלוי גם בשאר הפרטים אבל לא לגמרי, כנ"ל.

ואולי אפ"ל יותר שבאמת כל חלק דיבור הוא בחי' קו אורך וביחד הם שטח מרובע, וכפי שמתקן כל חלק כך נעשה לו גם גובה והוא כמו קיר, וכשמתקן את כל הד' חלקי הדיבור אזי יש לו שטח וסביבו ד' קירות ואזי הוא כלי להארת האמת. ונראה שגם כשיש לו רק קיר אחד דהיינו חלק דיבור אחד מתוקן גם אז הוא כלי לאמת אבל אינו כלי ממש כמו כשיש ארבע קירות.

^ע כשישראל בגלות הדיבור בגלות - כי ישראל הם הדיבור של הקב"ה כי על ידם מתגלה בעולם והם בחי' רבוע כי יש ד' דגלים ונחלקו כיצד היו נוסעים חד אמר כתיבה היינו רבוע והיו להם ז' עננים בחי' ג' שמאירים לד' עינין לק"ה פריקה וטעינה ד' יח

ועפ"י סוד הלידה הנ"ל אפשר לומר שישראל במצרים היו בעיבור דהיינו שבשבעים נפש נכנסו בחשאי ע"י יוסף שהביאם ונתקנו רדו שנה בידי מצרים בעברת העיבור וגדלו ונהיו לעם בהעלם כעצמים בבטן המלאה היא מצרים בשיעבוד ודינים שעצבו אותם ונקבו בהם להעשות קומה מתוקנת מחטאי אדה"ר והסוף היה קשה ביותר בבחי' חבלי לידה ואולי משה ואהרן היו בחי' נז"ה בחי' הרגלין שדייקא בסוף עלו מהם הדמים למעלה כי על ידם נעשו יותר דינים ויותר שיעבוד כמו שאמר משה להקב"ה מאז ומאז פאתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה וכו' וע"ז צעקו ישראל בחי' צעקת היולדת שבעין קלין וישמע ויוציאם ופרעה אע"פ שראה שמצרים נאבדת כמ"ש הטרם תדע כי אבדה מצרים לא ויתר זה בחי' קליפת גם לי גם לך לא יהיה ולבסוף המצרים עצמם דחפו את ישראל וישראל יצאו ומיד התחרט פרעה בחי' קליפת גם עד שנאבדה בים ונולד ההודאה והדיבור באז ישר וחרו הדעת וראו על הים השגות אלקות והיה עדין כמקיף עד מתן תורה ואז נתקן ונשלם הדיבור והאיר בו האמת ומשה התחיל לדבר ולדבר

^{סז} זוהר וארא כה:

^{עב} זוהר וארא דף כה: - תא חזי כתיב הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים ערל שפתיים פרש"י אטום שפתים, ומקשה מאי ואני ערל שפתיים וכי שפתיו של משה היו אטומות שלא היה יכול לדבר, ותא פקדמיתא כתיב לא איש דברים אנכי וגו', פי כבד פה וכבד לשון אנכי, וקדשא פריך היא הא אותיב ליה והקב"ה השיב ואמר לו מי שם פה לאדם וגו', ועוד והוא הקב"ה אמר ואנכי אחיה עם פיך, סלקא דעתך דלא תהוה פן וכי תעלה על דעתך שלא היה כן, והשתא אמר ועתה אמר משה ואני ערל שפתיים ואני יכול לדבר, אי הכי אן הוא מלה דאבטח ליה קדשא פריך הוא פקדמיתא אם כן היכן הוא דבר ההכחשה של ואנכי אחיה עם פיך שהבטיח לו הקב"ה בתחילה.

ומתוך אלא רוא איהו אלף יש בזה סוד, כי משה קלא משה היה מרכבה אל הת"ת שסך שורש הקול, ודבור דאיהו מלה דייליה הוה בגלותא והדבור שהוא הדבור שלו סוד המלכות היתה בגלות, והנה הדבור הוא המחוק ומפרש את הקול, כי המלכות היא המוליחה כל פעולות הת"ת אל הגלוי, ועתה היא בעלמה היתה לרכיב אל האלוה. לכן והוה איהו אשים לפרשא מלין לכן היה משה ערל שפתים מלפרש הדברים, ובגין דא אמר ומשום זה אמר משה ואיך ישמעני פרעה, פועד דמלה דיילי איהי בגלותא דייליה בעוד שדבור שלי שהוא המלכות היא בגלות שלו, ר"ל שהשכינה היתה מתלבשת ברכב שר של מלכים, ואז היתה יושבת ולוממת ולא היתה יכולה להראות גבורותיה, דהא לית לי מלה ואמר משה הרי אין לי כח הדבור, הא אנא קלא, מלה גרע דאיהי בגלותא הרי אני רק בחי' קול, והמלכות שהיא סוד הדבור נרעה ונחסרה ממני כי היא בגלות, ועל דא שפתך קדשא פריך הוא לאהרן בהדיה ועל כן יסוף הקב"ה את לאהרן עמו כמ"ש ואהרן אחיך יהיה נביאך כי הוא היה בחי' אחרת ודבורו לא היה בגלות, ועוד כי משה ולאהרן היו מוסרקים גם צנו"ה שסך סוד תרין שפתים יחד, ומזין שניהם נגמר הדבור.

תא חזי פל זמנא דדבור הוה בגלותא בל ואלה כל זמן שהדבור שהוא סוד המלכות היתה בגלות, קלא אסתלק מניה הקול נסתלק ונסתם ממשה, ומלה הוה אשים בלא קול והדבור שהוא המלכות היתה אטומה בלא קול לכן לא היתה יכולה לדבר אל הגניאים, פד אתא משה אתא קול כשבא משה שהיה מרכבה לת"ת בל הקול, כי הוא נתנבא מלמעלה והיה הקול בל אליו בסוד אספקלריא המאירה שצחותה הבחינה אין גלות כלל, והיתה נבואת משה פועלת, אבל מקום גלוי נבואתו שהוא לך המלכות לא היה לו כי היא היתה בגלות, וז"ש ומשה הוה קול בלא מלה בגין דהוה בגלותא ומשה היה בחי' קול בלא דבור לפי שהדבור היה בגלות, וכל זמנא דדבור הוה בגלותא משה איל קלא בלא דבור וכל זמן שהדבור היה בגלות היה משה הולך בשליחות המקום בחי' קול בלא דבור, שלא היה לו תחוד המלות בשפתו אלף היה אומר לאהרן והוא היה אומר לדבור לישאל או לפרעה.

^{עג} עיין כאן אור יקר להרמ"ק שכתב שמשנה השיג באספקלריא המאירה ששם אין גלות ורק להוריד לתחתונים לא יכל כי הדבור היה בגלות.

עיין בתורה יא אות ג הוזהר הזה מבואר קצת יותר. ועיין בתורה כט דיבור שאינו מתקבל אינו דבור ועיין תורה נו אות ז' שבמצרים היו הדיבור והדעת בגלות. מבואר שיש שני מיני גלות הדיבור או שאין דיבור או שאין למי לדבר.

נראה כוונת רבנו שמשנה הוא הדעת היה בגלות ע"י שלא היה לו למי לדבר כי ז"ן היו נפרדים כדמשמע בתורה נו אות ז' כנ"ל ששניהם הדיבור והדעת היו בגלות משמע כי נפרדו זה מזה ועוד יש לומר שכוון שהמלכות בגלות אזי לא רק שלא היה לו למי לדבר כנ"ל אלא גם המלכות שאצלו היה חסר דהיינו כח הגילוי אצל עצמו היה פגום דהיינו שאע"פ שהשיג גבוה מאד במקום שאין שם גלות אבל הגלות שלו הייתה שבגלל שלא היה לו למי לדבר לכן לא יכול היה להוציא דיבור שלא יהיה בבחי' זרע לבטלה. ואולי גם בגלל שלא היה לו למי לדבר אזי גם היה חסר את הכשרון לצמצם השגותיו לדיבור ברור שגם הנמוכים יבינו וזה עיקר הגמגום שלו

הוא לא בעלה דמטרוניטא) ועוד כי משה ואהרן הם בחי' נצח והוד דהיינו בחי' שפתים שעל ידם יוצא הדיבור, לכן כשעם ישראל והדיבור היה בגלות נאמר במשה (שמות ד')/ע"ה דהיינו שמה רבנו אמר על עצמו להקב"ה כשביקש לשלחו לגאול את ישראל, לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך וכו'. זה בחי' רבוע הדיבור, ארבעה חלקי הדיבור/ע"ה דהיינו שמה רבנו טען להקב"ה יש קליפת גם על כל אחד מוד' חלקי הדבור שלי. (כפי שיתבאר בסוף התורה שיש קליפת גם שמונעת את לידת נשמת ישראל ודבור אמת)/ע"ה (ואולי אפשר לומר שזה מה שהכבד פה נקרא מגמגם דהיינו שיש קליפת גם על הדבור שלו) כי הלשון קולמוס הלב ומגלה מה שבדעת ובפרט משה רבנו שהוא הדעת, היה הסט"א מתגבר שלא יגלה את דעתו לישראל/ע"ה.

עתה יבאר רבנו את ד' חלקי הדבור שהם רבוע הדיבור

כי יש דיבור של צדקה שאדם מדבר כדי להיטיב ולעזור לזולתו, בבחי' (ישעיה סג)/ע"ה מדבר בצדקה, שזהו בחי' היתרון שיש לאדם על החי שהוא הדיבור, שהוא גדר האדם (פ)/פ"א.

בתורה כ' סוף אות א' מתלמידי יותר מכולם ביאר הריצ"ח שע"י התלמיד לומד הרב לצמצם השגותיו למדרגת התלמיד, משמע שזה שאין לו תלמיד גורם חסרון אצל הרב שמגמגם כשצריך לדבר לאחרים, אפילו כשהדבר ברור לו לעצמו.

צ"ע הרי כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים ואצל משה היא מלתא זוטרתא כמבואר בגמ' עה"פ מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה. וצ"ל שבאמת מה שמצליחים להבין מדבריו נשמע ומתקבל, אבל קשה להבין דבריו.

ע"ה הריצ"ח כי תשא תשנו ע"ש בעיקר בצ"ב מבאר שמה בחי' הויה רצה לגאול בבחינת עצמו דהיינו גאולה שלימה שאז הדיבור יגלה הויה ואהרון כלפי משה היה כמו אדני- כלפי הויה, ועל ידו נגאלו בבחי' הויה שנקראת באדני-י. עוד בשם מהר"ל בגבורות שמה שישמג' ימים בחלוק לבן שאין לו אמרא אין לו שפת הבגד ועי"ש עוד באריכות.

ע"ה שמות פרק ד (י) ויאמר משה אל ידוד בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: (יא) ויאמר ידוד אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או ענר הלא אנכי ידוד: (יב) ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר: (יג) ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח:

פרש"י (י) גם מתמול וגו' - למדנו שכל שבעה ימים היה הקב"ה מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה ושלשה גמין רבויין הם הרי ששה והוא הי' עומד ביום הז' כשאמר לו זאת עוד שלח נא ביד תשלח עד שחרה בו וקבל עליו (ש"ר) וכל זה שלא הי' רוצה לטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה שנאמר (הלא אהרן אחיך הלוי וגו' ועוד נאמר לעלי הכהן) (שמואל ב) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים הוא אהרן. וכן (יחזקאל כ) ואודע להם בארץ מצרים וגו' ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו ואותה נבואה לאהרן נאמרה: כבד פה - בכבידות אני מדבר ובלשון לע"ז בלב"ו (שטאממלער):

כתב רבינו חננאל מה שהזכיר שני דברים כבד פה וכבד לשון יורה כי משה רבינו לא היה צח הדיבור באותיות זשרס"ץ שהן אותיות השינים וזו שאמר כי כבד פה, גם לא באותיות הלשון שהם אותיות דטלנ"ת ועל זה אמר וכבד לשון:

האבן עזרא וכן פי' תוס' על התורה כתבו שהיה מגמגם. וצ"ע המילה מגמגם, אם הכונה כיון שקשה לו להוציא מילה מפיו מדוע לא מפמפם או לשון כפול אחר, ועיין בסוף התורה שיש קליפת גם שמונעת הלידה. ואפשר לומר שלכן גם כאן אמר ג' פעמים גם, לרמוז שיש לו קליפת גם על הדיבור, ולכן לא יכול להוליד אותו ולכן זה נקרא דייקא מגמגם.

ע"ה ד' חלקי דבור אולי כי בכלליות הדיבור הוא בחי' מלכות פה כמ"ש בפתח אליהו והיא בחי' דלת דלית לה מגרמא כלום אלא היא כלי לגילוי האמת. (תורה ל' אות ו')

ע"ה ראיתי מפרש שג"פ גם רומז לג' קוי האמת שבדבור דהיינו שמה רבנו טען שחסר לו ג' קוי אמת. ולא נ"ל אלא כמו שכתבתי שג"פ גם, רומז לקליפת גם שטען שיש לו על הדיבור כיון שישראל בגלות.

ע"ה עיין רבנו בחיי (שמות ד' י') - ומה שאמר כי כבד פה אמרו במדרש (שמות רבה א, כו) משה נתגדל בפלטרין של פרעה והיה נוטל כתרו ומשליכו לארץ ורצה המלך לדונו להריגה ואמרו לו אצטגנינו וזו שאמרנו לך שהוא עתיד להושיע את ישראל ולהחריב מלכותך, נתיעץ פרעה עם חכמיו והיו בכלל יועציו יתרו ואיוב ובלעם, זה אומר חייב מיתה הוא וזה אומר נער הוא ואין לו דעת, מה עשה הביאו לו קערה אחת נתנו בתוכה זהוב אחד וגחלת של אש אמרו אם הוא נוטל הזהוב בידוע שהוא בן דעת וחייב מיתה ואם הוא נוטל הגחלת בידוע שאין לו דעת ופטור מן המיתה, היה רוצה ליטול את הזהוב ומלאך בא והטה ידו ונטל הגחלת והכניסם לתוך פיו ונעשה ערל שפתים: עכ"ל.

הפשט שע"י הגחל נכווה השפתיים והלשון ולכן היה מתקשה בשתי מוצאות הפה האלו אותיות השפתיים בומ"פ ואותיות הלשון דטלנ"ת. ושמעתי מהריצ"ח כוונת מדרש שהמלאך מנע ממנו לגלות דעתו האמיתית וזו המניעה נשארה טבועה בו.

ע"ה ישעיה פרק סג (א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבערה זה הדור בלבושו צעה ברב כחו אני מדרב בצדקה רב להושיע:

מצודות דוד - (א) מי זה בא - הנביא התנבא שעתיד הקב"ה לעשות נקמה בשעיר תחלה והנביא מדבר בלשון הנוהג בבני אדם לבושי בגדים אשר בהרגם את מי נתו הדם על בגדיהם ולזה אמר כאלו ישאלו מי הוא זה הבא מאדום מוצבע בגדים בדם מעיר הבצורה היא כרך גדול וכו'. זה הדור בלבושו - הלא זה היה הדור הבורש המפואר ומה זה נתלכלכו בדם. צעה ברב כחו - הלא ברוב כחו מניע ומטלטל את כל הרוצה ממקום למקום ואין מי עומד נגדו ומה זה הדם על לבושו. אני מדבר בצדקה - כאלו המקום משיב לומר אני הוא זה המדבר והמבטיח לעשות צדקה לישראל ואני הוא המרבה להושיע כאשר הבטחתי:

⁹ חובת הלבבות שער ב' פ"ה ולעיל תורה רכה [דף קיד].

^{פא} תורה רכה - ועל ידי השכל על ידי זה נעשה הבטחון כנ"ל, נמצא ששלמות הבטחון הוא על ידי שלמות הראה כנ"ל: ואזי יכולין לעשות מהצפוף דהינו הקול היוצא מהקנה שהוא רק קול פשוט וצפוף, שיהיה נעשה דבור, על ידי חמשה מוצאות הפה שמחתכים

והוא פ"ב בחי' צדקה, שהוא גומל/ג' חסד עם הבריות, שזה גדר האדם שדרכו לגמול חסד, משא"כ החי. וז"ש [פ"ד/פ"ה] נעשה אדם וכתוב [פ"ד/פ"ה] ושם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו' ובהקדמת הזוהר לומד גזירה שווה "נעשה" "עשיתי" מה התם בדברי רות צדקה אף כאן נעשה אדם צדקה (הקדמת הזוהר ד' יג ע"ב/פ"ה), שע"י צדקה נקרא אדם [פ"ד/פ"ה]. כי הצדקה, שמשם

הדבור, כי עקר ההבדל שיש בין אדם לחי, הוא על ידי חנוך הדבור, שהוא גדר האדם שהוא מדבר בבחינת (שמות ד): "מי שם פה לאדם", ועקר ההבדל הוא חנוך הדבור, דהיינו שהאדם עושה מהצפצוף, והקול חנוך האותיות והדבור, כי גם בהמות ועופות יש להם קול וצפצוף, רק שאין להם חנוך האותיות והדבור, וזהו גדר האדם שיכול לחתך הדבור כנ"ל. ולכאן לבחינת גדר אדם, הוא על ידי צדקה, בבחינת (בראשית א): "נעשה אדם" וכתוב (רות ב): "שם האיש אשר עשיתי עמו היום" וכו' מה התם צדקה אף כאן צדקה כמו שכתוב בזהר (הובא לעיל בסימן לז). היינו שעל ידי צדקה נעשה בחינת אדם שהוא בחינת דבור כנ"ל, וזהו (ראש השנה ו): "בפיך" – זו צדקה, כי על ידי צדקה נעשה הפה דהיינו הדבור, שהוא בחינת גדר האדם בבחינת: "מי שם פה לאדם".

²⁸ בדפ"ר ותולד ומתולד- והוא, ובתקפא- לא ברור נראה והיא

²⁹ לשון גומל חסד שמעתי מהריצ"ח שגומל אותו מלהיות נצרך לחסד

³⁰ בראשית א' כו

³¹ בראשית פרק א (כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויחדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ:

³² רות ב' יט

³³ רות פרק ב (יט) ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשיתי יהי מכירך ברוך ותגד לחמותה את אשר עשית עמו ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעו:

תורה תמימה – (יט) אשר עשיתי עמו. אשר עשה עמי לא נאמר, אלא אשר עשיתי עמו, מלמד שיותר מאשר בעל הבית עושה עם העני, עושה העני עם בעל הבית, לפיכך אמרה רות אשר עשיתי עמו, הרבה פעולות והרבה טובות עשיתי עמו בשביל שהאכילני פרוסה אחת <מא- [מ"ר]:

תורה תמימה <חלק הביאורים> <מא- מפני שזכות הצדקה גדולה ומרובה הרבה מאד מהוצאת העשיר לצדקה:

³⁴ הקדמת זוהר דף יג: – פקודא תשיעאה מצוה התשיעית, למיחן למספני לחון ולרחם על העניים, ולמיהב לון טרפא ולתת להם מזון די מחסורם, דכתיב כמו שכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו לכן כתוב נעשה אדם בלשון רבים, דהיינו בשותפא נעשה בשותפות, כלל דכר ונוקבא הכולל זכר ונקבה שהם זו"ן, כי בצלמנו היינו עתירי הם העשירים, כי צלם הוא בוד"א שהוא עשיר בשפע רב, לכן ממנו יוצאים העשירים, כדמותנו היינו מספני הם העניים, כי דמות היא במלכות שהיא בחינת דלה ועניה, לכן ממנה יוצאים העניים, ומפרש דהא מספרא דדכורא עתירי מצד הזכר שהוא ז"א יוצאים העשירים, ומספרא דנוקבא מספני ומצד הנקבה שהיא המלכות יוצאים העניים, ואמר כמה דאנון בשותפא חדא כמו שזו"ן הם בשותפות אחת, וחס דא על דא וחס זה על זה, דהיינו ז"א חס על המלכות מצד התפארת שהוא בחינת מדת הרחמים, ויהיב דא לדא ונותן זה לזה מצד הגבורה שבה העושר, ונגמיל ליה טיבו וז"א גומל לה חסד מצד החסד המשפיע שפע רב, הכי אצטריך בר נש לתתא למהוי עתירא ומספנא בחבורא חדא כך צריך האדם למטה להיות העשיר והעני בהתחברות אחת, ולמיהב דא לדא ולתת זה לזה, ר"ל שיתן העשיר לעני בתורת צדקה, ולגמלאה טובא דא לדא ולגמול חסד זה לזה בתורת גמילות חסד והלואה. (מ"ק ו"ג)

ומה שכתוב ויחדו בדגת הים וגומר, רוא דגן חמינן בספרא דשלמה מלכא סוד זה ראינו בספרו של שלמה המלך, דכל מאן דחס על מספני שכל מי שחס ומרחם על העניים לתת להם די מחסורם, בריעותא דלכא ונותן להם ברצון לבכו לשם שמים ולא לשם התפארות וכדומה, אז לא משתני דיוקניה לעלם מדיוקנא דאדם (ה"ג הכ"ק) לא משתנה דיוקנו לעולם מדיוקן "אדם", ור"ל הצלם אלהים שבו שעל ידו נקרא "אדם", אינו מסתלק ממנו, לפי ששם אדם כולל זכר ונקבה, שהם סוד עשיר ועני, לכן העשיר הנותן לעני אין צורתו משתנה מצורת אדם, וכיון דדיוקנא דאדם אתרשים ביה וכיון שצלם אדם נרשם בו, לכן שליט על כל בריין דעלמא ביהוה דיוקנא הוא שולט על כל הבריות שבעולם באותו הצלם, ור"ל כמו שפני אדם שבמרכבה שולט על פני שאר החיות, כן הוא שולט בצלם אדם שבו על כל הבריות, דהא הוא דכתיב זהו שכתוב ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגומר פירוש בכח הצלם אלהים שבכם, כלזה זעין ודחלין מההוא דיוקנא דאתרשים ביה כל הבריות רועדים ויראים מאותו הצלם שנרשם בו, בגין דדא הוא פקודא מעליא, לאסתלקא בר נש בדיוקניה דאדם על כל שאר פקודין לפי שמצות צדקה היא מצוה חשובה, לעלות על ידה בצורת "אדם", ולזכות לצלם אלהים, יותר משאר מצות, לפי שמצוה זו יש בה סגולה יותר משאר מצות לזכות על ידה לצלם אלהים.

מנא לן מנין לנו דבר זה, ואמר מנבוכדנצר הרשע, אף על גב דחלם ההוא חלמא אף על פי שחלם אותו החלום, שיהיה נטרד מבני אדם שבע שנים, אבל כל זמנא דהוה מיחן למספני לא שרא עליה חלמיה אבל כל זמן שחנן את העניים לא חלה עליו הגזרה שראה בחלומו, כיון דאטיל עינא בישא דלא למיחן למספני כיון שהטיל עין רעה שלא לחונן את העניים וחדל לתת להם צדקה, מה כתיב מה עוד מלתא בפנים מלכא וגומר שאמר דברי גאווה (מנמלא כוננא פיק ז), מיד אשתני דיוקניה ואטריד מן בני נשא מיד שנתנתה צורתו לצורת חיה, ונטרד מבני אדם, ובגין כך ובשביל זה כתוב נעשה אדם ולא כתוב נבוא אדם, כדי לרמוז על מעשה הצדקה, כי כתיב הכא עשיה כתוב כאן לשון עשיה, וכתיב התם וכתוב שם אצל רות שם האיש אשר עשיתי עמו היום בועז וכמו ששם מלת עשיתי היינו צדקה, כך נעשה אדם היינו צדקה, והיינו "אשר עשיתי" ר"ל אני עשיתי עמו צדקה, כמאמר חז"ל (ויקרא כה לז) יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית, ועוד רומז מה שכתוב "שם האיש אשר עשיתי עמו", פירוש שעל ידי הצדקה שנתן לי, עשיתי עמו שיהיה בצורת איש ואדם. (מ"ק ו"ג ו"ג)

אור יקר כאן הוא בשער ב' סימן יב עמ' ק' מבאר כמובא לעיל במתוק מדבש דקאי על ת"ת ומלכות ולא כסולם שפירש על בינה עלמא דדכורא דחסה על מלכות

עוד עיין כאן ביאור הסולם לזהר הזה ביאור יפה (אולי פירש כן דהיה קשה לו כנ"ל מה הצדקה בנעשה אדם האם האדם עצמו או עשית האדם והוא פירש עשית האדם ואילו הרמ"ק פירש האדם עצמו שזה בפשט יותר דחוק קצת אבל בכלליות יותר קשור לנושא

³⁵ ועיין לעיל תורה לו את ג' [דף נא.]

הדיבור הוא גדר האדם/ צ"א כנ"ל [צב/צג] נמצא שגדר אדם הוא הדיבור והצדקה/צ"ד. וזה שאמר משה רבנו בחי' **לא איש דברים אנכי/ צ"ה**, היינו אין לי הדיבור של צדקה כנ"ל בזהר שרות אמרה אני עשיתי את בועז איש ע"י שקבלתי ממנו צדקה כי בעל צדקה נקרא איש, בחי' (תהלים קיב)/ צ"ו טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו, דהיינו דיבור של גמילות חסד וצדקה וזהו לא איש דברים אנכי רוצה לומר איני איש/ צ"ז כי אין מי שיקבל ממני דברים ועי"ז יעשה אותי איש דברים, דהיינו אין לי דבור של צדקה על כן איני יכול להאיר את האמת בחלק הדיבור הזה של צדקה כגון ללמד את ישראל תורת חסד של דבורי אמת שכיון שהם בגלות הדיבור בגלות. וכנ"ל בזהר וארא שהחסרון היה בעם ישראל ולא במשה רבנו והטענה היא שאין אל מי לדבר וזה הכוונה שחסר רבוע הדבור :

ועיין בלקוטי תפלות משמע מדבריו שכל חלק דבור צריך לתקנו בעשייה ולא רק בדבור ומשמע שע"י שהעשייה שלו שלימה אזי ממילא הדובר שלו שלם וזה לשונו שם אות נב – ותזכנו להרבות בצדקה תמיד, עד שזוכה לדבור של צדקה, כמו שכתוב: "אני (ידוד ה) מדבר בצדקה רב להושיע" ותמשיך עלינו רחמים ותבטל מאתנו כל האכזריות שבלבבנו, וזוכה לצאת מגדר בהמה לגדר אדם שיש לו רחמנות וזוכה לרחם על הבריות תמיד ברחמנות אמת, ולהרבות בצדקה תמיד לעניים הגונים פרצונך הטוב, עד שזוכה להשלים הדיבור של צדקה כמו שכתוב: "טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט":

^צ עיין תורה לו אות ו' – וזה שכתוב בזהר (בהקדמה י"ג) "נעשה אדם", על ידי התענית נהיה בחינת אדם. פתיב הכא נעשה, וכתיב התם "ישם האיש אשר עשיתי עמו", מה התם צדקה, אף כאן צדקה. ופרוש: כי בזהר מפרש שם שעל ידי צדקה הוא בדיקנא דאדם, ולמד שם ממקרא זה, "נעשה אדם", פתיב הכא עשייה, וכתיב התם "ישם האיש אשר עשיתי עמו" וכו', לענין צדקה וכו'. ורבנו, זכרוננו לברכה, מביא ראיה מזה לענין תענית, כי צדקה ותענית הם בחינה אחת, כי 'אגרא דתעניתא צדקתא' כנ"ל. ועל כן מבאר מזה, שעל ידי התענית שהוא בחינת צדקה, נעשין בגדר אדם, שהוא הדעת האמתית של התורה, שהוא בחינת אור ונפש וכו'. כי הכנעת החמר והגוף בחינת בהמה וכו', לגבי הנפש שהוא בחינת אדם, הוא על ידי התענית, שהוא בחינת צדקה כנ"ל:

^{צא} צ"ע לכאורה צ"ל כי הצדקה שהיא גדר אדם משם הדיבור אלא הכוונה לדלעיל שיש חלק דיבור שנקרא צדקה וממנו הדיבור כי הוא חלק מרובע הדיבור. משמע שע"י צדקה נעשה אדם ועי"ז יש לו דיבור של צדקה דהיינו איש דברים ועיין קיצור לק"מ אות ח' שכתב... ומי שאינו עושה צדקה וחסד פוגם בהדבור מאד והוא בבחינת בעל חי ואינו בכלל אדם כלל, דהיינו שהמעשה צדקה עושה את החלק דיבור הזה דהיינו כי הדיבור לעצמו הוא לא גדר אדם אלא שהוא יכול לצאת רק ממי שיש לו גדר אדם כי ע"י מידת הצדקה שקונה אותה שהיא גדר אדם אזי גם יכול לחבר קול ודיבור שזה דיבור מתוקן של אדם.

^{צב} גם עיין לעיל תורה רכה [דף קיד]:

^{צג} תורה רכה – כי עקר הבטחון בשלמות הוא על ידי השכל כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): "עיני כל אליך ישרו", "עיני זה בחינת השכל, כמו שכתוב (בראשית ג): "ותפקחנה עיני שניהם", ופרש רש"י: "על שם החכמה נאמר", ולפי השכל כן הוא הבטחון, כי יש כמה מעלות ומדרגות בבטחון עד אין סוף, בבחינת (ישעיה כ"ו): "בטחו בה' עדי עד", והכל לפי השכל כנ"ל.....

..... ואזי יכולין לעשות מהצפצוף דהינו הקול היוצא מהקנה שהוא רק קול פשוט וצפצוף, שיהיה נעשה דבור, על ידי חמשה מוצאות הפה שמחתיכים הדבור, כי עקר ההבדל שיש בין אדם לחי, הוא על ידי חתוך הדבור, שהוא גדר האדם שהוא מדבר בבחינת (שמות ד): "מי שם פה לאדם", ועקר ההבדל הוא חתוך הדבור, דהינו שהאדם עושה מהצפצוף, והקול חתוך האותיות והדבור, כי גם בהמות ועופות יש להם קול וצפצוף, רק שאין להם חתוך האותיות והדבור, וזהו גדר האדם שיכול לחתך הדבור כנ"ל. ולבוא לבחינת גדר אדם, הוא על ידי צדקה, בבחינת (בראשית א): "נעשה אדם" וכתיב (רות ב): "שם האיש אשר עשיתי עמו היום" וכו' מה התם צדקה אף כאן צדקה כמו שכתוב בזהר (הובא לעיל בסימן לו). דהינו שעל ידי צדקה נעשה בחינת אדם שהוא בחינת דבור כנ"ל, וזהו (ראש השנה ו): "בפיך" – זו צדקה, כי על ידי צדקה נעשה הפה דהינו הדבור, שהוא בחינת גדר האדם בבחינת: "מי שם פה לאדם". ועקר הצדקה הוא על ידי הבטחון, בבחינת (תהלים ל"ו): "בטח בה' ועשה טוב", כי אם אין לו בטחון אינו יכול לעשות צדקה כראוי, כי מתירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה, ועקר הצדקה הוא על ידי בטחון, שבוטח בה' שלא יפסיד ולא יחסר על ידי הצדקה כלל, כי השם יתברך ירכונו בגלל הדבר הזה וכו'. נמצא שעל ידי הבטחון שהוא על ידי השכל, על ידי זה עושין צדקה, ועל ידי זה נעשה הדבור כנ"ל.

^{צד} ונראה שהם בחי' איש ואשה צדקה וחסד הוא בחי' איש שמשפיע ודבור הוא בחי' אשה כמבואר בג' ט' קבין של שיחה נטלו נשים וכן מבואר בתורה יט. וזה גדר אדם כי אדם הכוונה איש ואשה ביחד כמ"ש זכר ונקבה בראם וכו' ויקרא את שמם אדם. וביבמות סג. למד מכאן מי שאין לו אשה אינו אדם. וממה שתולה דיבור וצדקה משמע כמו שהעני עושה את העשיר אדם כן השומע עושה את המדבר אדם וכנ"ל.

^{צה} לא איש דברים אנכי – אולי אפשר לומר הכוונה אנכי דייקא, דהיינו איני יכול לגלות בחי' אנכי ה' אלקיך בדיבור ועיין תורה נו אות ז' שדיבור בגלות כי אין התגלות של אנכי שמגלה את הדעת ע"י שנפתח המאמר בבחי' אנה נפשי כתבית יהבית ובאמת אח"כ כתוב "ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון", אנכי דייקא.

^{צו} תהלים פרק קיב (ה) טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט:

^{צז} בזהר תזריע מוח. מחלק וכתב שהם ד' מדרגות אנוש גבר איש ואדם גבוה מכולם וכאן שנקט איש אולי רוצה לומר אפילו אם הייתי איש כבר יכולתי ללכת בשליחות וצ"ע.

עיין רמ"ק על הזהר הזה בביאור אור יקר שמבאר כשזוכה אדם לנפש דעשייה או במלכות לחדד איקרי אנוש. וזה יתיר יהבין ליה רוח דיצירה ועולה אל התפארת דמתמן רוח ואתקרי איש כנגד היצירה ששם עולם המלאכים כמ"ש והאיש גבריאל. וזה יתיר יהבין ליה נשמה דבריאה מצד הבינה ואתקרי גבר. וזה יתיר יהבין ליה נשמתא דאצילות מהחכמה עשר ספירות מה אדם ואתקרי אדם. ובוה השתבח משה שאפילו קודם שנשלם והיה רק איש כבר היה ענו וגדול, כמ"ש והאיש משה ענו מכל האדם וגו'.

ויש דיבור של תשובה דהיינו שמתקנו ע"י תשובה שמתחרט על העבר ומקבל לעתיד, בחי' (הושע יד) צ"ח קחו עמכם דברים ושובו אל ה' הפשט מדבר מדבורי ויודוי כשמתחרט ושב, והדרש אולי להפך שע"י תשובה יהיה לו דבור. וזה בחי' גם מתמול, בחי' דיבור של תשובה שהיא חסד שאפשר היום לתקן את האתמול כ"ש (תהלים צ) צ"ט ותאמר שובו בני אדם כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול / ודהיינו שמושה רבנו טען שיש קליפת גם על חלק הדיבור של תשובה שעל כן אינו יכול להאיר את האמת לעם ישראל בחלק זה של דיבור, כגון לדבר דיבור חרטה ותשובה וממנו ילמדו על עצמם/א, שצריכים לשוב :

וזה לשון מוהרנ"ת בלקוטי תפלות אות נג נד – ותפנו לדיבור של תשובה, ותעורנו לדבר דבורים הרבה של תשובה לפניך ונזכה לקיים מקרא שכתוב: "קחו עמכם דברים ושובו אל יידי", ותשלח לנו דבורים הגונים ורצויים לתוף פיננו, עד שנזכה לעורר לבבנו לפניך באמת, ולשפך לבנו פנים נוכח פניך יידי, כמו שכתוב: "שפכי כמים לבך, נוכח פני יידי":

רבנו של עולם זכנו לתשובה שלמה לפניך רבנו של עולם זכנו לדבור כזה שיעורר לבי באמת עד שאזכה לשוב אליך מהרה באמת ובלבב שלם זכנו זכנו, רחמני רחמני, חנני חנני, החזירני בתשובה שלמה לפניך "השיבני ואשובה כי אתה אלהי", תן לי תקנה ולא אובד, תן לי רוח והצלחה אמתיית רוח והצלחה נצחית, תן לי דיבור של תשובה אמתיית חוס וחמל עלי למען שמך, למענה עשה ולא למעני, ראה עמדתי דל ורק וחסר, פגום ומקלקל ונשחת מאד, מבלבל ומטרף מאד הצל ספינה המטרפת בים באין עוזר וסומך הצל נרדף מפני רוצחים ואורבים ולסטים ואויבים ושונאים קשים ומרים ואכזריים שאין דוגמתם בעולם הצילני נא ברחמיך הרבים, הושיעני נא אבי אב הרחמן, הצליחני נא הצלחה האמתיית הצלחה הנצחית, שאזכה מעתה להצליח בזה העולם הצלחה הנצחית שאזכה להרויח רוח האמתי מה שאפשר להרויח בזה העולם בלי שעור וערף ומספר, עזרני להיות כרצונך הטוב באמת, מעתה ועד עולם:

ויש דיבור של עשירות, דהיינו עשירים קרובים למלכות, שהם בחי' ק"ב שלשת השריגים שבחלום שר המשקים (בסוף פרשת מקץ) ודרז"ל (חולין צב) ק"א שלשה/ק"ב שרי גאים דהיינו

צ"ח הושע פרק יד (ב) שובה ישראל עד יידי אלהיך כי בשלת בעונך: (ג) קחו עמכם דברים ושובו אל יידי אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו:

מצודות דוד – (ג) קחו עמכם דברים – איני שואל מכם זבחים ועולות אלא קחו עמכם דברים שתתוודו לפניו וזוהו תשובו אל ה'. כל תשא עון – הוא הפוך כל עון תשא ר"ל אמרו בתפלה מחול כל העון ובמקום העון קח טוב תמורתו כלומר מעשה הטוב שעשינו יגין מול העון. ונשלמה פרים שפתינו – ר"ל במקום הקרבנות פרים נשלם בו ויודי שפתינו:

צ"ט תהילים פרק צ (ג) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם: (ד) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר ואשמורה בלילה:

פרש"י – (ד) כי אלף שנים בעיניך – אלף שנים של בני אדם הם כיום אחד של הקב"ה ועוד מן הלילה עמו כי יום א' של הקב"ה ומעט מן הלילה של הקב"ה הם אלף שנים שהרי לא אמר הכתו' שיהא יומו של הקב"ה אחד כאלף שנים אבל כשיצא מעט מן הלילה עמו אז יומו שלם והוי אלף שנים ולכך מת אדם הראשון תוך אלף שאם היה חי אלף היה יותר מיומו של הקב"ה ושוא שיעור אותה אשמורה הוא כמו שיש ממייתת אדם הראשון עד אלף שנים ואנן לא ידעינן כמה היא אותה אשמורה כי אם מסברא. (מצאתי)

כי אלף שנים בעיניך וגו' – וכשעלתה תשובה בדעתך מתחלה יפה דנת ובראת אותה וראוין היו השנים לכך לפי (שלא) היו ימי בני אדם רבים שלא היו אלף שנים בעיניך אלא כיום הולך שעבר וחלף ומעט מן הלילה עמו שהרי אמרת לאדם הראשון (בראשית ב) כי ביום אבלך ממנו מות תמות וחייה תשע מאות ושלושים שנה נמצאו אלף שנים עולים ליום שלם ומעט מן הלילה עמו. כיום אתמול כי יעבור – שכבר עבר:

ק' רבנו מצטט כאן שני חצאי פסוקים סוף פסוק ג' ותחילת פסוק ד' "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם: (ד) כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה"

וג"ל כוונת רבינו לומר שדייקא בגלל שאלף שנים בעיניך כיום אתמול, לכן אתה אומר שובו, רוצה לומר אפילו אם נתרחקתי אלף שנים, בעיניך זה עדין באותו יום. אבל עדין צ"ע כי אפשר היה לומר אלף שנים בעיניך כיום אחד.

ואולי מרמז למה שאמר בספר המידות תשובה חלק שני אות א. יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן ומעלה כל הימים למעלה מהזמן, וכן יום-הכפורים הוא למעלה מהזמן. שלפ"י תשובה נקראת אתמול כי אפשר היום לעלות ולתקן את האתמול.

ידוע קושיית החיד"א כיצד תועיל תשובה הרי אין רצון מבטל מעשה? וכתב המסילת ישרים בסוף פ"ד שהוא חסד ה', והקשה עליו רבי אלחנן וסרמן הרי בגמ' מבואר שהתוהה על הראשונות מפסיד מצוותיו, הרי שמצד הדין אפשר במחשבה לבטל מעשה מצווה, כ"ש מידה טובה שאפשר לבטל מעשה עבירה, ויש בזה אריכות גדולה לבאר העניין, ולפי רבינו בספר המדות הנ"ל שיום שאדם עושה תשובה הוא מעל הזמן באר הריצ"ח שעל כן תשובה היא כמו מסירת מודעה קודם החטא שהוא אנוס במעשה העבירה שיעשה.

ק"א כמו שמשופר על צדיקים שכדי שלא לבייש בתוכחה היו מדברים לעצמם שהם צריכים לשוב והשומע היה מתעורר לשוב בעצמו.

ק"ב * בראשית מ

ק"ג חולין צב. – (בראשית מ) – ובגפן שלשה שריגים אמר רב חייא בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מירושלם בכל דור ודור פעמים ששנים כאן ואחד בארץ ישראל פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עיניהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב. (בהמשך הגמ' שם דרשו עוד שש דרשות על פסוק זה, ואף אחת לא כפתרונו של יוסף הצדיק כפי שפטר שם)

עשירים קרובים למלכות (כשפרש"י שם/ק"י) דהיינו שהמלכות כיון שנצרכת לעשירותם מקרבת אותם ועי"ז מתקבל דבורם בבית המלכות לבל גזרות שגזורים על ישראל **שיש להם בחי' דיבור** המתקבל ע"י חן ומליצה יפה, **בבחי' חן שפתיו רעהו מלך (משלי כב)/ק"י** היינו **הדיבור של קרובים למלכות/ק"י** דהיינו דיבור שכוונתו לשנות את דעתו של זולתו כמו הקרובים למלכות שצריכים לשכנע את המלכות לבטל גזרותיהם על ישראל. **וזה בחי' גם משלשם, בחי' שלשת השריגים הנ"ל** הכוונה שבדרך כלל בכל דור היו שלשה עשירים בעם ישראל שהיו קרובים למלכות, וידעו לדבר אצלם דיבור המתקבל, **היינו הדיבור של עשירים קרובים למלכות** דהיינו שמשה רבנו טען שיש קליפת גם על חלק הדיבור של עשירות שעל כן אינו יכול להאיר את האמת לעם ישראל בחלק זה של דיבור שיקבלו דבריו ע"י שיהיו בחן ומליצה:

וזה לשון מוהרנ"ת בלקוטי תפלות אות נה – וזכנו להשלים הדבור של עשירים קרובים למלכות, ותעזר ותושיע ותגן על כל הקרובים למלכים ושרים ויועצים העומדים בשביל ישועת והצללת ישראל באמת ותשפיע עליהם דברי חן בשפתותיהם, וימצאו חן בעיני הקיסרים והמלכים והיועצים, ויבטלו מחשבות שזנאינו ותתן להם חן ושכל טוב באפן שיזכו לבטל כל הגזרות קשות ורעות, ולפעל גזרות טובות על ישראל עמך, ויהפכו לב הקיסרים והמלכים והשרים עלינו לטובה, כי אתה לבד יודע אפן מעמד ומצב עמך ישראל בעת, אשר רבים קמים עלינו, רבים מאד "על עמך יערימו סוד, ויתיעצו על צפונך" ולא אחד בלבד עומד עלינו, כי אם רבים קמים עלינו, וחושבים מחשבות בכל עת איך להרע לישראל חס ושלום, ואין לנו על מי להשען פי-אם על אבינו שבשמים, כי אתה היית עמנו מעולם בכל דור ודור, חמל עלינו גם עתה בדור העני הזה בעוקבא דמשיחא, כי אין מי יעמד בעדנו שמוך הגדול יעמד לנו בעת צרה, ותהפך לב הקיסרים והמלכים והשרים עלינו לטובה, כי הכל בידך לבד, (פמו שכתוב) "לב מלכים ושרים ביד ידוד", וכתוב: "פלגי מים, לב מלך ביד ידוד על כל אשר יחפץ יטנו":

ויש דיבור של מלכות, בחי' מלכות פה [ק"ח]/ק"י שהוא הדיבור של מלך היושב על כסאו ומצווה רצונו. **וזה בחי' גם מאז דברך**, דהיינו דיבור של מנהיג/ק"י **בחי' נכון כסאך מאז (תהלים**

פרש"י – ובגפן. ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע (תהלים פ): **שרי גאים.** עשירים וקרובים למלכות:

ק"י צ"ע ממה שנרמז בשלשה שריגים משמע שבכל דור יש שלשה דייקא שהם עשירים קרובים למלכות ולכאורה לאו דווקא, וכנ"ל במדרש הנ"ל אברהם שביקש על סודם היה אחד.

ק"י צ"ע כי לשון פרש"י עשירים וקרובים למלכות ורבינו שינה והשמיט את ו' משמע שהם לא שנים עשירים וגם קרובים למלכות אלא עשירים שהם קרובים למלכות. אבל בפשטות זה היינו הך. וכוונת רש"י כמו רבנו.

ק"י משלי פרק כב (יא) אהב טהור וטהור ל לב חן שפתיו רעהו מלך:

רש"י – (יא) אוהב טהר לב חן שפתיו – מי ששפתיו חן. רעהו מלך – הקב"ה אוהבו ומחבבו:

מצודות דוד – (יא) אוהב – מי שאוהב איש טהר לב מבלי סיג און ויאהב את מי שיש חן באמרי שפתיו על כי בדעת ידבר הנה המלך מכבדו כי כן דרך המלך לאהוב אנשים כאלה:

ק"י עיין בראשית רבה פרשה מא פסקה ח – "אהב טהר לב וכן שפתיו רעהו מלך" הקב"ה אוהב כל מי שהוא טהר לב ומי שיש לו חן בשפתיו מלך הוא, רעהו זה אברהם, שהיה תמים וטהר לבב ונעשה אוהבו של מקום שנאמר זרע אברהם אוהבו ולפי שהיה לו חן בשפתיו שנאמר (איוב מא) ודבר גבורות וחינו ערכו נעשה לו הקב"ה כריע שמתוך אהבה שאהבו אמר לו לזרעך נתתי את הארץ הזאת:

ועי"ש מהר"ז שכתב דקאי על שהתפלל על סדום. והיינו כרבינו שהיה קרוב למלכות שמים וע"י דבור של קרוב למלכות ביקש עליהם בחן שפתיו.

ק"י * פתח אליהו [ועיין יח אות ו' ותורה פב תנינא]

ק"י המלכות יש לה שתי הגדרות כי היא ממליכה בבחי' לית לה מגרמא כלום ומתחננת ומבקשת בשירה ויראה לקבל שפע מהמלך ומאידך היא מלך שיש לו הכל ומצווה כלפי העם שתחתיה. וכאן נראה שהכוונה למלך המצווה והדיבור הוא לגלות רצונו כמבואר בתורה יח ותורה פב תנינא. ואיין לק"ה פריקה וטעינה עפ"י שמות רבה בו שנכון כסאך מאז רומז לאז ישיר ולפ"ז היה אפשר לבאר כאן שמשא רבנו טוען שיש לו קליפה על דיבור של שירה שהוא בבחי' ממטה למעלה בחי' מלכות הממליכה את המלך אבל כיון שרבנו נקט נכון כסאך מאז ולא הזכיר את המדרש נראה שכונתו לדיבור המלך היושב כסא ההנהגה ומצווה לעם רצונו.

ולפ"ז הדיבור של מלכות הממליכה נ"ל שישתייך לדיבור של עשירות שהוא דבור שכוונתו לשנות את רצון המלך הכי נמי כל דיבור שהוא בבחי' מין נוקבין הוא לעורר רצון המלך להשפיע בחי' מלכות המעלה מ"ן.

ק"י כמבואר בפסוק מנכון כסאך מאז. אבל גם לשון דברך הוא לשון הנהגה כמ"ש דבר אחד לדור (תורה ד') **ואולי הכוונה** לעצם הדיבור שהוא בבחי' מלכות המגלה פנימיות (ואולי הוא בחי' יסוד האש)

בלק"ה פריקה וטעינה ד' יח מבואר שהד' הם בחי' שיר פשוט כפול משלש מרובע ולפ"ז משמע שמלכות שהוא מרובע הוא השלם שהרי זה בחי' שם הוייה באחור שרק המרובע הוא כל השם.

וכן בתפילה על תורה זו משמע שהוא דבורי משיח בעצמו דהיינו שלימות הדיבור עי"ש אות נו וזכנו להשלים הדבור של מלכות דקדושה, ותביא לנו משיח צדקנו במהרה ביימינו וימלוך עלינו לעולם ועד, ונזכה לשמע דבוריו הקדושים והטהורים והנוראים מפיו הקדוש:

צג) קיא' כדוד המלך אומר להקב"ה מאז שבראת את העולם/ק"ב אתה מנהיג אותנו/ק"ג. דהיינו שמשנה רבנו טען שיש קליפת גם על חלק הדיבור של מלכות כי אין לו כח הנהגה בדיבורו, שעל כן אינו יכול להאיר את האמת לעם ישראל בחלק זה של דיבור של ציווי והנהגה:
וזה לשון מוהרנ"ת בלקוטי תפלות אות נו – וְכֵן לְהַשְׁלִים הַדְּבֹר שֶׁל מַלְכוּת דְּקָדְשָׁה, וְתֵבִיא לָנוּ מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ וְיִמְלֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, וְנִזְכֶּה לְשִׁמְעַ דְּבִרְיֵינוּ הַקְּדוּשִׁים וְהַשְׁהוּרִים וְהַנּוֹרְאִים מִפְּנֵי הַקְּדוּשׁ:

סיכום עניין רבוע הדבור – נראה שסתם דיבור שגם גוי מדבר זה ע"י הרוח ממללא שקבלנו שנמצא בכל דיבור גם רע דהיינו שהדיבור עצמו הוא ע"י הכב אותיות שיש בנשמה בבחי' הרצון שמתלבש בנפש ופועל בה' מוצאות הפה לחתוך ההבל שהוא הקול ועיקר הפעולה היא ע"י המקיף שפועל כאחת בנפש ולא צריך לחשוב מה לעשות אלא לרצות לעשות ואין זה ענין טכני בלבד אלא כח אלקי שפועל הדיבור בהתלבשות בנפש ובה' מוצאות הפה ואילו הפנמיות הוא בקול עצמו כל מדבר לפי הפנמיות שיש לו וכל זה להוציא דיבור גשמי אבל להיות מדבר בעל יכולת לדבר דיבור קדוש לזה צריך עוד שני דברים והם ג' קוי אמת וגם רבוע הדיבור דהיינו ארבעה תיקוני הדיבור כנ"ל דיבור של צדקה היינו שע"י שעושה צדקה עי"ז נעשה אדם דהיינו שיש לו כלי שיאיר בו הדעת דהיינו רחמנות ודיבור של תשובה דהיינו לשוב בתשובה שזו התקשרות לבניה ודיבור של עשירות היינו שידבר באופן שיחזקו מקום בלב השומע לקבל דבריו דהיינו בחן כדי שיהיה דיבור המתקבל ודיבור של מלכות היינו שימליך על עצמו את הש"י ועי"ז יהיו דבריו נשמעים וכל הד' תיקוני דבור האלה דהיינו מלכות וחוץ ותשובה וגדר אדם הם עושים את הדיבור כלי שיאירו בו הג' קוי אמת כי אע"פ שכבר יש בהם בחי' אמת אבל היא בבחי' מקיף דהיינו באמונה שע"י הדיבור מכוון לאמת אבל בבחי' קו בחי' פנימי דהיינו שיהיה דיבור המגלה דעת אמת לזה צריך שיאירו בו הג' קוי אמת

והאמת מאיר ברבוע הדיבור הנ"ל, ע"י ג' שמות/ק"ד הנ"ל, שהם אל אלקים ה', שהם בחי' תפלה, ותורה/קט"ו, ושידוכים וזוגים. תפלה בחי' אל חסד/קט"ז שהיא השפעה בכח בחי'

וכן משמע בלק"ה הודאה א' ב' – מְדַבֵּר, זֶה בְּחִינַת עֵקֶר הַדְּבֹר, בְּחִינַת מַלְכוּת פֶּה, כִּי מְדַבֵּר מִרְמֵזוֹ עַל הַדְּבֹר בְּעִצְמוֹ כְּמִבְאֵר בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ (ו), שְׁמֵדְבָר בְּחִינַת דְּבֹר, הֵינִי בְּחִינַת מַלְכוּת פֶּה שֶׁהוּא עֵקֶר הַדְּבֹר:

וכן קצת משמע בלק"ה פריקה וטעינה ד' יח שמבאר שו' ימי שבוע הם ג' שמאירים לד' ושבת כנגד דיבור של מלכות

ק"א תהילים פרק צג (א) יְדוֹד מֶלֶךְ גָּאוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ יְדוֹד עַז הַתְּאֵזֵר אֶף תִּכּוֹן תִּבְלַל בַּל תְּמוּט: (ב) נְכוּן כְּסָאָךְ מֵאֵז מְעוֹלִים אֲתָהּ:

רד"ק (ב) נכון כסאך מאז. אז יכירו כי נכון הוא כסא מלכותך מאז ומעולם אתה, כלומר, קודם העולם, ואתה בראת העולם:

מצודות דוד (ב) מאז – מאז בראת העולם. מעולם – מטרים בראת העולם אתה הוא:

ק"ב דהיינו שמאז שנברא עולם שיכול להמליך אותך אזי נעשה לך כסא מלוכה דהיינו מרכבה ודירה בתחתונים שאתה מנהיג אותה

עייני גמרא נדרים לט: שהכסא הוא אחד משבעה דברים שנבראו קודם בריאת העולם

ואולי הכוונה למלכות שסוף מעשה במחשבה תחילה דהיינו הכסא עצמו נברא קודם לעולם אבל נעשה נכון רק כשבפועל נברא העולם.

ק"ד דהיינו שאין הכוונה שם שמאז ומעולם אתה מלך כי זה אינו כדאיתא עה"פ כס על יד קה אין הכסא שלם עד שימחה זכר עמלק, אבל הנהגת העולם זה ע"י הקב"ה מאז שברא אותו ולעולם. ולזה כיון משה רבנו שאין לו כח הנהגה בדיבורו וכמבואר בסוף תורה ל' החילוק בין דוד המלך לשאול המלך עי"ש

וזה לשונו שם – מקולו של אדם יכולין לידע את בחינות המלכות שלו, כי יש בכל אחד ואחד בחינות מלכות. והוא נכר בקולו, כי אין שני קולות שוין, כי קול של כל אחד ואחד משנה מחברו. ועל כן יכולין להביר את האדם בקולו, כמו שנראה בחוש, כי כפי בחינות האדם כן הוא קולו. ועל ידי הקול, יכולין להביר את בחינות המלכות שלו. כי יש "קול ענות גבורה, וקול ענות חלושה" (שמות ל"ב), כפי בחינת המלכות של כל אחד. ועל כן שאול שהיה רודף את דוד על שראה בו שימלה, מצינו שם במקרא כשנודמנו יחד שאול ודוד, אמר לו שאול לדוד (שמואל א כ"ד): "הקולך זה בני דוד". שהבין שאול בהקול, שהוא חזק בבחינות המלכות. ושאל את דוד "הקולך זה בני דוד", שתמה שאול על קולו של דוד, כי הבין שהוא קול של מלך ממש. ועל כן רצה שאול לשאת את קולו, דהיינו להגביה את קולו למעלה מקולו של דוד, אבל לא היה יכול. וזהו (שם): "וישא שאול את קולו ויבך", דהיינו שרצה לשאת ולהגביה קולו כנ"ל, אבל היה הקול נבכה. וזה בחינות: "ויבך", שהיה הקול נבכה, קול נמוך של בכיה. על כן אמר שאול אז אל דוד: "ידעתי כי מלך תמלך", כי ידע זה על ידי הקול כנ"ל.

ק"ז ע"כ כי בפשטות הג' שמות דהיינו ג' קוי אמת הם קו אחד אמצעי של אמת שצריך להפנים אותו שיהיה פנימי ולא מקיף ואזי מדבר בדעת וא"כ הם שלש רק כדי לברר את האמצעי וצ"ע מדוע אחר שמברר הוא לא נעשה אחד וזהו ואולי זה החידוש כאן במה שקורא לו ג' כל הזמן כי באמת הקו האמצעי הוא דבר המתחדש כל הזמן כמו מי שהולך בין שתי חומות וצריך ללכת באמצע ממש כל הזמן שיש לו בעצם רק ב' צדדים ואילו את הקו האמצעי הוא עושה בהליכתו כך גם בדיבור את האמצע צריך לכווין כל הזמן

אבל באמת נראה ממה שכל כך מזכיר אותם בבחי' ג' גם כשמדבר בבחינות שלהם שיש כאן יותר מזה ובאמת הם ג' ממש וצ"ע.

קט"ו תפלה קודמת לתורה עיני תורה ח' אות ז' שע"י תפלה החכמה בכח וע"י תורה יוצאת לפועל. ונראה שהג' קוי אמת הם בחי' חמכה בינה ודעת כי הבינה מגלה את החכמה ושידוכים ע"י הדעת כמבואר בתורה מג.

אולי אפשר לומר שג' אלו תפילה תורה שדוכים הם בחי' השם יב"ק וכמ"ש ויעבור יעקב את מעבר יב"ק יעקב דייקא שהוא האמת עובר דרך מעבר הג' האלו שמבואר שם יחוד ברכה קדושה שהם בחי' חב"ד ועיני זהר ח"ב דף קטז. יק"ב, יחוד, קדושה, ברכה דקדושה בריך הוא, ודא שכנתא, דאיהי ברכה דקדושה בריך הוא מימיניה, ואיהי קדושה משמאליה, ואיהי יחודיה באמצעיתא, וקודשא בריך הוא הכי

אברהם אבינו שפתח את הדרך להארת האמת בעולם והוצרך לזה לכח עצום כי כל ההתחלות קשות, (ועיקר ההתגברות היא ע"י חסד כמבואר בתורה ה' אות ה') ואלקים בחי' גבורות יצחק בחי' דיני התורה, ושדוכים בחי' הויה בחי' תפארת שהיא משפט רחמים היוצא משידוך חסד וגבורה (דבר ונוק') הוא יעקב, בחיר האבות קו האמצעי שעולה על כולם כיון שאינו צד אלא התקשרות אל הכתר וכן בבחי' השפעה הוא ההשפעה המתוקנת ביותר דלא כחסד שרוצה להשפיע ולא כדין שרוצה לעצור השפע אלא רחמים שמחשב טובת וצורך המקבל כמה הוא צריך לפי הכלים שלו שזו הארת האמת באופן המתוקן :

אל זה בחי' תפלה. כי אל על שם הכח [ק"י]/[ק"י] כמו שאמר לבן ליעקב אבינו יש לאל ידי לעשות עמכם רע ופרש"י יש חיל וכח בידי, שהוא תקיף ובעל היכולת [ק"ט]. וע"י התפלה נקראין ישראל בשם אל דהיינו בעל יכולת לשנות חק הטבע, בבחי' מה שאמרו בגמ' (מגילה יח)/[ק"ב] מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל שנאמר [קכ"א]/[קכ"ב] ויקרא לו אל וכו' פשט הפסוק מדובר כשחזר יעקב אבינו מחרן והגיע לשכם בנה שם מזבח לה' וקרא לו יעקב אל, ובגמ' דרשו שרמזו כאן שהקב"ה קרא ליעקב אל. כי ע"י התפלה כביכול אנו לוקחין לעצמינו הכח ממנו ית', כי אנו מבטלין גזרותיו קב"ה [קכ"ד]/[קכ"ה]. נמצא שיש לנו הכח, וע"כ נקראין ישראל אל ע"י התפלה על שם הכח כנ"ל. וכשרז"ל

סלקין אתווי דיליה יב"ק, כגוונא [דף קטז]: דא הקב"ה בחושבן יב"ק. ומאן דאיהו בקי' בהלכה דיליה, דאיהי שכינתא, קודשא בריך הוא עמיה דביניה לא יזוז מניה לעלם. דאית הלכה דאיהי נערה דילה, מסטרא דנער, ובגינה אתמר הלכה כפלוגי, אבל הלכה דילך רעיא מהימנא, איהי דאתמר בה הלכה למשה מסיני, מפי הגבורה יהיב לך קודשא בריך הוא ברתא דיליה.

וכנ"ל ע"י הלכה זוכה לאמת ומסתמא גם להפך ע"י אמת זוכה להלכה

ועיין שער הכוונות עה"פ יעננו ביום קראנו (תהילים פרק כ') שאומרים בשחרית ובתיקון חצות

קט"ו כך הביאור הפשוט בדרך כלל אבל עיין לקמן שרבונו מבאר קצת אחרת שהכח הוא בתפילה לשנות גזרותיו של הקב"ה. אבל כיון שהנושא שלנו הוא האופן שמאיר האמת ע"י קו השם א-ל נראה פשוט שהכוונה לאברהם כי הג' קוין הם בחי' האבות שגילו את האמת בעולם ורבוה הדבור בחי' האמהות בחי' חוה אשה שהיא בחי' דבור.

י"י עיין בראשית לא כט עה"פ יש לאל ידי פרש"י יש כח וחיל בידי

ק"ח בראשית פרק לא (כט) יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע:

פרש"י (כט) יש לאל ידי – יש כח וחיל בידי לעשות עמכם רע וכל אל שהוא לשון קדש על שם עזו ורוב אונים הוא:

ק"י זוהר רע"מ פנחס דף רטו: וכל שם וכנוי שהידי עליה, א"ל שהידי עליה דאית ליה יכולת על כל אל. וזוהר נשא (אדרא רבה) דף קלב. מהו א"ל תקיף יכול.

קכ מגילה יח. – ואמר רבי אחא אמר רבי אלעזר: מנין שקראו הקדוש ברוך הוא ליעקב "אל"? שנאמר ציעקב: "ויצא קס מוצח ויקרא לו אל אלהי ישראל". דאי סלקא דעתך קאלמך קאל סלמזבח קרא ליה יעקב "אל", אס כן, "ויקרא לו יעקב אל" – מיבעי ליה לקרא למימח אלא, על כחך דהכי קאלמך קאל: ויקרא לו ליעקב "אל". ומי קראו אל? אלהי ישראל.³⁹

³⁹ ורש"י על התורה פירש, דפשוטו של מקרא הוא, שקרא יעקב למזבח – על שם הנס. ועיין בפ"י הרמב"ן על התורה שהאריך בזה, וכתב שיש בענין זה סוד גדול, והוא רמז למה שאמרו חז"ל שאיקונין של יעקב חקוקה בכסא הכבוד. (הערת חברותא)

קכא בראשית לג כ'

קכב בראשית פרק לג (יח) ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען ויבא מפדן ארם ויחן את פני העיר: (יט) ויגן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה: (כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל:

פרש"י – (כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל – לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל אלא על שם שהיה הקדוש ברוך הוא עמו והצילו קרא שם המזבח על שם הנס להיות שבו של מקום נזכר בקריאת השם כלומר מי שהוא אל הוא הקב"ה הוא לאלהים לי ששמי ישראל וכן מצינו במשה (שמות יז) ויקרא שמו ה' נסי לא שהמזבח קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם המזבח להזכיר שבו של הקב"ה ה' הוא נסי ורבותינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב אל (מגילה יח) ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע מתחלקים לכמה טעמים ואני ליישב פשוטו של מקרא באתי:

רמב"ן – ועל דרך האמת הוא כמדד רבותינו שדרשו רבותינו במסכת מגלה (יח –) מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל, שנאמר ויקרא לו אל אלהי ישראל ויש בענין הזה סוד גדול הזכירוהו עוד בבראשית רבה (עט ח) בלשון אחר, אמר לו, אתה אלוה בעליונים ואני אלוה בתחתונים ירמוז למה שהם אומרים תמיד שאיקונין של יעקב חקוקה בכסא הכבוד והכוונה שהשכינה שורה בארץ ישראל והמשכיל יבין:

עיין כאן מהר"ל בפירוש גור אריה שחולק על הרמב"ן וכתב שצ"ל להפך שיעקב בתחתונים וה' בעליונים. עוד כתב שם ובמקום אחר בויק"ר בפרשת בחקותי (לו, ד) פרשו סוד זה ביותר מפורש; "ועתה כה אמר ה' בראך יעקב ויוצרך ישראל" (ישעיה מג, א) 'אמר הקב"ה לעולמו עולמי עולמי אומר לך מי בראך מי יצרך – יעקב בראך יעקב יוצרך, וכתבי בוראך יעקב יוצרך ישראל, ודבר זה יש לך להבין כאשר תדע מעלת יעקב ומדריגתו ממה שנתבאר לך בפרשת יוצא (כה, יא, אות יז), ומפני כי שם הארכנו, ואולי יקשה לאדם הבנתו, נחזור הדבר בכאן בקצור [ו] יובן לך הדברים על בורים, ותדע מעלת יעקב שהוא אלוה בתחתונים, כי מעלתו שהוא קדוש נבדל מעניני הגוף, ולכן נאמר (ישעיה כט, כג) "והקדישו את קדוש יעקב", וכל קדוש יש לו מעלה נבדלת מן הגוף, ובשביל זה הוא אלוה בתחתונים. עכ"ל. ועי"ש שמאריך.

קכג מתרלו - גזירותיו

קכד עיין לעיל תורה ז' אות א' תפילה מבטל הטבע ועיין מועד קטן טז: מי מושל בי צדיק שאני גזור וצדיק מבטל

קכה מועד קטן טז: – (שמואל ב כג-ג) אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גזור ומבטלה.

פרש"י – צור ישראל. מושל באדם אני מי מושל בי צדיק מושל בי ומבטלה:

(ירושלמי תענית [קכ"ו]/קכ"ו) על הפסוק לא איש אל ויכזב [קכ"ו]/קכ"ו דרשו רבנן בלשון תמיהה האם לא איש הוא שעשה דברי אל כזב כמו שמצינו במשה רבינו שביטל גזירתו של הקב"ה אחרי חטא העגל כמ"ש "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו", כי ע"י התפלה מבטלין גזרותיו קל' ית', ואזי ישראל נקראין אל. ומשם מהשם א-ל מאיר הדיבור בבחי' וגבורתך ידברו (תהלים קמה)/קלא' דהיינו שהחסידים יספרו גבורותיו של הקב"ה דהיינו התגלות האמת בקו השם א-ל. דהיינו ע"י הכח וגבורה, שזה בחי' אל ע"ש הכח, מאיר הדיבור ע"י האמת. כי התפילה היא קלב רק ע"י אמת, כ"ש (שם)/קלג' קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראוהו באמת שפיו לבו שוים (מצודות דוד שם), או הרוצים את קרבנו באמת ולא רק בעת צרה (שפתי כהן דברים יב כא) :

אלקים זה בחי' תורה כ"ש שהקב"ה אמר למשה רבנו כשביקש לשלוח אותו לגאול את ישראל ומשה טען לא איש דברים אנכי, א"ל הקב"ה הוא (אהרן) יהיה לך לפה (שמות ד)/קלד' ואתה תהיה לו לאלקים ותרגמו לרב דהיינו תלמיד חכם המלמד תורה/קלה' והוא בעצמו תורה כמבואר בגמ' קלו'. וזהו [קל"ז] הוא יהיה לך לפה, שבחי' אלקים בחי' תור' הוא מאיר לפה, דהיינו להדיבור. כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו להחזירם בתשובה, שזה בחי' (ירמיה טו)/קלח' אם תוציא יקר

קכ' פרק ב' סוף הלכה א'

קכ"ו **ירושלמי תענית דף ט.** – תני בשם רבי מאיר "כי הנה ה' יצא ממקומו" קשה שיהי מלא כל הארץ כנוזו אלף הפיוס יוצא לו ממדה למדה יוצא לו ממדת הדין למדת רחמים על ישראל. כתיב "לא איש אל ויכזב" ר' שמואל בר נחמן ורבנן. רבי שמואל בר נחמן אמר, הקדוש ברוך הוא אומר לעשות טובה, לא איש אל ויכזב. אומר לעשות רעה על זה נאמר "ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה". ורבנן אמרי נלשון תמיהה לא איש הוא, שעשה דבריו של אל כאילו אינן, כמו שכתוב למה ה' יחרה אפך בעמך. "ובן אדם ויתנחם" לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם כמו שכתוב "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו". אמר רבי אבהו אם יאמר לך אדם אל אני, מכזב הוא, ואם יאמר בן אדם לניק אני, סופו לתהות בו מן השמים יעמידוהו נסיון, ואם יאמר שאני עולה לשמים, ההוא אמר ולא יקימנה.

קכ"ב במדבר כג יט

קכ"ב **במדבר פרק כג (יט)** לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה:

פרש"י שם כרבי שמואל בר נחמני בירושלמי כי זה פשט הפסוק ודברי רבנן הם דרש, ורבנו הביא זאת לענין הדרש.

קל' מתלו - גירונתיו

קלא' **תהילים פרק קמה (יא)** כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו:

מלבי"ם – (יא) כבוד מלכותך יאמרו – והחסידים האלה יאמרו תמיד כבוד מלכותך, שהוא ספור מעשיו הקבועים כפי ההנהגה הטבעית שיסד מראשית קדומים, שהוא כבוד מלכותו, שבוזה ינהיג כמלך הנוהג ע"פ חקי מלכותו, וגם גבורתך ידברו – שהוא מה שיעשה ה' אותות ומופתים ומשדר הטבע, שהן הן גבורותיו, וזאת ידברו באורך שזה גדר הדבור:

קל"ב בתרל"ד הוא

קל"ג **תהילים פרק קמה (יח)** קרוב ידוד ללך קראיו לכל אשר יקראוהו באמת:

מצודות דוד – (יח) באמת – רוצה לומר בלב שיהיה פיו ולבו שווים ולא יכחיש הלב מאמר פיו:

קל"ד **שמות פרק ד (יד)** ויחר אף ידוד במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי פי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמו בלבו: (טו) ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשו: (טז) ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים:

העמק דבר – (טז) ודבר הוא לך אל העם. הוא עיקר סרבנותו של משה כמו שביארנו. משא"כ עם פרעה לא היה קשה למשה לדבר פעם דבר ה' והיתה שכינה מדברת מתך גרונו בעת ידוע ששלחו ה' לילך לדבר. משא"כ עם ישראל היה עליו העסק תמיד להציע לפניו תמיד דברים. וכן כתיב להלך ה' א' ויאמרו אל פרעה וגו'. מה שאם כן בישראל כתיב וידבר אהרן את כל הדברים וגו' וכ"כ הרמב"ן ז"ל: והיה הוא יהיה לך לפה. לדבר בהסבר דבר ה' וביאורו וכוונתו שמוטל עליך הוא יהיה במקום פיך: ואתה תהיה לו לאלהים. להגיד לו דבר ה' כמו אלהים לנביאו ועי' להלך ז' א':

קל"ה **כי לכאורה** תמוה כיון שגם אהרן היה נביא מדוע צריך את משה אלא שמה שהשיג יותר את ההוראה שהיא תורה של הקב"ה ולימד אותה את אהרן, שהוא ידבר אותה למלך פרעה (דבור של מלכות)

קל"ו **מכות דף כב:** – אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא:

קל"ז תחילת הפסוק הנ"ל

קל"ח **ירמיה פרק טו (יט)** לכן כה אמר ידוד אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה וישבו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם:

רש"י – (יט) לכן – בעבור שאני סובל הצרות האלה. כה אמר ה' – לי. אם תשוב – אתה ישראל ע"י ואשיבך אני אליו אמר לי לפני תעמוד. ואם תוציא יקר מזולל – אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירנו למוטב. כפי תהיה – שאני גזר גזירה ואתה מבטלה. ישוב המה אליך ואתה לא תשוב אליהם – יתובן אינון לפתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון:

מזולל כפי תהי' פי' אם תוציא נפש ישראל מהיצה"ר הזולל אותה יהיה פיך כפי/קלט לגזור גזרות ולבטל גזרותי. **והוא קמ' בחי' אמת,** דבור הרב המעורר תלמידיו לתשובה הם דבורי אמת **בבחי' (מלאכי ב/קמא) תורת אמת היתה בפיהו** שמדבר מאמת מציאותו ית' ש"נמצא מאד/קמב) בעולם הזה ומשגיח ורוצה שנמליכו בעבודת ה' תורה מצוות ותפלה :

ה' דהיינו קו האמת השלישי שמתגלה ע"י שם הויה **זה בחי' שידוכים, בבחי' דברי לבן ובתואל** לאליעזר שבקש לקחת את רבקה ליצחק, אמרו לו **מה' יצא הדבר** וכו' הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדוניך כאשר דיבר ה' **(בראשית כד/קמג) מבואר** שהשידוך של רבקה ליצחק נעשה ע"י שם הויה, **בחי' (משלי יט/קמד) ומה' אשה משכלת** נ"ל רוצה לומר שלא די שהשידוך ע"י ה' אלא גם קיום ועמידת השידוך ע"י ה' כמו שאמרו חז"ל (סוטה יז.) איש ואשה זכו שכינה ביניהם, ואמרו ' באיש וה' באשה, הוא שם י"ק שמקיים את השידוך/קמה). ועוד ע"י שם ה' דהיינו אור האמת שמאיר באשה היא משכלת שלא תחריב ביתה, שלא תיהיה בבחי' אולת בידה תהרסנו אלא תיהיה אשת חיל בנתה ביתה **והוא** דהיינו השידוך

קלט **ואולי זה שאמר הקב"ה למשה רבנו מי שם פה לאדם הרי אם תדבר ע"י יהיה לך פה ומשה לא הסכים עד שאמר לו הנה אהרון אחיך דהיינו שהויכוח היה מה קודם למה אתערותא דלתתא או דלעילא.**

קפ בתקפא ותלד - והוא (אותו גדולה) ומתלד - והוא

קמא **מלאכי פרק ב' - (ד) וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריית את לוי אמר יהוה צבאות: (ה) בריית היתה אתו החיים והשלום ואתכם לו מזרע וייראני ומפני שמי נחת הוא: (ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי וירבים השיב מעון: (ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה צבאות הוא:**

פרש"י - (ו) בשלום ובמישור הלך אתי - אהרן ואלעזר ופנחס וכן במעשה העגל השיבו כל שבטיהם מעון שנאמר ויאספו אליו כל בני לוי (שמות ל"ב):

מלבי"ם - תורת אמת היתה בפיהו - התורה שלמד בפני עצמו היתה תורת אמת כפי החכמה המקובלת מסיני, ועולה לא נמצא בשפתיו - במה שלמד והורה לאחרים הורה כפי ההלכה. ומבואר אצלי שהשפה היא חיצונית נגד הפה ומורה ע"מ שמוציא מן השפה ולחוץ ללמד לאחרים. והתבאר אצלי עוד שהפה ירמוז תמיד על עניני חכמה. **והשפה ירמוז על עניני דעת.** ר"ל הפה יציין מה שקבל מרבותיו בעניני חכמה שא"א לדעתה מעצמו רק ע"י קבלה. ואמר שקבל קבלת אמת, והשפה תציין מה שמוציא מדעתו בדברים שיש לשכל מבוא בהם. כמו דברים המושגים ע"י החושים או מושכלות ראשונות אשר ידעם מעצמו בידיעה ברורה ויוציאם בשפה לחוץ, ובוה יצויר עולה אם יטעה בעיונו ויוציא היקשים מתעים. עז"א שעולה לא נמצא בשפתיו, ומה שנוגע להנהגה בשכל המעשי. אם בדברים שבין אדם לאלהים בשלום ובמישור הלך אתי - לא נטה ממצות ה' לחלק עליהם. ולא נטה מדרך הישר ומצות התורה. ואם במה שנוגע לאחרים רבים השיב מעון - בתוכחותיו ומוסריו. ומפרש נגד מה שלמד את העם בין בתורה בין בהנהגה.

קמב **תהילים פרק מו (ב) אלהים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא מאד:**

קמג **בראשית פרק כד (ג) ויען לבן ובתואל ויאמרו מידוד יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב: (נא) הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדניך כאשר דבר ידוד:**

תרגום יונתן - (ג) ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם יי נפק פתגמא דרבקה אתיהיבת ליצחק אנן לא ניכול למלא לך ביש או טב פרש"י - (ג) ויען לבן ובתואל - רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו: לא נוכל דבר אליך - למאן בדבר הזה לא על ידי תשובת דבר רע ולא ע"י תשובת דבר הגון לפי שניכר שמה' יצא הדבר לפי דבריך שזימנה לך (ב"ר):

רבנו בחיי - מה' יצא הדבר. כלומר המעשים שאירעו לך מוכיחים. ומכאן למדנו שענין הזיווג הוא נגור מן השמים כענין שאמרו חז"ל (סוטה ב.) ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, ואפילו מעבר לים. וזהו שהזכיר שלמה ע"ה (משלי יט, יד) בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת, ביאר הכתוב מה שהאבות מנחילים לבנים והוא הבתים והממון, אבל אשה משכלת אין כח בידם להנחיל אותה להם כי מאת ה' תבוא. והודיענו בזה כי אשה משכלת יקרה היא מבית והון, וכענין שכתוב (שם לא, י) אשת חיל מי ימצא:

ובמדרש תהלים (מזמור נט) בא וראה כמה קשה כח הזיווג, שהרי מצינו שהקב"ה ייחד שמו על הזיווג בשלושה מקומות בתורה בנביאים בכתובים. בתורה שנאמר מה' יצא הדבר, בנביאים שנאמר (שופטים יד, ד) ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא, בכתובים שנאמר (משלי יט, יד) ומה' אשה משכלת, ובתיב (שם יח, כב) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. ועוד דרשו במקום אחר שהנישואין נגזרין משעת יצירה שנאמר (ישעיה מו, ג) העמוסים מני בטן הנשואים מני רחם, וזהו בת פלוני לפלוני ואפילו מעבר לים:

ועל דרך הקבלה בת פלוני לפלוני ואפילו מעבר לים. בת היא היו"ד, פלוני הוא הוי"ו, לפלוני הוא האל"ף שהוא מעבר לים החכמה והכל דבק ומיוחד. ולכך לא אמרו פלוני ישא פלונית או פלונית תנשא לפלוני כי רצו להקדים הנקבה ולהזכיר אביה ובעלה. וזה לשון גן בעדן מקדם (בראשית ב, ח), ונטיעה זאת קודם יצירת העולם היתה, והמשכיל יבין:

קמד **משלי פרק יט (יד) בית והון נחלת אבות ומידוד אשה משכלת:**

מלבי"ם - (יד) בית והון נחלת אבות - הבית והון ילכו בנחלה מאבות לבנים, הוא נחל מאביו וינחילנה לבניו אחריו, בתנאי אם מה' - נזדמן לו אשה משכלת - שתצליח את בעלה ותנהיג את הבית וההון בהשכל, שאז ישאר נחלה לדורות, כי האשה היא השומרת ההון, והיא המהרסת את הבית באולתה כמ"ש אשת חיל בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו:

קמה **שמעתי מהרי"ח** שזו הכוונה בברכה שמברכים באחרונה של שבע ברכות אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה, הכוונה שברא חתונה דיבוק איש באשה ולכן חותם משמח חתן עם הכלה ולא חתן וכלה, דהיינו כי בחי' מושיב יחידיים ביתה הוא כקריעת ים סוף בין להביאם לבית ובין להשאירם בו ביחד.

הוא **בחי' אמת, בבחי' כמו שאמר אליעזר כשמצא זיווג ליצחק (בראשית שם) /קמ"ו** אשר הנחני בדרך אמת שע"י הארת האמת הוליק אותי ה' בהשגחה למצא את זיווגו של יצחק. ועי"ז נשלם הדיבור, כי עשרה קבין שיחה דהיינו רבוע הדיבור ירדו לעולם ט' נטלו נשים וא' כל העולם כולו האנשים/קמ"ז (כשרז"ל קידושין מט:)/קמ"ח שמונה שם הגמ' טו דברים שירדו עשרה קבין לעולם ונתחלקו ט' ואחד, ונראה שהט' כנגד ט' ספירות מחכמה עד מלכות והכתר מעל הקומה ומאיר בה משרשה, וט' קבין הן קומה שלימה של שיחה דהיינו כלל רבוע הדיבור והחלק העשירי הוא הכתר של קומת הדבור שהוא שרשו שמשם מאיר בו האמת/קמ"ט. וכל זמן שאין התקשרות שחלק הגברים יתחבר ויאיר לחלק הנשים אין להדיבור שלימות כי איש בחי' דיבור אמת ואשה בחי' שיחה בטלה, אבל כשנתקשרין, אזי נתחברים ונשלמים חלקי הדיבור. נמצא שע"י

קמ"ו **בראשית פרק כד (מח) ואקד ואשתחווה לידוד ואברך את ידוד אלהי אדני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו:**

מלבים – (מח) אשר הנחני בדרך אמת. בספור הראשון אמר אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני, כי יש הבדל בין חסד ובין אמת, שדבר הנוהג מנהג הטבעי הוא בכלל אמת, כי זה כאלו הבטיח ה' שיהיה כן, והדבר שהוא למעלה מן הטבע דבר הנסיי וההשגחיי, יתואר בשם חסד כמבואר אצלי בפי' הנ"ך בכ"מ. והנה אברהם לא צוה לו שיקח אשה ממשפחתו דוקא, רק שתהיה האשה מארץ מולדתו, וכבר אמרו שזווג ראשון מכריזים עליו קודם יצירת הולד, והוא קצוב מאת המזל השולט בעת היצירה כמו שפי' רש"י ז"ל בסוטה, ואברהם היה אצטגנין גדול וידע כי זווגו הוא בחרן, ואם היה לוקח אשה מחרן עפי' עזר ה' שימצא בת זוגו המוכן לו שם, הוא אמת, כי זה הובטח מראשית היצירה, אבל מה שראה שנודמנה לו אשה ממשפחתו, שזה לא ידע אברהם ע"י אצטגנינות, א"כ הוא ענין נסיי והשגחיי, ע"ז אמר אשר לא עזב חסדו ואמתו, כי נוסף אל האמת גם חסד, שהוא ענין נסיי למעלה מן המזל, ועז"א שם, אנכי בדרך נחני ה' בית אחי אדוני, כי לא כוון בשליחותו לשם וכמש"ש, אולם לפנייהם שאמר ששבועתו היתה שיקח דוקא ממשפחתו, א"כ ראה באצטגנינות שבת זוגו הוא ממשפחתו ואינו חסד למעלה מן המזל רק אמר שנקצב כן בעת יצירת הולד, אמר אשר הנחני בדרך אמת:

קמ"ז **קצת צ"ע** כי חלק העשירי מסתמא הוא חלק הגברים ואילו בכל העולם כולו יש מחצה נשים ומחצה גברים. ועוד כיון שכבר לקחו הנשים ט' חלקים איזה מחצה נשים נשאר לחלק העשירי. לכן נראה שהכל העולם כולו הכוונה לגברים

קמ"ח **קדושין מט:** – עשרה קבים חכמה ירדו לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים עשירות ירדו לעולם תשעה נטלו רומיים קדמונים ואחד כל העולם כולו. י' קבים עניות ירדו לעולם תשעה נטלה בבל ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחד כל העולם כולו. וגסות לבבל לא נחית והכתי' (זכריה ה-ט) ואשא עיני וארא והנה שמים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ ובין השמים ואומר אל המלאך הדובר בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער וא"ר יוחנן זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל! אין להכא לנגל נחית ואשתרבוני הוא דאשתרבוני להתם לעילם, דיקא נמי דקתני לבנות לה בית ש"מ, איני והאמר מר סימן לגסות עניות ועניות בבבל הוא דאיכא, מאי עניות עניות דתורה דכתיב (שיר השירים ח-ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה וא"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמוד. עשרה קבים גבורה ירדו לעולם תשעה נטלו פרסיים וכו'. עשרה קבים כנים ירדו לעולם תשעה נטלה מדי כו'. עשרה קבים כשפים ירדו לעולם תשעה נטלה מצרים כו'. עשרה קבים נגעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים כו'. י' קבים זנות ירדו לעולם תשעה נטלה ערביא כו'. עשרה קבים עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן כו'. עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים כו'. עשרה קבים שכרות ירדו לעולם תשעה נטלו כושים כו'. עשרה קבים שינה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים ואחד נטלו כל העולם כולו:

קמ"ט **כך נ"ל** כוונת רבינו ממה שתולה את שלימות הדבור בשידוכין משמע שיתחבר חלק הנשים לחלק הנותר של האנשים. אבל עיין מהר"ל חדושי אגדות שהעשירי הוא הטפל לתשעה נראה כונתו למלכות ולא לכתר. וכבר מצינו כעין זה בענין המלכות שנחלקו מה היא ספירת היסוד שלה שאינה נופלת לעולם האם היא המלכות דמלכות הוא כתר דמלכות. ועל פי החסידות נראה יותר לפרש שהכוונה לכתר דמלכות דהיינו שאפילו בתכלית הקטנות נשאר הרצון. והכי נמי כאן העשירי הוא הכתר כנ"ל.

ג' שמות הנ"ל, שהם אל אלקים ה', שהם בחי' תפלה תורה שידוכים, נשלם הדיבור ע"י האמת, היינו רבוע הדיבור שנשלם ע"י האמת כנ"ל :

ג' קוי האמת בחי' א-ל אלקים הויה, בחי' ג' אבות, חסד גבורה תפארת, והם אמת המאיר ע"י תודה הלכה, בחי' שעשוע עוה"ב, שמבאר האריו"ל שהם שע נהורין המאירים ממצח עתיק יומין (אריך אנפין/א) למצח ועיר אנפין להשלים לו ג' ראשונות חכמה בינה ודעת להשלימו לקומה שלימה של עשר ספירות, וג' חב"ד אלו הן ג' קוי האמת א-ל חכמה תפלה בקו ימין, אלקים תורה בינה בקו שמאל, הויה שדוכין דעת בקו האמצעי, וכל אמצע בכוחו להבריח ולקשור את כל הקומה בחי' יעקב הבריח התיכון החובק וקושר את כל קרשי אהל מועד וזה בחי' שדוכין לקשור אשה לאיש וכן השידוכין וזיווגים הם ע"י הדעת שהוא בחי' חיבור כמבואר בתורה מג/א.¹

אות ה

עתה יבאר ששלימות הדיבור הנ"ל דהיינו שג' קוי האמת מאירים ברבוע הדיבור, נקרא לשון הקדש, וקשור מאד לשבת קודש. עיין תורה פ' חכמה נקראת קדש, ועיין תורה פג תנינא חכמה היא עד כמה אני משיג שאיני יכול להשיג את רוממותו ית', כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, דהיינו שזו החכמה לדעת שרחוק ממני להשיג אותו ית'. ולפ"ז נראה שאפ"ל שכמו שלשונות הגויים הן ביטוי של מדה רעה שממנה חיותם כל אומה והלשון שלה כך עם ישראל לשון קודש דהיינו ביטוי של יראת שמים שהיא השגת רוממותו ית' הבלתי נתפסת.

צ"ע מה שרבנו אומר שהאמת שבדיבור רק משלים את הדיבור או עושהו חסר בלעדי האמת, ולא אומר שבלא אמת אינו דיבור כלל, כמו שאמר בתורה כט. אולי כי כאן הדגש לא רק על מה לדבר אלא יותר איך לדבר דהיינו שיהיה יוצא מהעצמיות שלי ולא מהשפה ולחוף, וכפי שמשמע קצת מדברי מוהרנ"ת בלקוטי תפלות.

ושלימות הדיבור, הוא בחי' לשון הקודש לשון הבא מקדש דהיינו חכמה דאיכרי קדש (תורה

פ) והמבטא את הקודש ומדבר ממנו. **כי כל לשונות העמים הם חסרים קדש ואין להם שלימות/א** **כי נקראין/ד' לשון עלגים [ד]/א** כל מי שאינו יודע לכוין דיבורו להיות צח, קרוי עלג ונלעג (פרש"י). דהיינו לשון של חוטאים הפך לשון צחות של צדיקים כמבואר בישעיה פרק לב. ורוצה לומר שכך נקראים כי זה מהותם שהם חסרים קודש, כי הם ההתבטאות של מדותיהם הרעות/א, **ואין שלימות רק ללשון הקודש** כשמדבר עם כוונה של קודש, ושפת לשון הקודש מסוגל לזה יותר/א.²

שבת שהיא זמן של נייחא מל"ט מלאכות היא יציאה מבחי' החומר והעשייה של ששת ימי החול והתקשרות לבחי' הצורה של החומר שהיא בחי' נייחא מהעשייה, ועי"ז היא הדביקות בו ית' שהוא בחי' צורה ונייחא הפך העשייה. וכפי שיתבאר יותר לקמן באות ו'.

^א עתיק ואריך שניהם בכתר אלא שעתיק נעתק לגמרי מהתייחסות לתחתונים ואילו אריך יש לו יחס לתחתונים לכן נראה יותר כוונת האריו"ל שהכוונה למצח אריך אנפין שמאיר במצח ועיר אנפין אמנם הם כנראה אורות מעתיק יומין דהיינו רישא דלא איתידיע. והם שעשוע עוה"ב, המאיר בחנוכה.

^ב תורה מג - ... פי הוויגים נמשכים מהדעת, כמו שכתוב (בראשית ד): 'והאדם ידע את חנה אשתו', וכתוב (במדבר לא): 'כל אשה ידעת איש'...

^ג צ"ע כי בתורה יט מבואר שלשון העמים הוא רע ממש כי הוא התבטאות המדה רעה שלהם.

^ד צ"ע משמע בגלל שנקראים ולכאורה צ"ל בגלל שהם חסרים על כן נקראים לשון עלגים

^ה * ישעיהו לב ד'

^ו ישעיה פרק לב (ד) ולבב נמקרים יבין לדעת ולשון עלגים תמהר לדבר צחות:

רש"י - (ד) ולבב נמקרים יבין לדעת - לא כמו שעכשיו השמן לב העם (ישעיהו ו'). ולשון עלגים וגו' - ולא כמו שעכשיו כי בלעגי שפה (ישעיהו ח). עלגים - כל מי שאינו יודע לכוין דיבורו להיות צח קרוי עלג ונלעג:

הגניא סס בתחילת הפרק אומר שלא כמו שהיה בימי אחר שהיה רשע אמר הקב"ה השמן לב העם הזה וכו' שלא לזה נתשפתם מנצח הגניא שעתה יעלה חזקיהו בנו שהיה לדיק ואז להפך הלכנות יתהפכו ויתמלאו נדעת והלשון שהיה עילגים תיהיה לשון אה.

^א כל שפה היא התבטאות המדה רעה של אותה אומה בעלת השפה הזו, אמנם אם ידבר בשפת הגויים דברי קודש יהיה הכוונה קודש אבל השפה טמאה, ובוודאי הכוונה עיקר, אבל יש גם סגולה לשפה עצמה ובעיקר המבטא שמדבר בו שמבטא עוד יותר את המדה הרעה של אותה אומה.

^ב נראה שהשפה שמדבר היא החיצונית והכוונה פנימיות, וידוע שהמקיף משפיע על הפנימי (בתורה כא מקיף מחייה את הפנימי). וצ"ע אולי יתבאר עפ"י ביאור האריו"ל בשער הגלגולים סוף הקד' י בכונות הויגו שכונות האב עושה אור מקיף וכוונת האם אור פנימי ולכן כוונת האב עיקר כי במשך הזמן המקיף יכוף את הפנימי. אבל קשה לומר כן כי בדיבור בוודאי הכוונה עיקר. אלא אם נאמר שהכוונה היא המקיף והשפה פנימי וצ"ע.

וכמו ששבת היא נייחא מלט מלאכות ודאגת הפרנסה, כך לשון הקודש היא נייחא מהמדות ותאוות רעות. ולכן לשון הקודש מקושר לשבת דלא שייך זה בלא זה.

ולה"ק לשון קודש הנבדל מחול הוא מקושר לשבת קודש שנבדלת מימי החול [ט], **בבחי'** [הכתוב [י/י"א] **ודבר דבר** שלמדו משם חז"ל **שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול/י"ב (שבת קיג/י"ג)** כי דבור חול הוא בעניני פרנסה ומלאכות ועשייה. ולשון של שבת הוא **בבחי'** מה שלמדו חז"ל שמה שכתוב [י"ד/י"ט] **כה תברכו** דהיינו ברכת כהנים/י"ט תיהיה **בלשון הקודש (סוטה לח./י"ט) שבלה"ק נכלל ברכה וקדושה** דהיינו שעל כן ברכת כהנים היא בלשון הקודש כי בלשון הקודש נכלל ברכה וקדושה לכן על ידה אפשר לברך/י"ט לשון השפלה/י"ט כמו להבריק את הגפן שמשפיל ענף ממנו לתוך הארץ, דהיינו להמשיך את הקדש למטה לארץ לישראל, לכן דייקא ע"י לשון הקודש יכול לברך כי היא לשון הבאה מקודש וע"י יכול להבריק אותו לארץ. ובלשה"ק נכלל ברכה וקודש **כי הלה"ק מקושר**

^א לעיל תורה נח אות י' ותורה טו אות ג'.

^ב * ישעיהו נח יג

^א **ישעיה פרק נח** (יג) אם תשיב משבת רגלך עשות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: (יד) אז תתענג על ה' והרפכתך על (במותי) בַּמְתִּי אֶרֶץ וְהֶאֱכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ כִּי פִי ה' דָּבַר: (פ)

^ב **ובירושלמי** דרש עוד ודבר דבר שלא לתבוע צרכיו ולא לדבר דברי חול ולא להרבת דברים הובא בטור קפח וטש"ע סימן שו.

^ג **שבת קיג.** – (ישעיה נח-יג) **"וכבדתו מעשות דרכיך"** וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא. דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדתי מעשות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול ממצוא חפצך חפצך אסורין חפצי שמים מותרין **"ודבר דבר"** [קיג]: שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור הרהור מותר.

רשב"א – שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול. פירש רש"י ז"ל: כגון מקח וממכר וחשבונות. והקשו עליו (תוס' בשם ר"ת) דהיינו ממצוא חפצך. אבל בירושלמי (דפרקין ה"ג) אמרינן שאפילו דבור בעלמא לרבות בו כדרך שהוא מרבה לדבר בחול אסור, דגרסינן התם: אמר ר' חנינא בדוחק התירו שאלת שלום בשבת, (וביקרא רבה לד) אמר ר"ש בר אבא ר"ש בן יוחי כד הוי חמיה לאמיה משתעי סגיין הוה אמר לה אימא שבתא היא, תני אסור לשאול צרכיו בשבת, ר' זעירא שאל לר' חייה בר אבא מהו למימר רוענו וזוננו פרנסנו, א"ל טופס ברכה כך הוא.

^ד * במדבר ו'

^{טו} **במדבר פקו ו** (כג) דָּבַר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: (ס)

^{טו} **בוזרה** מבואר שאת הברכות ממשיך הכהן מו"א אל המלכות וממנה לישראל והמלכות יש בה דינים וע"י שהכהנים הם מצד החסד הם ממשכיכם חסד מו"א להמתיק את דיני המלכות וע"י נמתק הדין מישראל ומתברכים. ונראה להוסיף לפי רבינו ממה שמברכים בלשון הקדש דווקא שע"י נמשך הארת אמת ועל כן הן ג' ברכות כנגד ג' קוי האמת שזו עיקר ההמתקה כשמתגלה האמת שכל הפעולות המשתנות נמשכים מהאחד הפשוט. כי אחד הפשוט הוא הקדש ובלשון הקדש מברכים מלשון להבריק את הגפן ומאירים את הקודש למטה בארץ לישראל.

זזה לשונו – זוהר ח"ג דף קמו. – ומדאי כ"ה שהיא המלכות מתערין דינין. ומדאחבר עמה חסד להיני ז"ל אתבסמת. ובגין כך אתמסר דא נכח כהנים לכהן דאתי מחסד, בגין דתתברך ותתבסם כ"ה, הה"ד "כה תברכו". כלומר אע"ג דהאי כה אשתכח דינין עס כל זה תבסמון תמתיקו לה ותברכו לה, דכתיב "כה תברכו את בני ישראל" דהיינו תברכו בהאי חסד לכ"ה כלומר תמשיכו לה את הנכחות מו"א הנקרא חסד ע"י נכח כהנים ותבסמון לה לקבליהו דישאל להיני תמתיקו אותה כְּצִנִּיל שְׁתַּפִּיעַ נְכוֹת לִישְׂרָאֵל בגין דלא ישתכחון בה דינין כדי שלא ימלאו זה לינין לישאל ח"ו הה"ד כה תברכו את בני ישראל שאת מלת "כה" תנכו ותמתיקו כְּצִנִּיל יִשְׂרָאֵל כדי שתפיע להם חסד ומרמים.

עוד שם – ובשעתא דפרסין כהני ידיהו דאתיין מחסד, אתער חסד דלעילא שאו ז"ל ואתחבר בהאי כה ומתחנך כה שהיא המלכות וע"י מתקשמת ונמתקת, ומתבסמא, ומתברכא, באנפין נהירין ומתנכח כדי להאיר כפנים מאיות לבני ישראל, ואתעדי מנהון דינין וע"י סיס מסה להניס, הדא הוא דכתיב, כה תברכו את בני ישראל, דווקא לישאל כי היא נחלתם ולא לשאר עמין שאין להם חלק בקדושה:

בגין כך כהן, ולא אחרא, כהן בגין דיתער האי כתרא דיליה חס"ד על ידו, דאקרי חסיד, דכתיב (דברים לג ח) לאיש חסידך, והוא אתי מסטרא דחסד, וכתיב (תהלים קמה י) וחסידך יברכוכה, אל תקרי יברכוכה, אלא יברכו כ"ה, כה תברכו בשם המפורש, כה תברכו בלשון הקדש:

^י **סוטה לח.** – גמ' תנו רבנן (במדבר ו-כג) כה תברכו בלשון הקודש אתה אומר בלשון הקודש או אינו אלא בכל לשון נאמר כאן כה תברכו ונאמר להלן (דברים כז-יב) אלה יעמדו לברך את העם מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש רבי יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר כה עד שיאמרו בלשון הזה.

^י **ברכה לשון** רבוי כמבואר בב"מ מב ובתענית ח: – ואמר רבי יצחק גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס דהיינו מעשה ידיים שא"צ לגשם מתברכת בו שנאמר לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך ואמר רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמין תנא דבי רבי ישמעאל אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמין תנו רבנן הנכנס למוד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר ברוך השולח ברכה בכרי הוה מדד ואחר כך בירך הרי זו תפלת שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין:

ועיין פרש"י סוטה י. – במה בירכו – כל ברכה שבמקרא לשון ריבוי הוא דבר המרבה ומצוי בו שובע פויישין בלע"ז

^י **מלשון להבריק** את הגפן, דהיינו לכופף אותה ממעלה למטה לתוך הארץ כדי שתוציא שרשים ויצמח ממנה עוד גפן, כך לשון ברכה היא המשכת קודש ממעלה למטה לארץ.

לשבת, שנא' בו ברכה וקדושה, כ"ש (בראשי' ב/כ) ויברך ויקדש וכו' כ"א פסוק זה נאמר לעניין ירידת המן לצורך שבת ויברך את השבת בלחם שמנה של מן שירד בערב שבת ויקדש את השבת שלא ירד בו מן כלל, וכנ"ל שברכה היא תוספת שפע שירוד למטה וקדושה היא שבת ונייחא/כ"ב. **וע"כ ע"י שלה"ק מקושר לשבת/כ"ג**, שעל ידי זה נכלל ברכה וקדושה בלשה"ק, **ע"כ ע"י שלימות הדיבור שהוא בחי' לה"ק**, ע"י שמאיר ג' קוי האמת ברבוע הדיבור **ע"ז ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החול**. כך משמע שע"י לשון הקדש נמשך שמחת שבת לחול, אולי כי ג' קוי האמת ברבוע הדיבור הכוונה להארת אחד הפשוט בפעולות המשתנות וזה מתגלה בלשון הקדש, וזה בעצמו השמחה של שבת שהיא תפיסת אחדותו/כ"ד הפשוט ע"י הנייחא דייקא שהיא בחי' שבת ובחי' אחד פשוט. אבל בפשטות צריך גם כפשוטו להשתדל בזה בימי החול לשמוח ולהודות לו ית' על כל הטובות שעושה

² **בראשית פרק ב (ג) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:**

רש"י – (ג) ויברך ויקדש – **ברכו במן שכל ימות השבוע ירד** להם עומר לגלגולת ובששי לחם משנה. **וקדשו במן שלא ירד כלל בשבת**. והמקרא כתב ע"ש העתיד:

שפתי חכמים (ק) וא"ת מה זו ברכה הא לא מקרי ברכה אלא אם היה בשבת יותר מבשאר ימים, אבל הכא לא היה בשבת יותר מבשאר ימים רק עומר לגלגולת, וי"ל דמה שירד המן בכל יום הוא ברכה, וכתבי ויקדש שקדשו במן שלא ירד בו כלל, ואפילו הכי ברכו בברכת המן, כי מכל מקום בששי נכפלה בו ברכתו, ופירוש ברכו לא פסקה ברכתו, (רא"ם). ועי"ל ברכו במן פירוש שלא הסריח, דהא בשאר ימים אם היה נותר היה מסריח ליום המחרת, כדכתיב (שמות טו, כ) ויותרו וגו' וירם תולעים ויבאש, ואף אם לא היו אוכלין אלא חצי עומר והניחו עומר וחצי לגלגולת ליום השבת לא היה מסריח, וזהו תוספת ברכה. (מהרש"ל):

(ר) ודבר תמוה הוא בעיני שבשבי' ירידת המן שהוא לזמן מועט דהיינו ארבעים שנה יכתוב הכתוב במעשה בראשית ויברך ויקדש, לפיכך נ"ל כוונת זה הדרוש שה' יתברך קידש את יום השבת שלא לעשות בו דבר מצרכי העוה"ז כגון מלאכה ומשא ומתן ואפילו הילוך ודיבור לא יהא כבחול, ולפי שדיברה תורה נגד יצר הרע שיעלה על לב האדם לומר הן לא נורע ולא נאסוף וכו' א"כ יחסר לחמו ולא יכול לעמוד עצמו על ממונו, לזה הקדים לומר ויברך וגו', ר"ל שכפל ברכתו ביום הששי כדי לקדש יום השבת ושלא לעשות בו מלאכה, ולא דוקא במן היה ברכה וקדושה ולא בזמנים אחרים אלא בכל שבת ושבת הקב"ה אומר לזו עלי ואני פורע ושייך ברכה וקדושה, ונקט מן לפי שראינו בעינינו הנס הגדול שהממעט לא החסיר. ולפי שבזמן הבריאה לא היו שומרי שבת בעולם שהרי עדיין לא נצטוו, לפיכך מסיים רש"י ואומר שהמקרא נאמר על שם העתיד שישמרו בני ישראל את השבת ולא דוקא על זמן ירידת המן. (נחלת יעקב וע"ש):

(ש) דלעשות לחבא משמע, דהיה לו לומר אשר ברא אלהים ועשה: אשר ברא אלהים לעשות – המלאכה שהיתה ראויה לעשות בשבת כפל ועשה בששי כמו שמפורש בבר':

^{כ"א} **וכו'** – מדנקט רבינו וכו' משמע שהמשך הוא חלק מהראיה דהיינו 'כי בו שבת מכל מלאכתו' דהיינו שהשבת היא הנותנת מקום לקדושה לחול. עיין מהר"ל שמעשה ועבדות וכל בחי' תנועה הם בחי' גשמיות וחומר כלפי הנייחה והשביתה שהם בחי' צורה לחומר לכן שבת היא בחי' צורה לששת ימי המעשה לכן בה שייך להבריק קודש.

לבאר ענין חומר וצורה היסוד הוא שאין להם מציאות נפרדת כי כל חומר נגלה כבר יש לו צורה וכל צורה בלי חומר היא לא מציאות כלל אלא מושג וזה היסוד בכל הדברים שהם כחומר וצורה כגון גוף ונשמה אע"פ שהגוף קיים אחר מיתה זה רק ע"י הבלא דגרמי שהוא בחי' צורה וכן הוא לגבי שבת וימי החול אם מגדירים אותם כחומר וצורה הפירוש שששת ימי המעשה אין להם מציאות כלל אלא בשבת או ע"י שהשבת מאירה בהם

וצ"ע האם הכוונה שדייקא לישראל השבת היא בחי' צורה לימי החול או שזו המציאות ממש

עיין מזה בבני יששכר מאמר א' אות יב ובאור החיים עה"פ ויכולו ובמהר"ל המנוחה היא הצורה וזה בבחי' הזמן ועי"ש בבחי' נפש גוים וישראל חומר וצורה לכן ישראל ושבת נקראים קודש וחומר והרוצה להגיע למעלת הצורה יחוייב לו הביטול לכן גוי ששבת חייב מיתה.

^{כ"ב} **ולא דמי** לדין וגבורה שהוא עצירת השפע זה לא שייך בשבת כי שבת לא עוצר את השפע אלא יוצר אותו ברוחניות כמו כל הפעולות המשתנות שנמשכות מאחד הפשוט דייקא שהוא בחי' שבת.

^{כ"ג} **שניהם** נקראים קדש, שבת קודש ולשון הקודש. בשבת קודש ע"י הנייחה עולה הכל אל הקודש. ולשון הקודש היא התבטאות הקודש והתגלותו בדיבור.

^{כ"ד} **שמחה בארמית** חדי כמו חדי ר"ש ותחדוהו בשמחה כי עיקר השמחה היא בתפיסת החדות הפשוט ית'

זוהר ח"ב פקודי דף רלה. (עיין שיעור הריצ"ח וישב תשנו מדבר בסוף מחנוכה עפ"י זה) – כי תשיתוהו ברכות לעד, כי תשיתוהו ברכות, בגין דהאי איהו ברכתא דכל עלמא, וכל ברכאן דכל עלמא מהכא נפקי, ודא איהו ברכה, ורוא דא (בראשית יב ב) והיה ברכה, דהא הכא שריאן כל ברכאן דלעילא, ומהכא נפקי לכל עלמא, ועל דא אקרי ברכה. תחדוהו בשמחה, כתיב הכא (תהילים כא ז) תחדוהו בשמחה, וכתבי התם (שמות יח ט) ויחד יתרו, בגין דזמין קודשא בריך הוא לאקמא לה לכנסת ישראל מעפרא, ולאקפא בה ברוא דימינא, ולחדותיה לה חדותא דסיהרא בשמשא, דכתיב תחדוהו בשמחה את פניך, את פניך, למדוהי קמן, ולמדוהי בחידו לקבל אנפך, בהווא שלימו דאשתלים בהווא זמנא. דהא בזמנא דאתחרב בי מקדשא, אתרקינת מכל מה דאתמליא, כמה דאת אמר (ירמיה טו ט) אמללה יולדת השבעה, וכתבי (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה, (כאן חסר). עכ"ל הזוהר.

וכן כתיב 'ויחד יתרו על כל הטוב' "עתה ידעתי כי גדול ה'", ויחד לשון שמחה. "גדול ה'" היינו אחד, מובא ברמב"ם החילוק בין רב לגדול, שרב לשון הרבה וגדול הוא אחד. וכן בגמ' חגיגה דף ד: – מרים מגדלא שיער נשיא. פרש"י מקלעת שיער נשים. היינו לאחד את ריבוי השערות. ועל זה הוא שמח יתרו על הכל הטובה שנתברר לו שהכל מהאחד. עיין מזה בתורה לד תנינא.

וזה הפך היוונים שפרצו חומות מגדלי מגדלי דייקא שפרצו יג פרצות בחומה ודייקא יג לפגום באחד גמט' יג.

עמנו בלי סוף כי כל שמחה דקדושה היא בחי' שבת וכששמח בו ית' ומודה לו בימי חול זו המשכת שמחה של שבת לימי החול. וזה בעצמו גם דבור קדוש שהוא בחי' המשכת קדושת שבת לדבור שמצד עצמו הוא לכל היותר שיחה וחול.

כי ימי החול הם בחי' עצבות, ואפי' המצות שעושים בימי החול הם בחי' עצבות שלא שמח בהמצוה אלא עושה מתוך הכרח/כ"ה, **כי מט"ט שולטנותי' בימי החול (ת"ז תי' יח ד' לג ע"ב** [כ"ו]//כ"ו, **ומט"ט הוא בחי' עבד [כ"ח] בחי' עצבות** שהוא התכווצות הלב כי עצב לשון דוחק וכיווץ כדאיתא בחז"ל בגמ' ערובין טפח עצב הוא באצבעות דבוקות זו לזו וטפח שוחק הוא כשיש קצת ריוח ביניהן, והוא לשון כבידות מיסוד עפר עיין תורה ד'. וזה הפך השמחה שהיא מבחי' בינה עלמא דחרות והתרחבות בחי' רחובות הנהר בחי' יובל שבו משתחררים מעבדות.

אבל שבת הוא בחי' בן כי ע"י הנייחא של שבת מתגלה האחד הפשוט ע"י ישראל השומרים שבת, ועי"ז מתגלה בחי' אבן ישראל דהיינו אב ובן כחדא, פנימיות הקשר בין ישראל להקב"ה שבבחי' זו בנים אתה לה' אלקיכם ועל כן בשבת הרשות נהפך למצווה/כ"ט, כגון אכילה שינה ושתיה, ומתרחב הלב להיות בשמחה וחירות בלא הדאגה לרוב הפעולות המשתנות כי נתפס שהלכ נמשך מהאחד הפשוט שהוא בחי' שביתה ונייחא דייקא, **ואז נייחא לעילאין ותתאין, ונתעורר שמחה** בלב דהיינו רוחב לב, בחי' ליבא בינה בחי' יין המשמח, כי השמחה מבחי' הארת הבינה שהיא בחי' יובל וחרות ושחרור עבדים, **ואזי בשבת נתרוממין ונתעלין כל המצות של ששת ימי החול מן העצבות/ל', ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחי' מה שכתוב שאחרי אלף וחמישים ושש שנים שהיתה האדמה מקוללת מחטא אדה"ר/ל"א, נמתקה קצת הקללה בלידת נח/ל"ב כמו שכתוב (בראשית ה')/ל"ג ויולד בן ויקרא שמו נח**

^{כה} **עיין תורה יא** עניין יחודא עילאה ויחודא תתאה. ועיין תורה כג אות ה' מדרגת צדק ומדרגת אמונה. שצדק היא גם מלכותא קדישא אבל בלא חשק לעשות, אלא מיראת עונש, או אפילו מחמת הפסד עוה"ב, אבל מרגיש אנוס עפי' השכל, ולא ששמח לעשות. אבל אמונה הוא שעושה בשמחה לשם שמים. ועיין תורה ה' מה זה שלימות של בחי' מצוות בשמחה שיכול לזכות עי"ז לשכר עוה"ב בעוה"ז. ועיין תורה ה' תנינא אות טו החילוק בין בן לעבד, שעבד אסור לשאול טעם וחקירה על עבודתו. ועיין זהר בהר קיא ברע"מ.

^{כז} בדפים שלנו דף לד.

^{כז} **תיקוני זהר דף לד** - וכד בר נש מצלי, צריך בקדמיתא לנחתא קודשא בריך הוא דאיהו יקו"ק בקריאת שמע, וליה אמרין שמע ישראל, בכל שבחות ויומין טבין, בגין דיומין דחול תרעא דהיכלא פנימאה איהו סתימא, הדא הוא דכתיב (יחזקאל מ"ו) כה אמר ה' אלקיים שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה, ואמאי בגין דמטטרו"ן שליט עליהו, וביום השבת דייתי בעלה יפתח, וכן ביום החדש יפתח, ובגין דא, כד נחית בר נש יקו"ק בקריאת שמע, צריך לנחתא ליה באדני, דאיהו בפומיה, ובגין דא אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך:

^{כח} זוהר ח"י שרה קנו. וישב קפא: משפטים צד. ועוד

^{כט} **ואולי אפ"ל** גם להפך שיש בחי' שהמצוה נהפך לרשות, כגון תלמוד תורה שאע"פ שבוודאי היא מצווה בשבת כמו בחול אבל אינה חיוב כעבד שעושה מהכרח אלא כחיוב הבן שעושה מרצון, ועל כן נ"ל שלא נענשים על ביטול תורה אע"פ שהשכר על לימוד תורה בשבת הוא גדול הרבה יותר. דהיינו שביום חול בבחי' עבד לימוד תורה הוא מיראת העונש ובשבת הוא מצד הפסד הריוח שכר ובמדרגה גדולה יותר הפסד לעשות נחת להקב"ה.

^ל **עיין תורה רעו** שכל מצוה היא קומה שלימה ובחול הסט"א יונקת ממנה מהרגלין ובשבת עולים הרגלין מן הקליפות בחי' אם תשיב משבת רגליך ואז מתחלת המצווה לילך כמו תינוק שלומד עכשיו ללכת אבל מחמת אהבת הש"י הוא מחבב ומגדיל ומרחיב ועושה מזה דבר גדול ואולי הכוונה שבשבת חוזר הש"י להביט על המצוות שנעשו בחול אבל במבט אחר מבט של שבת ומלמד עליה זכות שבגלל הימי חול לא נעשית בשלימות ומחשיב המצווה יותר ומאיר בה שמחה ורחבות ועוד אולי גם כיוון שבשבת מתגלה בחי' בנים אתם לה"א דהיינו שבפנמיות כל ישראל הם בנים אלא שאור בעיסה מעכב ורצונם האמיתי אינו כפי שנראים אלא רוצים להיות בנים ובשבת עולים למקום ששם היחס הוא לרצון ולא למעשה דהיינו לפנמיות ולא לחצוניות דהיינו כי מי ששומר שבת הפירוש שמסתכל על פנמיות ומאמין בפנמיות לכן ע"י שבת זוכה להסתכלות של פנמיות עליו.

^{לא} **בראשית פרק ג** (יז) וְלֹאֲדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְתֹאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוֹרְךָ בְּעֵצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

חוקוני - ארורה האדמה - נתקללה האדמה על שעברה ציווי של הקב"ה שאמר לה תדשא הארץ עץ פרי עושה פרי מה הפרי נאכל אף העץ נאכל והיא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ עץ עושה פרי. והיא לא נתקללה אלא ימי חייו של אדם שנאמר כל ימי חיך יוצא וחושב שנותיו ותמצא שמשמת הוא לא נולד איש עד שנולד נח וחזרה ברכה למקומה דכתיב זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה וגו' וכתוב ויחל נח איש האדמה ויטע כרם.

^{לב} **נח נולד בשנת אלף נו** שנים לבריאה והיה זה קבו שנים אחרי פטירת אדם הראשון, שנאמר לו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך. ימי חיך דייקא, שרק בימי חיך תיהיה האדמה מקוללת, וקבו שנים אח"כ נולד נח והתבטלה הקללה. ועיין חוקוני שם שבשנים אלה מפטירת אדם עד לידת נח לא נולד איש.

^{לד} **בראשית פרק ה** (כח) וַיְחִי לְמֹשֶׁה וּשְׁמֹנִים שָׁנָה וּמֵאֵת שָׁנָה וַיֹּולֶד בֶּן: (כט) וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה יִנְחַמְנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ וּמִעֵצָבוֹן יִדְיֵנוּ מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אֲבָרָה יְדוּד:

חוקוני - (כט) זה ינחמנו, מן האדמה - שהרי נאמר לאדם ארורה האדמה בעבורך כל ימי חיך ושנות אדם כלו לתולדות נח וחשב בלבו מה שקלקל זה יתקן זה.

לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו.^{לד} דהיינו שביחס לימים הקודמים שהיו בבחי' טפח עצב כדאיתא/להי' שעד שנולד נח היו הידים בלא חילוק אצבעות, וכשנולד נח התחילו להוולד בחילוק אצבעות בחי' טפח שוחק כי התחילו ימי רווחא ונייחא קצת/לו' מהקללה היינו בחי' שבת, שהיא בחי' בן, בחי' נח שנקרא בן כמ"ש ויולד בן, ונקרא נח מלשון נייחא דעילאין ותתאין {ע' תיקון ע' בסופו ולי' לח' ובזוהר בראשית נח. לט' נט.}. שהוא מנחם/מא' ומשמח הכל מן העצבות/מב', בחי' זה

ועיין מהר"ל בגור אריה – [ד] ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו וכו'. ולפי זה "ממעשינו" שכתוב אחריו צריך לפרש כך; זה יניח ממנו עצבון ידינו, שנהיה נחים ממעשינו ומעצבון ידינו. דאם לא כן איך יתפרש "ממעשינו", כי "יניח ממנו" משמע שיהיה הנחה למעשינו או לעצבון ידינו, וכאשר יאמר "ממעשינו" במ' או "מעצבון ידינו" משמע שיניח אותנו מן העצבון עד שנהיה אנחנו מסולקים ממנו, והוא דבר והפכו, כי בלשון האחד משמע ההנחה הוא על האדם, ובלשון השני משמע ההנחה על המעשה, לכך צריך לפרש כך – זה יניח ממנו עצבון ידינו עד שנהיה אנחנו נחים ממעשינו. ומה שאמר "זה יניח ממנו עצבון ידינו" ולא אמר "זה יניח ממנו מעשינו" (קשית הרא"ם), כי כאשר יאמר "מעשינו" סתם אין הוכחה שהוא לרעה אלא אם כן כתוב אצלו "מעצבון ידינו", דאפשר "מעשינו" הוא לטובה, לכך נקט (הפירוש) [המפורש] דהוא "מעצבון ידינו" שהוא מבואר לרעה, כך דעת רש"י:

ואומר אני שדעת רז"ל אינו כן, דבמדרש רבה (ב"ר כה, ב) אמרו – לא השם הוא המדרש ולא המדרש הוא השם, לא היה צריך קרא למימר [אלא נח] זה ינחמו, או נחמן (לאמר) זה ינחמנו, אלא בשעה שברא הקב"ה העולם השליש לאדם הראשון על הכל, הפרה נשמעת לחורש, והתלם לחורש, וביום שחטא המרידו, וכיון שעמד נח – נחו, נאמר כאן ניחה ונאמר (שמות כג, יב) "למען ינוח וכו'". נראה כפי מדרשם ז"ל כי "ינחמנו" הוא כמשמעו, וכן פירוש הכתוב "ויקרא שמו נח" על שם הנחה "לאמר זה ינחמנו ומעצבון ידינו וכו'", ולשון נחמה הוא הנחה, כי כאשר האדם מנוחם – הוא לו הנחה, לכך אמר הכתוב "ויקרא שמו נח לאמור זה ינחמנו", פירוש כי הוא ינחם אותנו, וזהו הנחה, לכך קרא שמו "נח". אלא מפני שקשה למה לא כתב הלשון בשוה לגמרי – "ויקרא שמו נחמן לאמור זה ינחמנו", או "זה ינחמו ממעשינו" ולפיכך תרצו בזה שלכן כתיב כך לדרוש לשון נח – שהתלם והפרה נחו, לפיכך כתיב "ויקרא את שמו נח" דהיינו שלכל היה הנחה, ומפרש אחריו לאמר "זה ינחמנו וגו'":

^{לד} **בחומש כתוב** "ויקרא את שמו" ורבנו השמיט את המילה "את".

"ויולד בן" פרש"י שממנו נבנה העולם, דהיינו שלמד בן מלשון בנין, והמקור הוא במדרש ילמדנו, אבל רבינו למד מלשון בנין אתם לה"א לאפוקי מעבד.

^{לה} **פירוש הרא"ש** בראשית ה' כט – זה ינחמנו ממעשינו – קבלה היתה בידם שלא תפסוק הקללה עד שיוולד אדם מהול ונח נולד מהול אמרו זה ינחמנו. נמצא **בשם ר' יהודה החסיד** ז"ל שקודם שנולד נח לא היה להם פיסוק אצבעות והיו חורשים בידיהם ונח נולד בחילוק אצבעות ולא היה בו כח לחרוש בידי וזה שאחז"ל מחרישות תקן להם:

^{לו} **כי באמת** לא חזר למה שהיה לפני החטא, ועדיין נשאר קללת בועת אפיך תאכל לחם, בחריש וזריעה וקציר ודישה וזריה וטחינה וריקוד ולישה ואפיה.

^{לז} דף קלה:

^{לח} **תיקוני זהר** דף קלח: עשר דרין הוו מאדם ועד נח, ויחי למך שתיים ושמינים שנה ומאת שנה ויולד בן ויקרא את שמו נח, לאמר זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו, ואמאי, דבקדמיתא הוו טרחין בגלגולין, עד דאתא נח דאיהו שבת, וביה נחו כלהו, וביה אתיישבו, ואפיק לון לעלם:

^{לט} **זוהר ח"א דף נח**. – תא חזי מה כתיב ביה בנח, ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו, (ס"א זה אמאי הכא לאמר, ואמאי זה, אלא לאמר דא אתתא, זה דא צדיק, רמו דקב"ה קרא ליה לנח נייחא דארעא, לאמר, מאי לאמר, אלא אתר דא קרי ליה נח, ומאן איהו ארעא קדישא, לאמר זה ינחמנו, עבד ליה קב"ה לתתא כגוונא עילאה, כתיב הכא זה ינחמנו, וכתיב התם (ישעיה כה ט) זה יהו"ה קיונו לו, זכאין אינון צדיקיא דרשימין ברשימו דגושפנקא דמלכא עילאה, למהוי בשמיה רשימין, ואיהו שוי שמון בארעא כדקא יאות. כתיב ויקרא את שמו נח.

ושם טוף דף נח –: תא חזי נח כד אתייליד, קרון ליה על שמא דנחמה, (נח נייחא ליה נייחא לעלמא, נייחא לאבהן נייחא לבנין, נייחא לעללאין נייחא לתתאין, נייחא לעלמא דין נייחא לעלמא דאתי). ולהוי (ד"א ולמהוי) שמא גרים, אבל (נ"א לגבי) קב"ה לאו הכי נח בהפוך אתוון חן, כמה דאת אמר ונח מצא חן, א"ר יוסי, חן היינו נח, בצדיקיא שמיהון גרים לטב, בחייביא שמיהון גרים לביש, בנח כתיב ונח מצא חן בעיני יהו"ה, בער בכור יהודה אתהפכו אתווי לביש, ע"ר ר"ע, רע בעיני יהו"ה. תא חזי כיון דאתייליד נח, חמא עובדיהון דבני נשא דאינון חטאן קמי קב"ה, והוה גניו גרמיה ואשתדל בפולחנא דמאריה, בגין דלא למהך באורחיהו, וכי תימא במה אשתדל, בההוא ספרא דאדם וספרא דחנוך, והוה אשתדל בהו למפלח למריה, תא חזי דהכי הוא, דהא נח מנא הוה ידע לקרבא קרבנא למריה, אלא בגין דאשכח חכמתא על מה מתקיים עלמא, וידע דעל קרבנא מתקיים, ואלמלא קרבנא לא הוו קיימי עלאי ותתאי.

^ס בדפ"ר - שהוא, בתקפא ר' או י' מחוק ונשאר נקודה חלשה, בתולד - שהיא, בתרלו - שהוא.

^{סא} **עיין ילקוט שמעוני** בראשית רמז מב – **ויולד בן** מפני מה לא אמרו בשמו כקינון כמהללאל כירד כחונך? **מלמד**, שמתושלח חכם גדול היה והיה מזהיר לאביו שלא יקראנו בשמו, שאנשי דור המבול מכשפים הן, שמא יהרגוהו בכשפים, וכיון שנולד הוא קראו נח, ולאביו אמר: קרא אותו מנחם, שהוא מנחם את דורו. אמרו: **זה ינחמנו ממעשינו**. א"ל: אם אתם חוזרים בתשובה, הוא מנחם אתכם. **דבר אחר**: ויולד בן שממנו נבנה העולם. **זה ינחמנו** וכי נביא היה למך? **אמר ר' שמעון בן יהוצדק**: מסורת היה לאדם, כשאמר לו: **ארורה האדמה בעבורך**, אמר לפניו: ריבוננו של עולם, עד מתי? א"ל: עד שיוולד אדם מהול ממעי אמו, וכיון שנולד, אמר: **זה ינחמנו**. עכ"ל הילקוט.

דהיינו שמתושלח כדי להצילו מכישוף העלים את שמו ע"י שאת שמו האמיתי נח קרא לו בסתר, ולאביו אמר לקרא לו מנחם, שגם זה אמת כי ינחם את דורו, ואנשי הדור שמחו ואמרו זה ינחם אותנו, אמר להם הקב"ה רק אם תחזרו בתשובה, ואם לא תחזרו בתשובה זה לא מבאר אבל עיין לעיל פרש"י ויולד בן לשון בנין שממנו נבנה העולם, דהיינו שכולם מתו כיון שלא חזרו בתשובה.

ינחמנו וכו' רבנו לומד שהשם נח תרתי משמע גם נייחא וגם נחמה, ודלא כרש"י/מ"י שנח לשון נייחא ואם היה לשון נחמה היה צ"ל מנחם/מ"י, ונראה כי נייחא היא השבת בחי' בן כנ"ל והשבת היא בחי' נחמה, כי נחמה היא מחשבה אחרת/מ"י דהיינו כשתופסים ההפך ממה שחשבנו עד עכשיו וע"י הנייחא של שבת מתברר שהשבתה דייקא ממנה נמשכים כל הפעולות המשתנות וזה הפך ממה שנדמה בימי החול שרוב ההשתדלות היא העיקר, לכן נח נקרא נח דייקא לשון נייחא דהיינו בחי' שבת ומהנייחא מתגלית את הנחמה.

וכשזוכין לבחי' לה"ק שהוא מקושר לשבת, אזי ממשיכין על ידו את הקדושה והשמח' של שבת לששת ימי החול כי מחמ' שהלה"ק מקושר לשבת ע"כ נמשך על ידו ע"י שמדבר קודש דהיינו שבכל ד' חלקי הדיבור שלו מאיר אמת מקודש נמשך השמחה של שבת לששת ימי החול כי בלשון הקדש יש קדושה וברכה ומתגלה אחד הפשוט שהוא הקדש וממנו השמחה של שבת ומאיר שכל הפעולות המשתנות של ששת ימי החול נמשכים מהאחד הפשוט.

וזה שג' קוי האמת [מ"י] אל אלקים י"י דבר מ"י (גמט' 349 ועם 4 התיבות) מספר 353 גמט' שמחה כי ע"י שלימות הדיבור שהוא לשון הקודש נמשך שמחה כנ"ל :

אות ו

מבאר שהאמת שאותה צריך להאיר בעוה"ז היא שכל הפעולות המשתנות נמשכין מאחד הפשוט/מ"י, אע"פ שאחד הפשוט הוא הפך מכל שינוי והפך מכל עשייה, אדרבה הוא בחי' שביתה ונייחא, ועל כן רק ע"י השבת אפשר לקרב לשכל כיצד זה יתכן, כי שבת היא נייחא שמכוחה מתברכים כל הפעולות והעשיות המשוונות. וצריך את האמת הזו המתגלית בשבת להאיר לששת ימי המעשה לזכור שלא ההשתדלות עיקר אלא האמונה ובטחון באחד הפשוט שממנו נמשכין כל הפעולות המשתנות דהיינו בהקב"ה.

ואולי כוונת אותו הדור הייתה שע"י מנחם יאיר אור של נחמה לראות את בחי' בניים אתם לה"א גם בחושך העבירות שלהם והש"י לא הסכים עמהם וקראו נח לשון נייחא ולשון חן (כנ"ל בזהר) כדי שע"י הנייחא ימצא חן בעיניהם ויחזרו בתשובה.

ונראה שכך למד רבנו שנקרא נח לשון נייחא ובהעלם היה בו אור של נחמה, ואולי אפשר לרמוז זאת שאותיות פנמיות של נח (נון חת) הם ונת גמט' נחמה שמחה (גמט' 456)

מ"י דהיינו שהולדת נח הייתה בחי' בניסת שבת ביחס למה שקדם להולדתו, שהיו חופרים בידים והתקין להם מחרשות והיתה הארץ מגדלת קוצים מקללת אדה"ר והתחילה לגדל חיטה, דהיינו שהתחיל תיקון החטא הראשון.

עיין תורה שלימה אות פא בשם פסקתא דר' אליעזר שנח היה במקום אדם הראשון ומבאר שם בהגה שכוונת הנאמר לאדם הראשון "עד שובך אל האדמה" היה שמיד כשימות תתבטל הקללה, ומבאר עפ"י פירוש הרשב"ם שכתב שנח היה הראשון שנולד אחר מות אדה"ר, אבל מקשה על זה שבתורה משמע שנח נולד קבו שנים אחרי פטירת אדם הראשון.

ומובא במדרש אבכיר שהיו ידיהם בלא חילוק עצבעות אולי זה בחי' תכלית העצבות כנ"ל לשון טפח עצב וכשנולד נח נעשה שמחה ונעשו ידיהם בבחי' טפח שוחק (עיין מזה עוד בתורה שלימה אות עט בהגה)

ואולי גם אפשר לרמוז כי טפח הוא ארבע עצבעות שבבחי' העשיה בחי' מלכות ואולי זה בחי' רבוע הדיבור וע"י הולדת נח האיר בו האמת ונעשה מתוקן עשיה לשם שמים.

מ"י "זה ינחמנו" – פרש"י ינח ממנו את עצבון ידינו, דהיינו שלמד ינחמנו מלשון להניח ומלשון מנוחה, ולא נחמה, אבל מרבינו משמע שלמד גם נייחא וגם נחמה.

ורש"י מבאר מדוע מפרש דווקא מלשון נייחא ולא נחמה, דאם תפרשו נחמה צריך לקראתו מנחם – וזה לשונו – עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרשה והוא הכין להם, והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזרעים חטים, מקללתו של אדם הראשון, (ילמדנו ה"ל ומדרש תנחומא) ובימי נח נחה, וזהו ינחמנו, ינח ממנו. ואם לא תפרשוהו כך, אין טעם הלשון נופל על השם, ואתה צריך לקרות שמו מנחם:

מ"י אבל הילקוט כתב שאם מלשון ינחמנו צריך לקראו נחמן ולא מנחם. עיין ילקוט שמעוני בראשית רמז מב – ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו לא השם הוא המדרש ולא המדרש הוא השם לא הוה צריך קריא למימר אלא נח זה ינחמנו או נחמן זה ינחמנו.

מ"י בכל מקום שכתוב לשון נחמה פרש"י לשון מחשבה אחרת. עיין בראשית כז מב עה"פ מתנחם להרגך.

^{מ"י} תהלים ב' א'

^{מ"י} נמצא כבר בדפוס

מ"י בעוה"ז לא שייך אחד פשוט אבל רמז לזה מצאנו באטום שידוע שהוא החלק הקטן שבחומר שכשאותו מחלקים אזי גורם חורבן בשטח עצום, כי יוצר כח של חסרון עצום שבכח עצום מנסה להשלים עצמו מאיזה מקום ומחריב את כל סביבותיו ע"י זה. בחי' שאול וגהנם שהוא בחי' חסרון עצום שאין לו מילוי. דהיינו שהאטום הוא משל למי שמנסה לחלק את האחד הפשוט, שע"י נופל בשאול תחתיות שהוא חסרון ושאלה שאין לה תשובה, צמאון נורא. כידוע שזה אחד מהתופעות של הפצצה הזו.

ועי"ז שממשיכין קדושה של שבת לששת ימי החול/מ"ט שזוכר שלא ההשתדלות עיקר אלא האמונה ובטחון באחד הפשוט שממנו נמשכין כל הפעולות המשתנות דהיינו בהקב"ה, וכנ"ל ע"י לשון הקדש, **עי"ז נתגלה האחדות הפשוט ית' [נ]/כ"א** בחי' ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד שהיא השגת עוה"ב/נ"ו. **כי בששת ימי החול הם פעולות משתנות, שבכל יום נברא פעולה משונה/נ"ו**. וזה כנגד השכל האנושי להבין זאת בשכל האנושי, שפעולו' משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט/נ"ד [נ"ה] ית' וית' נון/נ"ז/נ"ח, **כי בשכל האנושי א"א להבין זאת/נ"ט**. אין

^ט **הכוונה** שבכל ימי החול צריך לזכור שלא רוב ההשתדלות ממנה הפעולות אלא מהנייחא של שבת, וע"י ימעט בהשתדלות רק לפי הצורך להשלמת אמונתו כמבואר בלק"ה מ"מ ד'. אבל יש במשמעות גם עניין התוספת שבת שתיקנו חז"ל לקבל את השבת קודם הזמן כדי להאיר בחול את שמחת השבת. ומבואר בכהאריו"ל שגם זה בסוד ההולדה בחי' רגליה מצטננות הנ"ל באות ג'. עיין אוצרות חיים שער הונוא פ"ג ועץ חיים שער ל"ג פ"ג מ"ת - וזמן ה' הוא בסוד תוספת שבת כמבואר אצלנו שאז עולים ג"ת נה"י דו"א למעלה ממקום בחג"ת דו"א ואז בסבת רבוי האורות אשר שם נבקע כלי היסוד דאמא ואז מתגלין החסדים דחג"ת דו"א ג"ב.

ועיין עוד שער הכוונות עמידה דרוש א דף לח טו"ב

³ עיין ביאור נפלא בזה בבעש"ט עה"ת בראשית אות פב בשם כתר שם טוב וליקוטים יקרים

^{כא} **בשבת** מתגלה האחד הפשוט - עיין בעל שם טוב עה"ת בראשית אות פב - ויכולו השמים והארץ וכל צבאם וגו'. סוד השבת, ובוהר (ח"ב פ"ח ב) מאי שבת שמא דקודשא בריך הוא, ואמרו רבותינו ז"ל (הובא ברש"י) בא שבת בא מנוחה, פירוש כי **הקדוש ברוך הוא נקרא מנוחה שאין שייך בו תנועה**, כי תנועה לא שייך כי אם בדבר שהוא בזמן ובמקום אבל הקדוש ברוך הוא הוא אין סוף ואינו נעתק ממקום למקום וגם אינו בגדר זמן, **וענין השבת הוא שמתגלה השורש והענפים חושקים אליו**, פירוש שיום השבת הוא יום קדוש שמאיר ומתגלה בהירות מקדוש, שהוא ה' יתברך, קדוש הקדושים, ומאיר על הברואים, פירוש כי **ענין רוחניות של הכל הוא מה שנאצל במחשבה הקדומה**, וזה חיות של הכל, ואחר כך, כשנברא הכל בפועל על ידי השתלשלות, אף על פי כן אותו הרוחניות נשאר למעלה נעלם בשורשו, והחיות שבברואים היה קטן מאוד, שנצמצם לשיוכל להתלבש בגופניות, ואחר שנגמר הכל ביום ו', אילו היה העולם נשאר בזה הבריאה לא היה יכול להתקיים, לזאת **אחר גמר כל מעשי בראשית, הבהיק ה' יתברך בהירות מבריאיה הנעלמת, דהיינו ממה שהיו הברואים במחשבתו הויה רוחניות מאוד, והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו בכל מעשה בראשית, והעיקר בהארם, שהוא מבחר הברואים, הבהיק ה' יתברך אליו בהירות משורשו הנעלם שבמחשבת ה' יתברך ברוך הוא:**

וזהו ענין מה היה העולם חסר מנוחה, רצה לומר ה' יתברך נקרא מנוחה כנ"ל, בא שבת בא מנוחה, היינו בהירות הוייתם של הברואים, הנעלמת, שהוא מעצמותו יתברך שמו, ואז נתמלאו חשק ורצון אליו, כמו התינוק שהולך אחר מעשה נעירות ושוכח באביו, ואחר כך כשרואה את אביו, מחמת חשקו אליו משליך הכל ומתדבק בו, ורץ אליו, מחמת שהוא נתח מנתחיו, כן כביכול כשה' יתברך מבהיק זיו הדרו אל הברואים, אז מגמת פניהם אליו בתשוקה גדולה, וזהו רצונו שמקווה מהם, וזה סיבת קיומם, וזהו ענין השבת, שהוא השבה אל השורש, רצה לומר שהשורש מאיר על הענפים, והענפים חושקים ומתענגים בו ונכספים אליו והוא אחדות ה' יתברך:

וזהו שאמרו בוה"ק (ח"ב קל"ה א) רוא דשבת איהו שבת דאתאחדת ברוא דאחד וכו' דהא אתאחדת כורטייא יקירא ברוא דאחד, פירוש כי הברואים נקראים בכללות, כסא לה' יתברך, כמו שכתוב (ישעיה ס"ו, א') השמים כסאי והברואים הם רבים מצד חיצוניותם, אבל מצד פנימיותם הם אחד, ואימתי הם אחד, כשהם דבוקים, וחשקם למחשבה אחת לדביקות ה' יתברך, נמצא כל מגמת חפצם רצון אחד וחשק אחד ולהתדבק כאחד, והדביקות בזה הוא המאחדת ומקשרת ה' יתברך עם הברואים, לשיתקיימו על ידי ה' יתברך שהוא אחד, וזה ההתקשרות נקרא ברית, ולזה נקרא השבת ברית עולם (שמות ל"א, ט"ז), שאז הוא זווגא דקודשא בריך הוא ושכינתיה, רצה לומר קודשא בריך הוא נקרא אלהות הנעלם מהברואים, ושכינתיה הוא אלהות השוכן בתחתונים, והתקשרות שניהם הוא ביום השבת, וכבר ידעת שתמיד כמו שהיה בפעם הראשון כך מתעורר באותו זמן תמיד, ובפרט בענין יום השבת מוכרח להיות כן תמיד, כי בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכל יום ויום נברא יום אחד, ונבראים הברואים בכל יום מדומם צומח חי ומדבר, עד בוא יום השבת, ומתעורר ה' יתברך כביכול ליתן להם חיות כמו שהיה בעת הבריאה: (כתר שם טוב ח"ב דף כ' ע"א וע"ב, וספר ליקוטים יקרים דף כ"ט ע"א)

^{כב} **ועיין מזה** באריכות בתחילת תורה ד' שתפיסת האחדות היא רק עד כמה שתופס שאין רע כלל שזה בחי' אור של נחמה דייקא זה ינחמנו כנ"ל שהוא אור של שבת ועיין כוונות חנוכה, שבשבת העולמות עולין למעלה לכן הוא יום קדוש דהיינו שעולין לבחי' ההשגה הזו והאור הזה. אבל בחנוכה ופורים האור הזה יורד למטה מעשרה טפחים להאיר כאן בעוה"ז ביום חול דייקא.

^{כג} **אין הכוונה** שאם היה נברא בכל יום כקודמו היה זה בחי' אחד פשוט שהרי בהמשך אומר שזה מתגלה דייקא בשביתה.

^{כד} **עיין תורה נא** הריבוי מבחי' השקר ואחדות מבחי' קודם הבריאה והוא בחי' מקיף שאין תפיסה בו אלא רק ע"י הריבוי כי ראית דבר גשמי שהיא ע"י האור החזור שנצטייר כפי הגשם והגשמיות עצמה היא בחי' וימש חושך שהרי אם אין עוד מלבדו אין כלום אלא הכל דמיון מצדינו וזה עד בחי' וימש חושך.

^{כה} פשוט לא מורכב עיין ספר הברית ח"א מאמר א' מוסדות שמים פ"ב ד"ה כי כבר ידו לנגד עיניך

^{כז} גם בדפור' ית' וית'

^{כח} לשון חז"ל יתברך ויתעלה. תנא דבי אליהו פ"ל ותנחומא דברים א'.

^{כט} **צ"ע מדוע** כתב דוקא כאן יתברך ועיין לקמן בכמה מקומות שנקט אחדות הפשוט בכמה מהם כתב ית' ובכמה מהם לא ונ"ל שהיכן שכוונתו להשיי' כותב ית' והיכן שכוונתו לעצם המושג אחדות פשוט אזי לא כותב ית'.

^ל **ועיין פרס רמונים** (לרמ"ק) - שער ד פרק א (שכאמת הדבר מבואר אין פעולות משתנות נמשכין מהאחד הפשוט) דע כי באמת הבורא יתברך אין לו שום שנוי ולא יצדק בו דבר ממשיגי הגשמות ח"ו וכל מה שמדרו בס' מרכבה לא אמרו בבורא ממש אלא בספירות. וא"ת והרי ידוע כי כח המאציל בנאצל וא"כ מן הטעם אשר לא יצדק במאציל לא יצדק ג"כ בנאצל, וא"כ איך אנו אומרים כי הם בספירות. יש לומר דע כי מה שנדבר בספירות אין אנו אומרים בבורא אלא הספי' הם כמו כלי האומן שפועל בהם פעולתו להבדיל כמה פעמים.

להקשות הרי בעל מלאכה אחד עושה הרבה כלים שונים זה מזה, וא"כ מדוע שכל אנוש לא יכול להבין זאת? אבל זה אינו, כי בעל מלאכה עושה בעשיה ואינו דומה לאחד הפשוט שלא שייך בו עשיה כלל, אלא להפך נייחא ושבייתה מעשיה, ודייקא עי"ז נמשך ממנו כל הפעולות המשתנות, וזה שכל אנוש לא יכול להבין כיצד משבייתה נעשה פעולות משונות, אלא רק ע"י שבת שאנו זוכין שנתן/ס לנו השי"ת מתנה גדולה שלא מעולם הזה כלל, כשרז"ל (שבת י' ע"ב/ס"א) שהקב"ה אמר לשמה רבנו לך הודיע לבני ישראל/ס"ב מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה דהיינו מתן השכר על שמירת שבת גנוז לעת"ל דלא עשוי להתגלות בעוה"ז, עי"ז נתגלה אחדות הפשוט בחי' הנייחא וביטול מלאכה שהוא צורה לחומר וחיות לששת ימי המעשה. כי שבת מורה על אמונת היחוד, שאנו מאמינין שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט ית', שברא כולם בששת ימי החול ושבת בשבת. ביאר הבעש"ט/ט"ו כי בשבת כשאנו שומרים שלא לעשות מלאכה, בזה אנו מעידין

והספי' הם שוים לכל דבר ותמורתו. ולקרב הדבר אל השכל דמו החכמים אותה אל רצון הנפש שהוא שוה לכל החפצים ולכל המחשבות המתפשטות ממנו ואע"פ שהם רבים אין עקרם אלא א' והנפש אינה משתנית, אלא השנוי הוא בגוף שמוציא לפועל מחשבת הנפש וע"כ יל"ל כי הם דברים שוים לכל דבר ותמורתו שאם לא נאמר כן לא היה בהם כח לכל דבר. ועל כן דמו אותם לרצון הנפש וכמו שהנשמה מתלבשת מן הגוף כן הבורא ית' מאורו הגדול התנוצצו הכלים האלה וקראו אותם החכמים ספירות והתפשטות הסבה הראשונה בכלים האלה נקרא אצילות עכ"ל.

ס"צ"ע הלשון זוכין שנתן הוה ועבר.

ס"א שבת י: - ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר (שמות לא-יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם מכאן ארשב"ג הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו.

מהרש"א - בבית גנזי כו'. למסקנא דמוקי לה במתן שכרה דלא עבידא לאגלויי ניהא דמתנה טובה היא שבת דעוה"ב שכולו טוב ושבת והיינו בבית גנזי ע"ש שהוא רב טוב הצפון לצדיקים לעוה"ב שנאמר בו עין לא ראתה אלהים וגו' אבל השתא דס"ד דאשבת דעוה"ז גופיה קאמר הכי דהיינו דעבידא לאגלויי נראה לפרש דהיינו מתנה טובה שניתן למנוחה דמלאכת ו' ימים הוא מכלל קללות אדה"ר דכתיב בעצבון תאכלנה וגו' בועת אפיך תאכל וגו' וע"כ בן נח אסור בו דאמרינן בפרק ד' מיתות בן נח ששבת חייב כו' והיינו בבית גנזי כמו קודם שחטא אדם שהיה לו מנוחה בכל הימים ועיין עוד בזה במס' ביצה:

ס"ב וצ"ע איך יודיע לישראל דבר הגנוז לעתיד לבא ואולי לכן אמר למשה לך והודיעם כי משה כתוב בו אתה הראת לדעת עיין תורה ד' שיכול להאיר בישראל דעת גדול, ומסתמא הכוונה להשגת השכר בבחי' מקיף דאל"ה כבר אינו גנוז, אלא לך הודיעם בבחי' מקיף שמבואר בתורה כא שהוא מאיר לפנימי ומחיה אותו, ועי"ז יתן להם חיות יותר לשמור שבת.

ועוד צ"ע מה שונה משאר מצוות שבכולן המתן שכר שמור לעת"ל שנאמר בו עין לא ראתה זולתך

עיין בפירוש הכותב על עין יעקב שם מה שמבאר סוד שמירת שבת בשם ספר האורה

ס"ג בעל שם טוב על התורה - פרשת בראשית אות פב. - ויכלו השמים והארץ וכל צבאם וגו', סוד השבת, ובוהר (יתרו דפ"ח ע"ב) מאי שבת שמה דקדושא בריך הוא, ואמרו רבותינו ז"ל (הובא ברש"י) בא שבת בא מנוחה, פי' כי הקב"ה נקרא מנוחה שאין שייך בו תנועה, כי תנועה לא שייך כי אם בדבר שהוא בזמן ובמקום אבל הקב"ה הוא אין סוף ואינו נעתק ממקום למקום וגם אינו סו' בגדר זמן, וענין השבת הוא שמתגלה השורש והענפים חושקים אליו, פי' שיום השבת הוא יום קדוש שמאיר ומתגלה בהירות מקדוש, שהוא השי"י, קדוש הקדושים, ומאיר על הברואים, פי' כי ענין רוחניות של הכל הוא מה שנאצל במחשבה הקדומה, וזה חיות של הכל, ואחר כך, כשנברא הכל בפועל על ידי השתלשלות, אף על פי כן אותו הרוחניות נשאר למעלה נעלם בשרשו, והחיות שבברואים היה קטן מאוד, שנצמצם לשיוכל להתלבש בגופניות, ואחר שנגמר הכל ביום ו', אילו היה העולם נשאר בזה הבריאה לא היה יכול להתקיים, לזאת אחר גמר כל מעשי בראשית, הבהיק השם יתברך בהירות מבריא הנעלמת, דהיינו ממה שהיו הברואים במחשבתו הויה רוחניות מאוד, והבהיק זיו הדרו מסוף העולם ועד סופו בכל מעשה בראשית, והעיקר בהאדם, שהוא מבחר הברואים, הבהיק השם יתברך אליו בהירות משרשו הנעלם שבמחשבת השם יתברך ב"ה:

וזהו ענין מה היה העולם מנוחה, ר"ל השם יתברך נקרא מנוחה כנ"ל, בא שבת בא מנוחה, היינו בהירות הוייתם של הברואים, הנעלמת, שהוא מעצמותו יתברך שמו, ואז נתמלאו חשק ורצון אליו, כמו התינוק שהולך אחר מעשה נערו ושוכח באביו, ואחר כך כשרואה את אביו, מחמת חשקו אליו משליך הכל ומתדבק בו, ורץ אליו, מחמת שהוא נתח מנתחיו, כן כביכול כשהשם יתברך מבהיק זיו הדרו אל הברואים, אז מגמת פניהם אליו בתשוקה גדולה, וזהו רצונו שמקווה מהם, וזה סיבת קיומם, וזהו ענין השבת, שהוא השבה אל השורש, ר"ל שהשורש מאיר על הענפים, והענפים חושקים ומתענגים בו ונכספים אליו והוא אחדות השם יתברך:

וזהו שאמרו בוהר הקדוש (תרומה דקל"ה ע"א) רוא דשבת איהו שבת דאתאחדת ברוא דאחד וכו' דהא אתאחדת כורסייא יקירא ברוא דאחד, פי' כי הברואים נקראים בכללות, כסא להשם יתברך, כמו שכתוב (ישעיה ס"ו) השמים כסאי והברואים הם רבים מצד חיצוניותם, אבל מצד פנימיותם הם אחד, ואימתי הם אחד, כשהם דבוקים, וחשקם למחשבה אחת לדיבוקות השם יתברך, נמצא כל מגמת חפצם רצון אחד וחשק אחד ולהתדבק כאחד, והדיבוקות בזה הוא המאחדת ומקשרת השם יתברך עם הברואים, לשיתקיימו על ידי השם יתברך שהוא אחד, וזהו ההתקשרות נקרא ברית, ולזה נקרא השבת (בפ' תשא) ברית עולם, שאז הוא זווגא דקדושא בריך הוא ושכינתיה, ר"ל קוב"ה נקרא אלהות הנעלם מהברואים, ושכינתיה הוא אלהות השוכן בתחתונים, והתקשרות שניהם הוא ביום השבת, וכבר ידעת שתמיד כמו שהיה בפעם הראשון כך מתעורר באותו זמן תמיד, ובפרט בענין יום השבת מוכרח להיות כן תמיד, כי בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכל יום ויום נברא יום אחד, ונבראים הברואים בכל יום מדומם צומח חי ומדבר, עד בוא יום השבת, ומתעורר השם יתברך כביכול ליתן להם חיות כמו שהיה בעת הבריאה: (כתר שם טוב ח"ב ד"כ ע"א וז"ל, וספר ליקוטים יקרים דכ"ט ע"א):

שלא העשייה גורמת את מציאות העולם הגשמי וכל עשיותיו, אלא להפך המנוחה היא שרש כל העשיות והפעולות המשתנות¹⁰⁷, כי הקב"ה שמו מנוחה דהיינו שמהותו מנוחה, כיון שהוא מעל המקום והזמן, והוא שרש חיות כל הבריאה, ובשבת ע"י המנוחה שלמטה מעוררים את המנוחה של מעלה לחזור ולהשפיע חיות משרשה לעוד ששה ימים¹⁰⁸ לכל המציאות הגשמית שהיא בחי' עשיה, **נמצא שע"י שבת נתגלה אחדות הפשוט ית' [טו]/טו**.

והתגלות אחדות הפשוט, זאת הבחי' יקרה מאד אפי' אצלו ית' שהוא בעצמו אחד הפשוט, וכ"ש בעוה"ז שנברא להעלים את האחד הפשוט, כשבו מתגלה אחד הפשוט זה עוד יותר יקר אצלו ית' כמו שמצינו יחיד ורבים הלכה כרבים {ברכות ט. ולז.}, **כי מחמת שהם רבים, שכ"א יש לוי"ח דיעה משונה, בחי' פעולות משתנות, וכשהם מסכימים יחד לדעת אחד, נמצא בחי' פעולות משתנות נעשה בחי' אחדות הפשוט/טו, שזה יקר מאד בעיניו/ע' ית', וע"כ הלכה כמותם.**

וגם כדי שלא להרבות מחלוקת בישראל, כי אם לא כן כל יחיד ויחיד יאמר כדעתו, ואין לדבר סוף, ויתרבו מחלוקת בישראל {ע' ב"מ נט:}/ע"א, שאין זה רצונו ית'. כי רצונו רק בבחי' אחדות הפשוט, נקט שני טעמים שלא תיהיה מחלוקת וכדי שיתגלה האחד הפשוט ונ"ל שכדי שלא תיהיה מחלוקת היה אפשר וצריך לקבוע הלכה כמו החריף/ע"ב יותר, כגון כרבי אליעזר אפילו נגד רבים, אבל כיון שהקב"ה אוהב שרבים נעשים אחד בדעתם, לכן נקבע הלכה כרבים.
כי כשנתגלה בחי' אחדות הפשוט למטה ע"י שרבים מסכימים לדעה אחת, אזי באתערותא דלתתא מתעורר גם למעלה נתגלה ומאיר למטה אחדות הפשוט ית' דהיינו שמאיר בהם משרש הבריאה אור האחד הפשוט. **בבחי' אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ [עג]/ע"ד**

¹⁰⁷ **וכיו"ב** שהצורה שרש לחומר, וכיו"ב שו' מדות שרשן בג' ראשונות. וזה היחס בין מקיף לפנימי, דהיינו שאינו ביחס כלל אלא מהות אחרת ביחס רוחניות לגשמיות. העצירה של שבת היא שורש לעשיה בבחי' קודם הבריאה כלפי הבריאה ולכן נחשבת צורה כלפי ששת הימים שהם בחי' חומר כלפיה וצורה כלפי חומר הוא בחי' אחדות כלפי רבוי.

¹⁰⁸ **עיין אור החיים** (שמות כ יא) – כי ששת ימים עשה ה' וגו', **פירוש כי לא עשה בתכונת בריאתם שיעמדו אלא ששת ימים, ומעתה יצטרך ה' לחדש הבריאה בכל יום ראשון, ובאמצעות נפש העולם שהוא השבת שברא ה', נח מהתמדת המלאכה, וכאומרם ז"ל ז שהיה העולם רופף ורועד ובבא שבת עמד בקיומו, והוא אומר וינח ביום השביעי, ויום זה מעמיד העולם עוד ששת ימים, ובכל יום ששי לערב שכלתה תכונת העולם, יבא שבת ויקיים העולם עוד ששת ימים אחרים, וכן על זה הדרך, ועיין פרשת בראשית (ב ג):**

¹⁰⁹ עיין תוס' ד"ה ופי' בחגיגה ג:

¹¹⁰ **תוספות בחגיגה ג:** – ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקדוש ב"ה ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה ישראל ושבת על הקדוש ב"ה שהוא אחד הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות ועל זה סמכין לומר אתה אחד במנחה בשבת אע"פ שאינו מדבר מעניינא דימא דשבת כמו תפלת ערבית ושחרית:

¹¹¹ גם בדפ"ר ותולד – לו, ומתולד – בו

¹¹² **אין הכוונה** שדעתם האחת היא אחדות פשוט אלא כיוון שמצד עצמם מחוייב שהן שונות כי אין שני בני אדם שוים, לכן כשהם מסכימים, מוכרח שיש איזה אור אחד פשוט, שמאיר בהם, דהיינו שפשוט אין הכוונה לאחדות שלהם אלא שאם הם מסכימים מוכח שמאיר בהם אחדות הפשוט שלו ית'

ועיין תורה קפא אולי הכוונה קשר רשעים אינו קשר הכוונה שאע"פ שמסכימים לדעה אחת, אין זה ע"י אור האחד שמאיר בהם, אלא אלא רק היכי תימצי להוציא לפועל את רעתם, שזה הלעומת זה של אחדות, כי הוא עמ"נ להפרד מהאחד האמיתי, ולא להיות כלי לו.

¹¹³ **כך לשון** חו"ל ואעפ"כ צ"ע מדוע מתייחס לעינים דווקא.

¹¹⁴ **ב"מ נט:** – תנא אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו רבי אליעזר נשרף ואף רבן גמליאל היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל רבי אליעזר בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו.

¹¹⁵ **עיין עירובין יג:** אמר רבי אחא בר חנינא גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים על טהור טמא ומראה לו פנים
¹¹⁶ לשון תפילת מנחה של שבת ועיין תיקון יח דף לד.

¹¹⁷ **משמע** שיש יחס בין אחד לאחד ואולי בגלל שהוא אחד לכן יש לו גוי אחד בארץ ומסתמא אין הכוונה אחד לאפוקי מרבים דאיזה שבח יש בוה שלא בחר בעוד אומות, אלא שיש לו בארץ גוי מאוחד בבחי' אחדות המאיר בפעולות המשתנות דהיינו שהאחדות של ישראל היא בוה שמאמינים כולם כאחד באחד הפשוט ומקיימין מצותיו ובפרט שובתים בשבת שזה עצמו בחי' עדות שהריבוי פעולות הוא דייקא מכח האחד הפשוט שהוא דייקא אי פעולה, כצורה בחומר, ועושים זאת בצווי האחד, שע"ז מעידים שיש מנהיג אחד לעולם שהוא המקיים את העולם.

ועיין **טור אורח חיים** סימן רצב תפילת מנחה של שבת – וקדושת היום באמצע אתה אחד וכו' ויש בו נ"ד תיבות כמו שיש בפרשת זכור את יום השבת לקדשו עד ויקדשהו. מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ א איתא במדרש ג' מעידין זה על זה הקב"ה ישראל ושבת

דהיינו שכיון שהקב"ה אחד ואורו המתפשט ממנו, דהיינו שמו, גם אחד, לכן כשישראל בארץ הם באחדות/ע"ה, אזי מאיר בהם שמו אחד מלמעלה. **שע"י אחדות שנתגלה בישראל למטה, נתגלה אחדותו הפשוט ית' למעלה/ע"ה** דהיינו מלמעלה למטה שהרי למעלה תמיד הוא אחד פשוט :

י"זזה בחי' מעשה דר' אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (ב"מ נט)/ע"ה שנחלקו ר"א וחכמים בדין חוליות של חרס שצרפום בכשן והרכיבו מהם תנור ע"י חול ביניהם (פרש"י ב"מ נט). ויש כמה ביאורים כיצד נעשה י"מ תנור חרס שחתכוהו לרוחבו ועשאו חוליות חוליות וביניהן שמו חול וטפלוהו בטיט/ע"ה (רמב"ם על המשנה) וי"מ שגם הסיקוהו כדי שישרף הקש. ר"א אמר שאינו מקבל טומאה, שכיון שהחול

הקב"ה ישראל מעידין על השבת שהוא יום מנוחה ישראל ושבת מעידין על הקב"ה שהוא אחד הקב"ה ושבת מעידין על ישראל שהן יחידין באומות ועל פי זה נתקן אתה אחד

והמקור מסתמא **בתוספות חגיגה דף ג:** - ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ - אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקדוש ב"ה ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה ישראל ושבת על הקדוש ב"ה שהוא אחד הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות ועל זה סמכין לומר אתה אחד במנוחה בשבת אע"פ שאינו מדבר מעניינא דיומא דשבת כמו תפלת ערבית ושחרית:

ע"ה לכאורה מהמבואר כאן שרבים מסכימים לדבר אחד, נחשב אחדות, לפ"ז אפילו אין ביניהם אהבה ואחדות באמת אלא שלמדו והסכימו שכך היא ההלכה, אבל נראה שכדי לגלות באמת אחדותו ית' הפשוטה צריך שגם למטה יהיו צבור אחד ולא צבור של יחידים, עיין גמ' ר"ה יז: שיורדי הים באניות לא נחשבים צבור אלא חידים לכן אין בכח צעקתם לקרוע גז"ד, ועיין שם משמואל פרשת במדבר (תרעו) ד"ה במכילתא (פ' ב') מה שכתב בשם אביו הבני יששכר - דציבור מקרי שכל אחד מייצר בצער הכלל כולו ולא מפני צער לבד, אבל יורדי הים שמתקבצין אנשים שונים שאין מכירין זה את זה וכל אחד מייצר בצרתו הפרטית ולא אכפת לי' בוולתו ע"כ כיחידים דמו.

ע"ה וצ"ע הרי למעלה אין הסתרה ומדוע מתגלה אחדותו ית' למעלה רק ע"י שמתגלה למטה

ואולי הכוונה למבואר בתורה מט מי עם זאת עולה שאין הקב"ה נכנס לביהמ"ק של מעלה עד דבקרבך קדוש דהיינו שמתקנים את ביהמ"ק של מטה דהיינו שכדי שתאיר הבינה שהיא ביתא עלאה צריך לתקן את המלכות ולכן רק ע"י שמגלים כאן למטה את אחדותו ית' דהיינו שממליכים אות ועלינו בשלימות אזי אפשר לזכות שהשיג אור האמת שמאיר בבחי' עוה"ב מהבינה וזה הכוונה נתגלה אחדותו למעלה היינו שהחכמה לא מאיר לבינה את האחדות אלא כשיכולה הבינה להאיר זאת למטה למלכות וזה אפשר רק ע"י שהמלכות מתוקנת דהיינו שממליכים אותו ית' כראוי

^ט בתרלד - הוסיף כאן אות ת-י ת

ע"ה בבא מציעא נט. - תנן התם חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים מטמאין [דף נט:] וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראייה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראייה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר (דברים ל-יב) לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה (שמות כג-ב) אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאלהיו א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני.

פרש"י - התנו חוליות. תנור העשוי חוליות מצרפו בכשן כדרך כלי חרס ואח"כ צירף החוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא: **ר"א מטהר.** שאין זה כלי חרס אלא בנין כעין כלי גללים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה: **וחכמים מטמאין.** דאולי בתר חוליות שאר תנורים שלהם היו עשויים כעין קדירות גדולות ופיו למעלה וצורף בכשן כשאר קדירות ומטלטלים אלא שהיה מושיבו על הארץ או על הדף ומדביק את טפילות הטיט סביב על כולו לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את חומו:

פרש"י בברכות יט. - **התנו חוליות.** תנור של חרס שהוא עשוי ככלי ומטלטל ותחלת ברייתו מן הטיט ומצרפו בכשן כשאר קדרות ואם נטמא הצריכו הכתוב נתיצה ואם נתצו בענין זה שחתכו סביב סביב כחוליות עגולות וחזרו וחיברו בטיט של חול בין חוליא לחוליא רבי אליעזר מטהר עולמית שאינו עוד ככלי חרס שלא נשרף בכשן וחכמים מטמאין: **כעכנאי.** כנחש זה שכורף עצמו בעגולה:

בתוספות כתבו יש שגרס חכנאי, וכן זה נחש, ושמא בעל התנור היה שמו כך, וביאר **המהר"ם שיף** שהירושלמי חולק על ביאור הגמרא בבבלי שהקיפוהו בראיות כנחש, אלא סיום הגמרא הוא זה הוא תנורו של אדם בשם חכנאי, ועיין מהרש"ל ומהרש"א

^ט **כך מבואר** במפרשי **המשנה כלים פ"ה משנה ט** - תנור שְׁבָא מְחַתָּה מְבִית הָאֵמֶן, וְעֵשָׂה בּוֹ לְמוֹדֵינָן, וְנִתְּנָן עָלָיו וְהוּא טְהוֹר, נְטֵמָא. וְסֵלַק אֶת לְמוֹדֵי, טְהוֹר. הַחֲזוּרָן לוֹ, טְהוֹר. מִרְחוֹ בְּטִיט, מְקַבֵּל טְמֵאָה, וְאֵינּוּ צָרִיף לְהַסִּיקָנּוּ, שְׂכָבֵר הֶסֶק: [משנה י'] חֲתָכוּ חֲלִיּוֹת וְנָתַן חֹל בֵּין חֲלִיָּא לְחֲלִיָּא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר, וְחֲכָמִים מְטַמְּאִין. זֶה תְּנֹרָה שֶׁל עֶכְנָאִי.

פ' המשניות לרמב"ם - נתן חול בין חוליא לחוליא. שיעשה חוליא ואח"כ שם חול סביב והרכיב חוליא שניה על זה החול ולא סר לעשות זה עד שהשלים תמונת התנור וגבהו עוד טח אותו בטיט מחוץ עד שהשלימו אמר רבי אליעזר שהחול מבדיל בין החוליות והוא כשנשבר ונחלק לעולם ולזה הוא טהור וחכמים אומרים שהטיט הנוגע בכל החוליות מחוץ כבר חברו ושם אותו תנור שלם ונפל בין ר' אליעזר וחכמים מחלוקת רב ועצום וראיות רבות עד ששרף בזה היום רבן גמליאל ובית דינו כל טהרות שטיהר ר' אליעזר וברכוהו ולזה נקרא תנור של עכנאי מיוחס אל עכנא והוא תנין גדול ואמרו שהקיפוהו תשובות כעכנא:

מפריד אינן אלא אסיפת חוליות/ו והרכבת חלקים, וחכמים אמרו כיון שהחוליות חרס הוא טמא אע"פ שהן מחוברות בחול (רש"י) ולרמב"ם כיון שטפלוהו בטיט הטיט מחברם לאחד וטמא, וי"א כיון שגם הוסק קצת, מחשיבים את החוליות כמצטרפות לתנור אחד שמקבל טומאה. ושניהם הביאו הרבה ראיות כל אחד לדעתו ולכן נקרא תנורו של עכנאי, כי סבבוהו בהלכות כנחש העכנאי/כ⁹, פרש"י שאוחזו זנבו בפיו ונעשה עיגול שהנמצא בתוכו אין לו דרך לצאת כך גם חכמים כמה ראיות שהביאו לא הצליחו לשכנע את ר"א, וי"א שכך היה שמו של בעל התנור. ואע"פ שר"א עשה שנויי הטבע להוכיח שהלכה כמותו עד שאפילו בת קול משמים אמרה שהלכה כמותו בכל מקום, אעפ"כ לא השגיחו בה, כי התורה אמרה אחרי רבים להטות, ורבינו מוכיח מכאן שאפילו במקום שהיחיד מכווין לדעתו של הקב"ה, אם רבים בדעה אחת אחרת, הקב"ה מסכים עם הרבים, והטעם כנ"ל שכשרבים מסכימים לדעה אחת זה מגלה שפעולות המשתנות נמשכים מאחד הפשוט, וזה כאילו מנצחים את הקב"ה כמ"ש שם נצחוני בני. **כי ר"א יצאה בת קול ואמרה הלכו כמותו בכל מקום/כ¹⁰]**, והי' רוצה להראות שזכה לשלימו' הדיבור שכל דיבורו הוא רק קודש, דהיינו דבר ה', דהיינו שלימו' ריבוע הדיבור דהיינו שבכל הד' חלקי הדבור מאיר ג' קוי האמת, שזוכין לזהפ"ד ע"י הלכו' כנ"ל באות ב/כ¹¹, רוצה לומר שכיון שבכוחו לשנות את הטבע מוכח שיש לו שלימות הדבור, וכיון שלשלימות הדיבור זוכים ע"י תודה והלכה מוכח שזוכה תמיד לכיווין להלכה/כ¹². וע"כ אמר חרוב יוכיח, אמת המים יוכיח, כותלי ביהמ"ד יוכיחו, בת קול יוכיח, כי אלו ארבעה דברים, הם בחי' רבוע הדיבור, דהיינו ארבעה חלקי הדיבור הנ"ל ואם בכוחו לשנות

⁹ שמעתי מהרב מאיר רבינו שר"א לשיטתו שלא נכלל ברבים לכן גם בתנור תופס את החוליות כרבים לכן נאבד מהם שם תנור, אבל חכמים שהם רבים המסכימים לדעה אחת לכן גם תפיסתם בתנור הוזה שהוא נחשב אחד אע"פ שיש בו רבוי חוליות.

וכך גם מבארים את מחלוקת ב"ש וב"ה ובגמ' אמרו רבי אליעזר שמותי הוא יש מפרשים שהכוונה מנודה ויש מפרשים מבית שמאי. ושמעתי מהריצ"ח תורה לב³ אולי בשם ר' צדוק שמבאר ששורש מחלוקתם היא האם לפסוק כפנימיות העניין שבדרך כלל הוא בחי' דין או כחיצוניות הנגלה שהיא יותר שייכת לדרך של הנהגת הכלל בחסד. וה"נ בתנורו של עכנאי ר"א התיחס לשורש הענין שבתוכו הוא מעשה הרכבה, עיין לקמן, ואילו חכמים סברו כיוון שמצופה טיט והוסק הרי הוא נחשב גוף אחד, כי העיקר הוא המאחד של הדברים. כי ר"א היה בבחי' דין, כמ"ש יקוב הדין את ההר ביבמות צב (ועיין סנהדרין ו: שגם משה רבינו זקנו היה אומר כן) ולכן גם בפירוש ההלכה של אחרי רבים להטות, חלק עליהם כי סבר שגם כשהרבים מסקנתם שווה, אבל אם הטעמים שונים הרי בפנימיות אין כאן רוב, ואילו חכמים סברו שכיוון שבמסקנה מודים, הרי יש כאן רוב. עוד נמצא כעין זה מחלוקת שמאי והלל כיצד מרקדין לפני הכלה הלל אומר כלה נאה וחסודה דכיוון שמצאה חן בעיני החתן אפשר לומר כן ואף להוסיף ללא כחל וסרק וללא פרכוס. אבל שמאי אומר כלה כמות שהיא, דיקוב הדין את ההר ואין לומר אלא כמו שהוא באמת.

¹⁰ כנראה הכוונה לנחש מסוג חנק, שלא הורג ע"י ארס אלא טובב כמה פעמים על הקרבן וחונק אותו.

¹¹ אליבא דבת קול אבל בארץ אין הלכה כמותו וכנ"ל כי יחיד ורבים הלכה כרבים אע"פ שבשמים פסקו כמותו לא כן בארץ והיינו דאמר הקב"ה נצחוני בני

וצ"ע א"כ מאי בכל מקום? ואולי כמו שניסה להוכיח שבדיבורו שינה את הטבע לילך כמותו וכרצונו

דהיינו שאמרו לו לא בשמים היא ור"א רצה להוכיח שהלכה כמותו גם בארץ ואעפ"כ חלקו עליו אמרו לו שדעתו אינה אלא בשמים ולא בארץ, כי בענין להנדיג את העם בהלכה הלכה כרבים כי כל הלכה תכליתה להאיר אחדות הפשוט בעולם כנ"ל שתודה הלכה בחי' התגלות האמת לכן צריך שיסכימו עליה הרבים כיוון ששם מאיר דעת אחד ברבים

(יש מפרשים שמדאורייתא כן הלכה כמותו ורק מדרבנן גזרו שמא יטעו המון העם בתנורים אחרים)

¹² * שם

¹³ דפ"ד - לזה, תקפא לא ברור ונראה ליה

¹⁴ צ"ע כי לאמת זוכין ע"י הלכות ולרוב הדיבור זוכין ע"י עצם הד' תיקונים המבוארים בלקוטי תפלות, ואח"כ עוד מאיר בהם את אור האמת ונשלמים.

ואולי אין כאן שלב בינים אלא שא"א לקיים את ד' התיקונים של ד' חלקי הדיבור אלא ע"י שמאיר לו אור האמת. ונראה שכך הוא כי הם בחי' חומר וצורה שאין להם מציאות בנפרד.

¹⁵ צ"ע כי הטעם שלא חזר בו אע"פ שנידוהו היה כיוון שכך קיבל מרבתי עיין משנה כלים פ"ה משנה י' בביאור התפארת ישראל שם ביאור בועז שכתב שכך הייתה מדתו של ר"א שלא שנה אלא מה ששמע מרבתי כמבואר בסוכה כח. תנו רבנן מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון ושאלוהו שלשים הלכות בהלכות סוכה שתיים עשרה אמר להם שמעתי שמונה עשר אמר להם לא שמעתי רבי יוסי ברבי יהודה אומר חילוף הדברים שמונה עשר אמר להם שמעתי שתיים עשרה אמר להם לא שמעתי אמרו לו כל דבריק אינן אלא מפי השמועה אמר להם הוקתוני לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי מימי לא קדמני אדם בבית המדרש ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי ולא שחתי שיחת חולין ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי מעולם. עכ"ל.

וא"כ מה זה משנה אם יש לו שלימות הדיבור שע"י הלכה כמותו או לו הרי פסק על התנור שטמא כיון שכך שמע מרבתי ולא ע"י שזכה לשלימות הדבור (אמנם בבעז שם כתב שני"י בשם רמב"ן כתב שבמחלוקת זו אמר ר"א כן נראה בעיני אבל צ"ע א"כ שכל כך התעקש)

הטבע בעניין השייך לאיזה חלק דבור/י¹⁹ מוכח שזכה להאיר ג' קוי אמת באותו חלק, ולזה זכה ע"י שזכה לכווין להלכה/י²⁰. וטעם שהיה בכוחו לשנות את הטבע בדיבורו **כי הצדיקי' הם פט'גיבורי כח עושי דברו** [צ'] עושי דברו של הקב"ה כרצונם/י²¹ **כמובא בזוה"ק (לך לך ד' צ')/י²² שהם עושים ומנהיגים עם הדיבור כרצונם** כי ע"י שדבורם הוא דבר ה'י²³ אוי חיות העולם ע"י דבורם ויכולים לשנות הטבע. **וע"כ רצה ר"א להראות שיש לו שלימות רבועי²⁴ הדיבור, וע"כ יכול לעשות עם הדיבור כרצונו, דהיינו לשנות הטבע כרצונו ע"י שלימות דיבורו/י²⁵. והראה זאת בר' דברים, שהם בחי' רבוע הדיבור :**

חרוב יוכיח, שאמר ר"א אם הלכה כדברי יעקב החרוב/י²⁶ ויתרחק מאה אמה זה בחי' הדיבור של צדקה. **כי חרוב הוא בחי' צדקה, כי חרוב נוטעין אותו רק לדורות/י²⁷, דהיינו לעשות צדקה עם הדור הבא כי בדורו עדיין לא נותן פרי כ"ש בגמ' (תענית כג')/י²⁸ אלא עלמא בחרובא אישתכח**

¹⁹ **משמע כאילו** שכגון ע"י צדקה שנעשה גדר אדם מכח זה היה לו הכח לומר לחרוב לחזור לאחוריו, אבל אינו כן אלא רק רמו להם שיש לו שלימות שהיא בבחי' ארבע, כי לא שייך שיהיה חצי רבוע דיבור, אלא הם ארבע שהם אחד ע"י אור אחדותו הפשוט המאיר בהם בבחי' צורה בחומר.

²⁰ **צ"ע** הרי גם רבנן שחלקו על ר"א כגון רבי יהושע בן חנניה היה בכוחו לשנות את הטבע בדיבורו וא"כ מה הראייה מזה שהלה כמותו. עוד הרי מבואר בתורה נו שכל תנאים היו מקבלים הלכה משמים ואלוואלו דברי אלקים חיים רק יש צדיק וטוב לו שהלכה כמותו ויש צדיק ורע לו שאין הלכה כמותו אע"פ ששניהם אמת. א"כ מה הראייה שהלכה דווקא כר"א.

²¹ מתולד - גבורי

²² תהלים קג כ'

²³ **בכמה מקומות** ביאר רבינו שהם עושים את הדיבור כי מחברים דיבור לקול. ונראה שגם כאן זו הכוונה אלא שרוצה לומר עוד שע"י גם עושים עם הדיבור כרצונם שע"י זה יתבאר מעשה דר"א.

²⁴ **זוהר ח"א דף צ.** -עד דהוו אולי, פתח רבי חייא ואמר, (שם קג כ) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו וגו', זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין דעלמא, דקודשא בריך הוא אתרעי בהו מכל שאר עמין, ועבד לון חולקיה ואחסנתיה, ועל דא יהיב לון אורייתא קדישא, בגין דכלהו הוו ברעותא חדא על טורא דסיני, ואקדימו עשיה לשמיעה, כיון דאקדימו עשיה לשמיעה, קרא קודשא בריך הוא לפמליא דיליה, אמר לון עד הכא אתון הויתון יחידאין קמאי בעלמא, מכאן ולהלאה הא בני בארעא חברים בהדייכו בכלא, לית לכו רשו לקדשא שמי עד דישראל יתחברון בהדייכו בארעא, וכלהו תהוון כחדא חברים לקדשא שמי, בגין דאקדימו עשיה לשמיעה, כגוונא דמלאכי עלאי עבדי ברקיעא, דכתיב ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, עושי דברו בקדמיתא, ולבחר לשמוע:

דבר אחר, ברכו יהו"ה מלאכיו, אלין אינון צדיקא בארעא, דאינון חשובין קמי קודשא בריך הוא כמלאכי עלאי ברקיעא, בגין דאינון גבורי כח, דמתגברי על יצריהון, כגבר טב דמתגבר על שנאיה, לשמוע בקול דברו, דזכאן בכל יומא למשמע קלא מלעילא בשעתא דאצטריכו, השתא מאן יכיל למיקם בהדייהו דאינון קדישין עליונין, זכאין אינון דיכלי למיקם קמיהו, זכאין אינון דיכלי (ד"א ל"ג למאן דיכול) לאשתובא מקמיהו, אשגחואת דקודשא בריך הוא עלייהו בכל יומא, היך אנן יכלין למיעל קמיהו, ועל דא כתיב (שם סה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, וכתיב (שם פד ו) אשרי אדם עז לו בך וגו':

²⁵ **עיין לעיל תורה א' תנינא** כיצד זוכים להיות הבעל תפלה שתפלתו היא דבר ה' ואזי הוא המלווה הגדול לכל הבריאה וכל שפע חיות העולם על ידו.

²⁶ בתשכס - רבוע

²⁷ **מצאנו** ענין כזה כשבא יעקב שהוא האמת בעצמה כמ"ש תתן אמת ליעקב והייתה אבן עפ"י הבאר שלא יכלו אלא כמה בני"א להסירה והוא יגל את האבן פרש"י עפ"י מ"ר כמעביר הפקק מעל הצלוחית להודיעך שכוחו גדול וא"א לומר שהכוונה לכח הגוף שזה שייך לידי עשו (עיין באר מים חיים שם) ועוד שהרי היה זקן בן שבעים ושבע והיה בא מן הדרך והוא או דייקא יצא מבית מדרשם של שם ועבר אחרי יד שנים שלא שכב לישון בהם כלל כפרש"י עה"פ וישכב במקום ההוא ותורה מתשת כוחו של אדם אלא שכלפי האמת עצמה אין לגשמיות שום מקום כי מי שאין לו לב אבן גם כמבואר בתורה כה שזה בחי' ברור המדמה בתכלית ע"י האמת אזי גם בגשמיות אין משקל לאבן הגשמית כלפיו וכן לכל מיני גשמיות (כעין זה שמעתי פעם מהריצ"ח ואולי היה בתורה כה)

ועיין בעל הטורים - בראשית כט (י) ויגל - ב' במסורת. הכא. ואידך ויגל כבודי (תהלים טו, ט). שכיון שראה אותה שרתה עליו שכינה ורוח הקודש. וזהו ויגל כבודי, כדכתיב (שם נו, ט) עורה כבודי. ד"א אימתי ויגל כבודי, כשיתקיים ויגל את האבן, כשיתקיים יצר הרע שדומה לאבן

²⁸ **שמעתי** רמו מהרב מאיר רביבו שעל כן אמר ר"א לחרוב שיעקר, ויחזור להנטע במרחק שזה בחי' צדקה שנוטע מחדש את החרוב לדור הבא. (ונראה שזה רק רמו כי באמת אם נעקר עם גוש עפר וחזר וניטע הרי הוא כמו שהיה, ואם בלא עפר אזי רק ג' שנים ערלה צריך להמתין ולא שבעים שנה. כי שבעים שנה נראה הכוונה כשזורע ורע חרוב אזי רק עד ע' שנים גדל לעץ נותן פרי)

²⁹ **זוה חסד** מעלתו גדולה ביותר כי הוא חסד של אמת כמבואר במדרש (ב"ר צו ה) שחסד שעושה בלא לצפות לגמול הוא חסד של אמת (כמבואר בבינה לעתים ח"ב דרוש ד' לצדקה, אבל הוסיף שעדין יש בו חסרון כי מצפה לגמול מהקב"ה לכן חסד אמת באמת שייך רק אצל הקב"ה) עכ"פ זה חסד של אמת, אמת דייקא, שמאיר אמת בחלק זה של דבור.

³⁰ **תענית כג.** - תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל (אויב כב-כח) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור ותגור אומר אתה גורת מלמטה והקודש ברוך הוא מקיים מאמרך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארת בתפלתך כי השפילו ותאמר גוה דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח עינים יושיע דור ששח בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך ונמלט בבור כפיך מלטתו במעשה ידיך הברורין אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה

כי היכי דשתלי לי אבהתי אנא נמי שתלי לבנאי [צ"ט] פירוש אני מצאתי עולם עם חרוב וכמו ששתלו אבותי בשבילי כך אני שותל בשביל בני. **נמצא שהחרוב הוא רק לדורות כמו הצדקה שהיא לדורות כמו שאמר ר' חייא (שבת קנא ע"ב) כי אתא עניא אקדים לי' רפתא כי היכי דלקדמו לבניך וכו' גלגל הוא שחוזר בעולם** [ק]:

אמת המים, שאמר ר"א אם הלכה כדברי יחזרו בה המים לאחור/ק"א זה בחי' תשובה, כי מים רומז לתפלה של תשובה **בבחי' (איכה ב')/ק"ב** שפכי כמים לבך נוכח פני ה' פסוק זה הם דברי ירמיהו לעם ישראל בחורבן ירושלים שיחזרו בתשובה בתפלה מעומק הלב בעיקר בלילה על הרעב הנורא שהיה:

כותלי ביהמ"ד שאמר ר"א אם הלכה כדברי יפלו/ק"ג זה בחי' עשירים, שהם כתלמידי שהכל פונין בו נראה כוונת רבנו לדברי הגמ' ברכות ל. [ק"ח] עה"פ (שה"ש ד' ד') "צווארך בנוי לתלפיות" דרשו שרומז לבית המקדש שהוא תל שכל פיות פונים אליו, ורבנו על פי זה דורש שעשירים נקראים כותל. **כי אוהבי עשיר רבים (משלי יד')/ק"ד** והכל פונין אל העשירים כי מקוים לכספם. **וזוהו כותלי בית המדרש**, כותלי הם העשירים כנ"ל ובית המדרש הם התלמידי חכמים הצדיקים הלומדים בו שעל ידם מקבלים העשירים את עשירותם **בחי' (תהלים לד')/ק"ו** דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, דהיינו הצדיקים דורשי ה', שכל טוב נמשך מהם כי הם בתפלתם מכינים צינור לשפע שירד לעולם. אך צדיקים מהני זכותיהו אעלמא אדידהו לא [ק"ח] (חולין פו.)/ק"ט. כי הצדיקים בעצמן אין

(תהילים קכו-א) שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דניים שבעין שנין בחלמא יומא חד הוה אול באורחא חזייה לההוא גברא דהוה נטע חרובא אמר ליה האי עד כמה שנין טעין (אחרי כמה שנים הוא טוען פירות) אמר ליה עד שבעין שנין, אמר ליה פשיטא לך דחיית שבעין שנין? אמר ליה האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתי, כי היכי דשתלי לי אבהתי, שתלי נמי לבראי, כמו ששתלו אבותי אע"פ שידעו שזעזעמם לא יאגו ממנו אלף כל ננס אחרי שזעזעם שנה כך אני נוטע כני שיהיו ממנו זמרות שאליו. יתיב קא כריך ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משוניתא איכסי מעינא ונים שבעין שנין כי קם חזייה לההוא גברא דהוה קא מלקט מינייהו אמר ליה את הוא דשתלתיא א"ל בר בריה אנא אמר ליה שמע מינה (מכך שהחזיקו כני טען פירות) דניימי שבעין שנין.

^{צ"ט} אני עולם עם חרוב מצאתי כמו ששתלו אבותי אני גם שותל לבני.

^ק רבי חייא אמר לאשתו כשבא עני לפתחינו תקדימי לתת לו לחם כדי שאחרים יקדימו לתת לבניך כשיבואו לקבץ נדבות אמרה לו האם אתה מקלל אותם אמר לה כך כתוב כי בגלל הדבר הזה ובבית מדרשו של רבי ישמעאל פירשו שהעניות כמו גלגל שחוזר בעולם ופוגעת בכלם.

^{קא} על כן אמר ר"א לאמנה שיחזרו בה המים לאחור לרמוז לבחי' תשובה שחוזר לתקן את האתמול.

^{קב} **איכה פרק ב** (יט) קומי רַבִּי בְּלִילְךָ וּבְלִילְהוּן לְרֵאשֵׁי אֲשֶׁמְרוֹת שְׁפָכִי כְּמִים לַבַּיִת נִכַח פְּנֵי אֲדֹנָי שְׂאִי אֲלֵיו פְּפִיךָ עַל נֶפֶשׁ עוֹלְלֶיךָ הַעֲטוּפִים פְּרָעֵב פְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת:

^{קג} **נפילת הכתלים** רמז לנפילת העשירים שעי"ז לא יהיה קמח לת"ח ולא יוכלו ללמוד ולא יחזור השפע, וזה בחי' דבור של עשירים קרובים למלכות שעי"ז יש בכוחם לשנות גורת המלכות, ואולי כיון שתומכים בלומדי תורה אהובים וקרובים אצל הקב"ה ושומע להם לבטל גורות. ואולי אפ"ל שר"א רצה להפיל את כתלי בית המדרש לרמוז להם שאין תועלת בלימודם אם אינם מקבלים דעתו שהיא ההלכה האמיתית, וע"כ גער בהם רבי יהושע לומר שהלכה כרבים כשמסכימים דעה אחת, אפילו נגד דעתו של מי שמכווין יותר להלכה.

^{קד} צ"ע אין לנקד פתל כדושת הגמ' בברכות ל. או פתל כדושת רבינו

^{קה} עיין ברכות ל. עה"פ (שיר השירים ד' ד') צווארך בנוי לתלפיות דרשו שמדבר בבית המקדש שהוא תל שכל פיות פונים בו

^{קו} **משלי פרק יד** (כ) גם לַרְעֵהוּ יִשְׁנָא רֶשׁ וְאֶהְבִּי עֶשִׂיר רְבִים:

^{קי} תהילים פרק לד (י) יָרְאוּ אֶת יְדֹדְךָ קִדְשֵׁיו כִּי אֵין מַחְסוֹר לְיִרְאָיו: (יא) כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעְבּוּ וְדָרְשֵׁי יְדֹדְךָ לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב:

מלבי"ם – (יא) כפירים – בעת אשר רשו ורעבו – אם רשו מכלי הטרף לא ימצאו מזונם, וכן בני אדם אם רשו מנכסיהם ירעבו, אבל דורשי ה' (רשו) לא יחסרו כל טוב – דורשי ה' גם בעת אשר רשו לא יחסרו כל טוב כי ה' מומין מזונותיהם:

^{קי} צדיקים טועילה וכותם להגן על העולם אבל על עצמם לא.

^{קט} **חולין פה:** – רבי חייא נפל ליה יאניבא תולעת בכיתניה, אתא לקמיה דרבי, אמר ליה שקול עופא ושחוט על בוביתא דמיא דמורח הוולעת דמא ושביק ליה.... [דף פו.] ומי נפל ליה יאניבא בכיתניה? והאמר רבין בר אבא ואמרי לה אמר רבי אבין בר שבא משעלו בני הגולה פסקו הויקין והוועות והרוחות והרעמים ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנם ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו שזעזעו לא לקו ולא"כ כלל יתן שזעזעו תולעת זנמו על זני חייא ומתלת גמי כי מהניא זכותיהו אעלמא, אלז אדידהו לא. כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניוון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת:

פרש"י – ומי נפל יאניבא בכיתניה. דרבי חייא: בני הגולה. לאו אנשי כנסת הגדולה קאמר אלא בהנך דורות אחרונים קאמר שהתחילו ללקות בני ארץ ישראל ביינם ופשתנם מפני שנתקלקלו דורות ומשעלו מבני בבל לכאן שהיו חסידים פסקו כאן הוועות: **ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו**. שבזכותם באתה טובה זאת. רבי חייא ובניו מבבל עלו כדאמרי' בשיליה פ"ק דסוכה (דף כ.): **זיקים וזועות ורעמים ורוחות**. מפרש בברכות בהרואה (דף נט.) דכולן לקללה: **זועות**. הארץ מזדעזעת: **רוחות**. זעפא אשטרובי"ל: **כדרב יהודה**. דאמר זכותא דצדיקי לאחריני מהני ולא לדידהו בהאי עלמא: **חנינא בני**. הוא רבי חנינא בן דוסא ובימיו היה קול זה יוצא: **די בקב חרובין**. מתפרנס בצער ובצמצום:

להם כלום^{קי}, רק ממשיכין כל טוב אל העולם, כשרז"ל על רחב"ד (שם) כל העולם ניוון בשביל/קיא\ בחי' הצינור לשפע שהכין חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין וכו'. וע"כ העשירים נקראין כותלי בית המדרש, שהם כתלקיב שהכל פונין אליו ע"י עשירותם. וכל טוב שיש להם נמשך להם מבחי' בית המדרש, הרומז לצדיקים היינו בחי' דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, שהם הצדיקים שמהם נמשך כל ההשפעות כנ"ל:

בת קול זה בחי' ספירת מלכות [ק"י/ק"י] וזהו שנקראת בת קול ולא בן קול/ק"י. ולכן כשיצאה בת קול ואמרה הלכה כרבי אליעזר בכל מקום היה זה רמז ש"א זכה לתקן את חלק הדבור של מלכות בחי' מלך שמצווה ומנהיג. וטעם שבת קול היא המלכות כי ק"י/ק"י ע"י קול משיית עיזקאין דקנה [ק"י] דהיינו שבקנה היוצא מהריאה לפה וממו יוצא הקול יש בו שש טבעות, ושש רומז על בחי' מלכות, כי המלכות היא בחי' כסא וכתוב (מלכים א י/ק"י) שש מעלות לכסא. ומבואר בזוהר {ע' זוהר נשא קבא: ק"י} פנחס רלה. [ק"י] ובתיקון כב [קבא/קב] שפסוק זה רומז למלכות. כי הקול הוא תפארת ומלכות הוא הדיבור והקנה כמו סולם של שש מעלות רומז לשש ספירות מהמלכות לתפארת.

^{קי} בדפ"ר - כלום, בתקפא - לא ברור נראה כלים

^{קיא} עיין בעל שם טוב על התורה - פרשת תולדות אות ט' - הריב"ש ז"ל אמר פירוש הגמרא יצאה בת קול ואמרה כל העולם ניוון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, דהצדיק הוא כמו שביל וצינור הממשיך נוזלים, כן הוא על ידי מעשיו הקדושים ממשיך השפעות טובות לעולם, וכמו שהצינור אינו נהנה במה שעובר עליו, כן הצדיק אין רצונו וחפצו כי אם להשפיע לכל באי העולם, וזהו הבת קול כל העולם ניוון בשביל, פירוש, בצינור שעושה חנינא בני, והוא כמו השביל, והצינור שאין חפץ בטובת עצמו, ומסתפק במועט ודי לו בקב חרובין וכו' ודפ"ח:

^{קי} הניקוד צ"ע כ"ל

^{קיי} קהלת יעקב ערך בת קול

^{קיי} עיין קהלת יעקב בת קול - כן נקראת המלכות שהיא בת לבניה שנקרא קול גדול, זהר ויחי רלו. ועי"ש בשם מגיד מושרים פ' ויקרא שהיא בחי' מט"ט. ואולי לכן אצלנו סברא כר"א.

בת קול עיין תוס' יו"ט יבמות פרק טז משנה ו'. ובספר אמת ליעקב.

בת קול בחי' הד, דהיינו קול החוזר. והקשר לחנוכה עיין דובר צדק מעמוד 142

תוספות טנהרין דף יא. בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול:

^{קטו} עיין רבנו בחי' דברים לג ח' - והנני מבאר לך בכאן ארבע מדרגות הללו (של רוח בקדש), הראשונה בת קול, ויש סוד במה שאמרו בת קול ולא אמרו בן קול, וכן במה שאמרו זה בנה אב, וכן בנין אב משני כתובים, ולא אמרו זה בנה אם או בנין אם, וכן במה שאמרו עוד יש אם למקרא ולמסורת ולא אמרו יש אב, כי הכל נאמר בהשגחה מכוונת וחכמה יתירה, וחכמי האמת שכל דבריהם מיוסדים על אדני החכמה וספיר גורתם קבלו כן מן הנביאים עד משה מסיני. ובאור הענין כי בנין אב לא נזכר בשום מקום מהתלמוד אלא על פסוק מפסוקי תורה שבכתב, וא"כ ראוי להם להזכיר בזה לשון אב ולומר זה בנה אב או בנין אב, כי כל פסוק ופסוק הוא בנין האב יתעלה ששמענו התורה מפיו מתוך האש, וכענין שכתוב (דברים ד) ביום דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש ולא היה ראוי שיוכירו בו לשון אם, אבל כשאמרו יש אם למקרא ולמסורת שהוא דבר נמסר מעסק תורה שבעל פה הזכירו אם ולא אב. וכן בכאן בבת קול שהזכירו בת ולא בן מוכרח היה, לפי שהקול הזה המגיע לאזני השומע הוא נמשך מאותו הקול שכתוב בו (שמות טו) והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, וכן עוד (במדבר ז) וישמע את הקול מדבר אליו, והקול הזה הנשמע יקרא בת לפי שהוא נמשך מאותו קול, וזהו לשון בת קול. ועוד לטעם אחר נמרץ הוצרכו לומר בת קול כי היה הקול יורד לאזני השומע כמדת הכסא שהוא רחב מלמעלה וקצר מלמטה כי כן דמות כסא הכבוד וכן צורת האש של מעלה רחבה למעלה וקצרה למטה, וזהו לשון בת קול שהיה הקול יוצא כמדת הכסא. ובת קול זה היה נשמע תמיד לחכמי התלמוד ולחסידי הדורות בזמן בית שני שהיו משתמשין בבת קול אחר שפסקה הנבואה ופסקו אורים ותומים.

^{קטו} בדפ"ר - הקול, בתקפא - לא ברור נראה הקול

^{קי} שש טבעות הקנה עיין ברכות סא. ובוהר ותיקונים שצ"י (בתרלו) בפנים לקמן

^{ק"י} דברי הימים - ב פרק ט (יז) ויעש המלך פסא שן גדול ויצפהו וקב טהור: (יח) ויש מעלות לפסא וקבש בנהב לפסא מאחזים וידות מנה ומנה על מקום השבת ושנים אריות עמדים אצל הידות:

פרש"י (יח) ושש מעלות לכסא - מדרגות לעלות בו. וידות מזה ומזה על מקום השבת - כמין מקלות מפאה לפאה מימין ומשמאל ולסמוך זרועותיו עליהם:

^{ק"י} **זוהר נשא דף קבא**: - רעיא מהימנא - ובלילה שירה עמי דא גבורה. שירה בכור שורו הדר לו ופני שור מהשמאל. וגבריאל שלוחיה וצריך לשורר ולנגן בחדוה בחמרא דאורייתא צינה על תופה (לאתעסקא לשלחא קרבנא קטן החמיל קמי מלכא בחדוה נשי היינו קול המוה ומאן דלית ליה רשו) לאתעסקא באורייתא מי שאין לו אפשרות לעסוק בתורה יקיים קומי רני בלילה לראש אשמורת ויימא באשמורת כמה סליחות ותחנונים ובקשות בכל מיני רנה בגרוניה דאיהו כנור לאפקא ביה קלא בשית כנפי ריאה שן מטש אונות וכו' עם וורדא. בשית עזקאן דקנה ודא ו' ויפוק ליה מלכא דתמן בינה כמה דאוקמוה מארי מתניתין הלב מבין יפוק בן מבינה מבין ידוד דאיהו ו' דאיהו אפרוח בשית גדיפין. ויסלק ליה בשית עזקאן דקנה דאינון שש מעלות לכסא. וב' כרטיין אינון כסא כבוד מרום מראשון הצינה היא כסא כבוד מרום מהמלכות ואינון צינה ומלכות הן לבא ופומא. ל"ב נחיצות חממה שצינה ויאמר כי יד על כס ידוד מלחמה ליי' בעמלק (בנה"ר) כבוד סמא"ל פומא דכס"ה כ"ס ידוד"ה דה"ד תקעו בחדש שופר וגו'. מאי שופר קנה. ו' קול דסליק מן הקנה לגבי פומא דתמן ה' בה' מיני תקונין דדבורא דאינון שפון ושנים וחיך.

נמצא שהראה ר"א בד' דברים אלו שיש לו שלימות רבוע הדיבור, דהיינו בחי' ארבעה חלקי הדיבור הנ"ל. אבל אעפ"כ לא השגישו ע"ז, כי יחיד ורבים הלכה כרבים עכ"פ בארץ/קב"י. כי זה יקר בעיני הש"י, שזה בחי' התגלות אחדות הפשוט קב"מ בחי' פעולות משתנות כנ"ל, שזה בחי' שבת כנ"ל.

וזהו שאמר הקב"ה נצחוני בני [קב"י] כנ"ל אחרי שקם רבי יהושע ואמר לא בשמים היא אלא כחכמים, אז אמר הקב"ה נצחוני בני, ופשוט הגמ' שאע"פ שרב אליעזר הלכה כמותו כי דיבורו הוא דבר ה', אבל כיון שהרבים מסכימים לדעה אחת אחרת ממנו הלכה כמותם. ורבנו דורש נצחוני בני היינו שבחי' בן שלהם נצח, כי זה שרבים מסכימים לדעת אחד זה בחי' שבת, בחי' בן כנ"ל ועל כן הלכה כמותם, נמצא שכיון שהם בחי' בן הם נצחו את דבר ה' שאמר רבי אליעזר/קב"י, שעם כל גדלותו, שמסתמא זכה לבחי' בן מצד היחודא עילאה של ביטול להקב"ה אולי אפילו יותר מהם, אבל כיון שלא התבטל לרבים היה בבחי' עבד כלפיהם מבחי' זו של ההתגלות שכל הפעולות המשתנות נמשכין מהאחד הפשוט. וזה בחי' נצחוני בני, כשאילו נצחו את הקב"ה בעצמו ע"י ההלכה שהוא ית' בעצמו קבע כאן בארץ :

ועיין שם במתוק ממדנש שמדבר משני כסאות בינה לחכמה ומלכות לת"ת וע"י כנה לאורייתא ונקשות ותחנונים עולה הקול לז"א וז"א עולה לבניה.

קב"י זוהר פנחס דף רלה. - רעיא מהימנא - ובקנה שית עוקאן דעלייהו אתמר הבו ליי' בני אלים נאמנו ז"פ קול. דבהון סליק קלא דאתפליג לו' קלין דשכינתא ושביעאה סליק לפומא דאיהו כרטייא ושית עוקאן דקנה אינון כגוונא דשית דרגין דכרטייא דמלכא וקנה איהו סלם דביה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו דאינון הבלים סלקין ביה מלכא (נ"א מלכא) ורוחין דאוריא (חורין נפקין) נחתין ביה בלבא לקראא חמימותא דלא לוקיד גופא וכד רוחא נחית נחית בכמה רוחין כמלכא עם חיליה וכנפי ריאה מקבלין לרוחא דאיהו מלכא עלייהו כמה דאמינא ופניהם וכנפיהם פרודות והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה.

הס' ו' קלוות שזמלכות שהיא הלכז והכסא הוא ת"ת שסא כסא לבניה והוא הפה והקנה הם שש מדלגות שש ספיות מהמלכות לת"ת (עיין אור יקר ומתוק מדנש) ושש טבעות הקנה הם בחי' משך היסוד בשש מדלגות ממלכות לת"ת (רמ"ק) והם כמו שש מדלגות הכסא דהיינו וו קלוות שזמלכות (מתוק מדנש) והקנה הוא כמו סולם בחי' יסוד מ"ת למלכות וממלכות לת"ת

קב"י דף סג:

קב"י תיקון כב - תיקוני זהר דף סג: - אדהכי הא אליהו קא אקדים לתקנא לון מותבייהו, פתח ואמר רבי רבי בוצינא קדישא, דפומא דילך איהו ממלל רברבן באורייתא, מניה מודעזעין עלאין ותתאין, ופומא דילך אתמר בה והר סיני עשן כלו וכו', בגין דאת י' שריא במוחא דילך, ה' בלבך דאיהו בינה, ובה לב מבין, ו' בפומא דילך, ומניה וכל העם רואים את הקולות, דאיהו באינון הבלים דנפקין מפומך, דעלייהו אתמר קול ה' חוצב להבות אש: שית עוקאן אינון בקנה, דבהון סליק ו', ואינון ו' דרגין לכורטיא, ה' בלבא איהו הבל' ה' ל"ב, דודאי איהו ה' בלבא, ו' (קול) בקול דנפיק מניה, והאי איהו קול דנפק מהבל:

עיין ביאור באר לחי רואי על התיקונים כאן שהפה הוא הכסא ושית טבעות הקנה הם סולם אליו.

קב"י ונ"ל שבשמים כן הלכה כר"א כי שם באמת נוהגת מדת הדין וכמו שיהיה לעתיד לבוא הלכה כבית שמים כי יחזור להיות בבחי' מה שחשב הקב"ה בתחילה לברא את העולם במדת הדין דהיינו קודם ששיתף מדת הרחמים, ורק בארץ כיון ששיתף מדת הרחמים לכן הלכה כבית הלל וכחכמים. וכמו שאמר רבי יהושע כאן זה שמים לכן לא שומעים לבת קול, שהיא אומרת מה ששמעה בשמים. מאידך צ"ע כי בדין צרעת שנחלקו מתיבתא של מעלה עם הקב"ה בדין ספק קדם שיער לבהרת או בהרת לשיער אמרו נשאל את רבה בר נחמני שבארץ, ולבאורה קשה, מה זה יועיל אם הדין בשמים ובארץ אינו אותו דבר.

ובאמת גם שם אע"פ שרבה בר נחמני פסק טהור כמו הקב"ה, הרמב"ם פסק טמא כמו המתיבתא ש"מ, וביאר החת"ס כי רב"נ פסק זאת סמוך לפטירתו ויש לזה דין שלא בשמים היא.

אמנם למעשה בדין התנור של חוליות גם בארץ יש אומרים שרק מדרבנן הלכה כחכמים שטמא אבל מהתורה טהור כר"א.

קב"י בתקפא - מבחי

קב"י ב"מ נס הנ"ל במעשה דר"א

קב"י ובפרט ר"א שעם כל גדולתו היה הפך מזה כי החזיק בדעתו נגד כולם וגם הורה כן להלכה. ועיין משנה כלים פ"ה מ"י ותפ"י שכתב שם בפ"י בועז בשם הרמב"ן שאם היה בזמן סנהדרין היה נידון כוקן ממרא כיוון שהחזיק במחלוקת והורה לאחרים עד שנידוהו עי"ש ומה שנמנו וגמרו עיין פסחים טו. דהיינו שלא לקבוע הלכה כמותו

זזה בחי' המשך מזמור לתורה (תהלים ק) [א¹/ב²] **עבדו את ה' בשמחה**. היינו להמשיך שמחה של שבת שהיא בחי' בן לבחי' עבד/ג, בחי' מט"ט, בחי' ששת ימי החול כנ"ל ואולי זו הסיבה שבתפילה אומרים מזמור לתורה רק בימי החול כדי להמשיך שמחת השבת שהיא אחדות הפשוט לימי החול דייקא.

זזהו שאחרי שאומר דוד המלך עבדו את ה' בשמחה הוא אומר [ג¹] **דעו כי ה' הוא אלקים**. כי הם בחי' אחת, כי שם הויה הוא בחי' אחדות הפשוט, ואלקים הוא רבוי הכוחות, וכשזוכים לדעת שהויה הוא האלקים דהיינו שכל השינוים הם אחד. אזי מתגלה שכל הפעולות המשתנות הן מאחד הפשוט שזה בחי' שמחה/ד¹ **זזה נתגלה ע"י שנמשך השמחה של שבת לששת ימי החול, שהם בחי' עבד כנ"ל :**

זזה בחי' חנופה. כי ימי חנוכה הם ימי הודאה. שהוא בחי' שעשוע עוה"ב, בחי' הלכות. שע"ז זוכין לשלימות הדיבור, ע"י התגלות האמת כנ"ל [ז¹/ח¹].

זזהו בחי' השמן של נר חנוכה, בבחי' ברכת משה רבנו אחרי שברך את יהודה/ט¹ ברך את ללוי (דברים לג) ו' **תומיך ואוריך לאיש חסידיך** פשט הפסוק היא ברכת משה רבנו לשבט לוי שהכהן הגדול שיצא מהם זכה לאורים ותומים/כ¹, שהיא מדרגה ברוח הקדש/ג¹, ורבנו דורש **שע"י החסידים/ד¹**

^א כאן ממשיך לדרוש מזמור זה שהתחיל לדרוש לעיל באות ג. ועיין פל"ח שציין כאן לעין פע"ח על מזמור זה

^ב תהלים פרק ק (א) מזמור לתורה הריעו לידוד כל הארץ: (ב) עבדו את ידוד בשמחה באו לפניו ברגנה: (ג) דעו כי ידוד הוא אלהים הוא עשנו ולא וולו/אנחנו עמו וצאן מרעיתו: (ד) באו שערינו בתורה חצרתיו בתהלה הודו לו ברכו שמו:

^ג עיין תורה ה' תנינא שצריך לכלול השגת בן והשגת עבד, שם הכוונה שגם בן צריך לעבוד את הקב"ה כמו עבד אבל כאן הכוונה שצריך להאיר לעבד השגת הבן.

^ד שם בהמשך תהלים ק' הנ"ל

^ה כי שמח בארמית חדי לשון אחד כי השמחה היא בהשגת הנייחא ושבט של בחי' האחדות הפשוט, אבל רבוי הפעולות המשתנות גורם דאגה ועצבות בחי' ששת ימי החול.

^ו בתרלד- הוסיף כאן אות ח - ח ח ח

^ז באות ד' ועיין לק"ה כלאי בהמה ד' יד; מובא בשיש"ק ח"א סעיף פג

^ח שיש"ק ח"א סימן פג - וזה בחינת מה שמבאר בפגנות שצריכין לכוון בכל יום למלוי אחד של אהיה, ולכוון אהיה פעמים (=כפול) אהיה בגימטריה אמת, ובכל יום ממשיכין מלוי אחד של אהיה, פרוש אהיה שהוא בגימטריה אמת, עין שם. והם שמונה תקונים הראשונים של תליסר מביילן דרחמי, עין שם, הינו כנוכר-לעיל שעקר האור המאיר ומדליק נר חנכה - הוא אור האמת, בחינת אהיה פעמים (=כפול) בגימטריה אמת שצריכין לכוון בכל יום משמונת ימי חנכה, וזה הענין של שמונה פעמים אמת שמענו מפיו הקדוש בעצמו אחר שאמר התורה הנ"ל. שדבר מזה לענין התורה הנ"ל, ואלו השמונה פעמים אמת המאירים בשמונת ימי חנכה שהם שמונה מלואים של אהיה, כמבאר שם בפגנות השמונה מלואים בבאור אלו השמונה מלואים - עקרו ושרשם הם שלשה מלואי אהיה פדוע; שהם, קס"א קנ"א קמ"ג, שהם אהיה ביוזין בההין באלפין, פדוע שעקר מלואי אהיה הם שלשה הנ"ל, ושאר המלואים הם מצרפים מהם, כמבאר למען שם, ואלו השלשה מלואים אק"ק שהם שרש הכל - הם בחינת שלשת קוי האמת הנ"ל, כי אמת הוא אק"ק, פרוש אק"ק כנוכר-לעיל. (שם הלכות פלאי בהמה הלכה ד', י"ד, עיי"ש).

^ט עפ"י רבינו נפלא שתומיך ואוריך הוא דייקא אחר יהודה בחי' הודאה שע"י תורה הלכה זוכה לאמת

^י דברים פרק לג (ז) וזאת ליהודה ויאמר שמע יהודה קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה: (ח) וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידיך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי מריבה:

ספורנו עה"ת (ח) תומיך ואוריך לאיש חסידיך. הנה חתומים וגם האורים נתתם לאהרן שהיה איש וראש לשבט החסיד שהוא שבט לוי. וזוה התבאר שהיה מדבר ברוח הקדש ושכינה שורה עליו כאמרם ז"ל כל כהן שמדבר ברוח הקדש ושכינה שורה עליו נשאלים בו באורים ותומים: אשר נסיתו במסה. בכל מסה שנסו ישראל את האל ית' כאמרו וינסו אותי זה עשר פעמים לא נסוחו שבט לוי ולכן לא נגזרה עליהם גזירת מרגלים: תריבהו על מי מריבה. שהפחדת את שני ראשיו שהם משה ואהרן בסבת מי מריבה:

^כ בתרלד- תתיך

^{כב} מדוע משה רבנו הפך הסדר והקדים תומיך לאוריך ע"ש רבנו בחיי.

רבנו בחיי על דברים פרק לג פסוק ח - ומה שהקדים התומים לאורים ואין דרך התורה בכך אלא להקדים האורים לעולם מפני שהם עיקר השמות, אבל הקדים אותן להורות שאין אלו בלתי אלו כי שניהם שלימות הענין, וכבר הזכרתי ענינם במקומו (שמות כח, ל), והוא דעת הרמב"ן ז"ל כי היתה מדרגה ממדריגות רוח הקודש, והכהן המלוכב בחושן אשר אורים ותומים נתונים בין כפליה היה מתלבש באלו ברוח הקודש, ומה תירגם אונקלוס תומיא ואוריא אלבשאת, כענין ורוח לבשה את עמשי (דברי הימים א יב, יט):

ודע כי ארבע מדריגות הן בנבואה, בת קול אורים ותומים רוח הקודש נבואה, וכולן מדריגות חלוקות זו למעלה מזו וכולן נמשכות מן המדה הנקראת צדק, וזוה צדק לבשתי וילבשני (איוב כט, יד):

הרמוז באיש חסידך, **דהיינו בחי' הלכות כנ"ל** שהמונע מתלמידו הלכות מונע חסד, **נתגלה אור האמת** דהיינו תומיך ואוריך, דהיינו שכל הפעולות המשתנות נמשכין מאחד הפשוט/טו, **בחי' תומיך ואוריך** בחי' האורים ותומים שהיו מגלים את אמת רצונו ית'. גם כי תומיך בחי' יעקב איש תם שמדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב, נמצא שתומיך ואוריך רומז לאור האמת **וזה בחי' השמן** דהיינו אור האמת של נרות שמן, **שהוא בחי' אור האמת, בחי' (תהלים מג) שלח אורך ואמתך**.

וצריך לכתחילה **ליתנו סמוך לפתח** הבית כמבואר בגמ' {שבת כא:} ורבנו דורש שזה רמז שאת אור האמת שמאיר ע"י נר חנוכה צריכים שיאיר את **בחי' פתחי פיך (מיכה ז) היינו הדיבור/טו**. **כי האמת מאיר בהדיבור כנ"ל, בבחי' (תהלים קיט) פתח דבריך יאיר מבין פתיים/כ**. **ואזי נמשך השמחה של שבת לששת ימי החול ע"י לשון הקודש שהוא שלימות הדיבור**.

וזה בחי' חנוכה, חנו כה [כא:]/כב חנו לשון מנוחה ונייחא דהיינו שהשם חנוכה רומז שבכ"ה כסלו/כג היה נייחא מהמלחמה ביונים, ורומז שהאור של חנוכה הוא **בחי' שבת** שהיא **נייחא** מכל מלאכה, וע"י

המדרגה השנית **אורים ותומים**, שהם שמות הקדש שהיו מורים על עצם אספקלריא שאינה מאירה אשר מתוכה התנבאו הנביאים בלן, הם המעידים על אמתתה, ורמז זאת בלשון האורים שהם עיקר השמות שהוא עולה למספר שם השכינה, הוא שכתוב (ויקרא ח) ויתן אל החשן את האורים ואת התומים, וכשתתקרב אל שתי מלות את האורים או תראה אור ונוסף עליו אחד להעיד על יחודו כי הוא הנרמז בד' של אחד.

המדרגה השלישית **רוח הקדש**, והיא המדה העשירית במדות הנביא, הזכרתי כבר בפסוק (דברים כג) ונשמרת. וענין רוח הקדש הוא שימצא האדם בעצמו לב רחב ויודמנו בפיו דברים נפלאים ויגיד העתידות ולא יתבטלו הרגשותיו כלל, אבל יוציא הדברים מפיו כפי מה שישם בפיו רוח הקדש, והוא אינו יודע מאין באו לו הדברים.

²⁷ כנ"ל בדברי רבנו בחיי בשם הרמב"ן

²⁷ **מברכים** להדליק נר חנוכה ר"ת נחל כמבואר בשער הכוונות והכוונה להמשיך מלמעלה נח"ל דהיינו נוצר חסד לאלפים מיג' מידות מעוה"ב לחסדי דוד עד דוד בח' מלכות אבל צריך להכין כלי והוא ע"י עוד נח"ל דהיינו נפשנו חתה לה' שהוא פסוק בתהילים לג שאומרים אחר הדלקת נרות (הריצ"ח מט 24)

²⁸ **ענין מי הנחל** כי בתחילת ברור ההלכה היא מחלוקת בין כל הסברות וכשמברר ומסכם את ההלכה האחת הפסוקה מגלה את האחד הפשוט שבתוך כל הפעולות המשתנות. ועיין לק"ה כלאי בהמה ד' אות יט.

²⁹ **תהילים פרק מג (ג) שלח אורך ואמתך המה ינחוני יביאני אל הר קדשך ואל משכנותיך:**

מצודות דוד - (ג) שלח אורך ואמתך - ר"ל האר לי והאמת הבטחתך להביא אותי אל הר קדשך:

³⁰ **שבת כא: - ת"ר** נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ אם היה דר בעלייה מניחה בחלון הסמוכה לרה"ר ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו

³¹ **מיכה פרק ז (ה) אל תאמינו ברע אל תבטחו באלופי משכבת חיקך שמר פתחי פיך:**

³² **רובע הדיבור דייקא** בחי' פתח מרובע שממנו יוצאים לבחי' חוץ הגלוי. והבית הוא חכמה כמ"ש "בחכמה יבנה בית" והדיבור הוא לשון הקודש לשון הבא מקודש, קודש היינו חכמה. נמצא ע"י לשון הקודש מקדש ובונה את בית פיו, שיאיר אמת לחוץ לקיים אם תוציא יקר מזולל כפי תיהיה. דהיינו לקרב רחוקים כנ"ל.

³³ **להאיר לפתיים דייקא**, דהיינו שיאיר לשוק דייקא עד שתכלה ממנו רגל שיבינו כל הפתיים שרודפים בשוק אחר ממון, את האמת שתאות ממון הוא השקר הכי גדול שיש, כמבואר בתורה כג ע"ש שיהושוע בן חנניא התווכח עם חכמי יוון דייקא סבי דבי אתונה ובקשו שיאמר להם שקר ורמז להם שתאות ממון תחוב בה כל הע"ז שבעולם והיא השקר היותר גדול שיש עד כדי כך שאע"פ שמגלים לכולם שהוא שקר ממשכינים לרדוף אחר הממון כאילו יש להם צוואה מאביהם שחייבים לרדוף וכמה שרודפים אין להם לעולם יותר ממה שנקצב להם ברה"א אלא שגרוע יותר כי כיוון שלא מאמינים בזה אלא סומכים שיריחו לכן לווין ונעשים בעלי חובות וכו'.

³⁴ תיקון יג דף כט. פע"ח חנוכה פ"ד, ר"ן על רי"ף שבת דף ט: בדפי הרי"ף, ולקמן תורה ו' אות יא [דף יד:]

³⁵ **תיקוני זהר דף כט.** - תמינאה, בהודאה, וביה הוה משבח דוד הודו לה', ודא הוד ודאי, למנצח הודו, בהון רמיזין נצח והוד, ואינון נסין, וביה שבח משה אז, הדא הוא דכתיב אז ישיר משה, בגין דאיהו הוד דיהיב למשה, אז תקרא וד' יענה, ואיהו (נ"א ואינון) תמינאה יומין דמילה, ובתריה ברית דאיהו יסוד צדיקא דעלמא, וביה אתגליא י': דמילה, עשיראה לעשר ספירן, ואיהו הוד תמינאה יומי דחנוכה, לארבעה ועשרין יומין, דאינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומיד דעלה זית טרף בפיה, שריא כ"ה על ישראל בכ"ה בכסלו, ואלין אינון כ"ה אתון יחודא, דאינון שמע ישראל וגומר, ודא איהו חנוכה חנו"כ כ"ה:

³⁶ **מה שלא** מצינו בשום חג שיקרא על שם היום כחודש שהוא חל. רמזו בתיקוני הוזהר הנ"ל שכ"ד ימים של כסלו כבר היו בבחי' יחודא תתאה, שהוא ביטול אבל עדיין בתוך הפעולות המשתנות, ובכ"ה כסלו זכו ליחודא עילאה שהוא ביטול גמור לאחד הפשוט עד שאין לו בעצמו מציאות כלל.

ענין באר לחי רואי שם בתיקונים ובנוסף לדברי רבינו נראה לומר שקליפת יוון שהחשיכה עיני ישראל ובטלה אותם מתורה עי"ז גרמו גלות הדיבור דהיינו להפריד בין הדיבור לג' קוי האמת שזה בחי' להפריד בין ישראל למשה רבינו עי"ש ולכן לא יכלו לזכות ליחודא עלאה וע"י שנצחו את קליפת יוון חזרו לתורה וחזר להאיר האמת בדיבור ויכלו ליחד כראוי שזה בחי' ק"ש ועיין בשער הכוונות ק"ש דרוש ז' שמבאר ענין לידת ו"ן דהיינו המוחין שלהם. ומבאר עפ"י **כוונות ק"ש** דהיינו יחוד עלאה ותתאה עי"ז ממשכינים המוחין מאמא שהיא בינה דהיינו עוה"ב ששם הוא אחד ושמו אחד למטה שזו האמת הנמשכת בג' קוין להאיר עד המלכות ותחילה להיות מוחין

שבשבת אין מלאכה עולים לבחי' הצורה דהיינו בחי' קודש דהיינו שבת קודש **שבו מקושר לשון הקודש, שהוא בחי' כה תברכו בלשון** כ"ד/כ"ה [כ"ו]. והשמחה של שבת מאיר לששת ימי החול, שהם ג"כ בחי' חנוכה שהיא בימי חול בחי' חנוך מט"ט עבד ששולטנותי' בימי החול. בבחי' מה שאמרו כשנולד נח [כ"ז] זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו, בחי' שמחה של שבת שנמשך לששת ימי החול כנ"ל. דהיינו שחנוכה היא חנוך ה', ה' חסדים להמתיק בחי' חנוך שהוא בחי' עבד. דהיינו כי חנוכה היא בימי חול דייקא, ואעפ"כ נרמז בה גם בחי' בן, דהיינו נח, וגם בחי' עבד בחי' חנוך :

עתה יבאר את הפסוק שבו פתח את התורה ובו רמז התורה שלנו אלא שרבינו רק התחיל לבאר ולא סיים

כח'ז'ה ויהי/כ"ט מקץ שנתיים ימים [ל' /כ"א] **מקץ**, היינו סוף/כ"ב, דהיינו יציאה מצרת הבור לתורה והודאה בחי' הלכות שהם שעשוע עוה"ב שהוא בסוף בבחי' מקץ, שצריך להאיר את מקץ בויהי, את אמת בצמצומי הצרה. אבל בצרה ממש א"א, כי אז הוא בחי' שקר, לכן כשיוצא מהצרה כשנעשה קץ לצרה, אזי מתגלה האמת שמאיר מהקץ האמיתי. וצריך להאיר אותו כדיבור ולהודות.

וז'הו שנתיים ימים, כמאמר רז"ל (חגיגה ה"ב/כ"ג) על האי בר בי רב דחד יומא שהיה מצטער עד שדרש לו ר' יוחנן ואותי יום יום ידרושון [כ"ד/כ"ה] **שיום אחד בשנה חשוב שנה.**

אצל הבנים והדבר נעשה ממש באופן של לידה כפי שנתבאר שירכותיה מצטננות והדמים עולים ודוחפין הוולד ויורדין המוחין ונכנסים במוח זעיר.

שמע היא ההארה הנמשכת מן העטרה לצורך היסוד דו"א ואמנם עתה הוא לצורך ת"ת שבו ישראל הוא עטרת היסוד דתבונה בדעת ז"א והרי נגמר עתה קו האמצעי אשר בו מתחיל הצינון והקיריות ה' הוא פרק תחתון דנצח דאימא לחסד ז"א אלהינו הוא פרק האמצעי דנצח לחכמ' דז"א כי בתחילה מתקרב פרק החתון ואח"כ העליון והרי נגמר קו ימין ה' פרק התחתון דהוד דאימא לגבור' דז"א

אחד הוא פרק אמצעי דהוד לבנה דז"א והרי נגמר קו שמאלי דז"א גם כן

בשכמל"ו נהג גם זה היחוד צריך לבארו בדרך הנו' ויוון במש"ל בענין הכנת התחלקות נה"י דתבונ' הנכנסים בז"א אע"פ שאינו נכנסין עד מלת אחד ואין זה רק הכנה וצינון כדי שיהיו מוכנים לכנס במלת אחד ועתה בבשכמל"ו צ"ל סדר כניסתם בז"א וצריך לחלק ו"ק אשר בו ויוון הענין במה שהודעתין כי ז"א מתחיל אצילות לא היה רק ו"ק בלבד כי לכן נרמז באות ו' של הויה אבל ה' הראשונים חסרים ממנו ואינם נכנסים בו אלא ע"י מעשה התחוננים:

^{כ"ז} בתולד - בלשון

^{כ"ח} דהיינו שחנו מרמז לשבת וגם כה מרמז לברכה שבשבת דהיינו לכה תברכו ושניהם מרמזים להארת האחדות בצמצומים כי נייחא דשבת היא ממתיקה את ימי החול והברכה ע"י כהן איש החסד היא ממתיקה את דיני כה כנ"ל בזה. נמצא ששם חנו כה זה בחי' הארת נייחא דשבת להמתיק דינים של כה.

^{כ"ט} באות ה'

^{ל"א} בראשית ה' כט

^{ל"ב} בתולד - הוסיף כאן אות ט - ט ח

^{כ"ט} כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער מגילה י: ויהי מקץ היינו יציאה מצרה עמ"נ להודות היינו קץ לשנתים ימים שיוסף בבור האסורים אחר שעזבוהו שני שרי פרעה ושכח אותו שר המשקים והם שנתיים שנענש בהם על ששם רהבו באדם.

^{ל"א} * בראשית טא

^{ל"א} בראשית פרק מא (א) ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר: (ב) והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות מראה ובריאית בשר ותרעינה באחו: (ג) והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר: (ד) ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקות הבשר את שבע הפרות יפת המראה והבריאית וייקץ פרעה: (ה) ויישן ויחלם שנית והנה שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות: (ו) והנה שבע שבלים דקות ושרופות קדים צמחות אחריהן: (ז) ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאיות והמלאות וייקץ פרעה והנה חלום:

^{ל"ב} סוף הכוונה לסוף עוה"ז אבל כיון שרומז לעוה"ב שהוא בחי' שנתיים ימים כפי שהולך ומבאר נמצא שמקץ היינו התחלת עוה"ב ועיין חזקוני וראש ושפתחי חכמים על הפסוק הזה - שמילת מקץ יש לה שני פרושים מקץ כאן הוא סוף השנתיים שנוספו ליוסף בבית האסורים, ומקץ הוא לשון תחילה כמ"ש מקץ שבע שנים תשלחו איש עבדו, ושם הכוונה לתחילת שבע כי כתיב שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי.

^{ל"ג} חגיגה ה: - רב אידי, אבוב רבי יעקב בר אידי, הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב ויהי הולך בניסן מהלך שלשה חדשים לשיבה, שוהה בה יום אחד, והולך שוב, כדי להגיע לביתו בסוכות לשמח את אשתו. והוה קרו ליה רבנן וכינו אותו החכמים: בר בי רב דחד יומא וכן ישיבה ליום אחד. חלש דעתיה. קרי רב אידי אנפשיה וחלשה דעתו של רב אידי, וקרא על עצמו את הפסוק: "שחוק לרעהו אהיה". אמר ליה רבי יוחנן לרב אידי: במטותא מינך, לא תעניש להו לרבנן ובקשה ממך אל תגרום שייענשו החכמים בגללך. נפק רבי יוחנן לבי מדרשא ויצא רבי יוחנן לבית המדרש ודרש על הכתוב "ואותי יום יום ידרושון, ודעת דרכי יחפצון: וכי ביום דורשין אותו ובלילה אין דורשין אותו, שהכתוב אומר: יום יום ידרושון:

וזוהו **שנתיים ימים**, בחי' הימים שנחשבין לשנים דהיינו יום שכולו ארוך בחי' שעשוע עוה"ב בחי' הלכות שזוכים ע"י לימוד הלכות בעוה"ז הזמני, ע"י לימוד הלכות בחי' יום ירושון דהיינו כמו שאצל אותו תלמיד ע"י יום אחד של לימוד הלכות נחשב כל השנה ללימוד כך ע"י לימוד הלכות בעוה"ז זוכה לשעשוע עוה"ב הוא בחי' הלכות לעתיד לבוא שהוא יום שכולו ארוך ונצחי, כנ"ל:

(וגמר פי' הפסוק ע"פ התורה הנ"ל לא זכינו לשמוע) [ל'ן/ל:]

ואולי אפ"ל ויהי מקץ שנתים ימים שיוסף היה בבור דהיינו צרה יצא לגדולה בחי' הלכה תודה. ופרע חולם חלום בחי' תרדמה ומדמה, בחי' חושך וצרה ויוסף פתר החלום דהיינו שהאיר האמת בפעולות משתנות, ובחלום ב"פ פרות וב"פ שבליים דהיינו ד' בחי' שבהם יוסף מצא את אור האמת הרמוז שם דהיינו ג' קוי אמת ברבוע הדיבור. ופתרון החלום הוא רעב בכל העולם בחי' צרה וחסרון בחי' ירכותיה מצטננות, אבל דייקא ע"ז ירד כל הכסף של כל העולם למצרים אל יוסף בחי' תודה הולדה. שע"ש כשיצאו ונולדו בני ישראל מצרת שיעבוד מצרים ונעשו מעובר לוולד יצאו ברכוש גדול דהיינו תודה הודאה

עתה יבאר כיצד גם הריאה משתתפת עם הלב בכל צרה שיש לאדם, ונראה שהתכווין רבנו בהוספה זו להמשיך לעצמו רפואה ע"י תורה זו, כידוע שכל התורות שליקוטי מוהר"ן תנינא הן אחרי שחלה רבנו בשחפת שהיא דלקת ריאות, שבימים ההם לא היה לזה תרופה (עפ"י הטבע) ובכמה תורות מדבר על הריאה, ובשנת תקסח הדפיס את החלק הראשון של ליקוטי מוהר"ן, וחשב אז שיסתלק ובניסים חי עוד ג' שנים עד שנת תקע"א, ואמר אז שלפי רבוי התורות שאמר על הריאה ראוי היה שיתרפא אלא שהתגבר הקטרוג, וכמבואר כל זה באריכות בחי"מ פרק נסיעתו ללעמברג בחורף תקסח חזרתו משם בקיץ תקסח, וחצי שנה אח"כ בחנוכה אמר תורה זו.

לשון רבינו בענין תפקיד הריאה בגוף הוא כלשון המחקרים הקדמונים שהיו בזמנו כמבואר בהערה לשון שבילי אמונה, אבל המהלך הפשוט הידוע היום שהריאה ע"י הצלעות שואבת אויר מהקנה לתוכה (בקצב של תתרף פעמים בשעה שהם חי בדקה) ומבררת החמצן שבו ומערבת אותו בדם הנשלח אליה מהלב ואזי חוזר הלב ושואב ממנה הדם המעורב בחמצן ושולח אותו לכל הגוף ותחילה למח. כי הלב בגשמיות הוא שני חדרים דהיינו שתי משאבות, משאבה אחת (היא חדר שמאלי יצה"ר) ששואבת מהגוף את הדם העכור החוזר מכל הגוף אליה וממנה שולחת אותו לריאה להתחדש בחמצן ואזי המשאבה השנייה (שהיא החדר הימני יצר הטוב) שואבת דם נקי עם חמצן מהריאה אליה וממנה אל כל הגוף.

אלא לומר לך: כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה, מעלה עליו הכתוב כאילו עסק כל השנה כולה. וכן במדת פורענות דכתיב במספר הימים אשר תרתם את הארץ וכי ארבעים שנה חטאו והלא ארבעים יום חטאו אלא לומר לך כל העובר עבירה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב כאילו עבר כל השנה כולה:

^י ישעיהו נח ב'

לה ישעיהו פרק נח (ב) ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ושאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון:

מצודת דוד – ואותי יום וכו'. ר"ל והם מראים עצמן כצדיקים כי בכל יום ידרשו אותי להתפלל אלי: ודעת. חפצים לדעת דרכי תורתי: כגוי וכו'. כאלו היה גוי העושה צדקה בכל עת ולא עזב משפט אלהיו שדרכו לחקור לדעת את המשפט כן ישאלני הם משפטי צדק וחפצים להתקרב אל אלהים לדעת מצותיו ור"ל כן מראין עצמם כאלו היו חרדים על המצות אבל לא כן הוא:

^י עיין חיי מוהר"ן סימן פ

^ל חיי מוהר"ן סימן פ' – (א) מה שנאמר שם בסוף על פסוק: "ויהי מקץ" (י), על-פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה (ב) על בר-בי-רב דחד יומא, זה נתגלגל על-ידי איש אחד מבני הנעורים, שנסע אליו על שבת-חנכה מברסלב ונתעבב בנעמרו, ולא בא על אותו שבת, ואחר שבת בא לקאן. ורבנו זכרוננו לברכה, בעת שאמר התורה "מי חנכה" הנ"ל, לא סים לפרש המקרא ויהי מקץ על-פי התורה הנ"ל, עד שבא האיש הנ"ל אחר שבת, אז התחיל לפרש המקרא הנ"ל על-פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה מענין בר-בי-רב דחד יומא. והיה מענינו, כי זה האיש היה ממש בר-בי-רב דחד יומא, כי בשבת לא היה אצלו, רק אחר-כך בחל יום אחד לבד. וראינו נפלאות השם, שעל-ידו דיקא נאמרו דברים אלו, שיש להם שיכות אליו, והם מרמזים במקרא הנ"ל. ואי אפשר לבאר מה שיש בלבי על זה, כי כל דבריו היו במשקל גדול ונפלא, כמבאר במקום אחר (ל). וגם אז ראיתי זאת, כי מקדם בשבת לא גלה כלל על המקרא: ויהי מקץ, כי התגלות התורה היא כפי הנפשות שנגמץ אז לפניו (כמבאר בהתורה "אשרי" בלקוטי א' בסימן י"ג, וכן בהתורה "תשעה תקוין", סימן כ' בלקוטי א'). ואחר-כך, כשבא האיש הנ"ל, אז גלה פרוש התחלת המקרא על-פי התורה הנ"ל, הינו ויהי מקץ וכו', כמבאר במקומו, עין שם, אבל שאר המקרא לא סים לפרש. ואנכי הפצתי מאד אותו שיפרש לנו השאר, ולא רצה בשום אופן. ואז ראיתי איך כל דבור ודבור יוצא במשקל, כפי הנפשות וכסופין וכו'. גם מה שמבאר שם על הארבעה דברים שהרהר רבי אליעזר, שהם חרוב יוכיח וכו' (ל*), גם התגלות אלו הדברים לא גלה בשעת אמירת התורה רק בדרך כלל, אבל לא בארם בפרוש כמו שפרש עתה, עד שבא אחיו רבי יהואל זכרוננו-לברכה עם עוד אנשים, שנסעו גם-כן על אותו שבת ונתעבבו גם-כן, ואחר-כך כשבאו, אז דיקא גלה ענין הנ"ל ובאר הארבעה דברים הנ"ל על-פי התורה הנ"ל בפרוש כנ"ל:

לחובשעת לט' **שהלב בצרה גם הריאה בצרה** כמו שרואים בחוש כשאדם מתאמץ הלב דופק חזק וגם הנשימה מהירה וחזקה. **כי הריאה היא קיום הגוף** כי על ידה הנשימה, **כי הריאה מקיימת הליחה לבנה, וממשכת הלחלוחית להגוף** [מ¹²/א¹²]. **כי הגוף יש לו תנועות שהם מייבשין הגוף, כי התנועות מייבשין** [מ¹³] בגשמיות הכוונה או לרוח או לחום הנגרם ע"י התנועה ומאדה את הנוזלים כשמתנועע. **וע"כ עיקר הקיום ע"י הריאה שממשכת לחלוחית**. הריאה יש בה הרבה לחות כמבואר בברכות סא: שהיא שואבת משקין ופרש"י מהקיבה דרך דפנות הכרס, וכן פרש"י בחולין מו: (ד"ה לית להו בדיקותא) שעל כן סירכא הסותמת נקב בריאה אין לה בדיקה ע"י ניפוח כי נעשית ע"י המשקין ששאבה לתוכה וסופו ולחזור ולהפתח. אמנם יש בזה עוד ביאורים כיצד שואבת ו"א שע"י הדם. עכ"פ לכ"ע יש בריאה הרבה לחות כי היא צריכה להיות לחה/מ¹⁴. אבל האופן שעל ידה נמשך הלחות ממנה לכל הגוף נראה פשוט שהכוונה ע"י הדם החוזר ממנה ללב ומשם לכל הגוף, שכנראה נוסף לחמצן שעירבה בו, עירבה בו גם לחות ללחלח הגוף, עכ"פ כך משמע כאן.

וכשהלב בצרה שאז הדמים עולין ושוטפין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הריאה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתייבש הריאה ועי"ז נתייבש הגוף ח"ו **ושמן הוא רפואה להריאה, כמו שאומרין העולם** שלא תתייבש ע"י רוב הנשיבות שנושבת בשעת צרה. הכי נמי נרות השמן שהן אור האמת מועיל להקל על הקטנות מוחין שבצרה.

כי השמן מלחלח את הריאה ועי"ז את הגוף ועולה להדליק פתילת המת, והוא רמו לשמן הנרות היינו בחי' השמן הנ"ל, בחי' אוריך ותומיך הנ"ל שהוא שמן משחת קדש בחי' מוחין לומר תודה לאחד הפשוט שהוא הקב"ה שהוא בחי' תיקון הצרה כנ"ל/מ¹⁵.

ובתחילה כשהצדיק בצער ובצרה כגון שחולה בדלקת ריאות כמו רבנו, **כמה וכמה נשמות שבעוה"ז ועוה"ב מקוננין ומתאבלין על צערן, וגם השכינה מקוננת, כי אפי' על דמים של רשעים השכינה מקוננת ק"ו על דמן של צדיקים/מ¹⁶ כשרז"ל (סנהדרין מו)/מ¹⁷ אבל כשזוכה לרפואה, אזי מתנחמין כולם ונמשך שמחה לכולם. בבחי' (ישעי' נז)מ¹⁸ וארפאהו¹⁹ ואשלם**

¹² בתרלד - הוסיף כאן אות י' ובשעה

¹³ גם בדפ"ר - ובשעת, ובתרלד ומתרלד - ובשעה, (בדפ"ר מכאן ועד סוף התורה באות מרובט)

¹⁴ שבילי אמונה נתיב ד' שביל ב' ד"ה הריאה ועיין לעיל תורה רכה שם ביאר זאת באופן אחר

¹⁵ **שבילי אמונה** - הנתיב הרביעי - השביל השני - הריאה הוא מבשר רך ורפה כמו אספוג וניזונית אחר כל האברים והיא מלאה צנורות וקנוניות כדי שתקבל רוח גדול ואז תרחף ותנשב היטב על הלב. יש בה חתיכות רבות כדי שיביאו רוב אויר ללב כשירחפו כולם כמו שעושין בכלי שמנשבין בו בימי הקיץ שיוצאין ממנו חתיכות הרבה למען יניעו אויר הרבה והיא נעשית כפולה בשתי חתיכות. שאם תקבל האחת היזק שתשלים האחרת פעולתה. ועוד לפי שפעולת נשימתה היא לתועלת גדולה על הלב שהיא מנשבת עליו להביא אליו אויר קר מבחוץ למזג חומר הגדול ולדחות מעליו קיטור העשני היוצא ממנו ועולה למעלה דרך הקנה ולא יוכל הלב לסבול בשום פנים העדר משיכת האויר כי אם ינוח כרגע ממשוך האויר ההוא יגיע מפני חומו אכן ההכרח הוא שיתקרר מרתיח' אשו וחומו באויר הנמשך אליו מוחין ולדחות מחומו ומשלהבת אוירו ולכן יוצא גיד א' מחלל הלב לריאה שבו נעשים אלו שתי הפעולות ההפוכות כי הוא מקבל האויר הקר ממנה ומוציא האויר החם לחוץ. ונמצא בריאה תועלת אחרת והוא להעלות ליחה למוח ואז יתיישב הדעת. כי המוח הוא כפתילה שבנר. וליחה העולה לו מן הריאה הוא כשמן שבנר ומעמידים שניהם שלהבת הנפש שהיא דולקת כאש ולהבה כי היא חמה ויבשה. אמנם בהיות רוב יובש במוח בכלות השמן שבנר אזי שלהבת הפתילה בורחת וישאר האדם ההוא בבלי דעת ומשוגע ונמצא לקצת מחכמי המחקר שכתבו שהריאה הוא מקום לליחת הלבנה כמו שהטחול הוא מקום לשחורה והכבד לדם והמרה לירוקה. אמנם אחרים כתבו כי אין לליחה הלבנה מקום מיוחד כי הוא בכל מקומות הגוף לפי שהיא צריכ' לגדל הגוף כשיתאחר מזונו וגם היא מלחלחת איברי הגוף והפרקים והחוליות שלא ייבשו מרוב תנועתם ויתילדו אבעבועות בריאה. וראוי לו ללחוץ בכל יום זפת שחוק מעורב עם דבש. ויקרה פעמים השיעול והוא מין ממיני חולי הריאה. וגדר השיעול הוא תנועה משותפת מן הנפש הטבע עוברת על הדרך הטבעי לכלי הנשימה להסיר ההיזק מהם.

¹⁶ עיין לעיל תורה קנו [דף קה:] התנועה גורמת לחום

¹⁷ **וכן רואים** בחוש שמי שהוא מצונן משתעל ואזי יוצא מהריאה דרך הקנה הרבה לחות עבה

¹⁸ **ואולי גם אפשר** לומר עיין תורה רכה ותורה ח תנינא אות יב שע"י הראה נמשך לחלוחית ושמים למח שהוא כמו פתיל לנשמה שבו שהיא השלהבת וא"כ השמן לריאה הוא ממש שמן לנר שהוא אור האמת שמאיר מהנשמה להאיר לצמצומי הצרה ואחר שיוצא מהצרה לרובע הדיבור וחזור בדיבור של הודאה.

¹⁹ **צ"ע** ההשוואה מרשעים שמתים ממש לצדיק שרק מצטער דהיינו מדוע רבינו בדווקא משווה הרי יכול היה פשוט לומר כמ"ש בכל צרתם לו צר.

²⁰ **סנהדרין דף מו.** אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזורעי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים.

²¹ בתקפא (ישעי' צז) בתרלד ובתרלד תוקן

²² בתרלד - וארפאהו וכו' ואשלם (הוסיף תיבת וכו')

ניחומים לו ולאבליו, שע"י רפואתו של רבנו יהיה נמשך נחמה לכל האבלים הנ"ל שהשתתפו בצרת רבנו, היינו שמחה כנ"ל כי מי שמרגיש הצרה נעשית אצלו בבחי' חבלי לידה של יצאה מצרה ותודה ושמחה :

עתה יבאר עצה למקשה לילד, דהיינו לומר בשבילה מזמור לתודה תהלים פרק ק', ומבאר כאן כמה סגולות נפלאות שיש במזמור הזה להכניע את הקליפה שמונעת את הלידה, כי לא רוצה שיוולד יהודי לעולם כי כל יהודי בעולם הוא עוד דעה משונה שאפילו אם רק יאמר קריאת שמע כבר הוא מתקן בזה תיקונים נפלאים כי מגלה את האחד הפשוט שממנו כל פעולות המשתנות, כאן מבאר מצד הסגולה שבמניין האותיות והתיבות ור"ת אבל בלק"ה מבאר פשוט יותר שמזמור זה הוא הכרזת אמונה שלימה הפך קליפת עמלק שהיא הקליפה שכל כך מפריעה לה שיוולד עוד יהודי לעולם ע"ש/מט¹

ואומר שם חידוש שאין הכוונה שדווקא היא ע"י שתקדים לומר תודה תינצל מחבלי הלידה אלא כוונת רבנו שאחרים יאמרו את המזמור הזה עבורה וזה יועיל לה.

יודע שמזמור לתודה [נא] הוא מסוגל למקשה לילד, דהיינו לומר אותו. כי מזמור לתודה ר"ת מל, בחי' ע' קלין של היולדת שצועקת/ב² קודם הלידה/ב³ כמובא בזוהר פנחס דף רמט: בסוגית כאיל תערוג/ב⁴ בביאור סוד הלידה בשעת הדינים [נח], ויש במזמור זה קס"ח

^{מט} עיין לק"ה תפילין הלכה ה אות לא - וכן בשעת הולדה ממש כשצריך להוליד נפש מישראל. וכל נפש מישראל הוא התגלות חדש ודעת חדש להכיר את מי שאמר והיה העולם, כי זה כלל שאין הקדוש ברוך הוא עושה שתי פעמים דבר אחד, כמו שאמר רבנו ז"ל שאפילו נשמות המגלגלים אין אותה הנשמה בעצמה באה בפעם שניה כמו בראשונה, כי אין הקדוש ברוך הוא עושה שתי פעמים דבר אחד ואין מתגלגלת אותה הנשמה בעצמה כמו בראשונה, רק נשמה זאת עם רוח זה או נפש זה עם רוח זה וכו' וכיצא בזה. נמצא, שהוא ענין אחר ודבר חדש לגמרי וכו', כמבאר בדברי רבנו ז"ל. נמצא, שבכל פעם שנוולד נפש מישראל נולד שכל חדש, כי עקר החיות והנפש הוא השכל, שהוא הנשמה והחיות, בחינת נשמת שדי תבינם וכו', כמו שאמר רבנו ז"ל (בסימן ל"ה). הינו שנוולד ונמשך נפש חדש בעולם, שהוא בחינת שכל חדש כדי לזכות להכיר אותו יתברך בידיעה והכרה חדשה, כי בכל דור ודור נתגלה אלקותו יתברך בידיעה חדשה והכרה חדשה כפי הברורים של הנשמות שנתבררים בכל דור, כי בשביל זה השם יתברך מטריח את עצמו, כביכול, בכל דור ודור לקיים ולהנהיג את עולמו מדור לדור כדי לברר הנשמות ביותר מזוהמת הנפש, כדי שיכירו אותו בכל דור ודור בתוספת הכרה וידיעה חדשה כפי תוספת הברור שנתברר בכל דור ודור כנ"ל, שהו בחינת (שמות ג') זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור, בחינת לדור ודור נגיד גדלך וכו'. ועל פן בכל עת שפא נפש חדש, שהוא בחינת שכל חדש וידיעה חדשה להכיר אותו יתברך, לגלות אמונתו יתברך יותר בעולם בבחינת (תהלים קמ"ה) דור לדור ישבח מעשיך וכו', אזי מתגרה בזה זוהמת עמלק, שהוא זוהמת הנפש. ורוצה לעכב ח"ו, ההולדה שמוה בא ח"ו, בחינת קשוי הולדה, כי עקר קשוי הולדה הוא על ידי זוהמת הנפש, שהוא חטא אדם הראשון, שאז נגזר, "בעצב תלדי בנים וכו'".

וזה שאמר רבנו ז"ל שמזמור לתודה מסוגל למקשה לילד לומר אותו בשבילה, כי מזמור לתודה מדבר מאמונה, כמו שכתוב (שם ק') "דעו כי ה' הוא אלקים וכו'". ומסיים, "ועד דור ודור אמונתו". כי עקר האמונה נתחדשה ונתחזקה מדור לדור על ידי התחדשות הנשמות, שהם בחינת שכליים חדשים בהכרת אלקותו יתברך, על פן על ידי זה מבטלין קשוי הולדה, כי עקר בטול קשוי הולדה היא על ידי אמונה. ועל פן העקר הוא תפלה כמו שזוהגין כל ישראל להרבות בתפלה בשביל מקשה לילד, כי התפלה היא בחינת אמונה, שעל ידי זה נתבטל קשוי הולדה שבא מעמלק, שהוא בחינת פירות שרוצה למנוע ח"ו, הולדת נפש חדשה, שעל ידי זה יתגלה יותר אמונת חידוש העולם וכו' וכנ"ל.

¹ בתרלד- הוסיף כאן אות יא - י"א ודל

² תהלים ק הנ"ל שדרש לעיל באת ג' וכאן בתחילת העמוד

²² קצת צ"ע שהצעה שהיא שעת הצרה נרמו בתיבות של תודה הלכה שזה אחרי הצרה. ואולי כי כל הצרה כדי להוליד את התודה, לכן בראשי תיבות של תודה דהיינו שראשית ומחשבה תחילה של המזמור לתודה היא הצרה.

²³ ענין הצעקות נתבאר בתורה כא אות ז' שהוא להולדת המקיפין דהיינו תחילה שיתגלו החסדים מחכמה בנינה שזה בחי' שמן בחשאי. ואזי ע"י צעקות המלכות שזה בחי' אלקים לארמא קלא בחי' ע' קלין של יולדת נולד ז"א מבינה והוא מקיף למלכות בבחי' ו' קצוות ואזי ע"י קידוש ז' נרות ז' נקבים ז' מידות נעשים כלים למקף ונעשה פנימי.

²⁴ סוגית כאיל תערוג - עיין בתורה כא אות ז' שיעור 15 ביאר הריצ"ח ענין שמן בחשאי, הוא בחי' חכמה, ושם עדין נקרא קודש. וצריך לגרום יחוד חו"ב, והוא גם בחשאי, ועיקר הצעה היא בנינה, כשיוולדת את ז"א, כי דינין מתערין מינה, ומבאר שם סוד הלידה עפ"י זוהר הזה בפנחס, שמובא גם בויקהל ובשלח, שמבואר שהיא בחי' לידת מלכות דאצילות, ואף למעלה מזה, ששם שורש השפע לעולמות ב"ע, ובשעת הלידה הכל סתום, כי הדינין סותמין הכל, בחי' נחש דקדושה שיש שם, שהרי באצילות אין שום דין, אלא הוא בחי' דין שממנו ולמטה משתלשל סוספיתא דדהבא, הנחש הדין הגמור, אבל למעלה הוא בחי' דין, שעל ידו מתאפשרת ההשפעה דהיינו בחי' אמיץ כח, כי א"א להשפיע חסד שהוא כח, אלא ע"י בחי' אמיץ כח, ע"י שיש דין שעוצר אותו, כדי שלבסוף יושפע במידה הנכונה, כי חסד גמור אין זה טובה, ולא רחמנות, וא"כ דייקא ע"י הדין אזי חסד הוא הטבה אמיתי, וזה בחי' גבריאל, גבורה עם א-ל, גבורה דקדושה, דהיינו גבורה שדייקא גורמת תגבורת החסד, כמו נחל שהזרם בו מתגבר דווקא במקום שמצרים אותו. וה"נ אותו נחש שלמטה, שהוא נראה כדין גמור בעוה"ז, אבל כשיתגלה האור של נחמה לעתיד, יתברר שרק על ידו דייקא נתאפשרה הטבה וההשפעה בעולם, אעפ"י שהוא כשלעצמו נראה שבא רק להזיק ולעצור השפע, בבחי' "גם לי גם לך לא יהיה", דייקא ע"ז אחר הלידה יש דייקא תגבורת של הודאה, כי ככל שהצרה גדולה יותר, כן גדלה הודאה כשיוצא ממנה. וכו' ע"ש.

אותיות, קס"ח הוא חסד בא"ת ב"ש, שע"י החסד בחי' הלכות ההולדה בנקל כנ"ל. ויש מ"ג תיבות בזה המזמור, כי קישוי לילד הוא, ע"י שיש קליפה/י¹¹ שהיא אומרת גזורו גם לי גם לך לא וכו' לשון זה הוא בפרשת משפט שלמה (מלכים א ג)¹² כשבאו שתי נשים למשפט שלמה המלך וספרו ששתייהן ילדו בן ואחת מהן בנה מת והבן הנשאר כל אחת מהן טענה שהוא בנה, ושלמה המלך ציזה לחתוך הבן לשנים ולתת חצי לכל אחת, ואזי אחת צעקה תנו לה הבן, ואחת אמרה גזורו גם לי גם לך לא יהיה, ואזי פסק שלמה המלך ליתן הבן לזו שחסה על בנה שלא ימות. ורבנו אומר שבכל לידה יש קליפה גם כזו כאותה אשה שאומרת גזורו כי אינו רוצה שיצא לאויר העולם ומונעת את הלידה בבחי' גם לי גם לך לא יהיה. הלשון הזה מורה שהקליפה אע"פ שבמניעת לידת וולד ישראל יש לה גם ריח/י¹³, היא מוכנה להפסיד הריח ובלבד שלא יוולד ויהיה על ידו איזה כבוד שמים/י¹⁴. וכנגד זה הקליפה של גם יש מ"ג תיבות בזה המזמור/י¹⁵, כנגד בחי' ג"ם הנ"ל משמע שאמירת מזמור של תודה במג תיבות מכניע את הקליפה הזו של גם/י¹⁶, כי תודה הודאה זה הפך מהות הקליפה שכל מהותה להסתיר את האמת.

ועיין ברמ"ק שם שמבאר שנושבת הנחש הוא סוד חלק הס"א שמוכרחים לתת בכ"פ שרוצים להמשיך איזה גילוי מלמעלה למטה.

¹¹ * זוהר פנחס רמ"ט: [עיין לעיל תורה כא אות ז', ותורה לו אות א']

¹² דהיינו שהקליפה שכל מהותה להסתיר כבוד שמים משתדלת למונע לידת וולד ישראל (ואצל הגויים החלבי לידה הם רק בשביל הבחירה) אבל א"כ צ"ע מדוע חלבי לידה של לידת נקבה מרובים משל לידת זכר (כמבואר בנדה לא. כיון שצריכה להתהפך קודם הלידה) הרי לזכר יש יותר מצוות, ואולי כיוון שבכל נקבה טמון בכל של לידת עוד וולד ישראל.

¹³ מלכים-א פרק ג טז) אַז תְּבֹאנָה שְׁתֵּי נָשִׁים זָנוֹת אֶל הַמֶּלֶךְ וְתַעֲמְדֶנָּה לְפָנָיו: (יז) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֶחָת בִּי אֲדֹנָי אֲנִי וְהָאִשָּׁה הַזֹּאת יִשְׁבֹּת בְּבֵית אֶחָד וְאֶלֶד עִמָּה בְּבֵית: (יח) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לְלִדְתָי וְתֵלֶד גַּם הָאִשָּׁה הַזֹּאת וְאֶנְחֶנּוּ יַחְדָּו אִין זָר אֶתְנֶנּוּ בְּבֵית זֹלֹתִי שְׁתֵּי אֲנָחְנוּ בְּבֵית: (יט) וַיִּמָּת בֶּן הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְיִלְהָ אֲשֶׁר שָׁכְבָה עִלָּיו: (כ) וַתִּקַּם בְּתוֹךְ הַלֵּילָה וַתִּקַּח אֶת בְּנֵי מֵאֲצִלִי וְאֶמְתָּךְ יִשְׁנָה וְתִשְׁפִּיבֶהוּ בְּחִיקָה וְאֵת בְּנֵה הַמֵּת הַשְּׁפִיבָה בְּחִיקָי: (כא) וְאָקַם בְּבֹקֶר לְהִינִיק אֶת בְּנֵי וְהִנֵּה מֵת וְאֶתְבֹּנֶנּוּ אֵלָיו בְּבֹקֶר וְהִנֵּה לֹא הָיָה בְּנֵי אֲשֶׁר יִלְדֵתִי: (כב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הָאֶחָת לֹא כִּי בְּנֵי הָחַי וּבְנֵה הַמֵּת וְאֵת אֶמְרַת לֹא כִּי בְּנֵה הַמֵּת וּבְנֵי הָחַי וְתִדְבְּרֶנָּה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: (כג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֶמְרַת זֶה בְּנֵי הָחַי וּבְנֵה הַמֵּת וְזֹאת אֶמְרַת לֹא כִּי בְּנֵה הַמֵּת וּבְנֵי הָחַי: (פ) (כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קָחוּ לִי חֶרֶב וַיָּבֵאוּ הַחֶרֶב לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גְּזְרוּ אֶת הַיֶּלֶד הָחַי לְשָׁנָיִם וְתִנְנוּ אֶת הַחֶצִי לְאֶחָת וְאֶת הַחֶצִי לְאֶחָת: (כו) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בְּנָה הָחַי אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל בְּנָה וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי תְּנֵנוּ לָהּ אֶת הַיֶּלֶד הָחַי וְהַמֵּת אֶל תִּמְיִתְהוּ וְזֹאת אֶמְרַת גַּם לִי גַם לָךְ לֹא יְהִי גְזֹר: (כז) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנֵנוּ לָהּ אֶת הַיֶּלֶד הָחַי וְהַמֵּת לֹא תִמְיִתְהוּ הִיא אִמּוֹ: (כח) וַיִּשְׁמְעוּ כָל יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שִׁפֵּט הַמֶּלֶךְ וַיִּירָאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי חֲכָמַת אֱלֹהִים בְּקֶרְבוֹ לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט: (ט)

מדרש תהילים מזמור עב – מנא ידע שלמה? דילמא עירומי קא מייערמי, כי היכי דליתבה ניהלה, אלא בת קול יצאת ואמרה היא אמו:

¹⁴ כי אפילו צדיק אין בארץ שלא יחטא כל שכן רוב הנולדים יש לסט"א ריח שמצליח להפיל אותם לעבירות. אבל כל זה אינו שווה לו לסט"א אם יעשה אפילו איזה מצווה אחת, כי המצווה היא נצח ואילו עבירה יש לה תקנה בתשובה יטורים או הגנם.

¹⁵ הריצ"ח נגז הוכיח שכל הולדה של יהודי היא הולדה דקדושה מזה שעל חיי עשה של תינוק בן יומו מחללין כל ישראל את השבת ומותר לעבור מעט על כל התורה כדי להצילו מוכח שרגע של חיים של יהודי אפילו שאין אצלו אלא רק בכח שודאי לא יצא לפועל בגלגול זה דהיינו שיש כאן רק בחי' חיבור נשמה בגוף לרגע אחד זה עולה על קיום כל התורה אע"פ שהקיום הוא גלוי בפועל וצ"ע הראיה הזו כי הרי החילול כדי להחיותו הוא גם מצווה הרי שמגלה כבודו ית' באופן זה דהיינו שלא מוכח מכאן שחיי עשה שלו שוים יותר אלא מוכח שקיום מצוות החילול כדי לקיים חיי עשה שלו היא עולה על הכל.

¹⁶ אולי הכוונה לבחי' גם דקדושה. ואולי מה שכתוב בלידת בנימין הוא בחי' גם גקדושה, דכתיב בבראשית פרק לה (יז) וַיְהִי בְּהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּלְאָךְ אֶל תִּירָאִי כִּי גַם לָךְ בֶּן:

¹⁷ עניין קליפת גם הזו שמעתי מהריצ"ח כמה ביאורים לכאן אותו, עפ"י קליפת הגמל המבואר בזוהר פקודי ובגמ' בברכות נו: שהגמל רמוז שם במילה גם.

עיין זוהר פקודי דף רלו. נתבאר ע"י הריצ"ח בתשנ"ז פ' לך וירא – פתח ואמר, (בראשית כד סה) ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד וגו', מה כתיב לעילא, ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק, ותפול מעל הגמל, האי קרא אמאי אצטרין למכתב באורייתא, ותו וכי בגין דחמאת שפירו דיצחק (מאי טעמא) אתרכינת מגמלא.

אלא האי קרא רוא איהו, תא חזי (ותרא את יצחק, מנא ידעת דאיהו יצחק, אלא ותרא את יצחק, חמאת בהדיא שעתא מה דלא ידעת), (ס"א תא חזי, בשעתא דמטאת רבקה לגבי דיצחק, שעתא דצלותא דמנחה הות, ובההוא זמנא דינא אתער בעלמא), וחמאת ליה ברוגזא דינא קשיא של גמלה דז"ל, וחמאת דהא סיום דרוגזא קשיא איהו גמל לתתא, ולתתא נחמתי שמיסו של רוגז לין הקסה דקדושה יולאת למטה הקליפה הנקלחת גמל, שהיא סוד ליליית הנקבא דס"מ. ודא איהו רוא דמותא סוד מלאך המות, ובגין כך אתרכינת ואשמית גרמה מדהוא גמל, דהא כד אסתכל דינא קשיא, ההוא גמל אתתקף מתחזק, ובגין כך אשמית גרמה מינה מהגמל. (ס"א, רוא דמותא, וכד האי דינא קשיא אתער, ההוא גמל אתתקף, ובגין כך אתרכינת ואשמית גרמה מדהוא גמל), ולא יתבת תמן. כי רבקה רומזת למלכות דאילנות ולכן ע"י פעולת למטה שהשמיטה עממה מהגמל כך למעלה נחמתיקה ונטהרה המלכות מלחיות החיטונים שלא ינקו שפע ממנה, ועי"ז נמתקו גם הגבולות ליתקו דהיינו גבולות דז"ל

תא חזי, האי גמל שהוא סוד ליליית, היינו רוא דכתיב, (משלי יט יז) וגמלו ישלם לו דקש גמל מלשון גמול, דא גמול דינאין חייביא זה ממונה על הגמול ועושה השעיס, דכתיב (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע האוחז כדעמחו ולא עב כז גמול ידיו יעשה לו, והאי איהו גמל, דקיימא לאבלא בלא ולשיצאה בלא, והאי איהו זמין תדיר לקבל (נ"א לקטלא, נ"א לחבלא) בני נשא,

כי המזמור הזה הוא סגולה למקשה לילד כנ"ל שיאמרוהו בכוונה להקל על חבלי הלידה של היולדת :

שבע סגולות להקל על הלידה שיש במזמור לתודה

- א. מזמור לתודה ר"ת מ"ל גמט' ע' קלין של צעקת היולדת
- ב. (מ"ל לשון למולל את הקליפה)
- ג. קסח אותיות חסד כי ק' באתב"ש ד', והלידה ע"י חסד
- ד. ג"ם תיבות להכניע ג"ם דסט"א
- ה. הריעו לה' היינו תרועה בחי' תרועם בשבט ברזל להכניע הקליפה.
- ו. לתודה אותיות תולדה
- ז. הריעו לה' כל הארץ ר"ת הלכה
- ח. "דעו כי ה' הוא האלקים" היינו הארת האמת, שכל הפעולות המשוונות נמשכין מהויה שהוא אחד הפשוט

עד כאן ביאור חברותא לתורה ב' תנינא

ובגין כך אמרו צממל צרכות נו האי מאן דחמי בחלמיה גמל, אחמיו ליה מותא דאתגורת עליה, ואשתויב מינה. לאס היה הטוונ שמונת ממש היה לאו שגמל יסא אותו והיינו שירכב עליו. **תא חזי**, האי סטרא דמסאבא אקרי הכי נוקבל דס"מ נקבלת כך גמל, דגרים מיתא לכל עלמא, והאי הוה דאסטי לאדם ולאתתיה, וההוא דרכיב עליה על הגמל דהיינו לילית איהו סמא"ל, ואיהו אתא למטעי עלמא, וגרם מותא לכלא, ובגין כך אתא ושליט על כלא. אדם איהו אמשיך ליה לגביה, וכיון דאיהו אמשיך ליה לגביה, כדין איהו אתמשך אבתרייהו, עד דאסטי לון, ובגין כך אמר שלמה, (שם ה ח) ואל תקרב אל פתח ביתה, דכל מאן דאתקריב לביתה, כדין איהו נפקת ומתקשתא ואתמשכת אבתריה. **ועל דא**, רבקה כד חמאת דהוה ליה לאתדבקא בסטרא דדינא קשיא כשרחשה שטיא לריכא להחזקת ציחוק שטוא לז דין הקשה, שטיא מרכבה לגזרה דז"א, כיון דחמאת ליה ליצחק ברזא דדינא קשיא, וחמאת דמההוא סטרא נפק דינא אחרא תקיפא, מוזהמא דדהבא, וכד חמאת האי, מיד ותפול מעל הגמל, בגין לאתרפויי מן דינא ומההוא וזהמא עמי' להחליט את תוקף הדין, כתיב (ישעיה סו ז) קול ה' משלם גמול לאויביו מההוא וזהמא. עכ"ל זוהר פקודי.

עיין מתוק מדבש שם גמל לתתא הוא נוקבא דס"מ הנקראת גמל והוא מלאך המות שעל ידו נפעל המות בעולם והוא הקליפה לילי הידועה

ועיין לקוטי תורה להאריז"ל עה"פ ותרכבנה על הגמלים. דע כי רבקה רכבה על הגמלים רמו לאותו נחש שארז"ל שהי' בעין גמל ובא סמאל ורכב עליו לפתות את חוה והטיל בה זוהמ' עתה רכבה עליו ע"ד עני ורוכב על החמור לאכפיא לי' תחותי':

ועיין ברכות דף נו: - הרואה גמל בחלום מיתה נקנסה לו מן השמים והצילוהו ממנה אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי קראה אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה רב נחמן בר יצחק אמר מהכא גם ה' העביר חטאתך לא תמות

עיי"ש מוהרש"א שקשה לו הראיה השניה דחסר לי' ותיריך שגם ביוניתי היא אות גימל רמו לגמל והיינו שמובא כ"פ בגמרא כמין גם רש"י עירובין דף נה. - או כמין גאם - גימל יווני, עשוי כמין כף כפופה שלנו: (ובאמת צ"ע מדוע לא אמרו כמו כ' שלנו) (אלא גימל יווני דייקא קליפת יון)

ועפ"י התורה שלנו כאן נראה יותר לבאר שהראיה לגמל היא מהמילה גם בעצמה

עוד עיין פרד"א פרק יג שהס"מ כשבא לפתות את חוה רכב על הנחש שהיה בדמות גמל

עוד עיין מדרש תמוה בב"ר פ"כ אות ה' עה"פ ארורה האדמה שנתקלה שתוציא פרעושין וגמל ואפילו רבי יצחק שחולק טוען שיש הנאה מגמל שאפשר למכרו אבל לא טוען שאפשר להשתמש בו משמע שיהודי לא מחזיק אצלו גמל

עוד בגמ' סנהדרין דף לו: - האוחר - נושך, שמעתי, ולי נראה כשהגמל הזכר מזדווג עם הנקבה קרי ליה אוחר דאמר בבכורות (ח, ב) גמל אוחר כנגד אוחר: וכן הנחש כתוב שעונשו היה דייקא שמוזנו מוזמן לו תמיד בכל מקום כי הקב"ה לא רוצה לראות פניו עוד בגמ' בבא קמא דף טז. - שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והני מילי דלא כרע במודים מבואר שנחש הוא הפך ההודאה ממש

ואפשר אולי לומר שמשא התכווין לא איש דברים אנכי גם תמול גם שלשום גם מאז דברך נקט גם דייקא לומר שיש קליפת גם על הדיבור שלו ואולי גם לכן נקרא הערל שפתיים מגמגם דייקא

גם הוא לשון רבוי ולכן הקליפה נקראת כן, הפך האחד הפשוט שהוא האמת, כי אומרת גם אני מציאות, ואינה רוצה להתבטל לכן לא שייכת בהודאה.

עוד יש לעיין בלשון הברכה שתיקנו חז"ל לברך למי שניצל ממות הגומל לחייבים טובות וכו' מהו לשון גומל דייקא במקום שרוצה להודות

ועיין זוהר פקודי רלו הנ"ל תא חזי, האי גמל, היינו רזא דכתיב, (משלי יט יז) וגמלו ישלם לו, דא גמול דאינון חייביא, דכתיב (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, והאי איהו גמל, דקיימא לאכלא כלא ולשיצאה כלא, משמע שגמול הוא גם לשון גמל ואפשר שע"כ הנוסח הוא הגומל לחייבים דייקא דבאמת הדין לחייבים הוא ע"י הגמל וע"כ בהודאה אנו מברכים על הטובה שעשה עמנו שאע"פ שאנו חייבים שלכן נפלנו לצרה אעפ"כ היה הגמול לטובה ולא לרעה

אבל יש גם דקדושה עיין מדרש שוחר טוב מי הקדימני ואשלם הוי אשירה לה' כי גמל עלי וביאר הריצ"ח כי באמת מי הקדימני ואשלם (איוב) הרי שום בריה בעולם לא מגיע לה כלום שהרי הכל ממני ולא שייך שבר אלא שעל זה דייקא שמח דוד המלך אשירה לה' שהעלה עלי כאילו גם אני עושה משהו מעצמי כדי שלא אתבייש ממהמא דכיסופא.

(עוד עיין זהר ח"א רסז בהאי גם אתכפר דוד והוא מג ביצים וחומש שיעור חלה)

סיכום או הקדמה

ליל ויום רביעי י"ד חשוך תשס"ט

- א. חנוכה הם ימי הודאה
- ב. כידוע רבינו כדרכו תמיד לתפוס כל ענין בשרשו גם כאן אע"פ שכל ילד יודע למה חנוכה ימי הודאה כיון שקדם לנס ימי צרה נוראים וגורות נוראות ומלחמות נוראות הרבה שנים ממילא פשיטא שהנצחון על יון הארורה קליפת טיט היון צריך להודות עליה בלי סוף
- ג. אבל רבינו כדרכו רוצה להוריד זאת לעבודה שבכל יום ובכל רגע ולא רק בימי חנוכה
- ד. ומבאר שכל צרה היא חבלי לידה של הודאה שצריכה להוולד
- ה. ונראה לבאר יותר שצרה היא כל דבר שמצער דהיינו שלא כסדר (עיין תורה פב תנינא) דהיינו הפך רצוני וכמבואר בגמ' ערכין טז: עד היכן תכלית יסורין כגון הושיט ידו לכיסו ליטול ג' ועלה בידו ב' נמצא שגם צרה זו היא חבלי לידה של הודאה
- ו. הגה - תשעא - שעת הצרה היא בחי' שקר שהרי עדיין לא נולד האמת ועדין האמת במקף בחי' עיבור בבחי' משבר היולדת וכל עוה"ז נקרא עולם השקר כי הוא בחי' צרה כלפי עוה"ב ורבינו רוצה שבעוה"ז נוכח כבר לבחי' עוה"ב כמבואר בתורה ד' ותורה נד בעיקר מסוגל לזה זמן חנוכה כמבואר גם בתורה נד
- ז. כי באמת עיקר פנימיות ההודאה היא הכנעה וביטול
- ט. ועיקר ההכנעה וביטול היא כמאחז"ל באבות פ"ב מ"ד (רפ"ג גמליאל פנו של רבי יהודה הנשיא אומר) עשה רצוני פרוצונך, פדי שיעשה רצונך פרוצוני. ונראה שרוצה לומר שתרצה רק מה שהוא ית' רוצה ועי"ז כביכול הוא ירצה מה שאתה רוצה
- י. ובאמת רצוני ית' פשוט ולכאורה לא תלוי בשום דבר ורק אנו צריכים ע"י ביטול והכנעה להיכנס לתלם הזה של רצונו.
- יא. וכשאנו יוצאים אפילו במעט מתלם רצונו זה בעצמו קלקול צינור השפע ונעשה שלא כסדר הפך רצוני הגורם צער
- יב. מאידך יש בחי' להפך שרצונו פשוט, וממילא יכול להטותו להרבה פנים ואעפ"כ ישאר רצוני ית' וכדמצינו שגם ע"י עבירה נעשה רצוני ית' דהיינו שגם כשנעשית עבירה הקב"ה ממשיך את רצונו מנקודה זו והילך בלי לסתור את העבירה. שזה מנפלאותיו ית' שגם ע"י עבירה נעשים תיקונים נפלאים רק שבדאי העובר יענש. (וכל האומר הקב"ה ותן וכו') ואסור לחקור בזה כי היא קליפת השבתאות. רק נפ"מ לאחר מעשה לא ליפול ליאוש. ולהאמין בכח התשובה.
- יג. ובפרט בחנוכה זה ניכר במה שנצטוונו להאיר אור אמת שבנרות עד לרגל התרמודים שזה המקום הנמוך וחשוך ביותר דהיינו בבריות היותר שפלות דהיינו ממוזים (יבמות טז:). שנוצרו בעבירה וגם אותם דייקא ציווה לצרף לתיקון רבוע הדיבור שגם מהם רוצה הוא ית' שאור האמת יאיר בדבורים שלהם לדיבורי הודאה.
- יד. וכפי רוממותו ית' שמדתו אמת הרי תלם רצונו הוא דק שבדק עד א"ס (עיין תורה מט תנינא) כי האמת היא גשר צר מאד בחי' חצות שהיא נקודת א"ס של עצמו כמבואר שם במפרשים עה"פ כחצות. עיין אפיקי ים (לרבי יצחק חבר) על מו"ק דף ג אלא שכל אדם נידון לפי השגתו כך מתרחבת נקודת האמת לגביו ואילו אצל הצדיקים סביביו נשערה מאד ונידונים על כחות השערה (ב"ק ג.) וכמבואר באריכות בערבי נחל שהם עולים למדרגת חשב לברא את העולם במדת הדין.
- טו. ולכן כיון שרצונו פשוט כנ"ל יש גם מקום לומר שאפשר שיכוין את רצונו לטוב גלוי ודהיינו בחי' מי מושל בי צדיק כמבואר בגמ' מו"ק טז: דהיינו שגם זה ביאור המשנה הנ"ל שע"י שעושה רצוני ית' בשלימות שעושה רצוני של עצמו כרצון הקב"ה אזי גם הקב"ה משנה את רצונו להיות כרצון הצדיק דהיינו במהלך של הטבה גלויה.
- טז. אבל כאמור זה דווקא צדיק שכנ"ל הוא לעצמו להפך לא רוצה כלל לשנות את רצוני ית' שבבחי' דין כי רוצה לצאת חובת הדין כנ"ל.
- יז. ובאמת ממאמר חז"ל הנ"ל בערכין תכלית היסורין מבואר שבאמת זה לא צריך לקרות שלא יעלה בידו מה שרוצה ליטול (וכמו ששמעתי בתש"ג) בערך מרובינשטיין מחותנו של הרב) שהרב אמר כשפותח ספר ולא נפתח מיד במקום שרוצה אזי עושה תשובה על כך
- יח. (ובאמת כשהצינור שלם אזי אין יסורין אלא של אהבה וכגון זו שאר רעב או האמהות העקרות שלצורך הכלל רצו להכריחם לתפלה הנובעת
- מחסרון אבל אין זה חסרון עצמי אלא של הכלל שהצדיקים נעשו אחראים עליו)
- יט. ושורש כל החסרונות והשלא כסדר וכל מיני צער, הכל הוא מחסרון בביטול דהיינו שיש לי רצון אחר משלו ית'
- כ. וידוע שצדיקים גדולים זכו לביטול כזה שלא היה להם שום רצון שאינו רצוני ית' וזהו מבארים הכתוב באברהם אבינו בעקידה וישלח את ידו לקחת את המאכלת שמוזה שהיה צריך שליחות הבין כבר שאין זה רצוני ית' לשחוט
- כא. וראיתי בר' צדוק ביאור ענין הנסיון של הצדיק ומבאר שם על שמשון שהיה כל כך מזוכך שלא היה לא רצון אחר מרצוני ית' לכן כשרצה בגויה אמר מה' יצא הדבר כי ידע בעצמו שמעולם לא רצה דבר אחר מרצוני ית' אלא שהיה או איזה פגם אצלו שקדם לזה וגרם לא פגם ברצון ומהטעות הזה הלך והתרחק מהרצון עד שנעשה בצרה גדולה.
- כב. נמצא שכל דבר שלא כסדר דהיינו כל צער אפילו הקטן ביותר הוא חבלי לידה של הודאה כנ"ל ורבינו מבאר בסוף התורה שסגולה לילולת מזמור לתורה ועי"ש שהוא תכלית ההכנעה והביטול שבבחי' יחודא תתאה כמבואר בתורה יא (דהיינו שאין זו התכללות בחי' השתחויה שאיני מציאות כלל, אלא אני קיים אבל כמתבטל)
- כג. (ולכאורה עצם ההכנעה שע"י עשית רצוני ית' היא כבר הודאה אבל מבואר כאן שצריך דייקא ע"י דיבור בבחי' ד' צריכים להודות מלבד התשובה ויודי שבדאי צריכים)
- כד. והכלל שכל אמירה חייבת לצאת מהנפש נפשי יצאה בדברו דהיינו בתכלית הכוונה
- כה. נמצא כשאומר מזמור לתורה הנ"ל אזי גם מקיים כל מה שאומר דהיינו תודה באמת שהיא הכנעה באמת שהיא שמחה באמת בחי' לו אנחנו וכו' וצאן וכו' כצאן דייקא שידוע שמדתו הכנעה ואנו באים לחצרו דהיינו תחת השגחתו בתורה ותהלה הודאה וברכה ותיפסת כי טוב ה' דהיינו תפיסת ה' הוא האלקים המבואר בתורה ד' שזה בעצמו התגלות האחדות בפעולות המשתנות המבואר כאן וכל זה הוא בחי' תכלית האמת (בחי' עוה"ב עולם האמת) שאמיר ברבוע הדיבור.
- כו. נמצא שעצת רבינו לבד מהסגולה המבואר שם (במנין התיבות מג לשבר קליפת גם ואותיות קסח גמט' חסד) אבל עצם המשמעות היא כולה הודאה והכנעה וביטול שזו עיקר העצה כדי לחזור להשביל והתלם של רצוני ית' הנ"ל שממנו יצאנו שע"י נגרמה הצרה כנ"ל.
- כז. צ"ע חזקיהו המלך שהיה צדיק עצום במדרגת משיח איך טעה ובמקום להודות על הנס בשירה אמר מודעת זאת בכל הארץ וישעיהו יב הו שפירושו שממילא אין צורך בשירה כמבואר בש"ש רבה ד כ' (ועי"ז נסתם המ' דהיינו רבוע הדיבור שכל אחד כלול מעשה ונעשה לסרבה המשנה וישעיהו טו)
- כח. ונ"ל שהוא עיין דק כי באמת צדיק עצום שכלול בו ית' וכל רצוני הוא רצוני ית' יש בשבחי' בחי' המשבח את עצמו, שבידוע אין זה שבח כלל,
- כט. נמצא שיש בזה תרתי דסתרי כי התכלית היא הודאה כמבואר בתחילת התורה ושבח הוא רק לזולת, ואילו התכלית היא להיות כלול בו כל כך עד שאין לי מציאות נפרדת כלל כמבואר בענין יחודא עלאה בתורה יא שזה בחי' השגת יחידה שבבחי' ההשגה והדביקות אנו אחד דהיינו שתפיסתי בו ית' היא כתפיסת עצמי מרוב התכללות. נמצא שמשבח את עצמו ואין כאן שבח כלל.
- ל. לכן אולי אפ"ל שזו היתה הטעות של יחזקאל שסבר שמרוב התכללות בו ית' אינו יכול לשבח (ואצלו תורתו היא השבח או שא"צ כלל כי העולם כולו הוא שבחו ית' כמבואר שם במדרש)
- לא. אבל באמת היה צריך מיד מבח הנס שנעשה לו לעלות מדריגה בהשגתו ית' שבידוע כל השגה כלפי הקודמת היא עולם אחר (עיין תורה ו תשובה שלישיית) שמתברר לו שעד עכשיו לא השיג כלל (כידוע שעיקר ההשגה היא להשיג שאינו משיג בחי' אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני שעל כן מכנה רבינו את החכמה רחוקה כי זה בעצמו החכמה להשיג שאני רחוק עיין תורה לה ותורה פג תנינא) שנמצא עי"ז חוזר לבחי' זולת כלפיו ית' ויכול לומר שירה אלא שמרוב ביטול מיד על ידה עולה ושוב נכלל בו, אבל זה בעצמו מבח הודאה וביטול.

הודאה הרי רק צריך לחפש סיבה למסיבה ולא להסתכל כלל על החסר.

מו. ונראה שהכוונה שבכל מעשה טוב שעושה אע"פ שמתגבר היצר לומר שאינו שלם ואפילו מלא פניות וחסרונות, צריך לענות לו אמת, אבל הרי הוא איזה מציאות ומה מחייה אותה, אפילו תאמר רק נקודה קטנטנה, א"כ יש כאן נקודה של טוב, וטוב לא בא ממך, אלא משרש הטוב, נמצא שיש בי הארה משרש הטוב, חלק אלוך ממעל, שהוא אלוקות ממש, א"כ לכל היותר זה אבן טוב מלוכלך א"כ זה שווה הרבה יותר ממך, ומכל מה שאתה מציע לי.

מז. נמצא שכבר א"ס לדברים שצריך להודות עליהם, כי בכל שעה אדם מהרהר הרבה הרהורים טובים או עושה מעשים טובים, אפילו הקטן ביותר, וכנ"ל.

מח. ומסתמא גם זה פירוש על להאיר אמת בכל הפעולות המשתנות כי בכל הפעולות המשתנות הן עטיפה בצבעים וכלים שונים עד שנרמה שאין כאן רק חיצוניות של המוני דברים משונים אבל באמת יש בכל דבר ניצוץ חיות אלוקות חלק אלוך שחותמו אמת והוא העיקר.

מט. והכל תלוי בי איך אני מתייחס לפעולות המשתנות אם אני רואה בהן עטיפת אלוקות אזי הן אלוקות ואם ח"ו רק עטיפה וחיצוניות אזי הן סט"א.

נ. וזה עיקר הנקודה בתורה זו שעי' הודאה תופס בכל פעולה משתנית את הניצוץ אלוקות ועי"ז זוכה לדעת והכרה בו ית' כי מוצא אותו בתוך העלם עוה"ז. בבחי' קל מסתתר

נא. דהיינו אע"פ שלא רואה אותו אבל אם בכל פעולה משתנה תופס שהיא עקבותיו ית' הרי מרגיש כל הזמן סמוך לו מאד שהרי אע"פ שלא רואהו אבל כל רגע בכל איזה פעולה בעולם מגלה עקבות שהשאייר ממש עכשיו בסמוך.

ליל חמישי ט"ו חשוך תשס"ט

א. בתורה קסט מבואר שבשעת הדין והעברה דהיינו העיבור או הדמים יורדים לרגלין שזה בחי' שהדין נמסר לרצים וזה מתבטא בזה שהרגלין כבדים וקשה לרקוד

ב. ובשעת הצרה נולד הדין מבואר אצלנו שזה בחי' חבלי לידה דהיינו שלא הדין הוא הולד אלא הדין מתגלה בחבלי לידה והודאה ולמעשה אז הדמים עולים מהרגלין

ג. שנמצא שדייקא בזמן היותר קשה מצד שמתגלה הדין והצרה בכל תוקפא דייקא אז לכאורה הכי קל לרקוד כי הדמים שהכבירו עולין מהרגלין לדחוף את הולד

ד. והלידה היא כשיוצא מהצרה והדמים חוזרים לסדרן ואזי נולד המוחין של הלכה והודאה

ה. וצ"ע מתי נעשה היחוד שמכוחו נעשה עיבור ולידה

ו. ונראה שהעוון מגלה עד כמה האדם רחוק מהאמת, ועל כן יושב ב"ד של מעלה לחשב כיצד להאיר לו, וכיון שאין לו אתערותא דלתתא א"א להאיר לו אלא בדרך של דין, (כידוע)

ז. אזי ממתנינים לאדם שיעשה דין בעצמו למטה ויחזור לתלם, כדי שלא יהיה דין למעלה (כמבואר שם בתורה קסט ותורה טו)

ח. וכשח"ו אין דין למטה אזי יושב בית דין שלמעלה וחושב מחשבות כיצד על כרחו יושפע השפע אמת הנ"ל למטה, והעיצה היא צרה השייכת לאותו עוון מדה כנגד מידה (שיש בזה גם חסד שיוכל להכיר על ידה את העוון ואולי יחזור בו כבר בתחילת הצרה כמבואר בתורה קפו אתה תשלם לאיש כמעשהו)

ט. דהיינו כשהב"ד היושב לרון כיצד לעשות צרה לאדם, פנימיות כוונתו היא חסד ואהבה עצומה שחושב מחשבות לבל ידח ממנו נידח ואפילו לפושע נגדו איך מאירים את אור האמת

י. ונמצא שהגור דין הוא היחוד הקדוש והריון האמת הנעלם ומתכסה בגו"ד של צרה

יא. ואזי הדין נמסר לרצים ומתבטא בכבידות הרגלין כנ"ל גם זה רמז לאדם שיש עליו דין וצריך לעשות דין למטה

יב. וכשזה ח"ו לא מועיל אזי נעשית צרה שבעצם היא רחמים נפלאים מלובשים בדין, כי היא חבלי לידה של שפע נפלא של מוחין הנ"ל שרצו להשפיע לו ע"י שיעשה דין ותשובה על תשובה למטה

יג. ובשעת הצרה דהיינו כשהוא בבחי' יולדת היושבת על משבר שאזי רגליה מצטננות כי הדמים עולים לדחוף את הולד כמבואר אצלנו.

לב. ובאמת גם זה פשוט אצל הצדיקים. אלא שאז התגבר הסט"א למנוע התגלות משיח והטעה את חוקיהו המלך בזה.

לג. אבל אצלנו שאנו חרוקים מעשית רצונו ית' בביטול כראוי לא שייך כל זה ואפילו נס שלא ע"י צרה ואפילו דרך הטבע אנו צריכים להודות עליו בהודאה עצומה שהרי לא מגיע לנו כלום

לד. ורק צדיקים שמואב בגמ' ברכות יז: שנוטלין בורע וכ"ש במדרגת יחידה שייך אצלם עניין הסתירה של "מודעת" הנ"ל (ענין נוטלין בורע צ"ע אולי שייך רק במי שזכה ליחידה.

ומסתמא יש בזה בחינות)^{כב}

לה. נמצא למעשה שרבינו רוצה מאיתנו הודאה שהיא עיקר הכנעת היצר כידוע שאצל הסט"א לא שייך כלל הודאה ורמזו בדברי חז"ל (ב"ק טז.) מי שלא כורע במודים נהפך שדרתו לנחש כי זו מהות הנחש דהיינו היצירה"ה הפך הגמור מהודאה והכנעה.

לו. ובאמת לכאורה לא צריך לחכות לצרה אלא להודות כל הזמן על הקיים והמתחדש בכל רגע מעשה בראשית

לז. אבל מאידך אולי דווקא צרה שהיא תחילת לידה בה דייקא שייך לידת ההודאה ואילו בלי צרה אין כאן בחי' התחדשות בהודאה כי חסר הריון. דהיינו טיפת חכמה הבא מלמעלה

לח. ולפ"ז צריך לחפש בעצמי עד כמה אני בצרה כלפי האמת שאיני יוצא חובתי כפי השגתי וכיו"ב

לט. אבל באמת כל זה אצלנו לא שייך כי אין לנו רגע בלא פגע בו שום דבר אינו כסדר ואנו בצרה כל הזמן, ממילא כנ"ל כל הזמן אנו מעוברים (לשון עיבור מלשון עברה וכעס ודינים כידוע) בהמוני הודאות שצריכים להוליד.

מ. ולפ"ז כל היום אנו צריכים לומר מזמור לתודה כנ"ל שהוא סגולה ליולדת.

מא. עיין לק"ה בלאי בהמה ד' ופריקה וטעינה ד' שהעיקר למעשה מהתורה הוזה הוא להודות בכל יום ובכל רגע להש"י על כל הטובות ולומר אשרינו על כל הטובות שהש"י משפיע עלינו ועי"ז מאיר האמת ומאיר אחדות הפשוט בחי' שבת ובחי' בן בפעולות המשתנות שמשם כל הדינים והצרות והקשיים וההסתרות עי"ש באריכות.

מב. אבל צ"ע כי מבואר שם ובתורה קסט ששעת הצרה היא לא עיבור אלא תחילת לידה ולכן אז דייקא קשה לרקוד ואין מוחין להודות כי הדמים עלו למעלה ויצאו מהנו"ה שהם כלי ההולכה החוצה (העניין הזה יבואר באריכות במאמר הבא לקמן)

מג. (צריך באמת ביאור בזה שהדמים מכלי ההולכה עולים למעלה ודוחפים את הוולד נמצא שדייקא בן פועלים הולכה לחוץ את הוולד אלא שצריכים לשם כך לעלות למעלה ולצאת מהרגלין נמצא שיש הליכה אבל לא ברגלין וצ"ע. ונ"ל שהכוונה שההליכה נלקחת מזעיר ועולה לאמא ולכן א"א להודות אז כי נלקח כח ההולכה (כידוע שהודאה היא מספירת ההוד דהיינו כלי ההולכה) לכן א"א להוציא דיבור הודאה כי נלקח אל אמא להוציא צעקות ע' קלין ולהוציא את הוולד דהיינו את המוחין של זעיר שהם שרש ההודאה כידוע שהדיבור רק מגלה מה שבמח כמבואר בתורה ה' תנינא אות ח)

מד. וא"כ כדי להודות אנו צריכים למצוא עד כמה יש בחינה שכבר יצאתי מצרה ועליה להודות. ונראה שזה בחי' אומרא כי באמת כולי צרה גדולה וכל נקודה שמוצא בעצמי היא יוצאת מהצרה הוזה כי כפי גודל יצרי הרע כפי שאני יודע בעצמי עד כמה איני עושה רצונו כראוי הרי כל נקודה טובה שמוצא בעצמי היא אוד מוצל מאש היצר (כידוע אוד הכוונה דבר הנמצא באש שעימו מזיזים את העצים כדי שיעברו היטב והוא כעצמו לא נשרף כך גם בכל אחד יש נקודה עצמית יסודית מאור נשמתו שבה היצר לא פוגע אלא רק מעלים אותה)

מה. ועל אוד זה צריך להודות כל היום דהיינו לחפש כל היום נצוצות האורות שהן בחי' האוד הזה ולהודות עליהן (שם באומרה מבואר שהעיקר היא להתחזק על ידן וללמד זכות גם על השאר שעדין כוחי במתני להתגבר גם בשאר דברים על היצר) אבל לענין שלנו שהוא

^{כב} עיין ערכין יז. אם היה הקב"ה בא בדין עם האבות לא היו עומדין בו וכו'. ועיין ברכות יז: אבירי לב הרוחוקים מצדקה דהיינו צדיקים שזוכים בדין ולא בחסד. ועיין אור החיים חקת עה"פ משה איש האלקים שכתב שרק משה רבנו זכה לזה ולא שום צדיק אחר. ועיין לקוטי הלכות ערבי"ת ד' ח' ותפילין ה' כו שרבי עקיבא זכה לזה

ומאיר בדיבור וכשמאיר אמת בדיבור אזי הדיבור מדבר רק הודאה והלל ושבח)
 ב. וצריך לאחוז בו כדי לקבל כח הזכרון דקדושה (שבתורה נד) ולעצום את העינים וללכת כעיוור בדרך הסומך על מקלו שבכל פעם שנתקל המקל במשהו יודע שיש איזה מציאות לפניו
 כא. ועל כן צריך לעצום את העינים כי כל התקלות כזו היא התקלות באיזה פעולה משתנה שבעינים פתוחות נראות כל ההתקלויות האלו כפעולות משתנות שהן דייקא ההסתרה הנוראה שיש בעולם שהיא עיקר הגורם לשכחה. אבל בעינים עצומות אזי להפך, כולן דבר אחד, התקלות במשהו נעלם, ומכח הזכרון הנ"ל מיד מתפרש כהתקלות בו ית'.

יום שיש טז חשוון תשסט

א. עוד בענין הלידה שהיא חבלי לידת ההודאה הדמים עולים לדחוף הוולד ורגליה מצטננות
 ב. מבואר באריז"ל שזה בחי' צמצום שחוזר ונעשה בכל לידת דבר חדש כי תמיד כדי להוליד דבר חדש הוא באופן של ירידה צורך עליה כמו הזרע צומח באדמה רק מתוך שבעצמו נרקב (עומק העניין לעצמו עיין טל אורות ח"א פ"ה אות ד')
 ד. וכן הוא בכל לידה שתחילה כל הדמים עולים ואין שום חיות למטה במקום הלידה דהיינו אין שום כח הולכה אלא רק כח דחיפה מלמעלה.
 ה. בבחי' המבואר בגמ' מנחות כט ולעילו בהך ופרש"י שיעלה מהמקום שיצא ומתרצת הגמ' לא מסתייעי מלתא דהיינו כי צריך סיעתא דשמיא מלמעלה כדי לעשות תשובה כי תשובה היא לידה מכח עולם התשובה ספירת הבינה אור הנרות של חנוכה.
 ו. נמצא שכל צרה בעצם היא עשית הלל פנוי כדי להוליד דבר חדש בריה חדשה נקיה מהיצה"ר המופקע מהודאה בחי' הנחש כנ"ל.

ואזי אין פנאי להלך כמבואר במשנה (אהלות ז ד) דהיינו שגם אז א"א לרקוד אע"פ שכבר אינן כבידות כי הדמים שהכבדו עלו, אבל מאידך אין דמים כלל כי כל הכח עולה למעלה כדי לדחוף הוולד.
 יד. והיציאה מהצרה היא לידת ההודאה כנ"ל דהיינו המוחין הנ"ל שבגללם התחיל הכל שהם מוחין של תשובה על תשובה הנ"ל שעבשיו בגלל העוון נצטיירו למוחין של הודאה דהיינו הכנעה ותשובה ראשונה
 טו. נמצא שהיחוד דהיינו הבזק השפע כטיפת חכמה (יש מאין מבחי' עוה"ב) שבה כלול כל המוחין שממנו יצטייר הוולד של ההודאה אינו העוון אלא הישיבת בית דין של מעלה הנ"ל
 טז. נמצא שהיחוד הוא מכח הדין, או דין של מטה, שזה יחוד המכוון והרצוי, או ח"ו דין של מעלה כנ"ל.
 יז. והטעם כי רק ע"י הדין אפשר להכניע את הסט"א הרוצה להתגבר על האדם להפילו לעוון ולהטביעו בו לכן ע"י דין דייקא מסיר מעצמו את העוון אבל כשאין דין למטה אזי מלמעלה שולחים דין של צרה להסיר זאת ממנו.
 יח. עכ"פ רואים שהדין למטה ולמעלה הן זה כנגד זה ששניהם בחי' יחוד אלא שדין של מעלה בחי' יחוד פב"פ ואילו יחוד שלמעלה אחר באחור (ואולי גם ע"כ נקרא שלמעלה כמבואר בע"ח (שער מ דרוש ח נרמו בלק"ה ר"ח ה ב) שאין מציאות של יחוד אב"א אלא עולים לאמא עלאה ושם אמא מלווה למלכות כלי כדי שתוכל על ידו לקבל מבעלה וע"ז נעשה שם למעלה בחי' ייחוד אב"א וע"ז נעשית הנסירה דהיינו שנחתכת ונבראת לפרצוף לעצמו)
 יט. וכל זה אצלינו שאנו עפ"י מחוץ לתלם אבל יש צדיק שהוא תמיד בתלם ובכל רגע עושה תשובה על תשובה ועולה מדרגה לדרגה עד שאין אצלו נשימה בלא התחדשות (חי"מ סימן שפד) (ובידוע שכל חידוש הוא מאין סוף כי אין חדש תחת השמש. אלא מעל השמש מבחי' עוה"ב) ושם שעשוע עוה"ב בחי' הודאה ע"כ גם כאן הוולד הוא הודאה. ויותר נראה שמשם מעולם האמת מאיר אור האמת